

Gheorghe BACIU

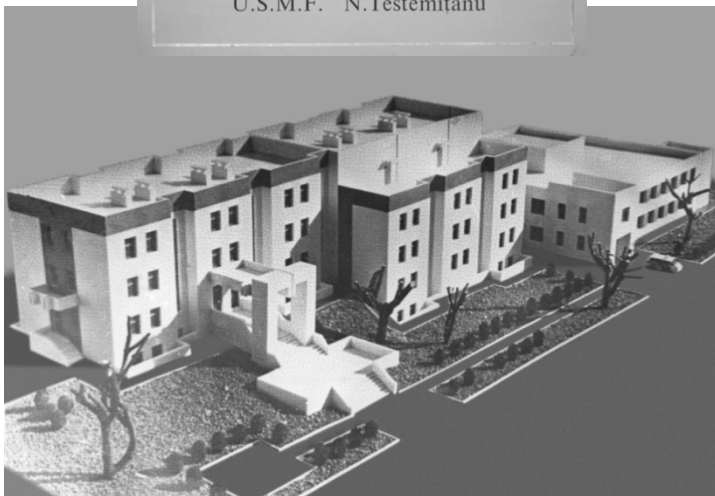
EVOLUȚIA MEDICINEI LEGALE PE PLAIUL BASARABEAN



MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

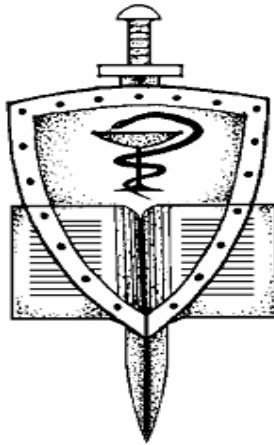
CENTRUL DE MEDICINĂ LEGALĂ

Catedra de medicină legală a
U.S.M.F. "N. Testemitanu"



Gheorghe BACIU

*EVOLUȚIA
MEDICINEI LEGALE
PE PLAIUL BASARABEAN*



Chișinău
2013

CZU 340.6(478)(091)

B13

Redactor : Sofia Tiron
Elrena Harconița

Machetare computerizată: Anatol Bondarev
Andrei Tertîșnii

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Baciu, Gheorghe.

Evoluția medicinei legale pe plaiul basarabean / Gheorghe Baciu ; red. Sofia Tiron, Elena Harconița. - Ch. : [S. n.], 2013(Tipogr. Centrală). - 308 p. : foto.

Bibliogr. ascunsă

ISBN 978-9975- 53-210-5

ISBN 978-9975-53-210-5

*Prosperarea unui neam depinde de nivelul
dezvoltării țării și cultura locuitorilor ei.
Cu cât școlile sunt mai goale și mai rare,
cu atât cimitirele ei sunt mai pline și mai dese.*

Iacob Felix
(1832–1905)

PREFAȚĂ

Medicina legală reprezintă o ramură medicală pluridisciplinară, care utilizează un complex de cunoștințe și metode de investigații specifice pentru rezolvarea unor probleme sociale în practica de drept. Ca specialitate a apărut din necesitățile sociale de a aplica în activitatea judiciară cunoștințele medico-biologice. De aici, sprijinirea competență și obiectivă a organelor de resort constituie principala ei sarcină, ceea ce o deosebește de alte discipline medicale. Ca ramură medicală are tradiții vechi, s-a evidențiat prin particularitățile metodelor de cercetare și ale obiectelor de studiu.

Trecutul medicinei legale, ca și al oricărei alte științe, reprezintă începutul a tot ce se cunoaște, pentru a aprecia corect prezentul. Unul dintre fondatorii Institutului Britanic de Artă Modernă, sociologul *John McHale*, spunea: „Viitorul prezentului izvorăște din trecut”. Cu bună dreptate, nu ar fi demn să se vorbească despre progresul oricărei ramuri științifice în afara dimensiunii ei istorice. Ar fi incorect să se treacă și peste contribuția generațiilor precedente, care au contribuit la evoluarea medicinei legale, sau peste sentimentul continuității. Este incontestabil faptul că progresul științific nu trebuie să ignoreze cunoștințele și succesele predecesorilor, ale celor care au fundamentat medicina.

Progresele științelor medicale și biologice, înregistrate de-a lungul secolelor, au influențat pozitiv medicina legală. Aceasta folosește informații și din alte ramuri ale medicinei: anatomie și anatomie patologică, fiziologie normală și patofiziologie clinică, chirurgie și pediatrie etc.

Merită de evidențiat că pentru practica medico-legală, comparativ cu medicina clinică, are mai mare importanță procesul de diagnosticare, în aspect etiopatogenetic, care trebuie explicat și argumentat în baza rezultatelor obiective ale examinării victimelor. Totodată, informațiile folosite din alte discipline medicale sunt analizate și abordate în conformitate cu scopul și sarcinile medicinei legale, în baza cerințelor practicii judiciare. Deci, medicina legală s-a format și a evoluat conform cerințelor sociale înaintate organelor de drept.

Experiența mondială a demonstrat că principiile asistenței medico-legale diferă esențial de particularitățile organizatorice ale asistenței medicale acordate populației în instituțiile medico-curative. Aceasta se explică atât prin obiectele și metodele de cercetare, cât și prin scopurile și sarcinile puse în fața serviciului medico-legal, care, în esență, se află în slujba legii. De fapt, se crede că medicina legală este un conglomerat de mai mult domenii medicale.

În acest context, M. Kernbach (1937) prezintă un paralelism argumentat între medicina legală și medicina curativă: „Prin însăși evoluția ei, medicina legală s-a așezat lângă dezvoltarea morală și evoluția psihică a omului, în timp ce restul medicinei a urmărit omul fizic. De toate bolile și din toate specialitățile, medicina legală se ocupă numai atâta timp cât ele aparțin infracțiunilor contra sănătății și vieții. Diagnosticul medico-legal se confundă cu elementele unui articol din codul penal: leziuni corporale, avort, demență... Medicina legală e o disciplină a spiritului, realizată pe alte căi, cu metodele ei specifice. Abilitățile medicului legist de profesie îi sunt străine medicului curant sau preventiv. Simptomele sunt colectate nu doar de la individul examinat, ci, în mod frecvent, din produsul însuși al infracțiunii. Spre deosebire de medicul curant, medicul legist e obligat să facă un control obiectiv al tuturor simptomelor, căci faptul medical în medicina legală se

ridică la valoarea unei probe juridice și etice. În timp ce medicina generală pune un diagnostic patologic, bacteriologic etc., medicina legală, prin multiplele sale examinări de laborator, pune un diagnostic criminalistic menit să lămurască afacerea de cercetare. Faptele medicale dobândesc în medicina legală un dinamism cu totul particular, fie în ordinea cronologică, fie în ordinea importanței juridice...”*

Renumitul profesor universitar din Iași, Gheorghe Scripcaru, scrie: „Medicina legală este chemată să fie o punte între gândirea juridică și cea biologic-medicală, pe când dreptul lucrează cu texte de lege, noțiuni și categorii precise, faptul biologic fiind adesea cu greu de sesizat și de definit, și mai ales, insuficient cunoscut și explicat. Pentru a satisface exigențele de adevăr ale justiției, medicul expert trebuie să fie obiectiv, să cunoască legile și să-și dezvolte deprinderea de a explica faptele biologice complicate unor persoane fără pregătire medicală. O calitate deosebită în acest scop constă într-un riguros discernământ și o formulare explicită a părerilor, pentru a delimita clar faptele medico-biologice certe de cele posibile, astfel ca ele să fie corect interpretate și folosite în probațiune”**.

Cele relatate corelează și cu denumirea specialității: *Medicină legală*, definită de mai mulți autori într-un sens identic. Încă la începutul secolului al XX-lea, cunoscutul savant ucrainean Iuri Sapojnikov scria: „Medicina legală, în esența sa, este medicina pentru drept”, iar Constantin Noica spunea: „Prin adevăr, medicina legală devine conștiința mai bună a semenilor”. Mai concret putem spune că

* M. Kernbach. *Medicina legală*. Cluj, Ed. Universității, 1937, p.14-15.

** Gh. Scripcaru. *Medicina legală expertală în România*. Iași, Editura „Cugetarea”, 2000, 293 p.

medicina legală este oglinda tristului adevăr: în ea se reflectă multe aspecte tragice ale vieții multor generații de oameni.

Ca ramură medicală aparte, medicina legală are sarcini deosebite de cele ale medicinei clinice. O mare parte din problemele sociale se rezolvă numai în cadrul acestei specialități: cercetarea corpurilor delictive de origine biologică; examinarea cazurilor de moarte violentă; aprecierea gradului de gravitate a vătămarilor corporale; expertiza cazurilor de simulare, agravare etc. Aspectele enumerate și alte probleme de acest gen constituie scopurile de bază ale medicinei legale ca obiect de studiu.

Medicina legală contemporană se bazează pe un complex informațional, obținut atât din disciplinele medico-biologice, cât și din științele juridice, în primul rând din criminalistică. Rolul social al medicinei legale se mai manifestă prin contribuirea nemijlocită la descoperirea actelor criminale (omucideri, violuri etc.), iar prin analiza datelor respective se obțin oficializări obiective asupra situației criminogene în societate și informații folosite pentru combaterea manifestărilor agresive. Un rol aparte îi revine la expertizarea și cercetarea cazurilor de erori (accidente) profesionale ale lucrătorilor medicali sau de comportament al personalului medico-sanitar. S-ar putea spune că medicina legală a contribuit la dezvoltarea conceptului de drept și a bazelor de procedură.

Același Gheorghe Scripcaru mai susținea: „Accesibilitatea juriștilor la știința medico-legală a obligat la găsirea unei noi metodologii didactice ce trata problematica medico-legală în raport cu elementele infracțiunii – *obiect*, *latura obiectivă (actus reus)* și *latura subiectivă (mens rea)*, alături de legătura causală în biologie și medicină, de victimologie sau chiar de legitimă apărare, efort plecat de la adevărul conform căruia o nedreptate pentru unul (ca o eroare) poate fi o amenințare pentru toți”.

Autonomia științifică a medicinei legale, ca disciplină medicală de sinteză, este menită să-i creeze medicului le-
gist climatul de neutralitate a activității sale, ceea ce coin-
cide cu actele normative și legislative în vigoare, iar prin-
cipala vocație a ei este sprijinirea competentă a organelor
de drept. Putem menționa și rolul medicinei legale în pre-
venirea infracțiunilor comise împotriva sănătății, demnită-
ții și vieții omului, apărând astfel valorile sociale ale cau-
zelor care generează fenomenul infracțional. Concomitent,
medicina legală are un impact direct asupra anumitor pro-
bleme ale sănătății publice, în special întru ameliorarea
calității asistenței medicale a populației. De operativitatea
și calitatea realizării expertizei medico-legale, deseori, de-
pinde concludența faptului științific în drept.

Merită de evidențiat că legile statale de mai multe seco-
le prevedeau apelarea la cunoștințele specialiștilor din ra-
mura medicală în rezolvarea problemelor de drept. Tocmai
familiarizarea cu istoricul aplicării cunoștințelor medico-
legale în stabilirea adevărului socio-juridic a constituit
principalul scop al prezentei lucrări.

Actualul volum, într-un fel, reproduce unele informații
din publicațiile mele anterioare (1997, 2001) referitoare la
istoricul dezvoltării medicinei legale în Republica Moldo-
va. Totodată, această lucrare este completată substanțial cu
noi informații istorice și factologice, în special cu date
despre specialiștii care, pe parcursul anilor, și-au realizat
activitățile practice de medicină legală pe teritoriul plaiu-
lui basarabean. Datele biografice ale specialiștilor sunt
prezentate succint, deoarece nu a fost cu puțință obținerea
informațiilor necesare. Aș fi bucuros, ca informațiile ce țin
de etapele dezvoltării medicinei legale pe teritoriul moldav
să le fie de folos cititorilor, în primul rând generațiilor noi
de specialiști în domeniu.

*Patriotismul nu este iubirea țărânei,
ci iubirea trecutului. Fără cultul
trecutului nu există iubire de țară.*

Mihai Eminescu

I

SECVENȚE DIN ISTORICUL MEDICINEI LEGALE UNIVERSALE

Unii cercetători consideră că istoricul medicinei legale începe cu perioada când au apărut stipulări în legi despre invitarea medicilor în calitate de persoane care ar elucida procesul de examinare a omuciderilor, leziunilor corporale sau a altor infracțiuni comise împotriva sănătății și vieții omului¹. Alți cercetători sunt de părerea că istoria medicinei legale începe odată cu apariția primelor acte legislative în care sunt indicate pedepsele pentru producerea leziunilor corporale sau pentru ucideri². În același timp, istoria mondială de dezvoltare a medicinei legale, încă din antichitate, atestă situații firești când unele norme de drept cereau participarea specialiștilor din domeniul medicinei la reliefarea diferitelor probleme ce țineau de anchetare, cercetare penală sau de judecată. Pe atunci, în calitate de persoane competente erau considerați doar acei specialiști în cunoștințele cărora aveau încredere reprezentanții organelor de drept.

*Gh. Scripcaru*³ scrie că legile triburilor antice apărute după migrațiile popoarelor prevedeau că gravitatea leziunilor provocate unui om putea fi stabilită numai de un cunoscător cu preocupări pseudomedicale sau medicale. Astfel de constatări reprezintă începuturile unei activități cu caracter medico-legal. Evident, aceste examinări au fost primitive, foarte limitate, deoarece nivelul cunoștințelor medicale era redus. Pocăința era influențată de starea socială a făptuitorului și a victimei. Pedepsele erau stabilite conform situației lor sociale.

Este demonstrat că încă cu 5 mii de ani în urmă egiptenii cunoșteau metodele de conservare a morților prin procedee de îmbălsămare, obținând o stare de mumificare pe o perioadă îndelungată. Se scrie că medicii egipteni erau cei mai buni, bolnavii erau îngrijiți în mod gratuit, iar medicii – retribuiți de stat. Răspunderea medicilor era stabilită în funcție de respectarea sau nerespectarea prescripțiilor respective. La vechii egipteni se prevedea examinarea de către moașă a femeii gravide condamnate la moarte, iar dacă se constata graviditatea ei, executarea pedepsei era amânată până la data nașterii copilului⁴.

Mina Minovici (1928) arată: „În Egipt, medicul care se abătea de la prescripțiile Pravilei Sfinte era lovit cu pedeapsa capitală. Putem spune că încă de la începuturile medicinei s-a evidențiat o doctrină a exercițiului acestei arte, în ceea ce privește raporturile dintre medic și societate. După cum spunea, cu multe secole în urmă, *Legrand du Saulle*: „Medicina de ieri, plină de erori, de opinii absurde, în raport cu starea generală a științelor și cu nivelul intelectual al epocii, a făcut cuceriri uluitoare... ”⁵.

Legile egiptene vechi interziceau și pedepseau cu sancțiuni foarte aspre avortul, iar Cartea Morților considera anumite perversități sexuale drept vicii grave. La vechii evrei, în cărțile biblice, se găsesc o serie de referiri la fapte medicale și medico-legale, ca: răni, omucideri, sinucideri, sarcină, constatarea morții, semnele virginității și viol, sterilitate, fertilitate, pubertate etc.⁶.

Cu 300 de ani î.Hr., *Herofilis* și *Erasistratus* au fost primii care, în Alexandria, au disecat corpuri de animale și de oameni. Pentru aceasta ei au fost acuzați în vivisecții (de disecția unor criminali care erau încă în viață). *Galenus* a scris cărțile după disecții pe animale și apoi pe maimuțe, făcând astfel analogii cu corpul uman, ulterior apreciate cu multiple inexactități⁷.

Codul lui Hammurabi (Hammurabi rege al Babilonului; 1792–1750 î.Hr.) – culegere de legi la acel timp – conținea o serie de stipulări cu caracter medico-legal, inclusiv prevederi asupra responsabilității activității medicale⁸.



Bustul și stela lui Hammurabi.

În Grecia antică, unde medicina a cunoscut o remarcabilă înflorire, nu găsim informații referitoare la existența unor preocupări medico-legale propriu-zise, cu excepția suicidului realizat, care se condamnă aspru. Totodată, a existat un sistem de norme cu caracter deontologic, care erau o expresie a gradului de dezvoltare a medicinei. Normele respective se refereau la drepturile și obligațiunile medicului, dar nu cuprindeau sancțiuni din cauza neîndeplinirii obligațiilor prescrise. Din acest motiv, *Hipocrates* deplângea faptul că erorile medicale nu erau sancționate. Căderea statelor elenistice și destrămarea culturii lor au dus, la decăderea medicinei hipocratice și la răspândirea medicinei empirice. Statul roman devine centrul lumii și culturii antice, preluând, treptat, tradițiile gândirii medicale grecești⁹.

În perioada Romei antice (perioada regilor), medicina a avut, mai mult, un caracter magic. Erauenerate multe

zeități, cărora li se atribuiau calități terapeutice. Pe timpul regilor, așa-numitele *Leges regie*, atribuite lui *Numa Pompilius* (sec. VII î.Hr.), conțin o aplicare judicioasă a cunoștințelor medicale ale epocii în multe din dispozițiile lor referitoare la testamente, la separarea soților, la anularrea căsătoriilor și la avort¹⁰.

Hipocrates (sec. IV î.Hr.) a studiat probleme de ordin medico-legal, care sunt actuale și în prezent: despre avort, despre termenul gravidității, viabilitatea nou-născuților, despre gravitatea diferitor leziuni corporale etc. Un domeniu deosebit, care intră în obiectul de studiu al medicinei legale, îl constituie concepțiile hipocratice referitoare la etica medicală. În *Corpus hipocraticum* există o serie de scrieri care cuprind normele etice ale profesiei medicale și care pot alcătui un adevărat cod deontologic. Prima din aceste scrieri este intitulată *Jurământul lui Hipocrates*. A doua scriere cu preocupări de etică medicală este intitulată *Despre medic* și are un caracter strict deontologic. O serie de texte sunt axate pe problemele erorilor medicale. Se poate afirma că testele deontologice ale școlii hipocratice sunt mărturia nivelului înalt la care ajunsese medicina laică în vechea Grecie.

În aspect medico-legal, *Jurământul lui Hipocrates* prevedea: „Față de Zei și în toată curățenia cugetului meu, mă leg de a nu nimici prin boală, prin practică *ucigătoare* pe nimeni, fie că ar fi vorba de un străin ori de unul din țara mea; că nimeni nu mă va îndupleca prin daruri de a săvârși nelegiuirea strigătoare de a da cuiva leacuri de natură de a-i *primejdui* viața, că n-o voi face nici chiar din imboldul unui sentiment de prietenie. Mă voi strădui de a face tot ce-mi va sta în putință spre a scăpa pe bolnav și tuturor le voi dărui sănătatea care păstrează viața”¹¹.

Medicina hipocratică se sprijinea pe observația directă ca metodă de diagnosticare, precum și pe o serie de cunoștințe ce elucidau analiza raporturilor cauzale. În ultima

perioadă a Republicii Romane medicii școlilor grecești au dobândit o situație deosebită în Roma, iar *Asclepiade din Bitinia* (128–56 î.Hr.), medic grec, a fondat o școală medicală la Roma. El este considerat print al medicilor și prieten al lui *Cicero* și al lui *Marc Antoniu*. Meritele lui constau în aceea că a adoptat în practica sa medicală doctrinele hipocratice. Importanța concluziilor medicale pentru judecată este ilustrată convingător în *Legea celor XII table*, aprobată la Roma (anul 448 î.Hr.), care prevedea prezența obligatorie a medicului la discutarea dosarelor referitoare la victimele morții violente, determinarea nașterilor „legitimat”, dreptul de tutelă asupra decedaților etc¹².

În Roma antică, moașele prezentau în judecată explicații referitoare la graviditate, avort și naștere. Medicul *Antistus*, fiind invitat la cercetarea cazului de asasinare a lui *Iulius Cezar* (anul 44 î.Hr.), ar fi afirmat că din cele 23 de plăgi ce i s-au cauzat numai una din ele a fost mortală (penetrantă în torace). Cunoscutul *Cod al lui Justinian* (529–534), care a propus sistemul de drept al Romei, include informații despre rolul medicilor în procesul judecătoresc. În Cod, ei erau apreciați în modul următor: „...Medicii sunt mai curând judecători decât martori în fața legii”¹³.

Învățătura lui *Galenus* (129–200 e.n.) prezintă un moment important în istoria medicinei. Concepțiile lui medicale sunt pătrunse de elemente mistice. În aspect medico-legal, *Galenus* recomanda ca toate cazurile de simulare să fie stabilite numai de un medic. Lui i se atribuie, de asemenea, descrierea caracteristicilor plămânului respirat și nerespirat la nou-născuți, propunând în acest scop o probă de diagnosticare practică în medicina legală și în zilele noastre¹⁴.

În epoca lui *August* (primul împărat roman), medicul *Aurelius Cornelius Celsus*, un mare erudit latin, urmărește utilitatea imediată a medicinei practice. El sprijinea observațiile și considera necesar pentru cei care studiază medi-

cina de a face cercetări pe cadavre, întrucât numai astfel se poate cunoaște precis poziția fiecărui organ. El susținea că medicul trebuie să cunoască și să mărturisească erorile pe care le comite, pentru ca să le fie de învățătură altora.

În secolul VI, pentru prima dată, medicii sunt autorizați să efectueze examinări cu caracter medico-legal, fiind obligați prin jurământ să-și confirme acțiunile. Aceste principii s-au păstrat de-a lungul secolelor în legislația saxonă și francă.

În secolele V–IX, în țările germanice au fost scrise mai multe tratate, așa-numitele *Leges Barbarorum*, în care se abordau metode judiciare la acel timp. În ele era prevăzută invitarea medicilor pentru rezolvarea anumitor probleme. În mod special se indica: în cazul provocării leziunilor nemortale sau de ucidere, victimei sau rudelor sale li se eliberau compensații financiare prin amendă (vira), mărirea căroră depindea de un complex de împrejurări concrete¹⁵.

În Rusia, pe timpul cneazului Igor (anul 945), exista Regulamentul care prevedea pedepse în caz de leziuni corporale și torturări, iar în secolele X–XI, *Regulamentul Țarului Vladimir* prevedea pedepse pentru toate formele de crime și perversiuni sexuale¹⁶. Mai amplu se apreciau leziunile corporale, prezentate în culegerea de legi «Русская правда» (sec. XI–XIII). Toate infracțiunile comise contra sănătății și vieții omului se stabileau după modalitățile de producere a leziunilor, iar conform acestora se aprecia măsura pedepsei. Dintre leziunile ușoare făceau parte: echimozele, excoriațiile și plăgile produse cu mâinile, cu obiecte contondente sau ascuțite. Leziuni grave erau considerate: mutilările, fracturile mâinilor și picioarelor, lezarea ochilor¹⁷. În ultima sursă bibliografică nu se arată cine și cum efectua astfel de examinări. Se subînțelege doar că acest procedeu era executat de către judecător.

Într-o scrisoare oficială a *cneazului Vasili Ivanovici* (1518) se menționează că pentru examinarea cadavrului se numesc persoane speciale. În altă scrisoare, pe timpul lui *Ivan IV Vasilievici (cel Groaznic)* (1554), se spune că numărul autopsiilor cazurilor de moarte violentă crește¹⁸.

În perioada precece a Renașterii (până în sec. XI–XII), medicina legală practic nu s-a dezvoltat, întrucât predominarea formei „acuzaționale” de atunci, procesul de judecată se referă la concursul judecătoresc între părțile adverse sau prin încercarea cu foc și apă („judecata Domnului”). În ședința de judecată putea fi invitat medicul, în scopul aprecierii gradului leziunilor corporale și pentru a stabili dacă torturile pot fi continuate¹⁹. Excepție făcea doar China, unde primele lucrări de medicină legală au apărut în sec. VI. Pe parcursul secolelor XII–XIV, forma acuzațională de judecată a fost înlocuită cu cea de „anchetare”. În baza acestei forme de acuzare și pentru aprecierea adevărului sunt puse dovezile formale. O astfel de formă judecătorească, de obicei, aproape că nu avea nevoie de cunoștințe medicale²⁰.

Odată cu schimbarea formațiunilor statale, se modificau relațiile judiciare și normele de drept. Complicarea normelor de drept era însoțită de necesitatea de a implica în procesul de judecată persoane competente pentru rezolvarea unor probleme specifice.

Profesorul Alexandru Gromov²¹ susține că China merită a fi considerată patria medicinei legale. El descrie că în timpul săpăturilor arheologice din anul 1975, în China au fost găsite cele mai vechi inscripții din lume cu un conținut medico-legal, efectuate pe bambus cu două mii de ani în urmă. În ele se redau regulile de cercetare a evenimentului la fața locului, de descriere a diverselor leziuni corporale, a urmelor de sânge, a amprentelor digitale și a altor semne de infrafracțiune. Medicul legist chinez Jang Ju încă în sec. II î.Hr., efectua experiențe pe animale și cercetări pe

cadavre de oameni. La vechii chinezi, de asemenea, viața și moartea erau considerate drept două forme alternative ale existenței omului.

Unul dintre cele mai vechi documente ale medicinei legale este tratatul în 5 volume al lui Sun-Țzi, apărut în China în anul 1247. Tratatul include capitole despre autopsii, traumatisme mortale și nemortale, asfixii, moarte subită. Este semnificativ că în acest tratat erau și referințe privind morțile survenite pe parcursul tratamentului medical prin acupunctură. Într-un capitol separat („Cum se spală nedreptatea”) se subliniază rolul social al medicinei legale²².

Pe timpul Inchiziției (1233), sub *Inocențiu II*, întâlnim medici experți însărcinați cu misiuni dezonorabile: ei trebuiau să se pronunțe când poate începe tortura și gradul de suportare a execuțiilor. Renașterea aduce în Franța o parțială și trecătoare ameliorare. *Edictul lui Napoleon* din 1815 instituie expertizele medico-legale. Expertul era obligat să caute semnele demonului pe corpul acuzatului, introducând profund un ac. Pe acele timpuri, în Franța, Italia, Spania, asasinările prin otrăviri erau la ordinea zilei²³.

În prima jumătate a secolului al XVII-lea, medicina legală a fost ajustată spiritului și cerințelor judiciare ce dominau. Ea avea o exigență nesigură până la proclamarea Declarației „Drepturile omului și egalitatea tuturor în fața legilor”. Din acel moment, medicina legală e obligată să urmărească evoluția dreptului și să-i imprime chiar progresul ei. În a doua jumătate a sec. al XVII-lea și prima jumătate a sec. al XVIII-lea, distingem perioada științifică a medicinei în general, care cuprindea și medicina legală. Oamenii de știință cercetau legile după care se produc fenomenele. În sec. al XIX-lea, medicina legală este declarată în toate codurile țărilor civilizate.

În Europa, în secolul al XIII-lea, *Papa Grigore* este primul care menționează competența medicului în aprecierea leziunilor corporale. În 1315, prof. *Mondi di Luți din*

Bologna a efectuat primele autopsii demonstrative (oficializate) pe două cadavre de femei, iar peste 59 de ani, la Facultatea de medicină din Montpellier a obținut permisiunea de a deschide corpurile moarte. Treptat, în alte țări ale Europei au început să se efectueze cercetări pe cadavre la indicația organelor de drept, iar odată cu aceasta, însemnătatea medicinei ca știință a început să crească. Tot mai frecvent medicii sunt implicați de către organele judiciare în efectuarea diverselor forme de cercetări cu caracter medico-legal²⁴.

Dreptul statal italian al secolelor XIII–XV ne informează asupra stării medicinei legale din acea perioadă. Conform cercetărilor lui *G. Bohne*, aici trebuie căutate începuturile medicinei legale științifice și sistemice, cu toate că medicina legală încă nu era constituită ca disciplină separată. Despre selectarea medicilor legiști aflăm în *Legea bologneză* apărută în anul 1529. Ea stipula că experții trebuie să fie trăitori ai Bolognei și să aibă, cel puțin, o vârstă de 30 de ani²⁵.

În secolele XIV–XV, medicina legală a cunoscut o evidentă dezvoltare. Influențată de medicina arabă, au apărut primele tratate de toxicologie ale lui *Nicolo Leoniceno* (1428–1523), ale lui *Arduino da Pessaro* (1492, Veneția). Un mare interes medico-legal prezintă lucrarea lui *Barzizio*, editată la Pavia în anul 1434, care includea și noțiuni de deontologie medicală. Primele elemente de organizare practică a expertizei au apărut în constituțiile din *Bamberg* și în *Legile Caroline*, precum și în perioada renașterii italiene. În această epocă, lucrarea lui *Fortunato Fidelis* „De relationibus medicorum libri quator” poate fi considerată ca primul tratat mai amplu de medicină legală²⁶.

Medicina legală a început să se dezvolte mai vertiginos în secolul al XVI-lea, datorită *Codului Penal al lui Carol al V-lea* (*Constituțio criminalis Carolina* sau *Lex Caroli-*

na), introdus în anul 1532, care a dat o mare importanță medicinei legale, lărgind și concretizând mai bine atribuțiile sale. Acest act legislativ aborda probleme ce țin de infanticid, otrăviri, răni, avort etc. Pentru prima dată în Europa, în mod oficial, se evidențiază obligația judecătorului de a selecta persoane competente (medici, chirurghi) pentru a efectua examinarea: 1) cadavrelor în caz de asasinare (indicându-se și succesiunea procesului de cercetare); 2) cazurilor de pruncucidere; 3) în suspectarea de intoxicație; 4) în caz de greșeli profesionale medicale; 5) la cauzarea leziunilor corporale; 6) în caz de torturare a pătimiților și bolnavilor²⁷.

Pe timpul Renașterii s-a observat o aplicare extinsă a cunoștințelor cu caracter medical în domeniul dreptului. Medicina legală era chemată să fie o punte între gândirea juridică și cea medicală. În Franța, în anul 1575, *Ambroise Paré*, pentru prima dată în Europa editează cartea de medicină legală cu denumirea: *Des rapports et de noyens d'embuamer les corps morts*. În ea se regăsesc următoarele aspecte: aprecierea gradului de gravitate a leziunilor corporale; determinarea virginității; moartea prin asfexii mecanice; despre îmbălsămarea cadavrelor etc. În anul 1602 a văzut lumina tiparului cartea lui *Fortunato Fidelis din Palermo: De Relationibus Medicorum* (greșelile medicale). Una din cele mai vechi catedre de medicină legală este considerată cea de la Universitatea din Turku (fosta capitală a Finlandei), fondată în 1640²⁸.

Primul care a formulat denumirea „medicină legală” a fost italianul *Paolo Zacchias* (1584–1659), renumit savant medic, jurisconsult, pictor, poet, muzician. El, la 1621, editează un tratat în 10 volume cu denumirea *Questiones medico-legales*, în care abordează probleme complexe cu caracter medico-legal, iar primul manual de medicină legală în limba germană aparține lui *Johann Pfizer* (1668).

În 1663, medicul danez Thomas Bartholi a adus o contribuție esențială la rezolvarea problemei judiciare a infanticidului, arătând că, pentru a determina dacă un copil s-a născut mort sau viu, trebuiau să se examineze plămânii copilului. Prezența aerului în alveole dovedea că copilul respirase. În 1682, medicul Schreyer din Pressburg (Bratislava) și-a imaginat un test simplu, pentru a demonstra acest lucru. El arunca plămânii copiilor bănuți a fi născuți morți în apă. Dacă pulmonii nu se scufundau, înseamnă că ei conțineau aer și copilul trăise. Primele proceduri standardizate în medicina legală erau destul de primitive, dar bazate pe experiență. În 1640 și 1687, doi medici germani, Michaelis și Bohn, au început să țină prelegeri la Universitatea din Leipzig cu privire la morțile violente și morțile simulate ca naturale²⁹.

În 1690 apare lucrarea lui *Johan Bonn* „Medicina legală”, în care este introdusă noțiunea de medicină legală ca disciplină.

Progresul informațional-științific și însemnătatea sporită pentru justiție a cercetărilor cu caracter medico-legal au servit drept premise pentru ca disciplina să devină de sine stătătoare, separată de activitățile sanitaro-igienice, care se efectuau în comun în Europa până la începutul sec. al XVIII-lea. Astfel, în anul 1708, la Berlin, se înființează prima morgă medico-legală, unde se efectua autopsia cadavrelor celor accidentați, omorâți și sinucigașilor. În anul 1799, pentru prima dată, se oficializează funcția de medic legist³⁰.

Spre finele secolului al XVII-lea, în unele țări europene, au fost lichidate judecățile inchiziționale secrete, fiind introdusă procedura juridică transparentă, prin care medicii legiști erau obligați să-și argumenteze și să-și susțină public concluziile în judecată. În această perioadă, mulți medici din Europa s-au încadrat activ în studierea medicinei legale, considerând-o drept disciplină prioritară

în aspect socio-juridic. Mai întâi s-au evidențiat medicii din Germania și Austria, mai apoi – cei din Franța și Anglia și cu mult mai târziu s-au inclus în studierea acestei ramuri medicale specialiști din Italia și Rusia³¹.

Se mai cunoaște că spre sfârșitul secolului al XVII-lea, în orașele în care s-au efectuat necropsii nu existau încăperi speciale și nici instalații frigorifice pentru păstrarea cadavrelor. Autopsiile se făceau fără mănuși. Din prefața unui protocol de necropsie, întocmit în anul 1671 la Facultatea de Medicină din Leipzig, rezultă clar situațiile dificile în care se executa autopsia. Era vorba de cadavrul unui cioban care a fost omorât de un nobil cu o armă de foc, iar necropsia a fost efectuată abia după 8 zile, ceea ce s-a soldat cu o plângere justificată a celor care au efectuat-o. Doar criminalii și răufăcătorii puteau fi autopsiați pe atunci. Această situație a persistat în Anglia până în secolul al XIX-lea, unde medicina legală rămăsese cu mult sub nivelul altor țări europene (Austria, Franța, Germania), care au înlăturat mai repede diferite tabuuri și prejudecăți³².

În sec. XVI–XVII, în Rusia, examinarea persoanelor victimizate era oficializată prin *Decretul Farmaceutic*, care prezenta, pe atunci, organul medical suprem de conducere. Din perioada de până la Petru I au rămas cunoscute doar câteva examinări cu caracter medico-legal. Astfel, în anul 1537, la solicitarea țarului, medicul *Teofil* l-a examinat pe cneazul *Andrei Ivanovici*, pentru excluderea unei simulări de boală prin care refuza să asculte țarul și să se întoarcă în Moscova de la Uglici³³.

Alt caz este examinarea fiului împăratului din Crimeea, *Murad-Ghirei*, care decedase subit. Medicul *Arap* a decis că pe defunct l-au „*deocheat*”, ceea ce a fost acceptat de jurați, permițând torturarea acuzaților pentru ca ei să recunoască vina. *L.F. Zmeev* considera că această motivare a

fost inventată, întrucât medicul respectiv îndeplinea rolul de polițist³⁴.

Al treilea caz a avut loc în anul 1571, fiind legat de moartea soției lui *Ivan cel Groaznic*. Medicul *Bomelius* a stabilit că decesul s-a produs din cauza unei intoxicații³⁵.

În cazurile când nu existau medici, persoana (sau cadavrul) era examinată de către judecători în prezența martorilor. Uneori, descrierile lor erau foarte corecte și complete, ceea ce indica asupra unei deprinderi profesionale a persoanelor respective. Legitimarea cercetărilor pe cadavre a avut loc în anul 1716, prin *Carta militară a lui Petru I*. Până la acel an, autopsiile se efectuau în spitalele din Districtul militar Moscova (1707) și Amiralitatea din Petersburg (1714), la baza cărora funcționau școlile spitalicești, ulterior reorganizate în școli medico-chirurgicale, iar în 1798 – în academii medico-chirurgicale³⁶.

În literatură găsim afirmația³⁷ că cei mai mari pionieri care au pus bazele medicinei legale științifice au fost Johann Ludwig Casper, născut la Berlin, în 1786, Mathieu Joseph Bonaventure Orfila, născut în Minorca, în 1787, întemeietorul toxicologiei, și Marie Guillaume Alphonse Devergie, născut la Paris, în 1798. Viețile lor au fost tot atât de diferite ca și împrejurările în care au lucrat. Manualele și cursurile acestor autori ofereau descrieri precise a sute de mii de cazuri, pe care ei înșiși le cercetaseră. Descrierile lor se bazau pe o experiență cât se poate de vastă.

Alexandre Lacassagne a fost alt savant, care a contribuit la dezvoltarea medicinei legale și igienei publice. El a descoperit noi metode pentru determinarea cu certitudine a decesului, a studiat ritmul în care corpul se răcea după moarte. În anul 1878 el publică cartea intitulată *Precis de medecine*, iar în 1880, când s-a înființat o catedră de medicină legală la Lyon, el a devenit primul ei titular. Farmecul personal și vastele cunoștințe de medicină, biologie și filo-

zofie l-au făcut, în câțiva ani, un serios rival al școlii de medicină legală din Paris, fondată de Orfila și Devergie.

Spre finele sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea, în unele țări europene au fost interzise judecățile inchiziționale secrete și s-a introdus procesul deschis (transparent) de judecată, care obliga medicul expert să-și prezinte și să-și argumenteze public concluziile. Această decizie progresivă a contribuit la dezvoltarea medicinei legale ca știință specifică³⁸.

La începutul sec. al XVIII-lea, în Sankt Petersburg și Moscova existau instituții medico-administrative, numite *fizicate*³⁹. Activitatea lor era reglementată prin instrucții speciale, în care se menționau funcțiile lor în organizarea serviciului medical. Fizicatele erau responsabile și de problemele expertizei medicale, atât medico-legale, cât și medico-militare. Aceste obligațiuni se îndeplineau chiar din primii ani de existență a fizicateror. În instrucțiunile date existau și indicații asupra cercetărilor pe cadavre în caz de suspectare a morții violente.

În instrucțiile de reorganizare (1793 și 1798) a fizicateror, de asemenea, se indică, cazurile când se efectuează cercetările medico-legale: „În leziuni corporale, omucideri, intoxicații mortale... Cercetările erau îndeplinite de către *stadt-fizic* împreună cu adjunctul lui. Ambele instrucții mărturisesc despre responsabilitatea *stadt-fizicienilor* la executarea cercetărilor cu caracter medico-legal⁴⁰.

În Rusia, studierea medicinei legale, ca disciplină s-a început în anul 1709 în cadrul Catedrei de anatomie (condusă de I. Erasmus) a Facultății de Medicină a Universității din Moscova. Prima catedră unde se studia medicina legală se numea „Catedra de anatomie, fiziologie și științe medico-legale”. În premieră ea a fost organizată în 1798 la Academia Medico-Chirurgicală din Petersburg, și condusă inițial de profesorul I. Ringebroig, apoi de S. Gromov (din

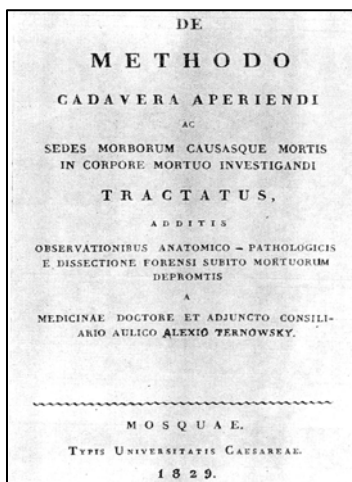
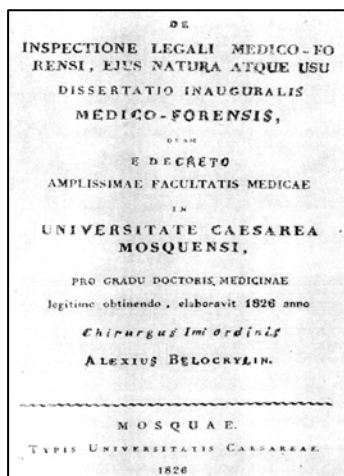
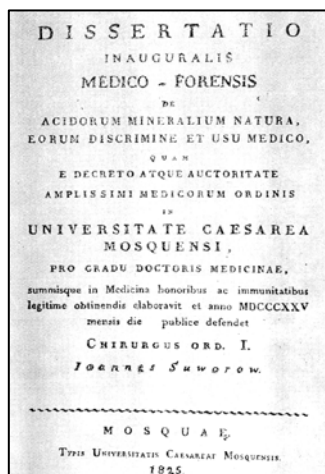
1806). Ulterior, catedre similare au fost organizate: în 1802 – la Universitatea din Derpt (șef – Izenflamm, apoi – Samson Gimmelstiren); în 1804 – la Universitatea din Moscova (șef – Ivan Vensovici, apoi Efrem Muhin); în 1806 – la Universitatea din Vilnius (șefi – B. Boruk și Lëbenvein); în 1814 – la Universitatea din Kazan (șefi – G. Blossfeld și I. Gvozdirov); în 1835 – la Universitatea din Kiev (șefi – L. Leonov, F. Mering, F. Ergardt)⁴¹.

Merită evidențiat unul din primii profesori universitari – *Francisco Keresturi* (1735–1811), care a pus bazele sistemice de studiere a medicinei legale în Rusia. Pe parcursul activității sale pedagogice (1764–1804), el s-a manifestat ca un talentat pedagog, medic, savant și practician. A pledat pentru studierea armonioasă a anatomiei și medicinei legale. Pentru prima dată a introdus la Universitatea din Moscova experiențele demonstrative pe animale, în scopul studierii principiilor de activitate funcțională a organismului viu. El insista la separarea medicinei legale de igiena socială, evidenția importanța medicinei legale în descoperirea infraționilor. Este cunoscută alocuțiunea publică a lui *Francisco Keresturi* din anul 1795 cu tema: „Oratio de Politia Medica ejugene in Rusia usa” („Despre medicina de poliție și folosirea ei în Rusia”)⁴².

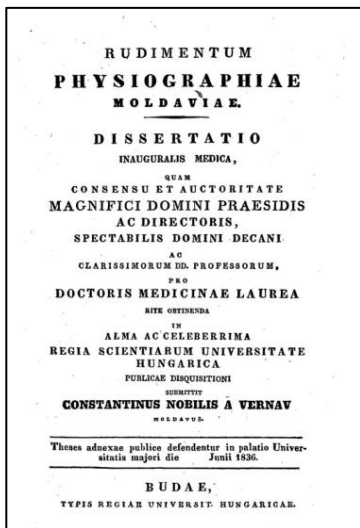
Din 1796, *F. Keresturi* a fost ajutat, la orele practice cu studenții, de către *Ivan Andreevski* (1759–1809), ulterior devenit doctor în medicină, profesor extraordinar la Universitatea din Moscova. În 1799, alocuțiunea lui *F. Keresturi* a fost tradusă din limba latină în limba rusă de către *Ivan Kașinski* – «Избранные предметы относительно судебной медико-хирургической науки»⁴³.

Alt savant renumit, reprezentant al școlii moscovite, a fost *Efrem Muhin* (1766–1838), care a lăsat drept moștenire numeroase lucrări științifice și destoinici discipoli. Printre aceștia au fost *Nikolai Pirogov*, *Serghei Botkin*, *Ivan Secenov*, *Alexei Belokrâlkin* ș.a.

De menționat că până în anii 30–40 ai secolului al XIX-lea, în Rusia, studiile la facultățile de medicină se desfășurau în baza limbii latine, iar majoritatea tezelor și manualelor erau perfectate, de asemenea, în latină. Pentru trecerea la studierea disciplinelor medicale în limba rusă a ple-dat *Ivan Vensovici, Efrem Muhin* și alți savanți⁴⁴.



Printre cei care au contribuit la combaterea bolilor contagioase la începutul secolului XIX a fost și basarabeanul din județul Bălți *Constantin Vârnav* (1806–1877), doctor în medicină, renumit savant medic, care considera că autopsia persoanelor decedate de pe urma bolilor contagioase, în fiecare caz aparte, ajută la stabilirea corectă a diagnosticului maladiei.



C. Vârnav este primul basarabean care a susținut teza de doctor în medicină (1836), scrisă în limba latină, consacrată geografiei, climei, faunei, învățământului și medicinei plaiului natal. Semnificativ este că teza de doctor se începe cu cuvintele poetului Ovidiu: „Ai o senzație atractivă care nevrând te apropie de țară și nu permite celor născuți în ea s-o uite”. În 1837 el începe activitatea de medic la

Iași, ca în ultimii ani din viață să lucreze la spitalul „Sf. Spiridon”⁴⁵

În aceste perioade, în țările Europei devin cunoscuți mai mulți savanți, care au contribuit la prosperarea medicinei legale. Dintre aceștia au făcut parte: *Orfila*, *Brouardel*, *Lacassagne*, *Tardieu* (Franța), *Casper*, *Liman*, *Strassman* (Germania), *Hoffmann*, *Haberda* (Austria), *Taylor*, *Smith* (Anglia), *Mascha* (Praga), *Uotila* (Finlanda), *Pittson* (SUA) ș.a.⁴⁶

Ca și în Europa, în America, odată cu permisiunea cercetărilor pe cadavre (1759), asistăm la dezvoltarea medicinei legale. În anul 1823 apare prima lucrare de spe-

cialitate a lui *Th. Beck*, intitulată „Elements of Medical Jurisprudense”.

Mulți ani la rând, în SUA au funcționat două sisteme de cercetări cu caracter medico-legal: de *coronerat* și de *expertiză medico-legală*. Coronerii sunt anchetatori aleși pe un termen de 3-4 ani, din obligațiunile cărora făcea parte nu doar cercetarea prealabilă a cazurilor de suspectare a morții violente, ci și examinarea cadavrelor (uneori, cu efectuarea autopsiei). În majoritatea statelor americane, coronerii nu dispuneau de studii medicale. În unele state funcționau și institute de medicină legală⁴⁷.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Европин А.К. *Исторический очерк кафедры судебной медицины с токсикологией при императорской Военно-медицинской академии*. СПб, 1898, с.2-3.
2. Игнатовский А.С. *Происхождение и состав судебной медицины*. Москва:«Медицина» 1895, № 38-42.
3. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
4. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
5. Minovici, M. *Tratat complet de medicină legală*. București, 1928, vol. 1, p.99.
6. Moraru, I. *Medicina legală*. București, Editura Medicală, 1967.
7. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.

8. Ander, Z., Bilegan, I., Molnar, V. *Medicina legală*. București, 1966, p.10-11.
9. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
10. Daicoviciu, A. *Dacii*. București, Ed. Științifică, 1965.
11. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
12. Samarian, P.G. *Medicina și Farmacia în trecutul românesc*. București, 1938, vol. II, p.441.
13. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei și învățământului medical în România*. București: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
14. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
15. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, p.230.
16. Коштойниц Х.С. *Очерки по истории физиологии в России*. М.-Л., 1946, p.94.
17. Чистович Я.А. *История первых медицинских школ в России*. СПб, 1883, с.468.
18. *Дополнение к актам историческим*. СПб, 1846, т.1, доп., №.114.
19. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
20. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei și învățământului medical în România*. București: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
21. Громов А.П. *Судебная медицина в Китае*. // Судмед. эксперт, 1993, №.2, с.44-45.
22. Ander, Z., Bilegan, I., Molnar, V. *Medicina legală*. București, 1966, p.10-11.
23. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universității, Cluj, 1937, p.9-10.
24. Baciuc, Gh. *Despre istoricul medicinei legale (comunicare 2)*. Revista „Știința”, Chișinău, 1996, nr.4, p.7-10.

25. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
26. Minovici, M. *Tratat complet de medicină legală*. București, 1928, vol. 1, p.99.
27. Renouard, P.V. *Histoire de la médecine*. Paris, Baillieere, 1846, vol.2, p.303.
28. Райский М.И. *Судебная медицина*. М., 1953, с.5.
29. Thorwald, J. *Un secol de luptă cu delicvența*. Traducere: Dumitru Dorobăț și Gheorghe Scripcaru. Iași, Editura „Moldova”, vol. 2, 1997, p.147.
30. Baci, Gh. *Din istoricul cercetărilor științifice medico-legale*. // Congresul II al medicilor legiști din RM , consacrat aniversării a 60-a de la formarea Centrului de Medicină Legală. Chișinău, 2011, p.15-19.
31. Emmert, Carl. *Руководство судебной медицины* (перевод). СПб., 1901, с.46.
32. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
33. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
34. Змеев Л.Ф. *Чтение по врачебной истории России*. СПб, 1896, с.173.
35. Чистович Я.А. *История первых медицинских школ в России*. СПб, 1883, с.468.
36. Солохин, А.А., Солохин, Ю.А. *Судебно-медицинская наука в России и СССР в XIX–XX столетиях*. Москва, 1998, 210с.
37. Thorwald, J. *Un secol de luptă cu delicvența*. Traducere: Dumitru Dorobăț și Gheorghe Scripcaru. Iași, Editura „Moldova”, vol. 1, 1997, p.148-150.
38. Сапожников Ю. С, Гамбург А. П. *Судебная медицина*, Киев. 1976, с.9.
39. Голиков И. *Деяния Петра Великого, мудрого преобразователя России*. Москва, 1788, т.V, с. 88-89.

40. Рихтер В.М. *История медицины в России*. М., 1820, ч. 3, с.230.
41. Солохин А.А., Солохин Ю.А. *Судебно-медицинская наука в России и СССР в XIX–XX столетиях*. Москва, 1998, 210 с.
42. Коштоянц Х.С. *Очерки по истории физиологии в России*. М.-Л., 1946, с.94.
43. Черваков В.Ф., Матова Е.Е., Шершавкин С.В. *150 лет кафедры судебной медицины I МОЛМИ*. Москва: «Медгиз»,1955, с.4-9.
44. *Судебная медицина*. Под ред. В. М. Смольянинова. Москва, 1975, с.5.
45. Тестемицану Н.А., Попушой Е.П., Йокса В.Л. *Видные врачи Молдавии*. Кишинев, 1985, с.28-39.
46. Райский М.И. *Судебная медицина*. М., 1953, с. 5.
47. Сапожников Ю.С, Гамбург А.П. *Судебная медицина*, Киев, 1976, с.9.

Probele medico-legale prezintă o sinteză dintre probele obținute prin percepere directă și cele obținute prin raționamente, pentru că examinarea consecințelor unei violențe permite reprezentări ca și deducții etiologice sau patogenice, plecând de la constatări directe. Numai proba medico-legală este susceptibilă de o evaluare științifică.

Gheorghe Scripcaru

II

APLICAREA CUNOȘTINȚELOR CU CARACTER MEDICO-LEGAL PE PLAIUL NATAL PÂNĂ LA 1812

Istoria dezvoltării medicinei legale în arealul actualului teritoriu al Republicii Moldova, spre regret, este încă puțin studiată. În lucrările publicate de istoricii medicinei, acestei ramuri de știință nu i se acorda atenția cuvenită, deși, pe parcursul secolelor, sunt descrise și se păstrează multe documente care ne relatează despre participarea medicilor la efectuarea diferitelor forme de expertiză la solicitarea organelor de drept.

Textele lui Herodot despre Zamolxis relevă că învățătorul daco-geților, după ce și-a expus învățăturile în fața războinicilor – conducători ai țărilor din munții Dacogetiei, la Sarmizegetusa, – a inaugurat „instituiția simptotică” în spațiul euroasiatic, adică temeinicia nemuririi, într-un spațiu mistic, după care, el s-a făcut nevăzut, în adâncul încăperilor subpământene (peșteră), în Muntele Sfânt. Până în prezent nu a fost descoperit vreun text lămuritor în acest perimetru... Medicii Dacogetiei, atât de vestiți în lumea antică, erau în stare să facă și intervenții chirurgicale pe creier, unele din ele fiind și reușite, cum este, de exemplu, cazul întâlnit în necropola de la Sărata-Monteoru, persoana, care a supraviețuit multă vreme după operație¹.

Istoricul Iordanes spunea că strămoșii noștri – geții – aveau legi scrise, după care se conduceau în viața lor zi de zi². Nu este exclus faptul că legile statului, existente pe atunci, prevedeau ca, în caz de necesitate, să se efectueze unele procedee de expertiză (examinare) a persoanelor pătimite.

Prin anii 70 î.Hr., iminența pericolului roman determină unificarea geto-dacilor și crearea primului stat centralizat sub conducerea regelui Burebista. Odată cu moartea acestuia (44 î.Hr.), statul se destramă. În timpul domniei lui Decebal (87–106) se realizează din nou o unificare a populației geto-dacice. Geto-dacii cunoșteau unele otrăvuri, animale și vegetale. Ovidiu, exilat la Tomis, relatează că geții erau pricepuți în fabricarea și practicarea anumitor forme de otrăvuri: „vârful săgeților cu venin de viperă”³.

După înfrângerea lui Decebal în urma celor două războaie (101–102 și 105–106), se constituie Dacia Romană. Medicina la acea perioadă se baza pe medicina populară.

În Imperiul Roman legea statală prevedea și obliga cercetarea cadavrelor în scopul determinării cauzei morții și a leziunilor corporale. Teritoriile ocupate ale Țării Moldovei constituiau partea de nord a Imperiului Roman, unde au fost zidite Valurile lui Traian pentru stăvilirea năvălirilor triburilor nomade de la Răsărit. Este firesc de presupus că în luptele cu aceste triburi, care se soldau cu moartea ostașilor, în virtutea legilor în vigoare, corpurile decedaților erau examinate de către medicii legionari⁴.

Se constată că timp de circa 600 de ani (sec. III–IX), informațiile despre autohtonii din spațiul carpato-danubian sunt foarte sporadice. Peste populația daco-romană, care ducea o modestă viață rurală, în secolele VI–VII s-au revărsat triburile slave, migrația lor desfășurându-se pe două axe: Valea Tisei și teritoriile Moldovei. Invazia slavilor a oprit dezvoltarea populației romanice, iar în secolele X–XIII, cnezatele și voievodatele, în calitate de embrioni statali, se semnalează în întregă arie carpato-danubiană. La începutul veacului al XII-lea, popoarele romanice s-au trezit lovite de tătari, care mai întâi au năvălit asupra rușilor⁵.

În publicațiile ce țin de istoria medicinei n-am întâlnit nici o informație despre autopsia persoanelor decedate sau despre necesitatea efectuării altor forme de expertize me-

dicale în timpul regimului otoman. Aceasta se poate explica prin atitudinea negativă a religiei islamice față de efectuarea unor astfel de cercetări.

Conform datelor studiate, până în anul 1400, pe teritoriul ținutului moldav funcționau tradițiile medicinei empirice, practică, în majoritatea cazurilor, de către bərbieri, vrăjitoare, descântătoare, babe doftoroaie sau de alte persoane anonime⁶.

Pe parcursul secolelor XV–XVII, în Țara Moldovei au activat medici greci, italieni, evrei și germani. Primul medic care a fost chemat la curtea domnească (1465) a fost *Cataneo*. Pe Ștefan cel Mare mai mult timp l-au îngrijit doctorii *Mateo Muriano* și *Leonardo Massari*. Practica medicală începe să funcționeze stabil în secolul al XVIII-lea⁷.

Până la apariția învățământului medical, literatura de specialitate se reducea doar la o serie de articole de popularizare, răspândite în periodicele și în calendarele vremii, cu preocupări de medicină domestică, specifice bolilor care măcinau populația de pe acea vreme: ciuma, lepra, holeră, sifilisul ș.a. Cele mai multe publicații prezintă un caracter evident educativ-sanitar: cum să ne păstrăm sănătatea; cum să venim în ajutor celor accidentați; cum să îngrijim o femeie care așteaptă să nască. Se încerca și explicarea științifică a noțiunilor de anatomie și fiziologie, cu descrierea fiecărui organ în parte și cu specificarea funcțiilor îndeplinite de acest organ⁸.

Abia în 1475 a apărut primul document în care se amintește despre un medic străin, invitat de curtea domnească pentru examinarea răni la piciorul lui Ștefan cel Mare, provocată pe timpul luptei de lângă Chilia⁹.

Aportul vrăciului în probleme judiciare inițial apare în *Psaltirea Șcheiană* (1482), *Pravila de la Leud* (1500) și *Catehismul lui Coresi* (1560).

Pentru prima dată, dispoziții cu caracter medico-legal apar în *Pravila lui Vasile Lupu* (1646), care funcționau atunci pe teritoriul Țării Moldovei¹⁰. Ea prevedea clar, că



atunci când era vorba da o expertiză, trebuiau crezuți cei mai buni, cei mai des-toinici „doftori”. În orice fel de răniri se impunea chemarea vraciului, pen-tru a stabili „gravitatea și răspunderile” legate de producerea rănii. În toate circumstanțele legate de viața și sănătatea omului, constatările vraciului erau cele mai pertinente și con-cludente, pentru că „aces-ta cunoștea mai bine decât

judecătorul” atare aspecte. Vraciul era crezut de justiție fără depunerea jurământului, iar vracii–doftori se credeau înaintea celorlalți vraci. Pravila împărțea rănile în două grupe: mortale (cele de la cap și inimă) și nemortale.

Acest document legiuitor mai prevedea numeroase forme de expertize în caz de otrăviri, răniri, deflorări, ires-ponsabilitatea bolnavilor psihici, dereglarea auzului și gra-iului etc. Concomitent, se prevedeau diferite grade de acu-zare, în funcție de consecințele prejudiciului. Unele teme din regulamentul erau bine determinate:

„Vraciul care a dat otravă feciorului pentru otrăvirea ta-tălui său, de ucis prin decapitare” (cap. 9, art. 11);

„Dacă rănitul nu ascultă sfatul vraciului și se întâmplă că el moare, apoi pricina morții este el singur, da nu rana lui” (cap. 14, art. 2);

„Bolnavul de minte, dacă îl ucide pe tatăl său, nici într-un caz nu poate fi pedepsit” (cap. 55, art. 4).

Pravilele sus-numite ocroteau „fetia”, pedepseau „siluirea” și reglementau adopția (luarea de suflet), prevăzând pedepse aspre pentru atare situații. Astfel, deflorarea se dovedea cu țipetele femeii, cu sângele pe cămașă și cu constatările moașei „pe care o vom crede” și nu se pedepsea femeia dacă omora pe agresor în timpul violului. Incestul se pedepsea cu moartea, iar aberațiile sexuale „peste fire”, ca incestul, bestialitatea și sodomia, se pedepseau, de asemenea, cu moartea și arderea cadavrului. Se prevedea posibilitatea divorțului pentru neputința sexuală (dovedită timp de 3 ani), perversiune și nebunie, iar văduva nu se putea mărita timp de un an, pentru că „nu se putea ști dacă este îngreunată sau nu”. Se pedepsea bigamia ca și adulterul, pentru care vinovată era totdeauna femeia. De asemenea, cel ce dădea ierbi, pentru ca o femeie să lepede, devenea ucigaș, iar femeia care își ucidea copilul „monstru” la naștere nu era pedepsită. Toate aceste situații trebuiau constatate și atestate de vraci.

În *Pravile* pot fi întâlnite informații despre gradarea medicilor după competența lor profesională. Astfel, existau vraci destoinici, buni, mai puțin buni și răi, care dăunează bolnavilor din cauza cunoștințelor profesionale slabe. Dispozițiile *Pravilelor* prevedeau condiții în care „experții” pot să-și îndeplinească sarcinile. Ei pot examina victima vizual, palpator ori cercetând masele vomitive ale bolnavului.

Un rol deosebit se acordă cazurilor de divergență între a părerile vracilor și martorilor, vracilor și descântătoarelor și mai ales ale doftorilor. Sunt reglementate gradele de însemnătate a mărturiilor medicilor în comparație cu ale bărbierilor și descântătorilor. „Dacă vraciul, mai ales doftorii, spune că rana este mortală sau nemortală, lui trebuie de crezut mai mult decât unui rău bărbier sau descântător” (cap. 14, art.7).

Este curios și faptul că în *Pravilele lui Vasile Lupu* sunt evidențiate și alte acțiuni contra sănătății și vieții oamenilor, cum ar fi: sugrumarea, sufocarea, loviturile sau alte forme de infracțiuni supuse expertizei (pruncuciderea, violul și multe altele).

Anumite articole din *Pravile* prevăd și sancțiuni în caz de otrăviri. Aceasta se explică prin faptul răspândirii otrăvirilor criminale. Sunt descrise cazuri când nici medicii nu-și exercitau corect obligațiunile profesionale, participând uneori la anumite acțiuni criminale în scopul asasinării unor persoane.

Pravilele lui Vasile Lupu prezintă un amplu „cod de legiuiri” cu caracter medico-legal. Dispozițiile lui reflectă adecvat starea socială a timpului și sunt orientate spre combaterea infracțiunilor comise contra sănătății, demnității și vieții populației.

După 6 ani (1652) de la aprobarea *Pravilelor lui Vasile Lupu*, în Țara Românească au apărut *Pravilele lui Matei Basarab*, cu un conținut aproape similar.

În secolele XVI–XVII, în Țara Românească și Moldova, tratarea bolilor se baza pe leacuri preparate din plante, pe larg folosite în cadrul medicinei casnice. Ierburile de leac erau culese de pe câmp sau cumpărate de la culegătorii de buruiene, așa-numiții ambulanți, ori de la negustori specializați, care vindeau *specii*, adică rădăcini, frunze, flori, semințe de plante medicale. Acestea se vindeau în prăvălii, împreună cu produsele de băcănie. Erau cunoscute și plante dăunătoare sănătății, otrăvitoare, care puteau fi folosite în scopuri criminale.

La mijlocul secolului al XVI-lea, medicul domnitorului Moldovei Alexandru Lăpușeanu a avut o misiune specială: de a-l otrăvi pe moștenitorul domniei Fraclide Despot. Ultimul a rămas în viață numai datorită acordării la timp a primului ajutor de către propriii medici. Ceva mai târziu, același medic și prin aceeași metodă, l-a ucis pe Alexandru

Lăpușneanu. În 1610, Mitropolitul Moldovei a recurs la serviciile unui medic italian din domnie pentru asasinarea feciorului domnitorului Ștefăniță¹¹.

Cronicarul Ion Neculce scrie: „Ștefăniță-Vodă dzisu că unii, pentru vrăjmășia lui și supărarea ce face boierilor, atunce la Tighina, la Bender, când l-au bolnăvit, să fie murit de otravă, dar adevărul nu se știe, că Letopisățul nu scrie nimica de acest lucru”¹².

Pe la 1650–1680, în timpul domniei lui Gheorghe și Grigore Ghica, la curtea Țării Moldovei activa în calitate de medic grecul Emanoil Timoni, reținut prin bănuiala că ar fi fost cel care l-ar fi otrăvit pe Gheorghe Ghica la Constantinopol¹³.

Alt caz este descris de Miron Costin: „A murit Ieremia-Vodă în anul 1716. Rămasu-i-a pomană în țară mănăstirea, anume Sucevița, de dânsul făcută. Iară la domnia țării au stătut, după moartea lui, frate-său Simion-Vodă, nefiind feciorii lui Ieremia-Vodă încă în vârsta deplină. Era Simion-Vodă om matur de zile, sosit la bătrânețe. Iară moartea lui, precum au rămas de om în om în țară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna lui Ieremia-Vodă, trăgând domnia mai curând la feciorii săi, temându-se că să vor întemeia feciorii lui Simion-Vodă la domnia țării, care fapte acelei doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei”¹⁴.

În „Letopisețul Țării Moldovei” Ion Neculce scrie despre o otrăvire criminală ce a avut loc pe timpul domniei lui Constantin Cantemir: „Cantemir-Vodă trimisă sol pe Gavriliță în Țara Românească la Șerban-Vodă, că, văzdu că s-au mâniat Șerban-Vodă pentru Iordachi și pentru căci nu s-au închinat la Iași, de pe acum se adeverise, când l-au pus domn. Și întorcându-se Gavrițiță înapoi, îndat-au și murit. Dzac să-l fie otrăvit Șerban-Vodă. Caută de-amu înainte de vedzi ce a lucrat zavistea și răutatea în Moldova

și-n Țara Românească, de pizma lui Șerban-Vodă și-a Cupăreștilor ce au avut veche”¹⁵.

Nu întâmplător la curțile domnești exista obiceiul, născut din grija domnitorilor de a se apăra de otrăvire, numit „luarea credinței”. Paharnicul domnesc „înainte de a oferi paharul domnului, trebuia să „ia credința”, adică să guste cu un pahar mai mic, spre a vedea dacă vinul nu a fost cumva otrăvit¹⁶. De asemenea, stolnicul avea obligația de a gusta din felurile de mâncare aduse la masa domnească.

Acest obicei dăinuia încă de pe vremea lui Ștefan cel Mare, după cum arată și Mihail Sadoveanu în romanele sale istorice. La 29 august 1471, când s-a produs marele cutremur, domnitorul prânzea cu boierii și „dumnealui, Dajbog paharnicul, tocmai dregea stăpânului său, turnând vin în cupa de argint și luând credința”¹⁷. Dacă domnul nu lua masa la palat, „credința” era luată, în lipsa paharnicului, de către gazda sa. În *Frații Jderi*, M. Sadoveanu scrie că Ștefan Vodă, fiind oaspetele lui Simion Comisul, la o masă improvizată „sub streășina pădurii”, ceru gazdei: „Ostenește-te și toarnă-mi vin. Fii paharnicul meu astăzi, ia credința și apoi umple cupa”¹⁸.

Luarea credinței se practica și la curțile voievozilor de mai târziu. În „Nunta Domniței Ruxandra” se arată cum a venit lângă Măria Sa (Vasile Lupu), cu pocalul de argint, marele paharnic: a turnat vin, a gustat el întâi și a înfățișat Măriei Sale băutura¹⁹. Descriind ospățul dat de Duca-Vodă în cinstea solului străin, abatele de Marenne, în „Zodia Cancerului” M. Sadoveanu zice: „Stolnicul pune înaintea lui Vodă vasul de argint cu felul de mâncare rânduit, ridicând capacul, și cu lingura lui gusta, în văzul tuturor. De asemenea, cuparul dregând, sorbea credința din cupa aurită și pe urmă o așeza înaintea stăpânului său”²⁰.

În 1694, cronicarul Miron Costin descrie autopsia de la Lvov a lui Gheorghe Duca, îngropat la Cetățuia, când doftorii (vraciul) „l-au spintecat după ce a murit și au consta-

tat că plămânul alb era ars de sete și inima mare ca la junc”²¹. Nicolae Iorga mai descrie moartea lui Constantin Mavrocordat (1769) printr-un traumatism cranio-cerebral.

Deschideri de cadavre sunt menționate și în scrierile lui Dimitrie Cantemir, în care se arată că „domnitorii, după ce mureau, erau îmbălsămați cu mirodenii”. El definește agonia „ca lupta sufletului cu trupul în ceasul morții și recomanda ca mortul să nu fie îngropat 3 zile, deoarece, „cuprins de leșin”, riscă să fie îngropat de viu”²². Cele spuse de D. Cantemir, în mod direct, se atribuie la activitatea medico-legală.

Se cunoaște că Dimitrie Cantemir avea o erudiție enciclopedică în mai multe domenii (istorie, geografie, filozofie, matematică etc.), inclusiv medicină, pe care a studiat-o la Academia Patriarhiei Ortodoxe din Constantinopol, urmând apoi cursurile susținute de Alexandru Mavrocordat. Mai târziu, și-a perfecționat cunoștințele în domeniul anatomiei la Prima Școală de Medicină din Moscova. Curios este și faptul că Dimitrie Cantemir, în lucrarea sa *Descriptio Moldaviae* (1727), analizează unele prevederi din Pravilele lui Vasile Lupu, specificând că aceasta legiuire reprezintă o traducere a textului grecesc al lui Eustratie, text care, la rândul său, era copiat din textul în limba latină al juristului Prosper Farinaci și tipărit la Venezia între anii 1609 și 1614. Totodată, D. Cantemir subliniază că Vasile Lupu a adăugat la legea tradusă elemente din obiceiurile pământului (neamului) nostru²³.

La 1777, Domnitorul Moldovei, printr-o hotărâre a sa, introduce postul de vraci orășenesc (de poliție) la Iași cu dreptul de a deschide farmacie. Medicul era remunerat din veniturile mănăstirii. În acest timp începe activitatea „comisiei de doftori”, care coordona invitația și angajarea la lucru a medicilor²⁴.

M. Cotrău și I. Gheorghiu menționează: „dr. Fotache livra medicamente Spitalului „Sf. Spiridon” (Iași) și nu se

știe cât a funcționat această spițerie. Peste un timp, dr. Fotache a fost reținut la Kiev, bănuind de ruși că a fost amestecat în uciderea lui Ghica-Vodă, însă în 1794 „dr. Fotache și-a vândut prin „sultanmezat” locul cu trei dughene din poarta Curții Gospod”²⁵.

P. Pruteanu arată că în anul 1795 la Iași, în calitate de medic al poliției, activa doctorul Evstahie Atanasie, care în anul 1820 a căpătat pentru cei 25 ani de slujbă un hrisev de pensionare. Acesta a fost primul caz de pensionare a unui medic în țările române²⁶.

Din secolul al XVIII-lea se introduce controlul administrativ asupra exercitării practicii medicale. Astfel, în 1795, un decret domnesc hotărăște: doctorii veniți din nou în *poliția* București să nu poată exercita funcția până ce „archiatrosul” nu-i va cerceta de au „praxis”, de sunt „în adevăr doftori cu vreo mărturie scrisă”. În 1809 se stabilește că „Comitetul Carantinelor” și „Comisia Doftorească” din cele două Principate Românești sunt însărcinate cu verificarea diplomelor persoanelor care doresc să practice medicina²⁷.

Ceva mai târziu se hotărăște ca titlul academic – de doctor în medicină – să fie acordat după absolvirea celor șase ani de cursuri cu lucrări de laborator și activitate practică, la una din cele trei facultăți de medicină – din București, Iași și Cluj. Medicii care au obținut titlul academic au dreptul să se specializeze într-o anumită ramură medicală.

În legătură cu controlul activității practicii medicale și stabilirea eventualei greșeli, în prima jumătate a sec. XIX întâlnim o serie de dispoziții oficiale. Astfel, în 1803 se poruncește ca medicul-șef (arhiiatrosul) să cerceteze cazul unor medici, „care, înțeleși cu anumiți farmaciști (spițeri), nu prescriau decât rețete ininteligibile, ce puteau fi efectuate numai de persoanele care înțelegeau”. Asemenea fapte erau sancționate²⁸.

V.A. Urechia²⁹ menționează un document cu caracter medico-legal, datat cu anul 1803 și eliberat de un „șirah” (chirurg) în legătură cu omorârea unui hoț „de către zapciu, care l-a ars pe piept și pânțece” ca să-l facă să-și divulge complicitii. Medicul face o descriere a leziunilor corporale stabilite.

Unii autori, fără argumentare istorico-științifică, consideră că primele autopsii pe teritoriul ținutului nostru au fost efectuate pe timpul războiului ruso-turc (1806–1812). Drept pretext pentru efectuarea lor au servit epidemiile de tifos exantematic și pestă, care au apărut spre finele sec. XVIII și începutul sec. XIX, fiind răspândite de oștirile turcești din sudul Dunării. Autopsia cadavrelor, în caz de suspectare a bolilor contagioase, avea o importanță medico-sanitară. Ea se efectua la insistența organelor sanitare ruse care erau interesate ca infecțiile să nu atace militarii ruși. În anii 30 ai sec. XIX se legalizează și se efectuează primele autopsii medico-legale, publicându-se și primele lucrări în domeniul medicinei legale³⁰.

Între anii 1806 și 1812 s-a impus îngroparea cadavrelor cel mai devreme după 24 ore de la deces, iar în cazurile de moarte subită era necesar a întreprinde un control al cauzelor „prin mijlocirea doctorilor sau altor obraze, ca să vază și să se dezgroape pricina morții care a fost”³¹.

La 22 iunie 1811, Divanul Moldovei hotărăște că „deschiderea trupurilor acelor ce se săvârșesc de moarte năprasnică ... atârnă a se face de către șirah”³².

În anul 1812 întâlnim primul certificat medical (engrafon) a unei persoane, semnat de trei medici, eliberat pentru a fi folosit în fața autorităților administrative locale. El este semnat de Selvestru Filiti, Constantin Darvari și Constantin Caracas³³.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași, 2000, 291p.
2. Dabija, N. *Geșii și dacii*. // „Moldova Socialistă”, 10.06.1990.
3. Daicoviciu, A. *Dacii*. București: Ed. Științifică, 1965.
4. *История медицины* (материалы к курсу медицины). Под ред. Б. В. Петрова. М., 1954, т.1, с.80.
5. Teodor, D.Gh. *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI*. Iași, 1978.
6. Gomoiu, V. *Din istoria medicinei și învățământului medical în România*. București: Tipografia „Cultura”, 1923, p.23.
7. Pruteanu, P. *Medici în Moldova înainte de regulamentul organic*. // Din istoria medicinei românești și universale. București, 1962, p.215-260.
8. Georgescu, I.F. *Primele manuale românești de medicină*. // Din istoria medicinei românești. București, 1962, p.301-307.
9. Samarian, P.G. *Medicina și Farmacia în trecutul românesc*. București, 1938, vol. 2, p.441.
10. Lupu, V. *Carte românească de învățătura de la Pravilele împărătești (Pravila lui Vasile Lupu)*. Iași, 1646 (citată de Longinescu S.G. *Medicina legală în vechile legiuri românești*. „Curierul judiciar”, 1924). Alexandrescu, D. *Vasile Lupu și opera sa legislativă*. // Analele Universității Iași, 1902–1903.
11. Esarcu, C. *Documente venețiene (scrisoare din 20 decembrie 1560)*. // Revista pentru istorie, arheologie și filozofie, an. 2, vol. I, fasc. I.
12. Neculce, I. *Letopisețul Țării Moldovei*. București: Editura „Minerva”, 1975 (citată de M. Cotrău. *Otrava și viața*. Iași, 1993).

13. Cantemir, D. *Istoria Imperiului Otoman*. București, 1876, p.419; Neculce, I. *Letopisețul Țării Moldovei*, București, Ed. „Iorgu Iordan”, 1955, p.140.
14. Costin, M. *Letopisețul Țării Moldovei*. București: Editura Tineretului, 1956.
15. Neculce, I. *Letopisețul Țării Moldovei*. București: Editura „Minerva”, 1975 (citată de M. Cotrău. *Otrava și viața*. Iași, 1993).
16. Donea, Al. *Picătura credinței: trecut și viitor în medicină*. București, Editura Medicală, 1981.
17. Sadoveanu, M. *Viața lui Ștefan cel Mare*. București: Ed. de Stat pentru Literatură și Artă, 1954.
18. Sadoveanu, M. *Romane și povestiri istorice*. București: Ed. De Stat pentru Literatură și Artă, 1961, vol. 1-2.
19. Cotrău, M. *Otrava și viața*. Iași, 1993, p.119.
20. Sadoveanu, M. *Romane și povestiri istorice*. București: Ed. pentru Literatura și Artă, 1961, vol. 1-2.
21. Costin, M. *Letopisețul Țării Moldovei*. București: Ed. Tineretului, 1956.
22. Cantemir, D. *Istoria Imperiului Otoman*, București, 1876, p.419; Neculce, I. *Letopisețul Țării Moldovei*, București, Ed. „Iorgu Iordan”, 1955, p.140.
23. Al doilea congres de medicină legală. Volum jubiliar. București, 1992, p.4; Scripcaru, Gh. *Un secol de învățământ, cercetare și asistență medico-legală la Iași*. // Revista medico-chirurgicală a Societății de medici naturaliști din Iași, 1982, nr. I, p.183.
24. Морарю И.Г. *К истории судебной медицины в Румынии*. // Суд. мед. экспертиза. Тула, 1960, вып. 2, с.11-18.
25. Cotrău, M. *Otrava și viața*. Iași, 1993, p.119.
26. Pruteanu, P. *Medici în Moldova înainte de regulamentul organic*. // Din istoria medicinei românești și universale. București, 1962, p.215-260.

27. Minovici, M. *Tratat complet de medicină legală*. București, vol. I, 1928, p.401.
28. Moraru, I. *Medicina legală*. București, Editura Medicală, 1967, p.36-37.
29. Urechia, V.A. *Istoria Românilor*. Vol. VIII, p.529; vol. IX, p.357 (citată de I. Moraru. *Medicina legală*. București, 1967, p. 36).
30. Морарю И.Г. *К истории судебной медицины в Румынии*. // Суд. мед. экспертиза. Тула, 1960, вып. 2, с.11,18.
31. История медицины (материалы к курсу медицины). Под ред. Б. В. Петрова. М., 1954, т.1, с.80.
32. Moraru, I. *Medicina legală*. București, Editura Medicală, 1967, p.36-37.
33. Băciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 96 p.

*Medicina legală ca știință se
preocupă cu investigarea
problemelor, care apar în
practica penală și civilă și
pot fi rezolvate numai prin
folosirea informațiilor cu
caracter medical.*

**Edward Von Hoffmann,
1891**

III

DEZVOLTAREA MEDICINEI LEGALE ÎN BASARABIA PE TIMPUL RUSIEI ȚARISTE

După anexarea Basarabiei la Rusia (1812), au fost formate noi organe administrative și juridice, organizată (1813) Uprava Medicală, care servea drept instituție medico-sanitară ce dirija activitatea tuturor medicilor. Ea era dotată de stat, se subordona Guvernatorului Basarabiei, iar în aspect medico-organizatoric – Departamentului Medical al Ministerului de Interne al Rusiei.

Administrația medicală locală din Upravă coordona și aspectele serviciului medico-legal; în primul rând, examina plângerile de la conducerea gubernială sau ale judecătorilor asupra medicilor implicați în activități medico-legale. Upravele medicale erau obligate să prezinte conducătorilor din gubernii propuneri ce țin de ridicarea nivelului de lucru în serviciu. Ele erau în drept să aplice muștrare medicilor respectivi, controlau rapoartele medico-legale. Raportul de expertiză medico-legală putea fi anexat în calitate de probă la dosarul respectiv doar cu viza Upravei medicale¹.

În perioada dată, examinarea persoanelor în viață se efectua în următoarele cazuri: pentru aprecierea posibilității de încorporare în serviciul militar; în expertizele psihiatrico-judiciare; în cazul agresiunii fizice, în expertizele obstetrico-ginecologice; în cazul infracțiunilor profesionale ale medicilor etc. Medicii de județ efectuau examinările persoanelor în incinta poliției, judecătoriei și în alte instituții. Se practicau și examinări la domiciliu, dacă bolnavii nu puteau să se deplaseze la medic.

Se cunoaște că în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Rusia au avut loc desființarea feudalismului și instalarea sistemului capitalist de dezvoltare. Aceasta, la rândul său, a contribuit la schimbarea sistemului de orânduire statală. Astfel, în anul 1819, Ministerul de Poliție se unește cu Ministerul Afacerilor Interne. În 1822, Departamentul Medical de pe lângă Ministerul Învățământului Public se unește cu cel de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne. În 1836 se aprobă Regulamentul noului Departament Medical, conform căruia erau prevăzute funcțiile medico-legale. În 1841 este aprobată noua structură a Departamentului Medical, care devine organul suprem imperial în „probleme medicale, poliționiste și medico-legale” și care a existat până la 1904².

În 1827, Departamentul Medical a început elaborarea Regulamentului de cercetare medico-legală a cadavrelor. Peste un an, acest Regulament a fost inclus într-un Cod comun de legi (volumul XIII) și publicat într-o ediție aparte (1829), în calitate de manual³.

Chiar din primii ani după fondare, Departamentul Medical de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne, cu strictețe, cerea îndeplinirea obligațiilor medico-legale. În 1842 și 1853, guvernatorilor li se indica să țină la control efectuarea autopsiei cadavrelor, fără întârziere, iar cei care nu respectau aceste indicații să fie sancționați sever. Astfel, în 1844, Senatul guvernului, examinând cazul lui Simion Orlov, judecat pentru omorul soției sale prin înec, a stabilit că medicul județean, în certificatul de deces, în afara cauzei morții, și-a expus și părerea referitor la vinovăția inculpatului. Medicului i s-a aplicat mustrare aspră pentru depășirea competenței profesionale. Însă, cazul dat a servit drept motiv ca în 1847 să fie emis un decret prin care se stabilea statutul procesual-juridic al expertizei medico-legale⁴.

În primii ani ai perioadei respective organele administrative locale (judecățile, ispravnicul, poliția etc.) ordonau efectuarea obligatorie a cercetărilor pe cadavrele persoanelor decedate subit. Cei care încălcau această dispoziție erau aspru pedepsiți. Aceste cerințe erau dictate de teama izbucnirii și răspândirii pestei, holerei și a altor boli contagioase⁵.

Examinările medico-legale ordinare cu scopul aprecierii prezenței și caracterului leziunilor corporale se efectuau relativ rar, deși astfel de examinări se făceau concomitent cu rapoartele cercetărilor pe cadavre. S-au păstrat date referitoare la examinarea medico-legală a patru pătimiți din Tighina, efectuată în februarie 1813 de către inspectorul Upravei Medicale din Tighina, doctorul în medicină Iosif Volfingher⁶.

CertIFICATELE menționate au fost perfectate în limbile rusă, latină și română, reprezentând primele documente depistate pe teritoriul ținutului nostru. În ele sunt descrise minuțios motivele examinării, caracterul, localizarea și dimensiunile leziunilor stabilite. Aprecierea gradului de gravitate al leziunilor constatate în sensul perceput la momentul actual de medicina legală nu se efectua, deși adesea se menționa esența subiectivă a valorilor lezionale pentru sănătatea persoanei respective.

Concomitent cu astfel de examinări ordinare se efectuau expertize obstetrico-ginecologice în caz de infrațiuni sexuale (violuri), perversiuni sexuale sau acțiuni perverse etc. Mai frecvent se practicau examinări pentru aprecierea stării sănătății, dacă persoana este capabilă să exercite obligațiunile de serviciu sau executarea pedepsei stabilite; pentru determinarea caracterului de tratament sanatorial etc.

În mod obligatoriu, toate documentele examinărilor medico-legale erau prezentate pentru control și se aprobau de Uprava Medicală, care exercita funcția instanței medi-

co-legale de gradul II. În cadrul Upravei Medicale din Basarabia actele se verificau colegial și, în funcție de calitatea perfectării și argumentării concluziilor elaborate, se aprobau sau nu. În unele cazuri se propuneau observații referitoare la defectele stabilite. Dacă era necesar, se recomanda efectuarea cercetărilor suplimentare sau secundare, se propunea studierea unele teme din domeniul medicinei legale etc.

Se practicau pe larg examinările psihiatrico-legale, iar în caz de necesitate se efectuau investigații suplimentare în spitalul orășenesc din Chișinău sau în cele militare (deschise în 1817–1828). Un număr impunător de expertize psihiatrice s-au efectuat la începutul sec. XX, în timpul epidemiei neuropsihice, cunoscută sub denumirea „psihoza”, din Balta⁷.

Corpurile delictive de origine biologică (organele interne), precum și resturile de hrană, masele vomitive etc. se cercetau în scopul determinării substanțelor toxice. De obicei, cercetările se executau în prezența membrului Upravei Medicale în una din cele trei farmacii existente la Chișinău. De asemenea, se examinau obiectele cu urme suspecte de sânge, resturile de nou-născuți sau de oseminte etc⁸.

Spre finele anilor 40 ai sec. XIX, în componența Upravei Medicale din Basarabia activau circa 20 de medici orășenești și de județ. Adesea și medicii militari participau la examinarea populației civile. Deci, numărul real al medicilor era cu mult mai mare decât cel indicat⁹.

Condițiile climaterice favorabile ale plaiului moldav și privilegiile acordate de regimul țarist persoanelor expulzate în Basarabia au contribuit la creșterea numărului de cadre medicale. Dacă vom ține cont și de existența moașelor, ajutorilor de medici, bărbierilor, descântătorilor, numărul lucrătorilor medicali în această perioadă era considerabil.

În anul 1841 se decretează o altă dispoziție – referitoare la structura Consiliului Medical, conform căreia, acesta devenea organul suprem de conducere în Imperiul Rus în probleme „medico-științifice, medico-polițiste și medico-judecătorești”. Dispoziția dată a fost în vigoare până în anul 1904¹⁰.

Pe parcursul sec. XIX au existat trei instanțe de coordonare a serviciului medico-legal. Prima era reprezentată de medicii de județe și de poliție, iar a doua instanță era Uprava Medicală. Instanța medico-legală supremă (instanța a treia) se considera Consiliul Medical, care inspecta upravele medicale, formula concluziile și opiniile asupra expertizelor medico-legale complicate, parvenite din teritorii.

După reforma judiciară din 1864, activitatea medico-legală pe teren, de altfel, ca și până la reformă, se efectua de către medicii de poliție și de județe. Ei se supuneau secțiilor medicale de pe lângă conducerea gubernială. Medicii judiciari continuau să supravegheze starea sanitaro-igienică din orașe și urbe și, totodată, exercitau funcția de experți. Această activitate s-a complicat considerabil în legătură cu noua reformă judiciară, deoarece corespondența în formă scrisă cu judecătorii a fost înlocuită cu participarea nemijlocită a medicilor legiști în ședințele judecătorești. Acești specialiști erau obligați să îndeplinească un spectru larg de obligațiuni: să inspecteze calitatea produselor alimentare puse în vânzare, să supravegheze curățenia piețelor și străzilor, starea sanitară a fabricilor, uzinelor, să întreprindă măsuri antiepidemice, să acorde ajutor medical în caz de accidente, să efectueze diverse examinări etc.¹¹.

Un eveniment important pentru populația Basarabiei l-a constituit deschiderea, în decembrie 1817, a Spitalului orășenesc din Chișinău. În perioada inițială spitalul includea un bloc cu 1,5 etaje și o biserică, cu fațada orientată la strada Moscova, actualmente bulevardul Ștefan cel Mare

(Spitalul de Ortopedie și Traumatologie). Primul medic al Spitalului orașenesc din Chișinău a fost doctorul în medicină Iosif Volfingher, care deținea și funcția de inspector al Upravei Medicale din Basarabia. După pensionare, dumnealui continua să presteze servicii medicale populației din urbe. Decedează de holeră pe timpul epidemiei din anul 1848.



Aspectul Spitalului orașenesc din Chișinău

În 1842, în curtea spitalului se mai construiesc două clădiri cu 2 niveluri, pentru bărbați și femei. În 1870, el obține statut de Spital Gubernial de zemstvă, cu o capacitate de 100 paturi, 13 medici și peste 40 de alți lucrători medicali (felceri, moașe, infirmiere). Cu timpul, spitalul devine un centru medical specializat. În 1886 sunt deschise cabinete de analize, microscopie, morfofpatologie și secția de experiențe pe animale. Primele cercetări pe cadavre au fost efectuate de către medicul Serghei Crușinski, în 1824. Morga spitalului, care există și în prezent, a fost construită în anul 1886.

În această instituție medicală, concomitent cu lucrul curativ și măsurile sanitaro-epidemiologice respective, se realizau și anumite activități medico-legale. Iosif Volfingher a fost unul dintre primii medici care a efectuat diferite expertize medico-legale. Această activitate includea mai multe examinări ale persoanelor pătimite, cercetări ale cadavrelor în baza examenului extern, iar în cazul unor leziuni imense – se efectua și cercetarea internă. Între anii 1818 și 1824, asistența medico-legală a fost efectuată de către doctorul Budde, care l-a înlocuit pe Iosif Volfingher (în legătură cu obligațiunile de serviciu)¹².

Este știut faptul că în anii 50–60 ai sec XIX moldoveanul Gheorghe Cucereanu (1814–1866) devenise cunoscut în Europa, după ce susținuse în 1837, la Viena, teza de doctor în medicină cu tema „De infanticido”. Ulterior, și-a continuat activitatea medicală în Austria.

În 1824, în Spitalul orașenesc din Chișinău activa și doctorul în medicină Serghei Grușevski. S-au păstrat informațiile prezentate de el Guvernatorului Basarabiei, care conțineau caracteristica bolilor și a cauzelor de deces al bolnavilor aflați în spital. Fiecare caz letal era însoțit de o succintă descriere a faptului, confirmată prin semnătura sa și a administratorului respectiv. În această perioadă, în spital activa și doctorul I.B. Șlighel, de numele căruia este legată efectuarea sistematică a cercetărilor anatomopatologice din Basarabia.

În 1885, secția de psihiatrie a spitalului orașenesc este transferată în clădirile vechi ale unui penitenciar din Costiujeni, unde se fondează Spitalul de psihiatrie. Primul medic-șef al acestui spital a fost doctorul în medicină, profesorul N.A. Alfeevski, care a depus un deosebit efort organizatoric la construcția spitalului. Deseori, el participa la efectuarea unor expertize psihiatrico-judiciare. În activitatea sa, N.A. Alfeevski a fost ajutat de energicul medic basarabean Mihail Lion¹³.

Unul din organizatorii medicinei de zemstvă în Basarabia a fost medicul **Nicolae A. Doroșevski** (1857–1910). În



1886, el a absolvit Academia Medico-Chirurgicală din Petersburg, iar din 1888 și până la deces a locuit și a activat la Chișinău. După o specializare la Paris, în laboratorul „Luis Pasteur”, el a organizat primul laborator bacteriologic (1890) la Spitalul orășenesc din Chișinău. Mulți ani la rând a lucrat în calitate de lector la Școala de Felceri și

Moașe din Chișinău. A fost membru al Societății Științifice a Medicilor din Basarabia. Adesea, participa la efectuarea unor examinări cu caracter medico-legal.

Odată cu fondarea în Basarabia a spitalelor de zemstvă (1870), mulți medici bine pregătiți (A.V. Korceak-Cepurkovski, A.D. Koșovski, M.P. Rașcovici, M.E. Lion, N. Doroșevski, I.C. Șeptelici-Herțesco, I.E. Varzari etc.) au desfășurat și o activitate medico-legală.

În mod deosebit trebuie evidențiată activitatea medico-legală a cunoscutului medic L.A. Marovski, care a activat în Basarabia timp de 9 ani (1871–1880). În calitate de inspector al Upravei Medicale, el a organizat Societatea medicilor și a farmaciștilor din Chișinău, fiind ales și primul președinte al acesteia. În calitate de experimentat medic legist și om de înaltă erudiție, era implicat în efectuarea celor mai complicate expertize medico-legale. Adesea era invitat și la ședințele de judecată, în calitate de expert.

În cercetarea persoanelor decedate, o anumită activitate prosectorală au efectuat specialiștii spitalelor din Chișinău și din alte orașe ale Basarabiei. Printre ei îl menționăm pe N.A. Aifevski, doctor în medicină, profesor de la Spitalului de psihiatrie din Costiujeni.

În primii ani de existență a zemstvei se practica pe larg sistemul mobil de asistență medicală (la chemare), inclusiv medico-legală. Mulți medici, chiar și ai Upravei de Zemstvă, nu preferau sistemul mobil de activitate. Astfel, în 1873 Uprava din județul Ackerman a propus Adunării de Zemstvă din Basarabia ca sistemul mobil de asistență medicală să fie lichidat¹⁴. Treptat, Zemstva a fost nevoită să renunțe la sistemul mobil, revenind la sistemul staționar de prestări medicale populației, ca fiind mai rațional. Spre finele sec. XIX, deja exista un sistem mixt de asistență medicală, în care medicii erau chemați la bolnavi numai în caz de urgență – intoxicații acute, nașteri complicate, traume imense, epidemii etc.¹⁵.

În anul 1862, pentru prima dată în Rusia se editează jurnalul «Архив судебной медицины и общественной гигиены», care, în 1865, își schimbă denumirea în «Сборник сочинений по судебной медицине», iar în 1889 – «Вестник общественной гигиены, судебной и практической медицины». Din anul 1917 jurnalul nu s-a mai editat¹⁶.

Numeroase probleme științifice în ramură la acea perioadă se discutau în cadrul secției de medicină legală la congresele medicilor din Rusia în memoria lui N.I. Pirogov, care s-au desfășurat în anii 1884–1917. Principala problemă care se discuta la congresele medicilor, în memoria lui Pirogov, era ameliorarea condițiilor de lucru ale medicilor legiști, apreciate la acea perioadă ca nesatisfăcătoare, necesitând modificări cu caracter legislativ. Unii delegați la ședințele congreselor făceau o legătură directă între calitatea lucrului de expertiză și nivelul de trai și salarizarea specialiștilor¹⁷.

La începutul anilor 80 ai sec. XIX, în cadrul upravelor de gubernii se creează birouri sanitare de zemstvă, care au existat până în anul 1905. Domeniul lor de activitate era foarte diversificat; de facto, ele se ocupau de toate prob-

lemele organizatorice medico-sanitare, exercitând concomitent și funcții medico-legale.

În Basarabia, Biroul sanitar a fost fondat în anul 1891. El era condus de renumitul medic **Axenti Korceak-Cepurkovski** (1857–1947), născut la Konstantinograd, gubernia Poltava. În 1883 absolvește Facultatea de Medicină a Universității din Harkov. În 1892 editează revista «Врачебно-санитарная хроника Бессарабской губернии», iar în 1893 de sub tipar îi apare cartea «Материалы для истории земской медицины в Бессарабской губернии». Studiind căile de răspândire a holerei din 1894 în județul Hotin, A. Korceak-Cepurkovski concluzionează că holera se transmite nu doar prin apă, ci și pe alte căi. În 1894 el susține teza de doctor în medicină. În 1921 este ales academician al Academiei de Științe a Ucrainei.



Este cunoscut raportul lui A. Korceak-Cepurkovski la al II-lea Congres în memoria lui N.I. Pirogov al medicilor (1887) sub genericul „Referitor la problemele activității medico-legale a medicilor în general și a celor de zemstvă în special”¹⁸. În acest raport se evidențiază că cercetările medico-legale necesită o pregătire și cunoștințe mai vaste decât cele ce se predau la universități. După părerea lui, obligațiunile medicilor legiști și ale medicilor de poliție nu pot fi îndeplinite de fiecare medic, ci numai de către persoanele cu o pregătire specială. Această concepție rămâne valabilă și până în prezent.

Semnificativă este și cuvântarea din 1891, susținută de A. Korceak-Cepurkovski la al IV-lea Congres „Pirogov” al medicilor, în care Domnia sa din nou menționa necesitatea creării unui contingent special de medici legiști ca-

lificați și pregătiți din cadrul medicilor de zemstvă sau orășenești, care ar îndeplini numai activități medico-legale, eliberându-i concomitent de obligațiunile sanitaro-igienice¹⁹. Merită de evidențiat că întregul program al acestui congres era consacrat problemelor de ordin medico-legal, tematica lui fiind foarte actuală chiar și peste 120 de ani: 1) pregătirea cadrelor de medici experți; 2) calificarea leziunilor corporale; 3) modificarea nomenclurii cauzelor directe ale morții; 4) reglementarea drepturilor medicilor experți; 5) responsabilitatea medicilor pentru tratament; 6) probleme științifice ale medicinii legale.

În scopul consolidării activității medicale din ținutul nostru, o mare importanță au avut congresele medicilor din Basarabia. Materialele acestor congrese mărturisesc că multe din problemele discutate aveau o legătură directă cu activitatea medico-legală. Astfel, în cadrul Congresului I al medicilor de zemstvă din Basarabia, L.A. Marovski s-a referit la frecvența intoxicațiilor acute, atrăgând o deosebită atenție asupra procentului foarte mare de moarte subită printre copii²⁰.

Unele aspecte cu caracter medico-legal se conțin în teza de doctor în medicină a lui Victor Crăsescu (1895), care a studiat metodele practicate de către descântători în tratamentul copiilor și acordarea



asistenței femeilor în timpul nașterii. El descrie un caz de diferire judecâți a unei moașe care i-a rupt picioarele și mâna stângă unui copil în timpul nașterii²¹.

În anii 1886–1890, dările de seamă anuale ale medicilor de zemstvă au fost prezentate la Adunarea Generală de către directorul Spitalului de zemstvă din Basarabia, **Leopold Egorovici Șifinski** (1854–1940), fost deputat în Duma de Stat a Rusiei, con-

ducător al partidului de cadeți din Basarabia. Ulterior, el a exercitat funcția de primar al orașului Chișinău (1904–1905), când guvernator al Basarabiei era principele Serghiei D. Urusov (1903–1904). Mulți ani la rând (cu întreruperi) dumnealui a exercitat funcția de șef al Spitalului de zemstvă din gubernia Basarabia. L. Siținski avea mare autoritate în Chișinău, atât pe timpul țarului, cât și în perioada de după anul 1918²².



Din 1896, o imensă activitate prosectorală a efectuat celebrul medic-umanist din Basarabia **Toma Ciorbă** (1864–1936), întemeietorul Spitalului de Boli Infecțioase din Chișinău, care în zilele noastre îi poartă numele. El s-a născut în Chișinău, la 15 ianuarie 1864. A absolvit Facultatea de Medicină a Universității din Kiev. Întors la baștină, construiește la marginea orașului Chișinău Spitalul de Boli Infecțioase²³.



Spitalul de Boli Infecțioase, construit la marginea orașului Chișinău din mijloacele financiare ale medicului Toma Ciorbă.

La inaugurarea spitalului, care avut loc în 1896, a asistat toată elita medicală din oraș: M.S. Vișnevski, A.D. Koțovski, G.D. Gorodețki, V.P. Tverdohlebov, M.B. Sluțki, N.A. Doroșevski, M.P. Rașkovici, L.E. Siținski, S.C. Kirkorov ș.a. În anul 1932, starea sănătății lui Toma Ciorbă se agravează; din acest motiv, el abandonează activitatea medicală. La 30 decembrie 1936, el decedează, fiind petrecut în ultimul drum cu mare onor de către locuitorii Chișinăului. În timpul vieții, Toma Ciorbă a îndeplinit un volum mare de lucru cu caracter medico-legal.



Medicii din Chișinău în anul 1907.

Primul rând, de la stânga: 1 – ?; 2 – G.D. Gorodețki; 3 – M.G. Eghiazarov; rândul doi: 1 – V.P. Tverdohlebov; 2- L.E. Siținski; 3 – ?; 4 – S.C. Kirkorov; 5 – A.N. Novikov; rândul trei: 1 – ?; 2 – ?; M.C. Vișnevski; 4 – ?; 5 – ?; 6 – T. Ciorbă; 7 – ?; 8 – M.B. Sluțki – șef al spitalului evreiesc.

Mulți ani la rând, alături de Toma Ciorbă, la Chișinău, a activat colegul și prietenul său din copilărie, doctorul în medicină, profesorul **Anatol D. Koțovski**, care a desfășu-

Серія диссертаций, допущенныхъ къ защитѣ въ ИМПЕРАТОРСКОЙ
Военно-Медицинской Академіи въ 1893—1894 академическомъ году.

№ 89.

КЪ ВОПРОСУ ОБЪ ИЗМѢНЕНІЯХЪ ПЕРВЫХЪ УЗЛОВЪ СЕРДЦА
ПРИ ОСТРЫХЪ ОТРАВЛЕНІЯХЪ МИНЕРАЛЬНЫМИ КИСЛОТАМИ

(экспериментальное изслѣдованіе).

Изъ патолого-анатомической лабораторіи проф. И. И. Виноградова.

ДИССЕРТАЦІЯ
НА СТЕПЕНЬ ДОКТОРА МЕДИЦИНЫ
Анатолія Дмитріевича Кацовскаго.

Цензураны, по порученію конференціи, были: академикъ И. И.
Платовскій, профессоръ К. И. Виноградовъ и приватъ-доцентъ
В. А. Аванасевъ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Типо-литографія П. И. Шнидта, Галерная, № 6.

1894.

Foaia de titlu a tezei de doctor în medicină
lui A.D. Koțovski (1894)

rat o imensă activitate cu caracter medico-legal²⁴. El s-a născut în 1864, în satul Târnovo, județul Soroca, într-o familie de intelectuali. În 1883 absolvește Gimnaziul de Băieți din Chișinău, unde și-au făcut studiile Toma Ciorba,



Victor Crăsescu, Nicolae dimo, Alexei Șciusev, Lev Tarasevici și alte personalități marcante ale timpului. Își continuă studiile la Academia Medico-Militară din Petersburg. În anul 1894 susține teza de doctor în medicină cu temă „Modificările plexurilor nervoase a cordului în caz de intoxicații”. În anii 1899–1916 îndeplinește funcția de director al spitalului de psihiatrie din Costiujeni. În 1916 este

ales profesor la Catedra de psihiatrie din Novorossiisk, dar în anul 1920 se reîntoarce la Chișinău, unde activează ca neurolog și psihiatru într-un spital particular²⁵.

La Congresele Naturaliștilor și Societății Medicilor și Farmaciștilor din Basarabia el de nenumărate ori susține referate științifice pe probleme de psihiatrie și medicină legală. Este cunoscut discursul său despre responsabilitatea persoanelor care prezintă în judecată interpretări și concluzii false. Fiind un savant renumit, el a publicat multe lucrări valoroase. Dintre acestea poate fi numită monografia (1912) în care se descriu particularitățile morfopatologice ale pelagrei²⁶. Ceva mai târziu (1928), el publică materiale referitoare la problemele deontologice (aspecte generale și medico-legale), care nu și-au pierdut actualitatea nici până în prezent.

La 27 februarie 1937 A. Koțovski decedează și este înmormântat la cimitirul central de pe strada Armenească din orașul Chișinău²⁷.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Baciuc, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 96 p.
2. Мультиановский М. П. *Споры шестидесятих годов о медицинской помощи сельскому населению России*. // Очерки по истории отечественной медицины середины XIX века. М., 1958, с.85-98.
3. *Врачебная хроника Бессарабской губернии*. Кишинев, 1914, т.3, с.1.
4. *Сборник циркуляров и постановлений Министерства внутренних дел*. Том 7, СПб, 1858, с.286, 288, 291.
5. Блувштейн Г.П. *Судебно-медицинские исследования в Бессарабии реформе 60-х годов XIX века*. // Первый Всесоюзный съезд историков медицины, Кишинев, 1973, с.103.
6. ЦГА МССР: ф. 2, оп. 1, 873, Д. с.155-233.
7. *О нервно-психической эпидемии в Бессарабии („Балтский психоз“)*. Краткий отчет Губернской Земской Управе Л.Д. Коцовского, Кишинев, 1911, 9 с.
8. Блувштейн Г.П. *Судебно-медицинские исследования в Бессарабии реформе 60-х годов XIX века*. // Первый Всесоюзный съезд историков медицины. Кишинев, 1973, с.103.
9. Игумнов О.Н. *Очерки развития земской медицины в губерниях, вошедших в состав УССР, Бессарабии и в Крыму*. Киев, 1940. Гехтман М.Я.; Дискаленко А.П.; Кант В.И. *Здравоохранение в Молдавии к 40-летию СССР*. Кишинев, 1957, с.5-13.
10. Моисеев А. И. *Медицинский совет Министерства внутренних дел*. СПб, 1913, с.17.

11. Беллин Э.Ф. *Очерк условий деятельности нашей судебно-медицинской экспертизы.* Вестник обществ, гигиены, судебной и практической медицины, 1889, т. 2, с. 19. Шершавкин С.В. *История отечественной судебно-медицинской службы.* М., 1968, с.113.
12. Блувштейн Г.П. *Первые патологоанатомические исследования в Кишиневском городском госпитале.* Доклады юбилейной научной конференции врачей, посвящ. 150-летию РКБ МССР. Кишинев, 1967, с.32-34.
13. *Врачебная хроника Бессарабской губернии.* Кишинев, 1914, т.3, с.1.
14. Мультиановский, М. П. *Споры шестидесятих годов о медицинской помощи сельскому населению России.* // Очерки по истории отечественной медицины середины XIX века. М., 1958, с.85-98.
15. Старшун И.Д. *Об истоках земской санитарии на Украине.* Материалы к истории гигиены и санитарии на Украине. Киев, 1962, с.14.
16. Шершавкин С.В. *История отечественной судебно-медицинской службы.* М., 1968, с.143-144.
17. Корчак-Чепурковский А.М. *О номенклатуре отчетности и упрощении медицинской отчетности земских врачей.* Доклад на IV Пироговском съезде. М., 1891.
18. *Дневник Второго съезда общества русских врачей.* М., 1887. Труды Второго съезда Общества русских врачей. М., 1887, т.1.
19. Корчак-Чепурковский, А.М. *О номенклатуре отчетности и упрощении медицинской отчетности земских врачей.* Доклад на IV Пироговском съезде. М., 1891.
20. *Съезд земских врачей Бессарабской области, 1-й, (материалы).* Кишинев, 1873, с.60.

21. Crăsescu, V. *Contribuțiuni la studiul pediatriei populare*. Teză pentru doctorat în medicină și chirurgie. București, 1895, p.56.
22. Урусов С. Записки губернатора (1903-1904 Кишинёв), Москва, 1907, издание В.М. Саблина, 343 с. (reeditată în 2011 la combinatul poligrafic din Chișinău, sub redacția lui Aurel Marinciuc).
23. Попушой, Е.П. *Тома Чорба – врач-гуманист, организатор и общественный деятель*. Здравосохранение, 1984, № 1, с.55-56.
24. Коцовский А.Д. *К вопросу об уголовной ответственности*. Труды Бессарабского общества естествоиспытателей и любителей естествознания. Кишинев, 1912–1914, том 4, с.247.
25. Тестемицану Н.А., Попушой Е.П., Йокса В.А. *Видные врачи Молдавии*. Кишинёв: Штиинца, 1985. 235с.
26. Coțovski, A.D. *Die pellagra*. // Archif. Psychiatr. u. Nervenner., 1912, vol. XLIX, nr. 1, 2, 3..
27. Popușoi, E., Stoev, I. *Profesorul Coțovski*. Chișinău, 1980, 156 p.

*Medicul cu adevărat vrednic de acest
nume, trebuie, în orice moment al
vieții sale, să facă dovadă de sagacitate,
de suplețe de spirit, de un sânge rece
imperturbabil, de o instrucție solidă
și mai presus de toate, de un simplu
bun simț. Însușirile lui de capetenie
să fie: devotamentul, loialitatea și
abilitatea.*

Mina Minovici

IV MEDICINA LEGALĂ ÎN PERIOADA REUNIRII CU ROMÂNIA

În perioada Marii Uniri (1918–1940 și 1941–1944), activitatea medico-legală din Basarabia se baza pe actele normative și legislative în vigoare pe teritoriul României. Majoritatea examinărilor medico-legale ale persoanelor pătimate și cercetările pe cadavre se efectuau de către medicii care lucrau în spitalele din localitățile respective și numai în expertizele complicate se implicau specialiștii din Iași. Cercetările de laborator, inclusiv cele toxiconarcologice, de asemenea, se efectuau în laboratoarele specializate din Iași^{1,2}.

În anul 1918, în Chișinău funcționau: spitale orășenești de boli infecțioase și de copii; spitalul evreiesc (nr.4), condus de ilustrul medic Mark Sluțki; spitalul de psihiatrie din Costiujeni, câteva sanatorii și ambulatorii, precum și 24 de farmacii particulare, cea mai mare aparținând doctorului Kogan, clădirea căreia se păstrează până în zilele noastre pe strada Armenească colț cu bd. Ștefan cel Mare. Populația Chișinăului la acel timp depășea 140 mii de locuitori, iar numărul medicilor, în anul 1934, era de circa 300 (Toma Ciorbă, M.B. Sluțki, M.P. Rașkovici, I.N. Băluță, Iulia Kviatkovski ș.a).

În anii 20 ai sec. XX, medicul legist din orașul Chișinău, Mihailovici, descrie două cazuri excepționale de naștere post-mortem. Autorul explică acest fenomen prin contracțiile musculaturii uterine..., însă nu menționează efectul proceselor (gazelor) de putrefacție, care au avut un rol decisiv în expulzarea post-mortem a fătului din uter³.

Legea Sanitară a României din 1924 a preluat principalele prevederi ale Legii respective din 1910 referitoare la organizarea serviciului medico-legal, devansând caracterul oficial al expertizei medico-legale prin stipularea că „actele medico-legale se fac numai de către medicii legiști specializați în acest scop”.

Această lege mai prevedea reglementări privitor la persoanele admise să îndeplinească funcția de medic. Astfel, art. 87 specifica că pentru exercitarea funcțiilor de medic, farmacist și moașe era necesară autorizația Ministerului Sănătății și Ocrotirii Sociale, publicată în „Monitorul Oficial”. Titlurile și diplomele obținute la facultăți și școlile din străinătate dădeau dreptul la exercițiul profesiei cetățenilor români, precum și celor născuți în țară și care au făcut studiile lor secundare tot în țară. Posesorii cu diplome străine trebuiau să susțină mai întâi un examen la libera alegere a practicii medicale. Libera practică era permisă numai persoanelor ale căror diplome au fost echivalate conform legii. Titlul academic de doctor în medicină se obținea în urma absolvirii celor șase ani de cursuri cu lucrări de laborator și activitate clinică la una din cele trei facultăți – din București, Iași și Cluj.

Disecțiunile și autopsiile medico-legale prezentau o deosebită importanță în pregătirea viitorului medic. Apăruse necesitatea perfecționării postuniversitare la diferite specialități medicale.

Regulamentul României din anul 1928, privitor la perfecționarea în domeniul medicinei legale, impunea stagiile complexe în morfopatologie, toxicologie, obstetrică medico-legală, boli profesionale și jurisprudență (responsabilitate) medicală.

Până la al doilea război mondial, medicina legală se studia la trei catedre de medicină legală – la Facultățile de Medicină din București, Iași și Cluj. Existau și o conferință de medicină legală la Facultatea de Drept a Universității

din Cernăuți, precum și un curs liber la Institutul de Științe Penale din București. Medicina legală se mai preda și la Școala Superioară de Poliție Științifică, în școlile de jandarmi și în Institutul de Studii Administrative.

Legea Sanitară a României din 1930 introduce specializarea primară în medicina legală. La Facultatea de Medicină din București se deschide primul curs de specializare cu o durată de doi ani, dintre absolvenții căruiua au fost numiți 16 medici legiști, care au început activitatea practică la diferite tribunale din țară⁴.

În 1931, profesorul Gr.T. Popa deschide la Iași cursul de perfecționare în medicina legală, prezentând definiția ei ca știință ce răspunde la întrebările „stârnite” în practica dreptului penal și civil. Programa cursului includea mai multe probleme specifice medicinei legale, studiate timp de un an de către specialiștii respectivi. În procesul pedagogic s-au implicat cei mai vestiți medici legiști existenți în regiune⁵.

În anul 1933 este adoptată legea, conform căreia serviciul medico-legal, inclusiv al comisiei medico-legale superioare, intră în subordonarea Ministerului Justiției. Suplementar, mai sunt emise multiple dispoziții și sarcini medico-legale. Se prevedea durata și obligativitatea activităților teoretice și practice în cadrul cursurilor de specializare, se ridică probitatea activității profesionale a medicului legist ca element mai decisiv pentru organele judiciare. Legea nominalizată interzicea accesul acestora în practica particulară⁶.

O mare contribuție științifico-practic în domeniul medicinei legale în perioada dată au adus profesorii universitari, frații Mina și Nicolae Minovici, Mihail Kernbach și alte personalități notorii în domeniu.

Mina Minovici (1858–1933), savant de talie mondială⁷, s-a născut în Brăila, învață la Liceul „Matei Basarab” din București, iar la 1877 se înscrie la Facultatea de Medicină din București. În 1885 pleacă la Paris pentru a-și lua doctoratul în medicină, urmează cursuri de medicină legală la profesorii Paul Brouardel, André Lacassagne ș.a. În 1888 susține teza de doctorat cu tema: „Etude médico-légale sur la mort subite, à la suite de coups sur l’abdomen et le larynx”. În 1890 este numit medic legist al tribunalului Ilfov, iar la 20 decembrie 1892, în București, inaugurează renumita Morga Orașului, ulterior reorganizată în Institutul Medico-Legal ce îi poartă astăzi numele (vezi foto).



În 1898 este numit profesor suplimentar la disciplina medicina legală la Facultatea de Medicină, iar peste un an devine șef al catedrei. În iunie 1919 a fost ales decan al Facultății de Medicină a Universității din București, fiind reales încă de trei ori – în anii 1923, 1926 și 1930. Printre primii a aderat la sistemul de identificare propus de Alphonse Bertillion, bazat pe indici antropometrici. El a înființat Serviciul antropometric, care a funcționat ca unitate a Ministerului Justiției al României. Fișele antropometrice perfectate de acest serviciu au contribuit la descoperirea infractorilor recidiviști, în special a celor care încercau să-și atribuie o identitate falsă. La 4 iunie 1931 el a înființat Școala de Poliție Științifică, care funcționa printre serviciile anexe ale Institutului Medico-Legal.

Mina Minovici a fost autorul multor lucrări fundamentale în domeniul medicinei legale, antropologiei și criminologiei, scrise în limbile română, franceză și germană. În anii 1928–1930 publică renumitul „Tratat complet de medicină legală”, în două volume (peste 2000 pagini), premiat de Academia Română și înalt apreciat în țările Europei. În anul 1932, Mina Minovici este ales membru corespondent al Academiei de Medicină din Franța. Mina Minovici spunea: „Medicina legală este chemată a rezolva probleme de justiție socială”⁸.

La începutul carierei mele de medic legist la Chișinău (1963), în lucrările științifice ale unor savanți din URSS întâlneam adesea referințe la „Tratatul complet de medicină legală” al lui Mina Minovici, publicat la București. Dar am avut ocazia să cunosc această operă excepțională, cu un număr de peste 2 mii de pagini, abia la începutul secolului al XXI-lea. Acum pot să-i prezint cititorului doar date din cuprinsul celor două volume⁸.

Primul volum, publicat în anul 1928, include trei părți, descrise pe 932 de pagini. În prefață (96 pagini) sunt de-

scrise istoricul și rolul medicinei legale, precum și o schiță despre fondarea Institutului Medico-Legal din București.

Prima parte (p.97-296), intitulată – **Deontologia medicală**, este alcătuită din în 6 capitole și prezintă următoarele: exercițiul medicinei; datoriile medicului; secretul medical; certificatele medicale; responsabilitatea medicală și dreptul medicului. Partea a doua (p. 297-760), intitulată **Expertizele medico-legale**, cuprinde 12 capitole: considerațiuni generale referitoare la medicul legist; tehnica autopsiei; autopsia descriptivă; autopsia nou-născutului; dezgroparea; examenul petelor de sânge; examenul părului; foile de examinare a diferitor cazuri de infracțiuni contra persoanei; raportul medico-legal; responsabilitatea expertului; expertizele medico-militare și expertizele medico-veterinare. În partea a treia (p. 761-938) sunt prezentate modele de rapoarte medico-legale ale diferitor forme de expertize.

Al doilea volum a fost publicat în anul 1930, include 1120 de pagini și 3 compartimente principale: **Omul viu** (p. 7-512); **Vătămarea sănătății, incapacitatea de lucru și suprimarea vieții** (p. 513-1021); **Identificarea persoanei** (p. 1022-1094).

Compartimentul „Omul viu” se începe cu descrierea procesului de concepere, dezvoltare și naștere a fătului; vitalitatea nou-născutului; tăgăda maternității, trecând logic la dezvoltarea copilului. În continuare urmează date despre viața adultului; incapacitățile de a face serviciul militar; căsătorie; sarcină; avort, pruncucidere etc.

În capitolul despre examenul individului este caracterizat



aspectul morfologic al diverselor forme de leziuni mecanice, asfixii, intoxicații etc. Sunt descrise problemele legate de moarte, diagnosticul morții, evaluarea modificărilor cadaverice precoce și tardive. Un capitol aparte este consacrat identificării persoanei și metodelor de identificare a cadavrelor scheletate.

În viziunea mea, „Tratatul complet de medicină legală” al profesorului Mina Minovici face parte din cele mai bune lucrări din Europa; multe din informațiile prezentate în el rămân actuale și pentru perioada contemporană.

Între anii 1920 și 1930 Mina Minovici a organizat primul curs de specializare în medicină legală cu 32 cursanți. Prin acest aport el a ridicat medicina legală românească la nivelul mondial al timpului. Referitor la pregătirea viitorilor medici el insista asupra necesității unei revizuirii periodice a programului de studii, pentru adaptarea lui la nivelul științific și social al epocii, care sunt în continuu proces de evoluție.

Nicolae Minovici (1876–1941), fratele lui Mina Minovici, în anul 1898 absolvă Facultatea de Medicină din București, susținând și teza de doctorat. Pleacă la Berlin, unde lucrează la Institutul Virchow, apoi la Institutul de Medicină Legală, la profesorul Strassmann, după care se perfecționează la Paris. În 1902 revine în țară și este numit medic legist al Tribunalului Ilfov. Profesorul N. Minovici organizează Laboratorul tehnic al medicinei legale și publice (1904) primul tratat – „Tehnică Medico-Legală”, după care apar lucrări similare în Franța și Germania. În anul 1905, Nicolae Minovici întreprinde experiențe de asfixie mecanică pe propriul corp, pe care le descrie în volumul „Etudes sur la pendaison”. În 1919 este numit profesor de medicină legală la Universitatea din Cluj, iar în 1932 se transferă la București și îl înlocuiește pe fratele său în postul de director al Institutului Medico-Legal. În 1936 este ales Președinte al Colegiului medicilor din România. În

același an, la Cernăuți, susține o prelegere publică cu tema *Medicina legală în fața justiției*. În 1937 organizează la București Congresul al 17-lea internațional de antropologie. El a fost acela care l-a autopsiat pe I.G. Duca, asasinat la Sinaia (1933). Nicolae Minovici decedează după un cancer de laringe⁹.

După pensionarea lui Nicolae Minovici, conducerea catedrei de medicină legală a fost încredințată doctorului în medicină Teodor Vasiliu, care în 1941 a fost numit în funcția de profesor și director al Institutului Medico-Legal „Prof. Dr. Mina Minovici” din București.

George Bogdan a fost cel mai valoros reprezentant al școlii de medicină legală din Iași, care a obținut titlul de profesor universitar încă în anul 1895. Sub conducerea lui până la 1931, medicina legală se dezvoltă ca o ramură a științelor medicale, adaptată la progresul medicinei și legislației. După moartea lui, Catedra medicină legală a Facultății de medicină al Universității din Iași a fost condusă de Gr. Popa.

Profesorul **Grigore T. Popa** este o altă personalitate notorie, care a contribuit esențial la dezvoltarea medicinei, inclusiv a medicinei legale, în anii 20–30 ai secolului XX. El a fost o persoană de o înaltă cultură, cu o pregătire multilaterală profundă. S-a născut în anul 1892, absolvește Facultatea de Medicină din București. În 1914, este numit preparator la Institutul de Anatomie al Facultății de Medicină din Iași. Ulterior face numeroase stagii în Franța, Anglia, SUA, Germania, Islanda etc. La 1 octombrie 1928 este numit profesor titular la Catedra de Anatomie și Embriologie a Facultății de Medicină a Universității din Iași, iar în anii 1931–1933, suplinește și funcția de șef al Catedrei de medicină legală. Mai apoi a deținut funcțiile de decan și prorector al Universității din Iași.

Între anii 1936 și 1939, Gr.T. Popa editează revista „Însemnări ieșene”, publicând lucrări cu diverse tematici, in-

clusiv: Mecanismul violenței; Emoțiile și comportarea; Între anorganic și organic (între viu și neviu); Spațiu vital și autarhie ș.a. În mai 1936 este ales membru corespondent al Academiei Române. În 1942 ocupă postul șef de catedră la Facultatea de Medicină a Universității din București. La deschiderea catedrei a susținut o lecție cu tema: „Evoluția unui om și evoluția unei științe”. O perioadă de timp (1944–1946) îndeplinește funcția de decan. La 18 iulie 1948 decedează de o hipertensiune arterială¹⁰.



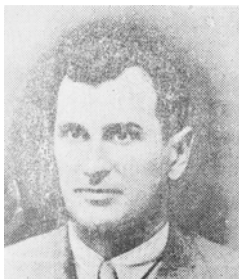
În anii 30–40 ai secolului XX își desfășoară activitatea alt renumit medic legist român, profesorul **Mihail Kernbach**, autor al multor lucrări fundamentale: monografia *Tehnica necropsiei medico-legale* (1930), manualul de medicină legală (1937) și multe altele. Semnificativă este participarea profesorului M. Kernbach, în octombrie 1935, la Congresul XV Național de Psihiatrie, Neurologie și Endocrinologie, care a avut loc la Chișinău și la care a prezentat discursul la tema *Responsabilitatea penală și tendințele medico-legale actuale*.

De menționat că M. Kernbach a fost un mare adept al antropologiei criminale, dezvoltată de către cunoscutul medic italian Cezaro Lombroso. El susținea că crima prezintă un fenomen universal, pe care „fiecare îl poartă în el, de la naștere, germenul crimei”. Totodată, Mihail Kernbach critica cu vehemență concepția crimei ca fenomen juridic. În această ordine de idei, profesorul Gheorghe Scripcaru, fost rector al Institutului de Medicină din Iași, cu bună dreptate, scria: „Activitatea medicală a profesorului M. Kernbach a depășit preocupările stricte ale medicinei legale, despre rolul și menirea medicinei, despre rolul omului în medicină”¹¹.

După cum am relatat anterior, majoritatea examinărilor persoanelor agresate și unele cercetări pe cadavre pe teritoriul basarabean se efectuau de către medicii localnici, care profesau alte specialități medicale. Astfel, în anul 1926 a fost cercetat cadavrul preotului Rusu, care a decedat peste 7-8 ore după o lovitură cu un obiect contondent, constatându-se la autopsie fracturi la cinci coaste cu ruptura plămânului. Ziarul „Poșta Basarabiei”, la 10 septembrie 1926, publică articolul: „Taina asasinării preotului Rusu nu este descoperită”¹².

În anul 1929 medicul Liuba Rațimor, din or. Bălți, a cercetat cadavrul unei fete din satul Recea, care a fost violată și ucisă, iar corpul ei – aruncat într-o fântână părăsită. Tot în anul 1929, procurorul S. Gobjilă emite o ordonanță, prin care se cere cercetarea cadavrului călugărului Nicolae Doroșevici, depistat în chilia sa de la Mănăstirea Căpriana. Bănuind în acest caz o intoxicație acută, medicul Prodan expediază organele interne ale cadavrului pentru cercetări toxicologice în laboratorul medico-legal din Iași¹³.

Aceste exemple confirm în mare măsură, realitatea existenței și funcționării serviciului medico-legal în anii 1918–1944 și prestarea asistenței specializate populației din teritoriu, fapt intenționat negat de către unii pseudocercetători în perioada de după Al Doilea Război Mondial. Mai mult decât atât, în anii 20–40 ai sec. XX, mulți medici din partea dreaptă a Prutului activau pe teritoriul basarabean, prestând diverse servicii specializate medicale.



Astfel, în orașul Bălți, între anii 1936 și 1940, a activat medicul legist titular **Dumitru Mihăescu**, elev al profesorilor Mina și Nicolae Minovici. Într-un articol din 1938¹⁴ el scrie: „Misiunea medicului legist nu se reduce doar la efectuarea unei autopsii sau

examinarea sumară a unui pacient, ajuns în fața justiției. El are a conduce gândirea judecătorilor pe calea neîntenuată a interpretării științifice și influența binefăcătoare a intervenției sale se va extinde și asupra organelor justiției. Medicul legist trebuie să demonstreze dacă infractorul are sau nu are discernământ și să lămurească toate împrejurările faptei, fie analizând stările sufletești, care au determinat-o... Dacă rolul medicului legist este atât de mare, tot astfel e și răspunderea lui, deoarece cuvântul omului de știință cântărește greu în darea hotărârii, care interesează cinstea, averea, libertatea și adeseori viața inculpatului”. În legătură cu ocuparea Basarabiei (1940) și acțiunile militare din 1941, dl Dumitru Mihăescu a fost nevoit să părăsească Bălțiul.

Ulterior, D. Mihăescu a deținut postul de medic legist în județul Dâmbovița, în orașul Ploiești. Devine un cunoscut medic-legist în România, este autorul unor lucrări științifice. Astfel, o culegere de lucrări publicată la București (1961) conține și un articol referitor la aprecierea individuală a stării de sănătate a persoanelor trase la răspundere penală pentru infracțiuni grave, în vederea raționamentului de izolare a lor, pe motiv de boală (maladii incurabile). Menționez, că în anul 1963, în ediția din Chișinău «Судебно-медицинские записки» (p. 85-88), am avut onoarea să analizez lucrările savanților români incluse în ediția respectivă de la București.

Este cunoscut că până la Al Doilea Război Mondial, la Chișinău a activat doctorul Rabinovici, absolvent al Facultății de Medicină din Iași, iar în orașul Soroca a activat alt absolvent al facultății ieșene, medicul legist F. A. Roșud, care a practicat medicina legală până în anul 1964.

Spre regret, în Arhiva Națională a Republicii Moldova nu s-au păstrat informații la acest capitol de activitate, fiind nevoit să folosesc doar datele literaturii respective.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Baci, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, p. 32-33.
2. Газета *Бессарабская почта*: № 1406, 12.09.1926; № 2440, 29.07.1929; № 2489, 16.09.1929.
3. Газета *Бессарабская почта* №1392 от 29 августа 1926.
4. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universității, Cluj, 1937, p. 11-19.
5. Scripcaru, Gh. *Un secol de învățământ, cercetare și asistență medico-legală la Iași*. Revista medico-chirurgicală a Societății de medici naturaliști din Iași, 1982, nr.1, p. 190.
6. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași: Ed. „Cugetarea”, 2000, 293 p.
7. Buda, O. *Despre regenerarea și degenerarea unei națiuni*. București, 2009, 315 p.
8. Minovici, M. *Tratat complet de medicină legală*. București, vol. I, 1928.
9. Kernbach, M. *Medicina legală*. Editura Universității, Cluj, 1937, p. 11-19.
10. Bercuș, C.I. *Pagini din trecutul medicinei românești*. București, 1981, p. 32-34.
11. Scripcaru, Gh. *Medicina legală expertală în România*. Iași: Ed. „Cugetarea”, 2000, 293 p.
12. *Бессарабская почта* №2489 от 16.09.1929: «Тайна смерти отца Дорошевича не раскрыта».
13. Baci, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 96 p.
14. Mihăescu, D. *Medicina dux auxiliumque justitiae*. // Primul ghid al municipiului și județului Bălți, sub redacția lui I. Broitman. Tipografia „Segal”, Bălți, 1937–1938, p.61-63.

*Medicina legală are drept scop
folosirea cunoștințelor medicale
în practica judiciară, prin ce se
deosebește de medicină clinică
și cea preventivă.*

**Carl Emmert,
1884**

V

SERVICIUL MEDICO-LEGAL ÎN RSSM

Funcționarea serviciului medico-legal în actualul teritoriu al Republicii Moldova în perioada sovietică, în aspect organizațional, poate fi divizată convențional în două perioade principale. Prima, cuprinde anii 1940–1941, când armata roșie a invadat acest teritoriu (despre care practic nu se cunoaște nimic) și 6 ani de după al Doilea Război Mondial (1945–1951), până la fondarea Biroului Republican de Expertize Medico-Legale (BEML). A doua perioadă începe cu anul 1951, când are loc reorganizarea serviciului medico-legal din RSSM și adaptarea lui la modelul structural-organizatoric existent în URSS, care a funcționat până în 1991. Tot lucrul organizatoric și profesional, mai cu seamă în primele decenii, a fost îndeplinit de către persoane străine, riguros selectate și expediate în mod centralizat pe plaiurile basarabene. Acești specialiști, de obicei, rezolvau problemele de pe pozițiile posibilităților reale ale serviciului și, neapărat, în conformitate cu principiile de conducere ale partidului de guvernământ în perioada respectivă¹.

Îndată după instaurarea puterii sovietice, asistența medico-legală era acordată populației din teritoriu de către medici legiști titulari de la expertizele orășenești, subordonate secțiilor de ocrotire a sănătății din 7 orașe cu statut republican (Chișinău, Bălți, Bender, Tiraspol, Cahul, Orhei, Soroca). Se practica pe larg forma mobilă de asistență medico-legală a populației, deseori deplasându-se în centrele raionale și satele republicii, preponderent pentru efectuarea autopsiilor medico-legale ale cadavrelor. Din lipsa cadrelor de specialiști medici-legiști, organele de anchetare penală și judecătoriile populare adesea solicitau efectua-

rea diferitelor forme de expertize medico-legale sau examinarea cadavrelor la fața locului de către medici de alte specialități (medici experți delegați), care erau obligați, conform legilor existente, să execute și lucrări cu caracter medico-legal.

Coordonarea metodico-organizatorică era realizată la acei ani de către Expertiza Medico-Legală Republicană, compusă doar din câteva persoane, în frunte cu specialistul principal al Ministerului Sănătății. O astfel de structură organizatorică a existat până la reorganizarea serviciului medico-legal din anul 1951.

Postul de specialist principal al MS al RSSM în domeniul medicinei legale a fost deținut, între anii 1945 și 1947, de către șeful Catedrei de medicină legală a Institutului de Medicină din Chișinău, conferențiar Elena Ciucimariov, apoi de S.E. Șterengas (1948–1949), și Petru Areșev (1949–1958), noul șef al Catedrei de medicină legală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC).

Expertiza medico-legală orășenească din Chișinău inițial se afla într-o casă cu un nivel din strada Sadovaia (actualmente Alexie Mateevici), nr.125, situată pe un povârniș (după strada Constantin Stere) pe teritoriul Grădinii Botanice, actualul Dendrariu, separat printr-un gard.

Până în anul 1951 expertiza orășenească din Chișinău era subordonată secției de ocrotire a sănătății, condusă în primii ani de după război de către David Averbuh, concomitent și medic legist principal. El a început activitatea în domeniu în anul 1941, după specializarea primară la Moscova. În 1947 aici a început să lucreze (fără specializare) Iraida (Iacovleva), viitorul profesor universitar, specializată ulterior în patomorfologia oncologică. În postura de medic legist interraional, din 1948, lucrează Nadejda Deineco (Volcova), care până atunci deținea postul de asistent la Catedra anatomia omului a ISMC. Tot din 1948, în activitatea expertală se încadrează Isaac Șroit,

transferat de la Catedra de anatomie patologică. Cercetările cu caracter toxico-narcologic în perioada dată (din 1948) erau efectuate de către Samuil Vainștein, care nu dispunea de specializare primară în domeniul chimiei judiciare.

În primii ani de după al Doilea Război Mondial, autopsia medico-legală a cadavrelor se efectua în morga Spitalului Republican (str. Lenin, 190), apoi se folosea morga Spitalului de Boli Infecțioase (str. Lenin, 163), iar mai târziu toate cercetările medico-legale se efectuau într-o clădire veche a policlinicii Spitalului nr. 2 din strada Pavlov, unde era și sediul BEML.

Din 1945, copiile actelor de cercetare a cadavrelor se expediau obligatoriu la control Specialistului principal al MS al RSSM. Examinările preparatelor microscopice se îndeplineau la Catedra de anatomie patologică de către medicii Cebanova și Mukenos, consultate de șeful catedrei, profesorul universitar Fiodor Agheicenco. Din 1948, cercetările pieselor microscopice erau realizate de Isaac Șroit, deja în cadrul expertizei medico-legale orășenești¹. Rămâne necunoscut locul unde se îndeplineau cercetările toxicologice.

Examinările persoanelor agresate și cercetările pe cadavre erau îndeplinite de medicii D. Averbuh, I. Șroit și N. Deineco-Volcova.

Volumul lucrărilor efectuate în Expertiza orășenească Chișinău în anul 1949 se prezintă în modul următor:

- examinarea medico-legală a persoanelor în viață – 2.684;
- cercetări pe cadavre – 252 (doar 58 în Chișinău);
- examinarea cadavrului la fața locului – 91;
- cercetarea preparatelor microscopice – 72 cadavre;
- cercetări toxicologice – 47 obiecte;
- expertiza în comisie a cazurilor complicate – 8 dosare.

În scopul lichidării anumitor lacune în dirijarea metodică și instituirii unui control competent asupra calității activității expertale, Consiliul de Miniștri al URSS emite o hotărâre (nr. 5036 din 31.X.1949) prin care se prevedea ca în fiecare republică (regiune) să se introducă o nouă formă de organizare a serviciului – Biroul de Expertize Medico-Legale. Șeful Biroului devenea concomitent și specialist principal al MS. Birourile republicane aveau o subordonare dublă: administrativ se supuneau MS din republica respectivă, iar în probleme organizatorice, metodice și științifice – Specialistul principal al MS al URSS, directorului unicului Institut de Cercetări Științifice în Domeniul Medicinii Legale.

În conformitate cu această decizie, peste 2 ani, prin hotărârea Consiliului de Miniștri al RSSM (nr.1319 din 27.IX.1951) și prin ordinul ministrului Sănătății (nr.1605 din 1.X.1951), în RSSM se organizează Biroul Republican de Expertize Medico-Legale – BEML. În componența lui au fost incluse: Expertiza Republicană și 7 expertize autonome orașenești, subordonate până atunci secțiilor de ocrotire a sănătății din orașele Chișinău, Bălți, Bender, Tiraspol, Soroca, Cahul și Orhei. Clădirile, mijloacele bugetare alocate și utilajul acestor subdiviziuni au fost transferate în subordonarea BEML al MS al RSSM.

Prin această reorganizare au fost lichidate posturile de medici legiști orașenești subordonați secțiilor de ocrotire a sănătății, lărgindu-se esențial zona de activitate pe specialitate în centrele raionale și satele republicii. Astfel s-a format o instituție specializată integră care dirija și coordona activitatea tuturor medicilor legiști, dislocați în 7 orașe cu statut republican și 12 centre raionale, existente la acel timp. În componența Biroului Republican de Expertize Medico-Legale a fost organizat Laboratorul medico-legal cu 3 subsecții separate: de investigații biologice,

chimie judiciară (toxicologică) și histopatologică în cadrul secției tanatologice din orașul Chișinău².

În anii de după război, serviciul medico-legal din RSSM avea o mare deficiență de cadre medicale. Institutul de Stat de Medicină din Chișinău nu putea să asigure pe deplin necesitățile de cadre medicale la toate disciplinele și de aceea, erau invitați și specialiști din alte regiuni ale URSS. În anii 1946–1950 au fost repartizați 13 absolvenți ai ISMC pentru a lucra în sistemul serviciului medico-legal din republică.

După fondarea, la 1 octombrie 1951, a BEML, începe a doua etapă sovietică de dezvoltare a serviciului medico-legal din RSSM. În perioada inițială specialiștii Biroului Republican de Expertize Medico-Legale erau obligați să efectueze toate formele de expertize solicitate de către organele de anchetare penală și judecătorești: examinări ale persoanelor agresate fizic sau sexual, cercetări pe cadavre și a corpurilor delict, expertiza dosarelor penale în cazuri complicate etc. Expertizele repetate, complicate, pentru aprecierea incapacității de muncă și în cazul deficiențelor (infrațiunilor) profesionale ale lucrătorilor medicali se efectuau numai în cadrul unei comisii, sub președinția specialistului principal în ramură a MS.

În afara sarcinilor de bază, din obligațiunile medicilor legiști titulari făceau parte și instruirea medicilor de alte specialități în probleme medico-legale, controlul asupra calității perfectării documentelor întocmite de către medicii experți delegați. Concomitent, ei acordau ajutor consultativ reprezentanților din sistemul ocrotirii sănătății, ai organelor de anchetare și celor judecătorești din teritoriile respective.

După organizarea unui serviciu specializat de sine stătător de stat, s-au creat condiții mai favorabile pentru ridicarea nivelului de cunoștințe în domeniu al medicilor legiști, de dirijare metodică-științifică și de control compe-

tent asupra calității activității profesionale. Documentele celor mai complicate forme de expertize erau verificate numai de către specialiștii bine pregătiți – tutelari (curatori), în obligațiunea cărora intra și corijarea greșelilor depistate. Au crescut esențial cerințele față de calitatea activității de expertiză medico-legală.

Fondatorul și primul conducător al BEML din RSSM a fost șeful Catedrei de medicina legală a ISMC, conferențiarul **Petru Areșev** (1951–1958). El a avut o mare contribuție în organizarea și dezvoltarea serviciului medico-



legal din republică. De numele lui sunt legate multe inițiative privind redresarea bazei materiale, de orientare a activității în scopuri profilactice, de coordonare a muncii de expertiză cu organele de anchetă etc. Dumnealui a fost acela care a elaborat un nomenclator unic al documentelor, a contribuit la completarea fon-

dului de arhivă al BEML, a ridicat și a ținut la control disciplina de muncă etc.

Astfel, deja în ianuarie 1952 s-au început întocmirea și perfecționarea documentației ce ține de expertizele pe cadavre și persoanele agresate. Au fost aprobate termenele de finalizare a concluziilor expertale la persoanele în viață, în funcție de gradul gravității leziunilor corporale. Pentru prima dată în republică, P. Areșev a organizat conferințe-seminare anuale de dare de seamă în ramură, la care participau reprezentanți ai Ministerului Sănătății, Procuraturii Generale, Ministerului Afacerilor Interne și Judecătoriei Supreme, în cadrul cărora se discutau multilateral probleme de ordin metodic, organizatoric și profesional.

De la primul conducător al BEML, Petru Areșev, au fost moștenite multe forme organizatorice progresive de

activitate în ramură, metode care nu și-au pierdut actualitatea până în prezent. La prima etapă, alături de Petru Areșev și-au desfășurat activitatea și specialiști sosiți anterior din alte regiuni ale URSS, cât și o echipă mai tânără de medici, absolvenți ai primelor promoții ale ISMC. Dintre aceștia au făcut parte viitorii profesori universitari Isaac Șroit, Anatol Solohin și Gheorghe Botezatu, doctorii în științe medicale Petru Maximov și Margareta Kazarnovski, renumiții medici legiști cu bogată experiență practică – Fridrih Sigal, Grigore Bluvștein, Mihail Leonov, Ivan Zelenin ș.a.³.



Martie, 1953. Moment de petrecere a lui A. Solohin la serviciul militar. În prim-plan, de la stânga: Nadejda Volcova, Petru Areșev și Anatol Solohin. În picioare: Nina Razina, Isaac Șroit și laboranta Elena Kapustina.

Frumoasă carieră profesională a demonstrat **Isaac Șroit** (29.02.1920–31.03.2005), născut în orașul Chișinău, România, într-o familie de intelectuali. În 1938 absolvește



Liceul „Alexandru Donici”. În timpul celui de al doilea război mondial se evacuează în regiunea Tomsk, unde studiază 4 ani la Institutul de Medicină, iar în 1945 se întoarce la baștină și își continuă studiile la ISMC (anul V), pe care îl absolvește în 1946. Este repartizat în calitate de asistent la Catedra anatomie pa-

tologică. În 1948, îmbolnăvinduse de tuberculoză, este nevoit să părăsească lucrul pedagogic și se transferă în funcția de morfopatolog la Biroul de Expertiza Medico-Legală din Chișinău.

În 1957, I. Șroit susține teza de doctor în medicină cu tema „Histopatologia tuberculozei”. În același an, părăsește activitatea medico-legală, fiind numit în calitate de morfopatolog și șef al Laboratorului de virusologie al Institutului de Igienă și Epidemiologie din Moldova. În 1966 susține teza de doctor habilitat. Profesor universitar (1967).

În 1974, Isaac Șroit este numit în funcția de vicedirector pentru probleme științifice al Institutului de Igienă și Epidemiologie, în care a activat până în 1988. În ultimii ani (până la deces) a lucrat la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului, unde a organizat și a condus Laboratorul de imunologie clinică și experimentală. A fost unul dintre cei mai valoroși specialiști în domeniul patologiei bolilor infecțioase, care și-a consacrat întreaga viață dezvoltării științei medicale în Republica Moldova. A publicat peste 200 de lucrări științifice, inclusiv 11 monografii. A educat 23 de doctori și doctori habilitați în medicină. Deținător al titlu-

lui onorific de Om Emerit, al „Insignei de Onoare” și Ordinului „Gloria Muncii”.

Despre primii pași în medicina legală I. Șroitu își amintește într-o manieră specifică. Cu îndreptarea de la Ministerul Sănătății el s-a prezentat la Biroul orășenesc de medicină legală, amplasat într-o căsuță țărănească din preajma lacului, ulterior denumit „Comsomolist”. În anreul bine amenajat se afla secretara Leonida Kurbatova, o femeie tânără, care dactilografia vertiginos. Intrând în biroul șefului, I. Șroitu l-a văzut pe Șterengas, un bărbat de vreo 50-60 de ani, nebărbierit, care bea ceai la o masă voluminoasă, sub un portret enorm al lui I. Stalin, ce ocupa tot peretele din spatele biroului de lucru. Alături de el se afla un ceainic mare, pe care se uscau doi ciorapi bărbătești. El i-a explicat funcțiile, apoi i-a prezentat o mostră a actului de expertiză, scrisă pe o jumătate de foaie ruptă dintr-un caiet școlar. În cele 10 rânduri scrise mai citeț erau indicate postul ocupat și semnătura.

Anatol Solohin (26.07.1927–18.10.2006), alt medic legist, născut în or. Chișinău, România. A absolvit școala



medie nr. 37, apoi, în anii 1945–1950, își face studiile la ISMC. Lucrează medic legist la Biroul de Expertiză Medico-Legală din Chișinău. În perioada anilor 1953–1979 activează în forțele armate, obține gradul de colonel și deține funcția de expert principal al Forțelor Aeriene ale Ministerului Apărării al

URSS. În 1961 susține teza de doctor, iar în 1972 – de doctor habilitat în medicină. După demobilizare, timp de 30 de ani, a condus (din 1978) Catedra medicină legală a Institutului Central de Perfecționare a Medicilor din Moscova. Autor și coautor a peste 300 de lucrări, inclusiv 7

monografii, un manual și un atlas medico-legal de excepție. Deținător al multor medalii și titluri onorifice. A fost unul dintre cei mai fideli consultanți științifici ai medicilor legiști din Republica Moldova, în fața cărora adesea susținea prelegeri la cursurile de perfecționare. Profitând de ocazie, vizita și mormintele părinților, pe sora și fratele Igor (radiolog la Spitalul de Traumatologie și Ortopedie). Academician al Academiei de Științe Tehnico-Medicale și Medic Emerit din Federația Rusă⁴.

Se poate spune că, odată cu fondarea BEML, s-a realizat un imens lucru organizatoric în vederea perfectării metodelor de activitate medico-legală pe întregul teritoriul al RSSM. S-a început intens completarea cadrelor cu specialiști din rândurile absolvenților ISMC, reducând numărul invitațiilor din alte regiuni ale URSS. S-a aprobat un plan de specializare și perfecționare a medicilor legiști în institutele de perfecționare a medicilor din alte orașe ale URSS

După demisionarea lui Petru Areșev, în postul de specialist principal și șef al BEML este numit **Petru Maximov**



(22.VIII 1922 – 8.XI.2003). Născut în regiunea Tula, absolveste școala medie din satul natal și este înrolat în armată; participă la al II-lea Război Mondial. După demobilizare se stabilește cu traiul la Chișinău, devine lector la Catedra militară a ISMC, unde apoi își face studiile (1946–1951). Din anii studenției îmbrățișează medicina legală, activează ca medic legist (1951–1953) în or. Chișinău, apoi (1953–1958) deține funcția de șef de sector al instituției, ca mai târziu să exercite funcția de șef al BEML (1958–1987).

Alături de Petru Maximov, și-au început activitatea mulți colegi de ai săi, absolvenți ai primelor promoții ale

ISMC: Antonina Zimacov, Zoia Epilrant-Vasilieva (1946), Margareta Kazarnovski, Fridrih Sigal, Evelina Ștuli (1948), Miron Adjiderski și Margareta Dubravski (1949). La această grupă de specialiști s-au asociat colegii de facultate (1951): Grigore Bluvștein, Mihail Leonov, Ivan Poscurlat, Mark Lisakovici.

În 1965, sub conducerea profesorului Petru Areșev, Petru Maximov susține teza de doctor în medicină. A deținut titlurile onorifice „Eminent al Ocrotirii Sănătății” (1958) și „Medic emerit” (1975), a fost decorat cu „Ordinul Muncii”, ordinul polonez „Pentru Merite” – Crucea de Argint (1945) și multe medalii militare. Fiind succesorul și elevul lui P. Areșev, Petru Maximov a continuat ideile trasate de îndrumătorul său privind dezvoltarea serviciului medico-legal, totodată perfecționându-și mereu măiestria profesională.

În anul 1961 s-a stabilit următoarea schemă a structurii organizatorice a BEML:

1. Specialistul principal al MS, șeful Biroului;
2. Compartimentul pe persoane (ambulatoriul);
3. Compartimentul tanatologic (morga) cu laboratorul histopatologic;
4. Secția de laborator cu trei subsecții separate: biologică, toxicologică, fizico-tehnică;
5. Secțiile orășenești, raionale și interraionale;
6. Secția de gospodărie;
7. Contabilitatea.

Petru Maximov a depus un mare efort la selectarea cadrelor de specialiști, în deschiderea noilor secții medico-legale în raioanele republicii.

În anul 1962, cu contribuția lui P. Maximov, a fost organizat Consiliul metodic, din componența căruia făceau parte conducătorii secțiilor din cadrul BEML și unii colaboratori ai Catedrei de medicină legală. La ședințele Con-

siliului metodic se analizau și se discutau cazurile complicate de expertize medico-legale, se aprobau noi metode de cercetare, se propuneau spre soluționare alte probleme ce vizau activitatea de moment a serviciului medico-legal⁵.

În scopul ameliorării calității asistenței medicale prestate populației din republică, mulți ani la rând se efectua analiza materialelor din instituțiile sanitaro-curative, iar deficiențele depistate se prezentau organelor respective pentru redresarea situației. În limitele prevăzute de lege, conducerea BEML informa periodic Ministerul Sănătății despre deficiențele și infraționurile referitoare la diagnosticare și tratamentul insuficient acordat pacienților.

Specialiștii BEML, în mod obligatoriu, practicau organizarea conferințelor clinico-anatomice pe teren, în cadrul cărora se discutau probleme legate de divergențele de diagnosticare și tratament al bolnavilor decedați. Această formă de activitate influența benefic calitatea asistenței medicale a populației. Pe parcursul multor ani BEML își organiza activitatea în conformitate cu cerințele organelor de drept din republică, cărora li se acorda ajutor consultativ în probleme de specialitate. Specialistul principal al MS, șeful catedrei, alți medici din cadrul BEML participau cu rapoarte la ședințele colegiilor și conferințelor republicane ale lucrătorilor Procuraturii Generale, Ministerului de Interne și Judecătoriei Supreme a republicii.

În anul 1961, în RSSM se introduce noul Cod penal, în conformitate cu care se elaborează și în 1962 se aprobă, pentru prima dată în republică, „Regulamentul de apreciere a gradului de gravitate a leziunilor corporale”.

Până în anul 1963, legile procedurale din republicile unionale prevedeau efectuarea expertizelor medico-legale de către medicii legiști, iar în lipsa lor astfel de documente se eliberau de către medicii altor instituții medico-sanitare. Frecvențele greșeli, stabilite de către reprezentanții organelor de drept referitoare la concluziile perfectate de me-

dicii clinicieni, au servit drept bază pentru modificarea legislației în vigoare la acest capitol. Astfel, prin ordinul nr. 10-95/14-130 al Ministerului Sănătății al URSS din 1 octombrie 1963, medicilor din instituțiile curative din toate republicile unionale li se interzice prezentarea concluziilor medico-legale perfectate de această categorie de medici. Astfel de cazuri s-au înregistrat și în RSSM, când concluziile eronate ale medicilor curanți au prejudiciat sentința de judecată. Printre acestea a fost și expertiza medico-legală efectuată de medicul morfopatolog din orașul Orhei, pedepsit aspru pentru greșelile admise (ordinul M.S. al RSSM, nr.271 din 14 noiembrie 1962).

Treptat, personalul BEML creștea, noi colaboratori îi înlocuiau pe cei plecați, pensionați, decedați. Dacă în anul 1951 în cadrul BEML activau numai 55 de specialiști, în anul 1970, statele lui numărau 115 persoane, iar în anul 1985 existau deja 259 de unități, inclusiv 91 de medici și farmaciști

P. Maximov s-a manifestat prin activitatea sa pe parcursul a mai multor decenii ca excelent manager al serviciului medico-legal. Atitudinea binevoitoare și echilibrată față de colegi și subalterni i-a ridicat prestigiul de conducător talentat și îndrumător al tinerilor specialiști. Un anumit merit îi aparține lui în construcția actualei clădiri a Centrului de Medicină Legală și a Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” din strada Vladimir Korolenko, 8. Meritele sale deosebite au fost apreciate la justa lor valoare.

Dintre obligațiunile de funcție, stabilite pentru specialistul principal al MS, șef al Biroului, putem evidenția: coordonarea activității tuturor subdiviziunilor BEML, în scopul asigurării populației cu asistență medico-legală, organizarea ajutorului competent reprezentanților organelor de drept în descoperirea infracțiunilor comise împotriva sănătății și vieții oamenilor, precum și rezolvarea altor

probleme ce țin de asistența medico-sanitară, de ordin profilactic și de elucidare a calității lucrului medico-curativ⁶. Ceva mai târziu au fost prevăzute două state de funcție de șef de sector (de ambulator și cercetări pe cadavre), lichidate în anul 1998⁶.

Șeful sectorului (compartimentului) de examinare a persoanelor în viață coordona activitatea ambulateorilor medico-legale din republică, unde se efectuau expertizele cu diverse leziuni corporale, cazurilor de infrațiuni sexuale etc. Mai mult de 35 ani acest sector a fost condus de către experimentatul Grigore P. Bluvștein, medic legist de categorie superioară și cunoscut specialist în domeniul sexologiei medico-legale.

Grigore Bluvștein (1929–2003) s-a născut în or. Orhei, România. În 1946 absolvește Școala Medie nr.1 din Chișinău, iar în 1951 – ISMC. Din 1956 până în ultimele clipe



din viață a activat în actualul CML: medic legist interraional, șef al secției clinice și șef al Departamentului de examinare a persoanelor agresate. Autor a peste 60 publicații. A fost unul dintre îndrumătorii primelor generații de medici legiști din Republica Moldova, inițiator al multor idei benefice de reformare a serviciului medico-legal. Era un specialist recunoscut în probleme de sexologie medico-legale.

Șeful sectorului tanatologic integra dirijarea metodică și consultativă în probleme de cercetări pe cadavre, organiza examinarea cadavrelor exhumate. Mulți ani la rând acest sector a fost condus de ilustrul medic legist Fridrih A. Sigal, specialist de categorie superioară, eminent lucrător în domeniul medicinei din republică.

Fridrih Sigal (1926–1989) s-a născut în orașul Tiraspol, în 1948 absolvește ISMC. Începe cariera de medic legist în or. Bălți (1948-1950), apoi se transferă la Chișinău, unde profesează medicina legală până în ultimele zile de viață. Pe parcursul activității a îndeplinit diferite posturi: medic legist ordinar, șef de secție, șef de sector. În permanență îl substituia pe șeful BEML, în timpul concediilor și delegațiilor acestuia. A rămas în memoria următoarelor generații ca un competent îndrumător și om care se bucura de autoritate ireproșabilă printre colegi. S-a evidențiat ca un specialist de valoare, iar prin calitățile sale era foarte binevoitor și receptiv cu interlocutorii. Mulți ani la rând a fost principalul consultant în problemele medicinei legale pentru colaboratorii organelor de drept și medicii legiști practicieni.



În primul rând, de la dreapta: Fridrih Sigal, infirmiera Boaru, medicul-șef al BEML Petru Maximov; în picioare: Gheorghe Baci și Gheorghe Cotelea (1969).

Ulterior acest sector a fost condus de Gheorghe Cotelea și Nistor Scutaru.

Pentru prima dată, în 1970, BEML, ca instituție de stat în componența MS, a obținut un sediu separat, cât de cât adecvat pentru activitățile medico-legale. Acesta includea câteva clădiri cu un nivel, amplasate în mun. Chișinău, str. Belinski, 4, unde funcționau ambulatoriul și morga medico-legală, ce prestau servicii locuitorilor mun. Chișinău, precum și secțiile de laborator, ca subdiviziuni cu funcțiuni republicane. În următorii ani s-au mai construit două clădiri, unde s-au dislocat secțiile histopatologică și de investigații biologice. Din acest local, în 1986, BEML a fost transferat într-o clădire nouă, de pe str. Korolenko, 8, care prezintă unica clădire de care dispune la momentul actual serviciul medico-legal din Republica Moldova.



Secvențe de la seminarul din 1968.

Primul rând, de la dreapta: Victor Denisov, Ana Mârza, Evelina Sadicov; în picioare: Evelina Ștuli, Gheorghe Botezatu, Minodora Guțuleac și Margareta Kazarnovski.

Seminarele republicane anuale de dare de seamă în ramură s-au desfășurat în toată perioada sovietică, fiind cunoscute pentru multe generații de medici legiști, mai cu seamă în perioada inițială de organizare a BEML, când majoritatea specialiștilor își începeau activitatea și nu exista un sistem de coordonare bine determinat. În cadrul acestor seminare se discutau și rapoarte analitico-științifice. Pe atunci ele se desfășurau tradițional într-o atmosferă atât de colegială și prietenească, încât deveneau o zi de sărbătoare profesională. În organizarea acestor seminare republicane o mare contribuție au adus P. Areșev și P. Maximov^{7,8}.



Seminarul de dare de seamă din 1968. De la stânga: primul rând – A. Cuptova., A. Dumitrașcu, M. Dubravski, M. Razina, E. Sadicova, C. Marușceak, A. Mârza, V. Denisov, N. Volkov, B. Borisov; al doilea rând – Gh. Baci, F. Șveț, Gh. Cotelea, R. Stratan, Z. Vasiliev-Epilrant, P. Maximov, M. Kazarnovski, M. Guțuleac, E. Ștuli, G. Bluvștein; al treilea rând – Gr. Mutoi, contabilul BEML??, M. Adjiderski, B. Albu, S. Naiman, ..., Gh. Botezatu.



Imagine din 9 mai 1980 în fața sediului BEML din Chișinău, str. Belinski, 4. Primul rând, de la dreapta: Gr. Bluvștein, A. Ionesii, M. Merzleacova, M. Dubravschi, ...?, P. Maximov, E. Ostapenko, asistenta principală a Biroului E. Savca, M. Kazarnovski, V. Denisov, T. Bordiușco-Corbu, V. Butucel. În spatele lor, din stânga, se vizualizează C. Marușceac și I. Zelenin.

După plecarea la odihna bine meritată a dlui Petru Maximov din postul de șef al BEML, pe care l-a deținut timp de 30 de ani (1958–1987), în această funcție, prin concurs, a fost ales tânărul doctor în științe medicale, asistentul Catedrei medicină legală a ISMC, Stanislav Ungurean, funcția fiind confirmată prin ordinul respectiv al MS, concomitent fiind numit și specialist principal al MS.

Stanislav Ungurean (18.12.1950–2.06.2002) a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chișinău în 1974, activează în calitate de medic legist în raionul Telenești, iar în 1978 trece prin concurs în funcția de asistent la Catedra medicină legală. În 1984 susține teza de doctor în medicină sub conducerea profesorului Gh. Botezatu și i se atribuie titlul de conferențiar universitar. Autor a peste 70 de lucrări publicate, inclusiv 1 manual și 2 monografii. Finalizează elaborarea tezei de doctor habilitat în medicină și, spre regret, decedează înainte de a o susține.



În activitatea sa de specialist principal al MS și șef al BEML (1987–1990), S. Ungurean s-a bazat pe tradițiile organizatorice existente, introducând anumite modificări benefice în conformitate cu cerințele timpului. Și-a adus contribuția la pregătirea și repartizarea cadrelor de specialiști, dirijarea activității pe teren, ridicarea calității lucrului de expertizare etc. Un anumit aport îl are la ridicarea disciplinei de muncă. La inițiativa Domniei sale a fost instituit postul de medic-șef adjunct, la care a fost recomandat asistentul Catedrei medicină legală Ion Cuvșinov.

Domnul Stanislav Ungurean a părăsit postul de medic-șef al BEML în timpul destrămării URSS, fiind ultimul conducător al serviciului medico-legal republican din perioada sovietică.

Ca și în orice ramură de activitate, la o anumită perioadă istorică intervin modificări în formele de organizare a lucrului. În mare măsură aceasta se referă și la serviciul medico-legal, care în exclusivitate deservește organele de drept și este influențat în activitatea sa de multiple acte legislative, normative și procesuale de drept.

O posibilitate reală de a introduce o formă organizatorică nouă de activitate a serviciului medico-legal în republi-

ca noastră a existat în anul 1988. Astfel, la inițiativa specialistului principal al MS, șefului BEML S. Ungurean, Ministerul Sănătății a emis un ordin (nr.204 din 30.06.1988) care prevedea fondarea „Complexului științifico-pedagogico-practic de medicină legală” în baza BEML și a Catedrei medicină legală a ISMC. În calitate de unic conducător este numit prof. Gh. Botezatu. Spre regret, această reorganizare nu s-a realizat, iar ordinul MS nu a fost executat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Baciú, Gh. *Etapele de dezvoltare a Centrului de Medicină Legală în 55 ani de la fondare.* // Materialele Conferinței a II-a a medicilor legiști din RM. Chișinău, 2006, p. 10-19.
2. Арешев П.Г. *К организации в Молдавии Бюро судебно-медицинской экспертизы.* // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, 1955, вып. 1, с. 5-9.
3. Baciú, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova.* Chișinău, 1997, 97 p.
4. Baciú, Gh. *Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „N. Testemițanu”.* Chișinău: Reclama, 2013, p.88.
5. Максимов П.И. *О планировании организационно-методической деятельности Бюро судебно-медицинской экспертизы.* // Труды 4-й Всесоюзной конф. судебных медиков. Рига, 1962, с. 88-91.
6. Baciú, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 ani.* Chișinău, 2001, 133 p.
7. Блувштейн Г.П. *К итогам республиканского совещания судебно-медицинских экспертов.* // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, вып. 3, 1960, с. 73-76.
8. Блувштейн Г.П. *О 4-м республиканском совещании-семинаре судебных медиков Молдавии.* // Сб. Судебно-медицинские записки, Кишинев, вып. 4, 1963, с. 89-92.

VI

ORGANIZAREA SERVICIULUI MEDICO-LEGAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Din momentul organizării (1951) și până în anul 1991, serviciul medico-legal din RSSM a activat în baza actelor legislative și normative existente în URSS Regulamentele de activitate ale instituțiilor de expertiză Medico-legală de diferit nivel și subdiviziunile structurale ale acestora în perioada respectivă se aprobau de către Ministerul Sănătății al URSS și erau coordonate cu ministerele republicane, fără a avea o reglementare națională¹.

În ultimii ani ai perioadei sovietice conducerea BEML, în anumită măsură, era favorizată doar de câțiva factori obiectivi: nu existau probleme privind amplasarea și crearea condițiilor de lucru pentru secțiile medico-legale teritoriale, se dispunea de suficiente unități de transport pentru deplasările de serviciu (asigurarea cu benzină era centralizată); salarizarea era ritmică, iar aprovizionarea cu aparataj și utilaj de laborator pentru funcționarea instituției se alfa pe seama MS. Ulterior, tocmai lipsa acestor realități au redus esențial din eficiența activității serviciului medico-legal.

După demisionarea domnului Stanislav Ungurean (1990) din postura de șef al BEML, în această funcție a fost numit Ion Cuvșinov, care îndeplinea la acel timp funcția de medic-șef adjunct. În postul de specialist principal al MS. temporar a rămas S. Ungurean, înlocuit apoi de șeful Catedrei medicina legală, profesorul universitar Gheorghe Botezatu. Funcția de medic-șef adjunct al BEML a fost preluată de către Boris Albu, pe care a deținut-o timp de 8

ani, concomitent cu conducerea secției medico-legale în comisie.

Ion Cuvșinov s-a născut la 18 ianuarie 1959, în satul Costești, raionul Râșcani, RSSM. În 1982 absolvește Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, activează 6 ani ca medic legist la Râbnîța, unde acumulează o bună experiență profesională. În anul 1988, prin concurs, este angajat în calitate de asistent la Catedra medicină legală, iar în 1990 este numit inițial în funcția de medic-șef adjunct, ca peste câteva luni să preia conducerea BEML. În perioa-



da 1997–2010 este vicedirector al CML, iar în 2010 din nou este avansat în funcția de director al Centrului de Medicină Legală. Mulți ani la rând este implicat în activitatea pedagogică la USMF „Nicolae Testemițanu” și la Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”. În 1995 susține teza de doctor în medicină. Deține titlul de conferențiar universitar. Este autor a peste 35 de lucrări.

Schimbarea conducerii BEML a coincis cu o perioadă tensionată a vieții publice din URSS, soldată cu destrămarea imperiului sovietic și apariția situațiilor complicate, revoluționare, pentru toate republicile unionale, care treptat și-au proclamat suveranitatea, devenind state independente. Aceeași soartă a avut-o și RSSM. Odată cu proclamarea Republicii Moldova ca stat independent (1991), serviciul medico-legal s-a pomenit într-o situație dificilă. Stoparea dirijării organizatorice și metodice centralizate din Moscova a condiționat o perioadă anevoioasă de tranziție.

Această realitate istorică a dictat necesitatea anumitor schimbări în legile de bază ale statului, precum și în normele de drept. La rândul lor, aceste împrejurări au impus elaborarea multor acte normative autohtone în domeniul

medicinii legale, care ar fi reglementat toate formele de activitate medico-legală. Îndeplinirea acestor sarcini necesita un potențial intelectual de specialiști și suficient timp pentru executarea lor, de care, de fapt, nu se dispunea.

În fața dlui Ion Cuvșinov, tânăr conducător al serviciului medico-legal din republică, deodată au apărut numeroase și noi sarcini, majoritatea dintre care erau complicate. Anumite probleme trebuiau rezolvate de sine stătător, fără ajutor metodic și susținere financiară. Trecerea de la sistemul vechi de conducere la unul nou, necunoscut, era anevoiasă. Mai mult decât atât, greutățile perioadei de tranziție s-au complicat prin declanșarea războiului de pe Nistru, în anul 1992, când medicii legiști erau aproape de prima linie a frontului. Dintre aceștia merită enumerați: Alexei Siloci, Sergiu Ciocoi, Vladimir Cuciuc, Anatol Beșliu, Leonid Șavga, Andrei Pascari, Nistor Scutaru, Ion Cuvșinov, Iurie Paholnițki. Spre regret, au fost date uitării riscul pentru viața lor și condițiile în care și-au îndeplinit obligațiunile de serviciu.

În perioada dată, de răscruce, își continuau sau își începeau activitatea reprezentanții altei generații, a treia, de medici legiști, de aceeași vârstă cu medicul-șef. Alături de Ion Cuvșinov, activau Alexandru Susanu, Sava Vreamea, Sergiu Railean, Andrei Pascari, Sergiu Macrițchi, Valeri Savciuc, Dumitru Cobâscan, Mihai Cristal ș.a. Toți ei, împreună cu generația a doua de specialiști rămași în funcții, cu cinste și-au exercitat obligațiunile de serviciu, au făcut față lucrurilor în condiții precare de activitate.

La acel timp, unii s-au pensionat, iar alții au decedat ori au plecat cu traiul peste hotarele republicii. Aparatajul de laborator se uza, iar posibilitățile financiare nu permiteau procurarea altora, necesita mari reparații clădirea instituției ș.a. La un moment dat devenise dezavantajate posibilitățile de funcționare ritmică a serviciului medico-legal, cu greu se făcea față cerințelor agravante și sarcinilor, adesea

inadecvate, puse în fața conducerii BEML, care, în pofida greutăților, făcea totul pentru redresarea situației.

Având drept temei condițiile nefavorabile create în acest domeniu, în februarie 1996, Expertul principal al MS. prof. **Gheorghe Botezatu**, medicul-șef al BEML dl **Ion Cuvșinov** și șeful Catedrei medicină legală prof. **Gheorghe Baci**u s-au adresat cu un *demers* către ministrul Sănătății, în care argumentau necesitatea reorganizării serviciului medico-legal în scopul optimizării activității. De la bun început s-a propus fondarea unui Centru Practico-Științific de Medicină Legală, care ar integra forțele creatoare ale BEML și Catedrei medicină legală a USMF Nicolae Testemițanu. Propunerea a fost acceptată de către majoritatea membrilor consiliului Colegiului MS. din 17 septembrie 1996, la care a fost discutată activitatea BEML. Prin ordinul ministerului Sănătății al RM, nr.219 din 7 octombrie 1996, „Cu privire la modificarea nomenclatorului instituțiilor medicale”, denumirea „Biroul de Expertize Medico-Legale” este înlocuită cu „Centrul de Medicină Legală”, conducerea fiind îndeplinită de către director și doi vicedirectori.

Prin ordinul Ministerului Sănătății din 14.07.1997, director al Centrului de Medicină Legală (CML) este numit șeful Catedrei medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” profesorul universitar **Gheorghe Baci**u, iar mai apoi și specialist principal al MS în ramură. În noul post de vicedirector pe probleme organizatorico-metodice a fost numit dl **Alexandru Susanu**, iar vicedirector pe probleme clinice a fost numit dl **Ion Cuvșinov**, eliberându-l pe domnul Boris Albu din funcția deținută. Această echipă a început lucrul asupra elaborării unui set de acte normative autohtone, menite să reglementeze diverse forme de activități ale serviciului medico-legal din Republica Moldova².

În perioada postsovietică, în cadrul reformei judiciare și creării unui stat independent și suveran, în RM, pentru prima dată, a fost adoptată „Legea cu privire la expertiza judiciară” (2000), care reprezintă actul juridic și normativ



de bază al serviciului medico-legal. Legea nominalizată stipulează principiile de activitate în domeniul expertizei judiciare, cerințele înaintate unui expert judi-

ar, drepturile, obligațiunile și responsabilitățile acestora, obiectele de cercetare, formele de expertize și temeiurile pentru dispunerea și efectuarea ei. Conform acestei legi, „Regulamentul Centrului de Medicină Legală” necesita a fi aprobat de către guvern, și nu de Ministerul Sănătății, după cum era prevăzut anterior. Ulterior, activitatea serviciului medico-legal a fost reglementată și prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova (nr. 31 din 17.01.2003) „Privind aprobarea Regulamentului Centrului de Medicină Legală pe lângă MS”.

Prin ordinul MS. nr.239 din 10.10.1997 deja se aprobă „Regulamentul Centrului de Medicină Legală”, conform căruia CML este o instituție practico-științifică medicală specializată pe lângă MS, finanțată de stat, precum și baza clinică a USMF „Nicolae Testemițanu”. Se prevedea ca CML să coordoneze activitatea tuturor secțiilor medico-legale din țară. Totodată, era abilitată să contribuie la ameliorarea calității asistenței specializate prestate populației din teritorii. Structura organizatorică a CML a fost elaborată în conformitate cu specificul activității, iar schema de încadrare se întocmea anual, în baza normativelor aprobate pentru fiecare gen de activitate.

Fondarea CML a coincis cu o perioadă social-economică dificilă din țară, cu diminuarea posibilităților bugetare alocate de stat pentru întreținerea serviciului medico-legal, fapt ce a impus o readaptare la noile condiții de activitate. În scopul acordării serviciilor medico-legale populației la un nivel adecvat și neadmiterii stopării unor forme de cercetări de laborator, s-a purces la acordarea anumitor activități contra plată, în baza Regulamentului „Cu privire la prestarea de către instituțiile medico-sanitare a unor servicii contra plată” (15.06.1998), aprobat în comun de către Guvern, Ministerul de Finanțe și Ministerul Sănătății. Ministerul Sănătății a elaborat și aprobat un catalog provizoriu de prețuri pentru toate formele de activitate medicală, inclusiv în domeniul medicinei legale, implementat în practică cu începere din 01.07.1998.

În conformitate cu aceste directive³, la 30.07.1998, directorul CML emite ordinul nr.46, prin care în toate subdiviziunile teritoriale și de laborator s-a introdus prestarea unor servicii medico-legale populației contra plată. Ordinul nominalizat prevedea modalitățile și prețurile stabilite pentru diverse forme de activități medico-legale.

La 25.12.1998 (ordinul nr.413) Ministrul Sănătății aprobă normativele statelor de funcții pentru personalul medical al CML, elaborate separat pentru toate formele de asistență medico-legală, care au intrat în vigoare începând cu 01.01.1999.

Cu timpul, au fost elaborate și aprobate succesiv alte documente normative autohtone, dintre care vom menționa:

1. Regulamentul expertizei medico-legale a cadavrului (24.02.1999);
2. Regulamentul cu privire la primirea, înregistrarea, păstrarea și eliberarea cadavrelor în secțiile tanatologice (morgă) medico-legale din cadrul CML (24.02.1999);

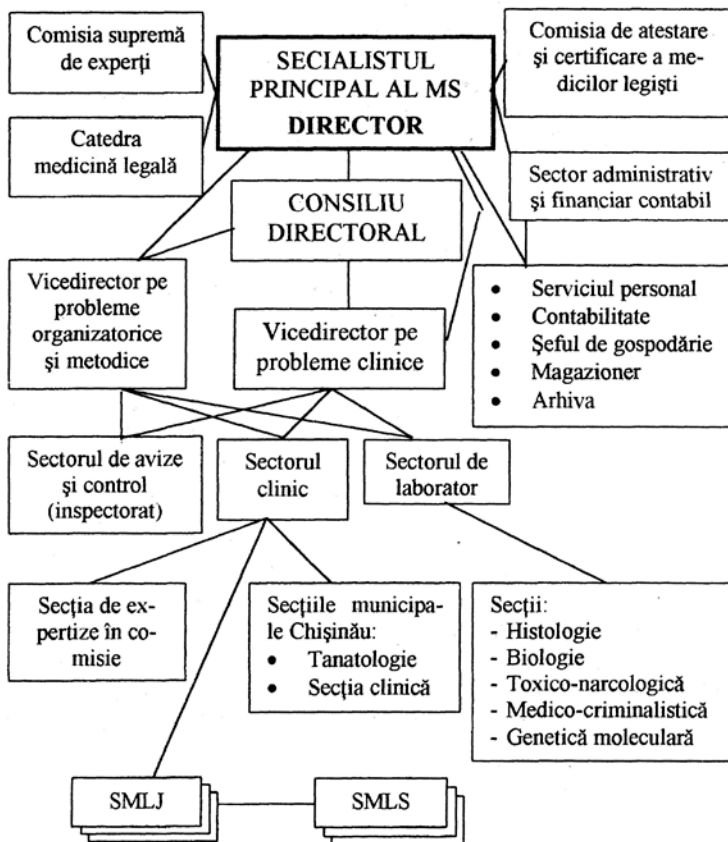
3. Normativele de state pentru personalul medical al CML (25.12.1999);
4. Normele pentru îndeplinirea expertizelor, examinărilor și investigațiilor medico-legale;
5. Regulamentul cu privire la conferințele clinico-medico-legale;
6. Statutul Consiliului Directorial al CML (18.05.2000);
7. Formularele documentației medico-legale a CML de tip nou (31.03.1999);
8. Regulamentul cu privire la îmbălsămarea cadavrului (2000).

În conformitate cu Legea privind organizarea structurilor județene teritorial-administrative în RM (nr. 191-XIV) din 12.11.1998 și ordinul respectiv al Ministerului Sănătății din 01.09.1999 (nr.160), directorul CML emite ordinul (nr.47, P) din 08.12.1999 „Cu privire la modificarea structurii organizatorice a statelor de funcții ale Centrului de Medicină Legală”. Ultimul prevedea că, începând cu 03.01.2000, se aprobă următoarele categorii de subdiviziuni structural-organizatorice ale CML: a) aparatul de conducere; b) subdiviziuni cu funcții republicane; c) subdiviziuni teritorial-județene; d) personal administrativ-financiar și gospodărie (vezi organigrama).

Dintre subdiviziuni cu funcții republicane au făcut parte secția expertize în comisie și laboratoarele: investigații biologice; investigații toxico-narcologice; secția medico-criminalistică și de investigații histopatologice.

Posturile șefilor secțiilor raionale au fost lichidate, fiind înlocuite cu posturile de medici legiști de sector. Concomitent cu aceasta, au fost instituite următoarele secții medico-legale județene (SMLJ) în: Chișinău, Bălți, Tighina cu sediul în Căușeni, Orhei, Edineț, Soroca, Lăpușna cu sediul în Hâncești, Ungheni, Cahul, UTAG cu sediul în Comrat.

Organigrama centrului de medicină legală



Prin ordinul MS nr.160 din 01.07.1999 este aprobat „Regulamentul de activitate a Secției medico-legale județene”. Acest ordin prevedea că Secția medico-legală județeană (SMLJ) este unitate structurală din componența CML, coordonată de către șeful secției, care este numit și eliberat din funcție de către directorul CML. Sarcinile de bază ale SMLJ constau în efectuarea oportună a expertizelor, examinărilor, constatările și a altor forme de servicii medico-legale prestate populației teritoriului respectiv.

Prin ordinul nominalizat se reglementează atribuțiile de serviciu ale șefului SMLJ și ale medicilor legiști de sector din teritoriu.

În calitate de organ colegial suprem de conducere a fost aprobat Consiliul Directoral, din componența căruia făceau parte directorul, vicedirectorii, șefii SMLJ, reprezentanți ai Catedrei medicină legală și secțiilor de laborator. La ședințele Consiliului Directoral se discută și se aprobă cele mai importante probleme de ordin organizatoric, metodic, științific și profesional.



Prin organizarea CML s-au introdus anumite modificări în ceea ce privește formele de dirijare a activității serviciului medico-legal. Au fost stabilite obligațiunile de serviciu ale directorului, vicedirectorului, ale șefilor de secții medico-legale și altor subdiviziuni. Treptat, s-au consolidat relațiile și eforturile specialiștilor CML și ale Catedrei medicină legală în rezolvarea multor probleme comune, atât în activitatea practică, cât și în cea metodico-științifică. O parte din medicii practicieni calificați s-au încadrat în procesul pedagogic, iar colaboratorii catedrei –

în activitatea practică. Situația în ramură a căpătat o evidentă ascensiune în toate formele de activitate: organizatorico-metodică, financiar-economică, de gospodărie, științifică, și în pregătirea generației tinere de specialiști etc.

Ceva mai târziu au fost elaborate și implementate în practica medico-legală și alte acte normative⁴. Dintre acestea vom enumera:

1. „Cu privire la respectarea legislației în vigoare referitor la examinarea medico-legală și morfopatologică a cadavrelor în instituțiile medico-sanitare” (ordinul MS din 10.08.2001);
2. „Cu privire la aprobarea formularelor de evidență medicală primară din instituțiile medicale” (ordinul MS nr. 139 din 28.05.2002);
3. Regulamentul cu privire la prestarea de către CML a unor servicii medico-legale contra plată, acumularea și utilizarea mijloacelor financiare extrabugetare speciale (ordinul MS din 26.12.2002);
4. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale (aprobat prin ordinul MS nr.199 din 27.06.2003);
5. Regulamentul Centrului de Medicină Legală (aprobat printr-o hotărâre de Guvern);
6. Indicații metodice la tema „Aprecierea medico-legală a gravității vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale” (aprobat de ordinul MS și PS, ordinul nr. 157 din 30.05.2005) ș.a.

Selectarea și încadrarea în muncă a tinerilor medici legiști au devenit o prioritate pentru conducerea CML. Principalul accent în selectarea cadrelor s-a pus pe competitivitatea profesională, potențialul intelectual, atitudinea față de lucru, cunoașterea limbilor moderne și informaticii. Numai în următorii 10 ani, peste 20 de specialiști tineri au fost angajați în câmpul muncii, o parte din ei după specia-

lizarea primară prin internatură (Anatol Ceban, Sergiu Tighineanu, Ludmila Lungu, Victor Capcelea, Alexandru Hăbășescu, Iurie Verdeș, Nicolae Vodă, Veaceslav Nastas, Carolina Pascal ș.a.), iar alții – după absolvirea studiilor postuniversitare prin masterat (Ion Spătaru, Aurel Vicol, Oleg Iachimov, Ghenadie Bondari, Eugen Grinceșen, Elena Andronic, Andrei Benu, Elena Balica, Victor Odovenco ș.a.).

În activitatea practică prin cumul au fost încadrați și trei tineri pedagogi de la Catedra medicină legală care, (Vasile Șarpe, Andrei Pădure, Eduard Lungu), care după terminarea masteratului, și-au continuat studiile postuniversitare prin doctorat. Această echipă de medici legiști tineri a devenit nucleul generației a patra de specialiști în istoria dezvoltării serviciului medico-legal din Republica Moldova, care necesita încă acumularea și perfecționarea cunoștințelor speciale sub egida celor mai experimentați diriguitori⁵.

Calității lucrului de expertiză dintotdeauna i s-a acordat o atenție deosebită. S-au propus trei instanțe de control asupra calității expertizelor medico-legale efectuate de către specialiștii CML și prezentate organelor de drept. Prima instanță de control o reprezintă șefii secțiilor respective. Persoanele responsabile erau obligate să controleze calitatea expertizelor medico-legale efectuate în secțiile subordonate. În fiecare trimestru, șefii secțiilor nominalizate trebuiau să-i prezinte în scris vicedirectorului CML pe probleme clinice rezultatele controlului.

A devenit drept normă ca activitățile medico-legale să se desfășoare în baza prevederilor legislative, procesuale, normative și departamentale, care reglementează organizarea tuturor formelor de lucrări specifice, indică cerințele față de prezentarea concluziilor, stipulează obligațiunile și responsabilitatea specialiștilor etc. Din șirul actelor oficia-

le de acest tip vom menționa: Legea cu privire la expertiza judiciară (2000) cu modificările ulterioare (2002–2006); Codul de procedură penală (2003) și altele.

Lichidarea județelor din structura teritorial-organizatorică și revenirea la fondarea raioanelor au impus modificarea ulterioară a structurii organizatorice a serviciului medico-legal din republică, adaptând activitățile din teritoriu la cerințele respective. Totodată, unele prevederi ale precedentei organigrame a CML nu au fost implementate⁶.



La aniversarea a 80-a a fostului medic-șef al BEML P. Maximov (2002) în biroul directorului CML. De la dreapta: Chiril Corbu, Petru Maximov, Gheorghe Baci, Evghenia Ostapenco, Parascovia Bolduratu; în picioare: Ion Cuvșinov, Irina Zolotco, Nistor Scutaru, Valeriu Savciuc, Alexandru Susanu.

În pofida situației financiar-economice precare la moment, s-au rezolvat mai multe probleme de ordin gospodăresc și s-au creat condiții decente de muncă: s-a proiectat și s-a realizat construcția anexei la morga din Chișinău și instalarea unui sistem frigoriferic cu casete individuale pentru păstrarea cadavrelor (adus din Germania); înlocuirea sistemului frigorific învechit (instalat în 1986) din localul comun de păstrare a cadavrelor; schimbarea apeductului și sistemului de încălzire centralizată în clădirea CML; reconstrucția și amenajarea sălii festive; reparații capitale în secțiile biologie, toxico-narcologie și în alte încăperi; procurarea a trei automobile, utilajului medical, computerelor etc.

La momentul desemnării mele în postul de director al CML (1997), cunoșteam foarte bine principiile progresive de reorganizare a serviciului medico-legal din Belarus, înalt apreciat de mulți specialiști în ramură ca fiind cel mai eficient din fosta URSS. Despre acest sistem am comunicat Ministerului Sănătății, fără a primi vreun răspuns. Mai târziu, m-am adresat (în scris) președintelui RM dlui Petru Lucinschi, președintelui Parlamentului Dumitru Diacov, vicepreședintelui parlamentului Vadim Mișin și viceprim-ministrului RM Valerian Cristea. În 2002, situația din CML a fost audiată în cadrul comisiei Parlamentului RM, condusă de dna Lidia Guțu, la care a participat și șefa comisiei parlamentare Maria Postoico. La această ședință, împreună cu prim-vice ministrul Sănătății Gheorghe Țurcanu, am abordat încă o dată problema în cauză. Ulterior, am discutat situația în ramură personal cu domnii Vadim Mișin și Valerian Cristea, în prezența dlui Nicolae Frunză, reprezentant al MS. Spre regret, am obținut doar un consimțământ verbal.

În anul 2008, la solicitarea mea, ministrul Sănătății, Ion Ababii, mi-a aprobat demisia din postul de director al CML cu condiția de a continua activitatea la catedră, ceea ce am acceptat.

În postura de director al CML a fost numit conferențiarul **Andrei Pădure**, care a început să însușească energic practica de conducere a unei instituții medicale de mare



responsabilitate și cu un efect promițător. Chiar de la investirea în funcție, A. Pădure a semnat câteva proiecte de colaborare a CML cu Serviciul de Stat de Expertiză Medico-Legală din republica Belarus, unde urmau să-și perfecționeze cunoștințele profesionale specialiștii din Republica Moldova.

Pentru îmbunătățirea calității documentelor medicale și fixarea particularităților leziunilor corporale, inclusiv la victimele torturii, la propunerea lui A. Pădure, Ministerul Sănătății a emis ordinul nr. 265 din 03.08.2009 prin care au fost implementate în practica medicală din republică Instrucțiunile cu privire la completarea fișei medicale a bolnavului de staționar (F 003/e), în care sunt descrise principiile de cercetare și schema de descriere a leziunilor corporale.

Având în vedere carențele în întocmirea rapoartelor de examinare/expertiză medico-legală, depistate în cadrul efectuării expertizelor medico-legale în comisie întru ameliorarea calității acestora, directorul CML emite alt ordin, nr.11, din 27 octombrie 2009, în care se indică:

1. Experții judiciari medico-legali desemnați în calitate de raportori la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie în cazul depistării în rapoartele primare a unor devieri esențiale de la metodologia elaborării unor astfel de documente, precum și în cazul modificării radicale a

concluziei, îl vor informa despre aceasta pe șeful secției expertize în comisie, prezentând al treilea exemplar al raportului expertiză medico-legală în comisie și copia raportului de examinare primară.

2. Șeful secției expertize în comisie va aduce la cunoștința vicedirectorului despre modificarea concluziilor expertale primare, gravele abateri de la metodologia de efectuare a examinării medico-legale cu prezentarea copiilor rapoartelor atât primar, cât și în comisie.

În anul 2010 în funcția de director al CML este numit experimentatul medic-legist **Ion Cuvșinov**, iar Andrei Pădure ocupă postul de vicedirector. S-a format o echipă de specialiști muncitori și doritori de a contribui la prosperarea serviciului medico-legal, bazându-se pe realizările precedente.

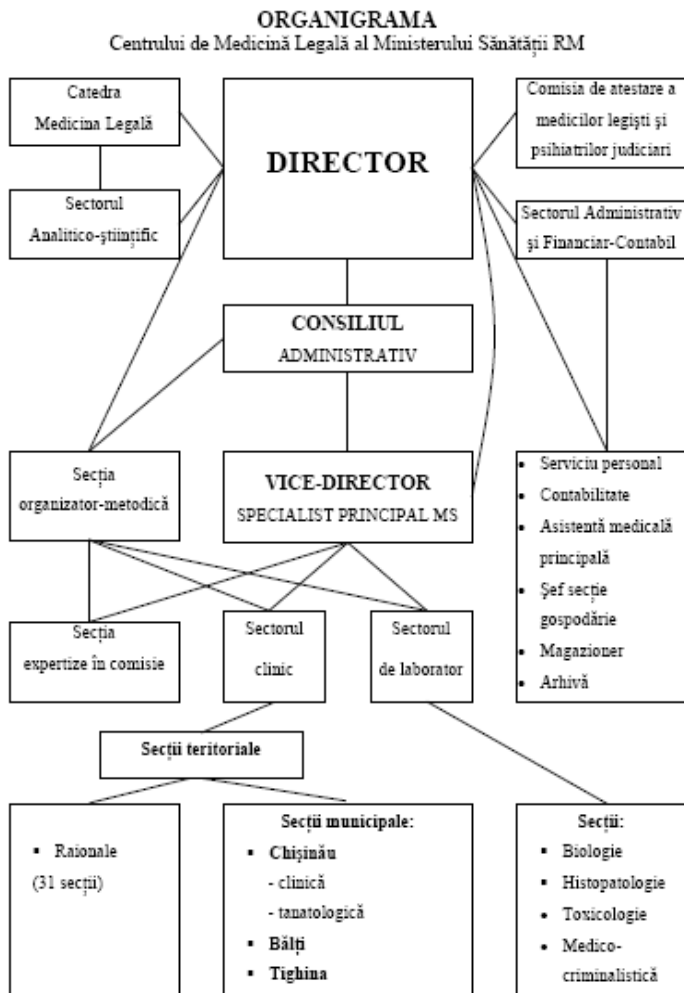


Sarcinile principale ale managementului administrativ noua conducere le vedea în consolidarea și integrarea adecvată a activităților organizatorice, metodice, practice și economice, ținând cont de posibilitățile reale ale instituției.

Prin ordinul nr.14 din 20 aprilie 2010, directorul CML, dl Ion Cuvșinov, aprobă noul Regulament al Consiliului administrativ al Centrului de Medicină Legală de pe lângă Ministerul Sănătății al RM. Regulamentul stipulează că Consiliul administrativ își desfășoară activitatea în baza legislației în vigoare, atribuțiile principale fiind: aprobarea strategiei de dezvoltare a serviciului medico-legal din țară; monitorizarea corelării actelor normative cu strategia de dezvoltare a serviciului medico-legal, avizarea actelor normative și proiectului bugetului anual al instituției; propunerea de proiecte și participarea la corelarea documentelor de planificare strategică cu programele de asistență; monitorizarea respectării legislației cu privire la expertiza judiciară; asi-

gurarea dialogului continuu între societatea civilă și administrația Centrului; audierea dărilor de seamă periodice și extraordinare privind activitatea unor subdiviziuni teritoriale; elaborarea și prezentarea raportului anual de activitate etc.

La momentul actual în RM este în vigoare următoarea organigramă a serviciului de medicină legală:



În calitate de călăuză pentru noua conducere a fost ca produsul final al calității lucrului de expertiză să constituie concluziile bine argumentate științific și elaborate numai în baza datelor obiective obținute în cadrul examinării fiecărui obiect de cercetare, care ar satisface cerințele de azi a societății. Se va ține cont de ameliorarea condițiilor de muncă și dotarea laboratoarelor cu aparataj special. Atestarea cadrelor în domeniul medicinei legale rămâne o condiție principală, care va influența calitatea lucrului de expertiză în ultima instanță, iar nivelul activității medico-legale se va aprecia la justa sa valoare de către instanțele judecătorești.

Încă în anul 2009, Andrei Pădure, în postura de director al Centrului de Medicină Legală, a elaborat și a lansat cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova proiectul „Consolidarea examinării medico-legale a torturii și a altor forme de maltratări: element strategic în eforturile integrate și complexe de combatere a torturii și relexelor tratamente în Republica Moldova”⁷. Proiectul s-a derulat în perioada decembrie 2010–2012 și a asigurat dotarea subdiviziunilor Centrului de Medicină Legală cu automobile moderne, tehnică de calcul (calculatoare, imprimante color, camere fotografice, reportofoane etc.), aparataj și mobilier modern de laborator. În mod special au beneficiat de pe seama proiectului secțiile histopatologie și toxico-narcologie. Astfel, a fost pe deplin automatizată procedura de procesare a țesuturilor necroptice în secția histopatologie, iar laboratorul toxico-narcologic a fost dotat cu utilaj modern, care să permită identificarea cantitativă a toxicelor, cât și sporirea sensibilității și exactității cercetărilor. În cadrul proiectului au fost organizate și training-uri pentru medicii legiști din țară în vederea identificării și documentării adecvate a cazurilor de tortură, la care au participat specialiști autohtoni, cât și un expert medico-legal din Croația.



Semnarea actelor de predare-preluare a utilajului de laborator și a tehnicii de calcul în cadrul Proiectului „Consolidarea examinărilor medico-legale a cazurilor de tortură” din 17.12.2012. Semnatari: Dirk Schuebel, Ambasadorul UE în Moldova, Nicola Harrington-Buhai, reprezentant UNDP în Moldova, Andrei Usatâi, ministru al Sănătății, Ion Cuvșinov, director, și Andrei Pădure, vicedirector al CML.

Proiectul a fost finanțat de Uniunea Europeană și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova și a avut un buget în valoare de 1 milion de euro.

Drept urmare a dotării laboratoarelor cu utilaj modern, la propunerea dlui Andrei Pădure, ambasada SUA în Moldova a acceptat, în anul 2012, să finanțeze un proiect destinat obținerii de către Centrul de Medicină Legală a standardului global pentru competență tehnică a laboratoarelor de încercări și etalonări ISO 17025. Acest proiect este realizat sub patronajul dlui Ion Cuvșinov, iar dl Andrei Pădure este ajutat de Constantin Ciorba și îndrumat de expertul american Christian Donnell.

Schimb de experiență peste hotare

Schimbul de experiență profesională cu specialiștii din alte regiuni și centre universitare a existat și în perioada sovietică. La acea perioadă, scopul principal al experților moldoveni consta în familiarizarea cu diverse metode de cercetări de laborator. Mai frecvent se practicau așa numitele „deplasări la locul de muncă” – în laboratoarele specializate, înzestrate cu aparataj performant, din Moscova, Leningrad, Kiev, Harkov etc. Chiar și în cadrul acestor stagii de scurtă durată specialiștii moldoveni aveau ce învăța de la colegii lor, cărora le împărtășeau propriile experiențe. De mare folos devenea studierea metodelor avansate ale cercetărilor de laborator. Deplasările peste hotarele URSS în aceste scopuri erau limitate.

Un anumit timp, după destrămarea URSS, în acest sens s-au păstrat tradițiile stabilite, iar mai apoi s-au lărgit posibilitățile de a vizita școlile de medicină legală din țările europene, în primul rând din România. Începând cu anul 2003, medicii legiști din Republica Moldova au avut posibilitatea să ia cunoștință de principiile de organizare a serviciului medico-legal din țările balcanice: Grecia, Bulgaria, Macedonia, Turcia ș.a.

În anul 2006 am vizitat capitala Sudanului, Khartoum, unde am luat cunoștință de specificul activității serviciului medico-legal din această țară bogată de pe continentul african.

În octombrie 2008, împreună cu Andrei Pădure și Valeri Savciuc, am avut ocazia să ne convingem de progresul reorganizării serviciului medico-legal din Belarus, participând la prima ședință interstatală a Comitetului de Coordonare Metodică a problemelor medico-legale din CSI, care a avut loc la Minsk.



La pauză (de la dreapta): A. Pădure (Chișinău), V. Jarov (Moscova), V. Burcinski (Kiev), E. Tucic (Moscova), Gh. Baciuc (Chișinău), N. Edelev (Nijni Novgorod), Iu.A. Gusakov (Minsk), V.P. Novoseolov (Novosibirsk).

În perioada 10-13 noiembrie 2010, o delegație de medici legiști din Republica Moldova (Andrei Pădure, Vladimir Cuciuc și Aurel Vicol) a vizitat Centrul de Medicină Legală și Fundația pentru Drepturile Omului din Turcia, unde s-au familiarizat cu investigarea și documentarea eficientă a torturii și altor forme de rele tratamente. La 23 noiembrie, același an, la Tiraspol s-a desfășurat altă conferință cu același generic, la care au participat dna Maria Definis Gojanovic din Croația și Alexandr Panov, director interimar al Biroului de Expertize Medico-Legale din Rostov, Rusia.



Primul rând, de la stânga: A. Pădure, Gh. Baci, Ogail ElNour, I. Cuvșinov, Gr. Mutoi. Al doilea rând: V. Șarpe, E. Lungu, A. Serbulenco, V. Savciuc, S. Tighineanu. Ultimul rând: A. Bondarev, A. Vicol, V. Tetercev, C. Ciorba.

În perioada 11-24 octombrie 2012, la invitația profesorului Gh. Baci, la Chișinău s-a aflat profesorul Ogail ElNour, director al Institutului de Medicină Legală din

Khartoum, Sudan. În cadrul vizitei, el a luat cunoștință de specificul organizării serviciului medico-legal din republică, s-a întâlnit cu colectivul Catedrei medicină legală și cu colaboratorii secțiilor amplasate în clădirea CML.



Delegația republicii Moldova la Institutul Național de Medicină Legală și Științe Judiciare din Portugalia. Octombrie 2012.

Medicii legiști din Republica Moldova au efectuat vizite de studii și în alte țări: Republica Turcia (2010); Estonia (2011); Georgia și SUA (2012).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Baci, Gh. *Istoricul Medicinei Legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 96 p.
2. Baci, Gh. sarcinile serviciului medico-legal din republica Moldova la momentul actual. În: Mater I-lui Congres al medicilor legiști din RM. Chișinău, 2001, p. 8-12.
3. Susanu, Al. Cadrul legislativ de organizare și funcționare a instituțiilor de medicină legală în RM. În Mater I-lui Congres al medicilor legiști din RM. Chișinău, 2001, p. 22-26.
4. Baci, Gh. Reformele organizatorice în activitatea serviciului Medico-Legal. În: Mater. Congr. II-lea al specialiștilor în domeniul sanitar. Chișinău, 1999, p. 66-67.
5. Baci, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 ani*. Chișinău, 2001, 132 p.
6. Baci, Gh., Susanu, A., Cuvșinov, I. *Cu privire la noile reglementări legislative ale activității serviciului medico-legal din RM.* // Materialele Conferinței a II-a a medicilor legiști din RM. Chișinău, 2006, p. 19-23.
7. Pădure, A. Acțiunile întreprinse de Centrul de Medicină Legală întru îmbunătățirea prestației medico-legale în cazurile de tortură și alte rele tratamente. În Mater. Congr.II-lea al medicilor legiști din RM. Chișinău, 2011, p. 28-32.

*Nici un serviciu mai mare și bun
nu putem aduce patriei, decât
să educăm și să învățăm tineretul.*

Cicero

VII

FORMELE DE SPECIALIZARE ȘI PERFEȚIONARE ÎN DOMENIUL MEDICINEI LEGALE

Pentru prima dată, secția de medicină legală, și-a desfășurat activitatea (1885–1913) la congresele „N.I. Pirogov” ale medicilor din Rusia. În cadrul acelor ședințe se discutau diverse probleme cu caracter științific și modalitățile de organizare a activității serviciului medico-legal. Nu rareori se discutau principiile de pregătire a cadrelor calificate în domeniul medicinei legale.

Astfel, la Congresul V, cunoscutul profesor universitar, F.F. Edgardt, sublinia calificarea nesatisfăcătoare a medicilor legiști, care erau obligați să îndeplinească multiple funcții de altă natură, ceea ce defavoriza calitatea concluziilor expertale, adesea bazate doar pe date subiective. Din aceste considerente, F.F. Edgardt recomanda cu insistență să fie rezolvată problema nivelului de pregătire profesională a specialiștilor în cadrul catedrelor de medicină legală. Totodată, era necesară fondarea unui institut specializat pentru perfecționarea cadrelor medicale timp de un an, cu susținerea examenului respectiv, iar stagiile de profil să fie obligatoriu repetate o dată la cinci ani. Alți savanți (N.A. Obolonski, K.M. Leonov, E.F. Bellin, I.M. Gvozdev) abordau problema studierii medicinei legale nu doar la facultățile de medicină, ci și în mod obligatoriu, în cadrul facultăților de drept ale universităților din Imperiul Rus¹.

¹ Гамбург А.П. *Развитие судебно-медицинской науки и экспертизы*. Киев, 1962, стр.32-33.

Este cunoscut faptul că până la mijlocul secolului al XIX-lea în domeniul medicinei legale în plan mondial nici nu existau anumite forme de specializări. Funcțiile respective, de obicei, le îndeplineau specialiștii din alte ramuri medicale, inclusiv anatomicii, igienisții etc. O similară stare de lucruri a rămas și pe timpul anexării (1812) Basarabiei la Imperiul Rus, precum și în perioada inițială după reunificarea cu România.

Până la Al Doilea Război Mondial pe teritoriul basarabean nici nu funcționau instituții de învățământ medical superior, unde se puteau pregăti cadre de specialiști în ramură. Tradițional, continua să se invite medici străini. Unii dintre băștinași își făceau studiile la facultățile de medicină din universitățile europene. Această situație a existat și în privința specialiștilor din medicina legală. Absolvenții facultăților de medicină, la prima etapă, se specializau, de obicei, în centrele universitare din Paris, Berlin, Viena, București, Iași etc.

Odată cu începutul pregătirii medicilor autohtoni în cadrul ISMC, treptat se rezolva problema deficitului de specialiști, inclusiv în domeniul medicinei legale. Circa 20 dintre absolvenții primelor 7 promoții ale ISMC (1946–1952) s-au încadrat în muncă la serviciul medico-legal, de obicei, practicând o activitate fără aprofundate specializări în ramură, bazându-se mai mult pe cunoștințele obținute la Catedra de medicină legală. Cu timpul, deja se organizau cicluri de stagii timp de 3-6 luni în centrele universitare din Kiev, Harkov, Moscova, Leningrad, unde existau catedre de specializare și perfecționare a medicilor legiști. În așa condiții, și-au început activitatea majoritatea absolvenților primelor promoții ale ISMC², dintre care au făcut par-

² Блувштейн Г.П. Судебные врачи – выпускники Кишиневского медицинского института. Судебно-медицинские записки, вып. 5, Кишинев, 1971, стр. 12-15.

te următorii medici legiști: Zoia Epilrant-Vasilieva, Miron Adjiderski, Fridrih Sigal, Margareta Kazarnovskaia, Anatol Solohin, Ivan Zelenin, Petru Maximov, Fiodor Șveț, Margarita Dubravschi ș.a.

Lipsa cadrelor de medici la toate specialitățile medicale din localitățile republicii a impus Ministerul Sănătății a RSSM să introducă, în anul 1953, specializarea primară prin *subordinatură* la majoritatea catedrelor ISMC. Ca formă de specializare primară, subordinatura se realiza în ultimul an de studii la facultate, timp de 5-6 luni, conform unui plan special, adoptat la profilul specialității.

La Catedra de medicină legală, condusă de conferențiarul Petru Areșev, subordinatura a fost organizată pentru prima dată în anul de studii 1953–1954, iar la această formă de specializare s-au înscris studenții N.N. Cereș și M.N. Glușcenco, care după absolvirea facultății nu au activat în domeniul medicinei legale. În anul de studii 1954–1955, specializarea prin subordinatură au trecut-o studenții anului VI: Gheorghe Botezatu, viitor profesor universitar, șef Catedră medicină legală, și Ivan Krucikov. Ultimul, după absolvirea facultății, a fost recrutat în armată în calitate de medic.

În anul de studii 1960–1961, la catedră au făcut studiile prin subordinatură studenții Ion Alexeev, Nicolae Nedbailov, Mihai Namașco. Peste 2 ani (1963) la catedră a fost doar un singur subordinator, Gheorghe Baciuc, care în anul următor a continuat studiile postuniversitare prin aspiratură. În anul 1964, patru absolvenți ai ISMC – Boris Albu, Irina Alexeev, Constantin Marușciac și Grigore Mutoi – au devenit subordinatori la catedră, iar în 1965 – trei absolvenți: Gheorghe Cotelea, Rodica Stratan și Victor Nedelciuc. Ultimul, după absolvirea facultății, a fost recrutat în armata sovietică, unde a fost medic-legist militar timp de peste 25 de ani.



Subordinatorii anului 1961.

De la dreapta: Mihai Namașco, șeful catedrei Petru Aреșev, Ion Alexeev, lector superior Nadejda Volkov, Nicolai Nedbailov; în picioare: de la dreapta – asistentul Gheorghe Botezatu; de la stânga – Petru Maximov, Grigore Bluvștein, Margareta Kazarnovski.

Fiind încă studenți, subordinatorii dispuneau de un regim intens de activitate, asistau la toate prelegerile și lecțiile practice cu studenții. Sub îndrumarea lectorilor și a unor medici practicieni experimentați, efectuau cercetări pe cadavre, examinau persoanele agresate, participau la cercetarea cadavrului la fața locului și în ședințele de judecată, practic se familiarizau cu toate formele de expertize medico-legale. Conform unui grafic obligatoriu, ei participau la activitățile laboratoarelor specializate, de unde obțineau o succintă caracteristică de serviciu de la șeful subdiviziunii, în care erau indicate durata aflării în laborator și volumul informațiilor cu care s-a familiarizat studentul.

Fiecare subordinator prezenta pe parcurs câte un raport analitico-științific la ședințele catedrei și societății științifice. Subordinatura era finalizată cu susținerea examenului la disciplină.



Membrii Catedrei medicină legală la defilarea din 1 mai 1963 cu absolvenții ISMC, potențiali medici legiști.

În prim plan: asistentul Gheorghe Botezatu cu fiicele Nelly și Ludmila. În picioare, de la stânga: lectorul superior Nadejda Volcov, viitorul medic legist din Cahul Larisa Gorbaciova, membrul cercului științific studentesc Larisa Morozova, subordinatorul catedrei Gheorghe Baci, studentele anului VI – Alexandra Galescu-Baciu și Ana Dubceac-Cucută.

În total, peste 20 de studenți din ultimul an de studii la ISMC s-au specializat în domeniul medicinei legale, prin subordinatură, majoritatea dintre care au continuat activi-

tatea în ramură. Pregătirea cadrelor prin subordonatură la Catedra medicină legală a continuat până în anul 1966, (Minodora Guțuleac și Victor Uncuță), apoi a fost introdusă specializarea prin internatură.

Internatură, ca formă de specializare primară în domeniul medicinei legale, se efectua timp de un an de zile după absolvirea facultății. Procesul de studii se desfășura sub conducerea șefului BEML (Petru Maximov, Stanislav Ungurean și Ion Cuvșinov). Medicii interniști executau toate formele de activități (cercetări pe cadavre, examinarea a persoanelor agresate etc.). Spre regret, ei deja nu mai frecventau prelegerile susținute cu studenții la Catedra de medicină legală. Mai multă atenție li se acorda deprinderilor practice. Pregătirea medicilor legiști prin internatură a avut loc în perioada anilor 1970–1998. În total, prin internatură și-au făcut studiile circa 70 de specialiști, majoritatea dintre care au activat sau activează în cadrul serviciului medico-legal din republică. Printre primii medici care au finalizat specializarea prin internatură sub conducerea dlui Petru Maximov au fost Valentin Starinschi, Leonid Djugostran, Mihai Herescu, Iurie Frecățanu, Alexei Siloci, Marin Lachi. Printre ultimii, care au finisat internatura sub conducerea lui Ion Cuvșinov, au fost Ludmila Lungu, Sergiu Tighineanu, Nicolae Vodă și Victor Capcelea (1998).

În anii 1997–2002 a existat o altă formă, mai progresivă, de pregătire a medicilor legiști, prin *masterat*, cu o durată de doi ani. Scopul studiilor prin masterat a fost pregătirea cadrelor didactico-științifice. Programul de studii la masterat prevedea atât pregătirea specialiștilor în aspect practic, cât și implicarea lor în activitatea de cercetare. Fiecare masterand era preocupat de investigarea propriei teme științifice, pe care o elabora pe parcursul studiului. Procesul de studii la masterat se realiza la Catedra de medicină legală, sub îndrumarea directă a șefului catedrei (profesor Gheorghe Baciu).

Spre finele studiilor, lucrările masteranzilor erau susținute în calitate de teze de licență. Este semnificativ faptul că informațiile prezentate în tezele unor masteranzi puteau fi echivalate, după valoarea lor științifică, cu tezele de doctor în medicină. Absolvenților studiilor prin masterat li se eliberau diplome speciale cu titlul: magistru în medicina legală. Dintre absolvenții USMF „Nicolae Testemițanu”, care au făcut studiile prin masterat sunt: Vasile Șarpe, Pavel Stratan, Iurie Prisăcaru, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Eduard Lungu, Aurel Vicol, Eugen Grinceșen, Ghenadie Bondari, Oleg Iachimov, Andrei Benu, Victor Odovenco, Elena Balica, Laurențiu Munteanu.

În total, au fost trei promoții – anii 1999, 2000, 2002.



O secvență de la susținerea tezei de masterat de către Vasile Șarpe (septembrie 1999). Președintele comisiei – prof. Gheorghe Baciuc, secretar – conf. Stanislav Ungurean.

Începând cu anul 2003, pregătirea medicilor legiști se efectuează prin *rezidențiat*. Procesul de specializare are

loc timp de trei ani la Catedra de medicină legală. Programul de studii prevede extinderea însușirii deprinderilor practice, ceea ce corespunde cerințelor contemporane față de activitățile medico-legale. Această formă de pregătire este net superioară internaturii, atât timpului triplat, prevăzut pentru studii, cât și datorită volumului componentului teoretic, recomandat pentru ridicarea calității însușirii materialului la toate compartimentele disciplinei, în cadrul căruia se folosesc și posibilitățile tehnicii moderne de instruire. Până în prezent, în cadrul celor trei promoții au făcut studiile peste 20 de medici legiști, iar procesul de instruire a rezidenților a fost dirijat de doctorul în medicină, conferențiarul Vasile Șarpe. Doi din foștii rezidenți (Constantin Ciorba și Anatol Bondarev) și-au continuat studiile postuniversitare prin doctorat.



Conferențiarul Vasile Șarpe (primul din dreapta) cu rezidenții anului doi (2012): Ala Nicoară, Ecaterina Gancioglo; în picioare, de la dreapta: Andrei Tertîșniî, Marin Hariton, Tudor Rolinsky, Alexandru Chistol.

Studiile postuniversitare prin *secundariat clinic* la medicina legală pentru prima dată s-au introdus în anul 1963, când a fost înmatriculat absolventul Vasile Bortă-Bodiul, care peste un an s-a transferat la specializarea în anatomie patologică. Rodica Stratan, absolventa anului 1965, a fost unica din medicii legiști, care, după subordonatură, și-a continuat studiile prin secundariat clinic la Catedra medicină legală, condusă de profesorul Petru Areșev. Ceva mai târziu, sub conducerea profesorului Gheorghe Botezatu, au finisat studiile prin secundariat clinic medicii legiști: Veaceslav Zazulin, Valeri Savciuc, Dumitru Tampei, Zurab Gugava.

După anul 1996, sub conducerea profesorului Gheorghe Baci, au continuat să-și completeze cunoștințele teoretice și practice în domeniu prin secundariat clinic următorii medici legiști: Alexandru Susanu și Eugenia Jucovschi (Chișinău), Diana Bulgaru-Iliescu și Simona Botez (Iași), Mohamed Nagi (Yemen), Ahmed Altayeb (Sudan).



Profesorul Gh. Baci cu medicul din Yemen
Mohamed Nagi, 2003.

Problema pregătirii specialiștilor în domeniul medicinei legale, inclusiv a cadrelor didactico-științifice, în permanență se afla în vizorul Ministerului Sănătății și al conducerii serviciului medico-legal din republică. În acest scop, se foloseau pe larg toate posibilitățile, atât în cadrul republicii, cât și peste hotarele ei. Se poate vorbi că metodologia acumulării deprinderilor practice și teoretice ale medicilor legiști autohtoni a evoluat treptat – de la o simplă studiere individuală a disciplinei sau prin apelarea la consultările colegilor mai inițiați în ramură, până la stagierea în instituțiile științifice respective din alte țări. În primii ani de după al Doilea Război Mondial se practicau pe larg specializarea și perfecționarea medicilor moldoveni în centrele universitare din Ucraina. Mai frecvent se programau deplasări în orașele Kiev și Harkov, fiind situate la o distanță mai mică de Chișinău. În aceste orașe existau suficiente condiții de studii și trai pentru cursanți, iar în fruntea catedrelor se aflau savanți cu renume.

Mulți dintre medicii legiști moldoveni își perfecționau cunoștințele profesionale și în alte centre universitare din URSS, în special în cadrul Institutelor de Perfecționare a Medicilor din Moscova, Leningrad, Minsk etc.

Personal, chiar la începutul studiilor prin aspiratură (1964), am avut ocazia să fiu la stagiere la Institutul de Perfecționare a medicilor din Ucraina (Kiev), la Catedra medicină legală, condusă de ilustrul savant Agnesa Gamburg, de la care am avut multe de învățat. În acea perioadă frecventam sistematic prelegerile susținute de veterarul serviciului medico-legal din URSS, profesorul universitar Iuri Sergheevici Sapojnikov, pe atunci șef al Catedrei medicină legală a Institutului de Medicină din or. Kiev. Așa s-a întâmplat că la începutul anului 1967, profesorul Iurii Sapojnikov mi-a fost recenzent oficial la teza de doctor în științe medicale, pe care am susținut-o la Consiliul științific al Institutul de Stat de Medicină din Chișinău.



Kiev, ianuarie 1964.

În imagine, primul rând, de la stânga: Iuri Șciupik, asistent; profesorul Agnesa Gamburg, șefa Catedrei de medicină legală; Tatiana Budak, conferențiar; ultimul rând, de la stânga: Tesler (Minsk); al treilea – Gh. Baciuc (Chișinău); al cincilea – Evgheni Murașov (Tartu); al șaselea – Evgheni Grecihin (Tula); ultimul – Vitali Zubkov (Poltava) ș.a.

Cu timpul, s-a purces și la invitarea specialiștilor de vază din alte orașe ale URSS pentru participare la reciclarea specialiștilor din republică, procedeu care s-a dovedit a fi de o eficiență vădită pentru serviciul medico-legal. Un mare ajutor dezinteresat în această privință a fost acordat în anii următori de către colaboratorii Catedrei de medicină legală a Institutului Central de Perfecționare a Medicilor din Moscova, în frunte cu șeful catedrei, profesor universitar, academician, Anatol Solohin.



Un ciclu de perfecționare susținut de conferențiarul V.N. Gujeedov din Moscova (Chișinău, februarie 1983).
Primul rând, de la stânga: Victor Denisov, Miron Adjiderski, conf. Vitali Gujeedov, Grigore Blușștein, Anastasia Ionesii, Ludmila Romm. Al doilea rând: Constantin Marușșeac, Mihail Leonov, Zoia Epilrant-Vasilieva, Margareta Kazarnovski, Fiodor Șșvetș; rândul trei: Gheorghe Cotelea, Boris Albu, Chiril Corbu și Leonid Graur.

Frecvența cazurilor de leziuni mecanice în practica medico-legală a determinat discutarea în cadrul cursurilor de perfecționare a problemelor specifice traumatologiei medico-legale. Dintre temele prioritare, solicitate de medicii legiști practicieni, puse în discuții în procesul de stagiere figurau: expertiza traumelor rutiere; mecano-geneza traumatismelor asociate și combinate; aprecierea legăturii de cauzalitate dintre traume și instalarea morții, precum și identificarea obiectului vulnerant în baza caracterului lezional.



Un ciclu de perfecționare susținut de prof. Anatol Solohin
(Chișinău, martie 1983).

Primul rând, de la dreapta: Gheorghe Botezatu, Anatol Solohin, Petru Maximov, Ion Zelenin, Gheorghe Cotelea; al doilea rând: Fiodor Șveț, Grigore Bluvștein, Zoia Epilrand-Vasilieva, Mihail Leonov, Grigore Mutoi; în spatele lor – Constantin Marușceac și Margareta Kazarnovski, ultimul rând: Ludmila Romm, Chiril Corbu, Anastasia Ionesii, Valeriu Tetercev, Victor Denisov și Boris Albu.

După destrămarea URSS, Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” a devenit unicul centru de perfecționare și atestare a medicilor legiști autohtoni. În Republica Moldova, perfecționarea medicilor din cadrul serviciului medico-legal a început în anul 1994, cu contri-

buția profesorului Gheorghe Baciuc, care, prin concurs, s-a reîntors la Alma Mater, după o plecare (împusă) de 9 ani.

Primul ciclu de perfecționare cu durată de o lună (14.11–14.12.1994) cu tema „Probleme generale ale medicinei legale” prevedea 157 ore: 36 pentru prelegeri și 121 ore practice (în morgă) și seminare. De menționat că până la acel moment toate documentele medico-legale se perfectau numai în limba rusă și majoritatea medicilor legiști nu cunoșteau bine terminologia respectivă în limba română. Din acest motiv, tematica prelegerilor includea compartimentele de bază ale medicinei legale, care au fost prezentate în limba română ca formă de studiu și recapitulare a informațiilor ce țin de medicina legală.

1. Introducere în traumatologia medico-legală generală. Clasificarea agenților mecanici.
2. Mecanismul de producere a leziunilor mecanice. Principiile de identificare a obiectului vulnerant.
3. Leziunile produse de omul neînarmat, prin cădere și precipitare.
4. Leziunile prin trafic rutier, mecanismul de formare și particularitățile lezionale.
5. Aspectul leziunilor produse prin obiecte ascuțite, mecanismul de formare și particularitățile lor morfologice.
6. Particularitățile leziunilor balistice, mecanismul de producere și caracterul lor morfologic.
7. Caracteristica asfixiilor mecanice: mecanismul morții, semnele generale și particulare.
8. Caracteristica leziunilor produse prin agenți fizici.
9. Introducere în toxicologia medico-legală, circumstanțele de producere și clasificarea lor în aspect medico-legal și juridic.

10. Mecanismul de acțiune a diferitor agenți toxici, semnele morfologice ale celor mai frecvente forme de intoxicații.
11. Intoxicațiile cu toxice hemactice și funcționale, cu medicamente și droguri.
12. Cercetarea cadavrului la fața locului. Obligațiunile medicului legist.
13. Expertiza leziunilor nemortale, aprecierea gradului de vătămare corporală și a capacității de muncă.
15. Expertiza stărilor și infracțiunilor sexuale. Cercetarea cadavrelor de nou-născuți, pruncuciderea.
16. Generalități asupra cercetărilor de laborator în practica medico-legală.

În primii doi ani de funcționare a cursurilor de perfecționare pentru medicii legiști se efectuau autopsii demonstrative, după care cursanții se încadrau în cercetări pe cadavre de sine stătător, cu perfectarea și discutarea ulterioară a propriilor rapoarte. La seminare se analizau minuțios rapoartele de autopsie prezentate de cursanți și concomitent se accentua legătura de cauzalitate dintre traumatizare și moarte, precum și răspunsurile la alte întrebări înaintate spre soluționare de către organele de drept.

În următorii trei ani au avut loc câte două cicluri de perfecționare, la care au fost incluși cursanți atât din regiunea transnistreană (Tamara Covtun, Igor Perevozniuc și Ghenadie Popov), cât și din România (Diana Bulgaru-Iliescu și Simona Botez). Tematica prelegerilor, metodologia seminarelor și orelor practice parțial au rămas neschimbate. S-a adăugat perfectarea și prezentarea a câte un raport cu caracter analitico-științific, pus în discuție la finele ciclului de perfecționare. În 1997 au fost aprobate două teme noi, abordate în cadrul cursurilor de perfecționare: 1) Expertiza medico-legală a cadavrelor în caz de moarte violentă (pentru medicii cu o vechime în muncă de până la 10 ani); 2)

Probleme actuale din traumatologia medico-legală (pentru medicii cu o vechime în muncă de peste 10 ani).

În anul 2002, tematica cursurilor de perfecționare s-a schimbat în modul următor: 1) *Actualități în expertiza medico-legală a persoanelor agresate și morții violente*; 2) *Probleme stringente în traumatologia medico-legală*. Durata reciclării și prezentarea rapoartelor analitico-științifice de fiecare cursant au rămas aceleași, cu susținerea examenului la finele ciclului. Pe parcursul unui an se realizau 4 cicluri de perfecționare cu durata de o lună.

În calitate de lector la cursurile de perfecționare din anul 2002 s-a inclus conferențiarul Grigore Mutoi, revenit la catedră de la ULIM, iar unele lecții cu audienții le susținea conferențiarul Ion Cuvșinov, vicedirector al CML Responsabil pentru cursurile de perfecționare a medicilor legiști în perioada anilor 2003–2008 a fost conferențiarul Grigore Mutoi.

După demisionarea din postul de șef al Catedrei medicină legală, prof. Gheorghe Baci este numit (2008) șef de studii la instruirea postuniversitară continuă a medicilor legiști. Începând cu anul 2011, durata cursurilor de perfecționare s-a micșorat până la 0,75 luni, iar pentru anul 2012 s-au planificat 4 cicluri de perfecționare a câte 0,64 luni și un ciclu suplimentar de 0,30 luni cu tema: *Organizarea și particularitățile cercetărilor medico-legale de laborator*. În ultimii ani se practică pe larg analiza calității rapoartelor medico-legale perfectate de către cursanții cursurilor respective. Din anul 2010, toate formele de perfecționare pentru colaboratorii CML se efectuează contra plată.

Din anul 1994 și până la 1 ianuarie 2013 la Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” au fost organizate 43 cicluri de stagiere, la care au fost înscriși circa 300 de medici legiști. Totodată, timp de peste 20 de

ani în RM nu au existat posibilități reale pentru perfecționarea colaboratorilor din secțiile de laborator ale CML

În 2009, o parte din medicii și provizorii secțiilor respective și-au perfecționat măiestria profesională în subdiviziunile Serviciului de Stat de Medicină Legală din Minsk (Belarus), care acordă un ajutor dezinteresat Republicii Moldova. Până în prezent, 12 specialiștii ai CML au reușit să studieze metodele de activitate ale colegilor din Belarus.



Conferențiarul Andrei Pădure (în centru) în timpul stagerii la Departamentul Medicină Legală al Spitalului Universitar „Timoux”, Marsilia, Franța. Iunie, 2008.

Atestarea profesională a medicilor legiști

Verificarea nivelului de cunoștințe profesionale ale specialiștilor din sistemul sănătății dintotdeauna era orientată spre ridicarea calității asistenței medicale acordată populației. Pe parcursul anilor, această activitate a cunoscut

diferite forme de organizare, specifice disciplinei respective. Procesul de atestare a specialiștilor din domeniul medicinei legale a început să funcționeze ritmic la finele anilor 50 ai secolului XX în cadrul Comisiei de morfopatologie de pe lângă Ministerul Sănătății al republicii, președinte al căreia fost numit conferențiarul Vasile Anestiadi, șef al Catedrei anatomie patologică a ISMC, iar secretar al Comisiei a fost numit Petru Maximov, șef al BEML.

În perioada anilor 1974–1996 președinte al Comisiei de atestare a medicilor legiști din republică a fost profesorul Gheorghe Botezatu, iar funcția de secretar a fost îndeplinită succesiv de Nadejda Volcov, Gheorghe Baciuc și Stanilav Ungurean. Evaluarea cunoștințelor se efectua prin răspunsurile persoanei respective la întrebările adresate de către membrii Comisiei.

Din anul 1996, funcția de președinte al Comisiei de atestare a medicilor legiști este deținută de profesorul universitar Gheorghe Baciuc, iar în calitate de secretar au fost numiți Stanislav Ungurean, Ion Cuvșinov, Andrei Pădure și Vasile Șarpe.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului RM nr. 307 din 13.03.2002, Ministerul Sănătății, prin ordinul nr. 27 din 12.04.2002, aprobă unicul Regulament de atestare a experților judiciari din cadrul sistemului sănătății. Acest regulament prevedea ca în cadrul acestei Comisii să fie atestați și psihiatrii, care activează în subdiviziunile judiciare specializate.

Prin ordinul Ministerului Sănătății nr. 29-p9 din 1 martie 2010 este aprobată următoarea componență a Comisiei de atestare a medicilor legiști și psihiatrilor judiciari din republică: Gheorghe Baciuc – președinte, Andrei Pădure – vicepreședinte, Vasile Șarpe – secretar.

Pornind de la necesitatea perfecționării calității asistenței medicale acordate populației și realizării obiectivelor

politicii naționale în domeniul sănătății, având drept scop principal îmbunătățirea procesului de instruire, evaluare și atestare a medicilor și farmaciștilor, Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, prin ordinul din 3 mai 2011, aprobă *Regulamentul cu privire la cuantificarea creditelor pentru educația medicală continuă a mediilor și farmaciștilor*. Conform acestui regulament, educațiile medicale continue (EMC) sunt cuantificate prin 325 credite, evaluate la un timp de 5 ani, care includ 250 credite în cadrul furnizorilor de EMC și 75 credite acordate pentru participare la manifestări științifice, publicări și abonamente. Pentru conducătorii instituțiilor medico-sanitare și adjuncții lor se stabilește un număr de 100 credite din cadrul activității educaționale pe specialitate și 100 credite în domeniul managementului, promovării sănătății etc.

Formele de învățământ continuu, pentru care lucrătorii medicali obțin credite, cuprind: formele de EMC propriuzise; studiile postuniversitare prin secundariat clinic, masterat și doctorat. Regulamentul, de asemenea, prevede că instruirea postuniversitară prin secundariat clinic, masterat și doctorat în ultimii 5 ani se echivalează cu volumul de 325 credite. Criteriul general de creditare a manifestărilor științifice este prezența obligatorie pe toată durata de desfășurare a programului de EMC.

Prin alt ordin al Ministerului Sănătății, din 2 iunie 2011, se aprobă *Regulamentul cu privire la atestarea medicilor și farmaciștilor din Republica Moldova*. În el se concretizează formele activității comisiilor de atestare, componența nominală a lor și tehnologia de apreciere a nivelului de pregătire profesională a specialistului. Totodată, în Regulamentul nominalizat nu este elucidat specificul tehnologiei de atestare a medicilor legiști, prevăzut de Legea cu privire la Expertiza Judiciară (2000) și modificările ulterioare.

În continuare vom prezenta cronologic numele absolvenților ISMC și USMF „Nicolae Testemițanu”, care un anumit timp au activat sau activează în calitate de medic legist pe teritoriul republicii noastre. Nu sunt incluși în registrul medicinei legiști care au absolvit instituțiile de învățământ medical superior în alte țări, dar îi putem găsi în cadrul subdiviziunilor și perioadei respective de activitate.

**Registrul absolvenților ISMC și
USMF „Nicolae Testemițanu”
care au profesat medicina legală pe plaiul natal**

№	Numele, prenumele	Anul promoției	Forma de pregătire	Perioada activității
1.	Șroit Isaac Gr.	1946	fără specializare	1948–1957
2.	Epilrand-Vasilieva Zoia	1946	cursuri 3-6 luni	1946–1990
3.	Zimakova Ana M.	1946	fără specializare	1953–1957
4.	Balanciuc L.T	1948	fără specializare	1948–1957
5.	Kazarnovski Margareta	1948	cursuri 3-6 luni	1946–1986
6.	Sigal Fridrih A.	1948	cursuri 3-6 luni	1948–1989
7.	Ștuli Evelina Isac	1948	cursuri 3-6 luni	1948–1972
8.	Adjiderscki Miron A.	1949	fără specializare	1949–1990
9.	Dubravski Margareta I.	1949	fără specializare	1949–1979
10.	Solohin Anatol Al.	1950	fără specializare	1950–1952
11.	Zelenin Ivan M.	1950	fără specializare	1950–1953
12.	Bluștein Grigore P.	1951	fără specializare	1956–2003
13.	Maximov Petru Ion	1951	fără specializare	1951–1988
14.	Leonov Mihail F.	1951	fără specializare	1957–1988
15.	Poșcurlat Ivan P.	1951	fără specializare	1952–1959
16.	Lisakovici Mark V.	1951	doctorat	1953–1958
17.	Prudskih Zoia I.	1951	fără specializare	1951–1959
18.	Razina Nina Al.	1952	cursuri 3-6 luni	1952–1978
19.	Șveț Fiodor M.	1952	cursuri 3-6 luni	1952–1992
20.	Botezatu Gh. A.	1955	subordinatura	1955–2003
21.	Satmari Tamara	1957	fără specializare	1957–1961
22.	Tambura Ciprian M.	1959	subordinatură	1959–1964
23.	Tracevski Nelly S.	1959	subordinatură	1959–1964

24.	Prandefchi Alexei	1960	subordinatură	1960–1961
25.	Alexeev Ion	1961	subordinatură	1961–1963
26.	Namașco Mihai	1961	subordinatură	1961–1964
27.	Nedbailov Nicolae	1961	subordinatură	1961–1968
28.	Nicolaenco Anatol	1961	subordinatură	1961–1970
29.	Strutinchi Valentina	1962	subordinatură	1962–2008
30.	Denisov Victor N.	1962	subordinatură	1962–1999
31.	Baciu Gheorghe	1963	subordinatură, doctorat	1963– prezent
32.	Gorbaciova Larisa	1963	fără specializare	1963–1965
33.	Țurcanu Maria A.	1963	fără specializare	1973– prezent
34.	Albu Boris I.	1964	subordinatură	1964–2011
35.	Alexeeva Irina	1964	subordinatură	1964–1967
36.	Babiuc Maria	1964	fără specializare	1973–2012
37.	Dumitrașcu Andrei	1964	subordinatură	1967–1980
38.	Marușciac Constantin	1964	subordinatură	1964– 1998
39.	Mutoi Grigore L.	1964	subordinatură, doctorat	1964– prezent
40.	Haidarî Tatiana	1964	fără specializare	1977–1988
41.	Cotelea Gheorghe	1965	subordinatură, doctorat	1965–1994
42.	Stratan Rodica	1965	subordinatură, ordinatura	1965– prezent
43.	Guțuleac Minodora	1966	subordinatură	1966–1998
44.	Moreac Maria	1966	subordinatură	1967–1972
45.	Uncuță Victor	1966	subordinatură	1966–1974
46.	Ceceotikin Valeria	1967	fără specializare	1979–2011
47.	Ionesii Anastasia	1968	cursuri 3-6 luni	1974– prezent
48.	Bolduratu Parascovia	1969	cursuri 3-6 luni	1975– prezent
49.	Iampolski Vera	1969	cursuri 3-6 luni	1974–2011
50.	Djugostran Leonid	1970	internatură	1971–1972
51.	Starinschi Valentin	1970	internatură	1970– prezent
52.	Herescu Mihai	1971	internatură	1971– prezent
53.	Terehova Liubovi	1971	cursuri 3-6 luni	1976– prezent
54.	Laki Marin	1971	cursuri 3-6 luni	1981–2002

55.	Frecăușanu Iurie	1972	cursuri 3-6 luni	1972– prezent
56.	Mititelu Valentin	1972	internatură	1972–2010
57.	Siloci Alexei	1972	internatură, doctorat	1972– prezent
58.	Chetrari Ana	1973	cursuri 3-6 luni	1977– prezent
59.	Isac Valentin Gh.	1973	internatură	1976– prezent
60.	Guțu Victor	1974	internatură	1974–1998
61.	Scutaru Nistor	1974	internatură	1974–2008
62.	Ungurean Stanislav	1974	internatură	1974–2003
63.	Butucel Valeriu	1975	internatură	1976–2012
64.	Frumusachi Vitalie	1975	internatură	1975– prezent
65.	Guțu Cornelia	1975	internatură	1980–1991
66.	Jantovan Grigore	1975	internatură	1980– prezent
67.	Railean Sergiu	1975	internatură	1979– prezent
68.	Siloci Afanasie	1975	internatură	1975–1983
69.	Tetercev Valeriu	1975	internatură	1975– prezent
70.	Abramova Ala	1976	cursuri 3-6 luni	1979– prezent
71.	Cuciuc Vladimir	1976	internatură	1976– prezent
72.	Deliv Vasile	1976	internatură	1976–1987
73.	Iurin Nicolae	1977	internatură	1977– prezent
74.	Corbu Chiril	1977	internatură	1977– prezent
75.	Marcu Gheorghe	1977	internatură	1977– prezent
76.	Butnaru Alexandru	1978	internatură	1978– prezent
77.	Șauga Leonid	1978	internatură	1978–2002
78.	Boldescu Ninel	1979	cursuri 3-6 luni	1992– prezent
79.	Cojocaru Valerian	1979	internatură	1979– prezent

80.	Lipovan Oleg	1979	internatură	1979–prezent
81.	Vreimea Sava	1979	internatură	1979–prezent
82.	Balea Valeriu	1980	internatură	1980–prezent
83.	Graur Leonid	1980	internatură	1980–prezent
84.	Ceban Iurie	1981	internatură	1981–prezent
85.	Cristal Mihai	1981	internatură	1982–prezent
86.	Gribcova Ana	1981	cursuri 3-6 luni	1986–1998
87.	Cuvșinov Ion	1982	internatură	1982–prezent
88.	Jucovschi Eugenia	1982	secundariat clinic	1986–prezent
89.	Zolotco Irina	1982	cursuri 3-6 luni	1986–prezent
90.	Kalcenko Valentina	1982	internatură	1986–1998
91.	Gugava Zurab	1983	secundariat clinic	1990–prezent
92.	Susanu Alexandru	1984	internatură, ordinatură	1984–2008
93.	Fediu Nicolae	1984	internatură	1984–1986
94.	Gherman Liviu	1984	fără specializare	1993–prezent
95.	Nastas Anatol	1985	fără specializare	1985–1994
96.	Beșliu Anatol	1986	internatură	1987–1992
97.	Macrițchi Sergiu	1986	internatură	1987–prezent
98.	Serbulenco Andrei	1986	fără specializare	1987–prezent
99.	Zuza Ion	1986	internatură	1992–prezent
100.	Panici Anatol	1987	internatură	1988–prezent
101.	Paholnițki Iurie	1988	internatură	1989–2011
102.	Savciuc Valeri	1988	internatură, ordinatură	1989–prezent

103.	Botezatu Maia	1989	rezidențiat	1993– prezent
104.	Cobâscan Dumitru	1989	internatură	1989– prezent
105.	Greco Laurențiu	1989	internatură	1990– prezent
106.	Mudrea Ludmila	1989	cursuri 3-6 luni	1990–1999
107.	Pascari Andrei	1989	internatură	1990– prezent
108.	Solovei Sergiu	1989	internatură	1990– prezent
109.	Ciocoi Sergiu	1991	internatură	1992– prezent
110.	Nastas Veaceslav	1993	internatură	1994– prezent
111.	Ciobanu Anatol	1994	internatură	1995– prezent
112.	Scurtu Iurie	1994	internatură	1995– prezent
113.	Verdeș Iurie	1995	internatură	1996– prezent
114.	Lungu Ludmila	1996	internatură, doctorat	1997– prezent
115.	Tighineanu Sergiu	1996	internatură	1997– prezent
116.	Verbițchi Svetlana	1996	internatură	2002– prezent
117.	Vodă Nicolae	1996	internatură	1997– prezent
118.	Ciolac-Gherman T.	1997	internatură	2000– prezent
119.	Hăbășescu Alexandru	1997	internatură	1998– prezent
120.	Prisăcaru Iurie	1997	masterat	1999–2008
121.	Stratan Pavel	1997	masterat	1999–2007
122.	Șarpe Vasile	1997	masterat, doctorat	1998– prezent
123.	Topal-Pascal Carolina	1997	internatură	1999– prezent
124.	Capcelea Victor	1998	internatură	2000– prezent

125.	Pădure Adelina	1998	rezidențiat	2002– prezent
126.	Pădure Andrei	1998	masterat, doctorat	2000– prezent
127.	Spătaru Ion	1998	masterat	2000–2013
128.	Andronic Elena	1999	rezidențiat	1999– prezent
129.	Benu Andrei	1999	masterat	2004–2011
130.	Lungu Eduard	1999	masterat, doctorat	2001– prezent
131.	Odovenco Victor	1999	masterat	2005– prezent
132.	Vicol Aurel	2000	masterat	2002– prezent
133.	Iachimov Oleg	2000	masterat	2002– prezent
134.	Bondari Ghenadie	2001	masterat	2003– prezent
135.	Balica Elena	2001	masterat	2005– prezent
136.	Grințeșen Eugen	2001	masterat	2004– prezent
137.	Munteanu Laurențiu	2001	masterat	2006–2010
138.	Ciorba Constantin	2003	rezidențiat, doctorat	2006– prezent
139.	Rusu Nicolae	2003	rezidențiat	2006– prezent
140.	Stratan Marin	2003	rezidențiat	2006– prezent
141.	Juc Vladimir	2003	rezidențiat	2007–2008
142.	Mihalaș Eduard	2005	rezidențiat	2011– prezent
143.	Buga Marin	2006	rezidențiat	2009– prezent
144.	Clivadă Irina	2007	rezidențiat	2008– prezent
145.	Bondarev Anatol	2008	rezidențiat, doctorat	2011– prezent
146.	Bulgaru Ivan	2008	rezidențiat	2011– prezent

147.	Ceban Alexandru	2008	rezidențiat	2011– prezent
148.	Chianu Vadim	2008	rezidențiat	2011– prezent
149.	Dmitrenco Dmitri	2007	rezidențiat	2012– prezent
150.	Suscenco Vladimir	2008	rezidențiat	2011– prezent
151.	Railean Sergiu	2008	rezidențiat	2011– prezent
152.	Turea Diana	2008	rezidențiat	2011– prezent
153.	Chistol Alexandru	2010	rezidențiat	din 2013
154.	Gancioglo Ecaterina	2010	rezidențiat	din 2013
155.	Hariton Marin	2010	rezidențiat	din 2013
156.	Nicoară Ala	2010	rezidențiat	din 2013
157.	Rolinsky Tudor	2010	rezidențiat	din 2013
158.	Tertîșnii Andrei	2010	rezidențiat	din 2013

VIII

STRUCTURI CU FUNCȚII REPUBLICANE ALE SERVICIULUI MEDICO-LEGAL

Conform Regulamentului Centrului de Medicină Legală, structuri cu funcții republicane sunt secția expertize în comisie și laboratoarele specializate, amplasate în unica clădire care aparține CML, cu sediul în mun. Chișinău. Materialele și obiectele pentru cercetare se expediază din toate localitățile republicii în subdiviziunea respectivă, în mod obligatoriu fiind însoțite de ordonanțele emise de organele de resort din teritoriu. Din această categorie de subdiviziuni specializate face parte și secția evaluare și monitorizare, cu atribuții organizațional-metodice ce integrează activitățile tuturor subdiviziunilor din cadrul serviciului medico-legal din țară.

Secția evaluare și monitorizare

În cadrul serviciului medico-legal din RSSM nu era prevăzută o astfel de subdiviziune, menită să îndeplinească activități cu caracter organizatorico-metodic. Aceasta se explică prin faptul că majoritatea instrucțiunilor și regulamentelor de serviciu se elaborau centralizat, preponderent de către specialiștii din Moscova și din alte centre universitare ale URSS, apoi expediate pentru îndeplinire în adresa republicilor unionale. În teritorii se elaborau doar cele mai simple dispoziții cu caracter organizatoric.

Odată cu desființarea imperiului sovietic a apărut necesitatea creării unei subdiviziuni separate, care s-ar ocupa de activitățile de evaluare și monitorizare ale serviciului medico-legal din republică. În perioada de tranziție, res-

ponsabili de aceste lucrări rămâneau conducătorii BEML. Pentru prima dată, în condițiile Republicii Moldova, subdiviziune de acest gen s-a instituit după fondarea oficială a CML (1997), când s-a introdus o unitate de vicedirector pe probleme organizatorico-metodice, funcție care a fost deținută de Alexandru Susanu.

Alexandru Susanu (1961–2008) s-a născut în satul Vadul lui Isac, raionul Vulcănești, RSSM. A absolvit școala medie din satul natal, învață la ISMC (1978–1984), se specializează prin internatură la medicina legală, fiind repartizat la lucru în raionul Cimișlia. În anul 1992 se transferă cu traiul și activitatea la Chișinău, iar în anii 1994–1996 își continuă studiile postuniversitare prin secundariat clinic la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, unde își începe activitatea pedagogică. În anii 1997–2002 a îndeplinit funcția de vicedirector al CML, iar după reducerea acestei unități este numit în funcția de șef al Secției organizatorico-metodice, pe care o conduce până în ultimele zile de viață.



Moartea lui A. Susanu a fost o pierdere mare pentru colectivul CML, întrucât el devenise un specialist de vază, care a însușit bine specificul acestei forme de activitate. El a fost acela care de la început a participat la elaborarea principalelor regulamente autohtone folosite în practica serviciului medico-legal din republica.

În anul 2005, în secția nominalizată face stagii primare rezidentul **Constantin Ciorba**, care ulterior este angajat ca lucrător de bază, iar după decesul lui A. Susanu este numit în funcția de șef al acestei subdiviziuni, redenumită în ultimii ani în Secție de evaluare și monitorizare. Activitatea secției nominalizate este axată pe respectarea cadru-

lui legislativ normativ existent, se încadrează activ în modificarea și elaborarea noilor acte legislative și normative, ce reglementează principiile de bază ale activității instituției. Participă la organizarea congreselor, conferințelor științifice și seminarelor republicane. Comitent, secția este responsabilă de asigurarea tuturor subdiviziunilor cu formulare de strictă evidență.



Începând cu anul 2012, secția este implicată în derularea unui proiect finanțat de Ambasada SUA în Republica Moldova, care prevede ajustarea documentației la standardele internaționale.

Secția expertize în comisie

Încă până la fondarea unei subdiviziuni separate, expertizele medico-legale în comisie se efectuau de către cei mai pregătiți specialiști din cadrul serviciului medico-legal și al Catedrei de medicină legală, adesea cu participarea unor specialiști din alte ramuri medicale. În 1955, șeful BEML, Petru Areșev, a legalizat oficial aprecierea gradului de pierdere a capacității de muncă; dosarele ce țin de deficiențele (infracțiunile) profesionale ale lucrătorilor medicali, expertizele repetate și extrem de complicate să se efectueze în comisie sub președinția șefului BEML. O parte din expertizele cele mai complicate sau contradictorii erau expediate pentru executare specialiștilor din Moscova, Kiev și din alte centre universitare ale URSS. Acest lucru a fost posibil până la destrămarea imperiului sovietic.

După plecarea profesorului Petru Areșev din Chișinău, la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie cel mai frecvent erau implicați experimențații Fridrih Sigal și Grigore Bluvștein, sub președinția lui Petru Maximov, șef al BEML. Deseori efectuarea expertizelor medico-legale în

comisie li se încredința altor specialiști: Nadejda Volkov, Margareta Kazarnovski, Mihai Leonov, Gheorghe Botezatu, iar mai târziu – lui Gheorghe Baciuc și Grigore Mutoi.

Pentru prima dată, secția expertize în comisie, în calitate de subdiviziune separată în cadrul BEML, a fost oficializată la 3.01.1990, prin ordinul șefului BEML, dlui Stanislav Ungurean. De la început s-au stabilit 3 funcții de medici și 3 de specialiști cu studii medii. Fondarea acestei secții a fost dictată, în mare măsură, de destrămarea URSS, iar la efectuarea acestor forme de expertize participau doar cei mai calificați specialiști din CML (Gr. Bluvștein, Ion Cuvșinov, S. Ungurean, N. Scutaru) și unii colaboratori ai Catedrei de medicina legală a USMF „Nicolae Testemițanu” (Gh. Botezatu, Gr. Mutoi, V. Tetercev, A. Nastas).

Timp de 22 de ani (1990–2011), în fruntea acestei subdiviziuni de mare răspundere s-a aflat Boris Albu, unul dintre veteranii serviciului de medicină legală din Republica Moldova.



Boris Albu (1936–2011) s-a născut la Bălți, unde absolvește Școala de Felceri și Moașe (1955). După serviciul militar își face studiile la ISMC (1958–1964). Își începe activitatea de medic-legist în raionul Florești, apoi se transferă în orașul Bender (1972), iar din 1983 lucrează la Chișinău. A condus secția clinică, a exercitat funcția de medic-

șef adjunct și vicedirector al CML (1990–1999). A fost un lucrător conștiincios, coleg devotat, soț și tată de excepție.

Alături de Boris Albu mulți ani a lucrat Nistor Scutaru (1948–2008), personalitate notorie, om nobil, educat, prieten și specialist de excepție, care în permanență emana bunăvoință. Grație specificului de activitate a secției nomina-

lizate, tradițional, toți medicii erau încadrați în lucru prin cumul. Actualmente există trei lucrători de bază (Ch. Corbu, G. Mutoi, S. Tighineanu) și mai mulți cumularzi, atât din cadrul CML, cât și o parte din colaboratorii Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Din 2011, după decesul lui Boris Albu, funcția de șef al secției expertize în comisie este îndeplinită de către **Sergiu**



Tighineanu, medic legist de categorie superioară, care circa 15 ani a activat în secția tanatologică a CML după absolvirea USMF „Nicolae Testemițanu” (1996). Semnificativ este faptul că în ultimii ani numărul de expertize medico-legale în comisie a crescut esențial, ceea ce, la rândul său, a dictat necesitatea de adaptare a statelor de funcții la volumul de lucru real îndeplinit.

De menționat că la efectuarea expertizelor medico-legale în comisie pe cazuri complicate sau pe dosare referitoare la deficiențele activității profesionale a lucrătorilor medicali, tradițional, participau mulți specialiști calificați din alte discipline clinice. Dintre aceștia au făcut parte: chirurgii Pavel Bâtcă, Constantin Țâbârnă, Eugen Maloman, Gheorghe Ghidirim, Vladimir Hotineanu, Vladimir Cazacov; obstetricienii Gheorghe Paladi, Gheorghe Marcu, Mihai Moldovanu, Petru Roșca; infecționiștii-pediatri Valentina Halitov, Galina Rusu, Xenia Galețchi; cardiologii Eleonora Vatamanu și Aurel Grosu; neurologii Diomid Gherman, Mihai Gavriluic și Victor Pâslaru; traumatologii Vitalie Bețișor, Ion Marin, Filip Gornea; radiologii Victor Volneanschi, Sergiu Matcovschi, Nicolae Nalivaico, patomorfologii Grigore Cernocanu, Vasile Rusu, Vladimir Vatamanu, Sergiu Rusu ș.a.

Secția investigații biologice

Cercetarea corpurilor delict de origine biologică în primii ani de după război (1945) se efectua în două instituții: la Expertiza Medico-Legală Republicană și la Catedra medicină legală a ISMC, unde activau Nadejda Daineco (Volkova) și Elena Ciucimariova, șefa catedrei. După fondarea BEML (1951); aceste investigații se efectuau din subsecția respectivă a Laboratorului republican. În 1953, subsecția Laboratorului republican se transformă în secția investigații biologice, pe care a condus-o până în 1976 Margareta Dubravski, împreună cu care au activat Ana Zimacova (1953–1957), Nina Razina (1955–1978), Tamară Satmari (1957–1961), Nelly Tracevski (1961–1964) și Maria Moreac (1967–1972). Ultima și-a continuat studiile postuniversitare prin secundariat clinic la Catedra de obstetrică și ginecologie, abandonând medicina legală.



Colectivul secției în anul 1977. De la stânga: Maria Babiuc, Anastasia Ionesii, Rodica Stratan, Maria Cojocaru, Margareta Dubravski, Tatiana Corbu, Valentina Strutinski și Nina Razina.

După demisionarea dnei M. Dubravski, secția investigațiilor biologice a fost condusă, succesiv, de către Tatiana Corbu (1976–1987) și Valentina Strutinski (1987–1995). În acești ani, în secție, au activat o nouă generație de medici: Maria Cojocaru, Anastasia Ionesii, Maria Babiuc, Tatiana Haidarlâ, Vera Iampolski, Valeria Ceciotkin, Ana Osadcii, care ulterior, treptat, se pensionează după mulți ani de activitate în cadrul laboratorului nominalizat.

În anul 1995 șef al secției este numită Irina Zolotco, alături de care, concomitent, cu veteranii secției, activează a treia generație de specialiști: Ninel Boldescu, Eugenia Jucovschi, Svetlana Verbițchi, Adelina Pădure, Elena Balica, Diana Turea. O perioadă de timp în secția dată au activat Ala Gribcova, Valentina Kalcenco, Andrei Serbulenco, Ludmila Lungu, Laurențiu Munteanu.



Colectivul secției în anul 2012.

De la stânga: Maria Cojocaru, Elena Balica, Svetlana Verbițchi, Irina Zolotco, Adelina Pădure, Eugenia Jucovschi, Diana Glavan și Ninel Boldescu.

În baza laboratorului biologic se efectuează nu numai investigații serologice, dar și examinări citologice. Se poate evidenția determinarea apartenenței de sex în petele de sânge, salivă (pe mucuri de țigări), în firele de păr, prezența urmelor vaginale în frotiuri și în pete suspecte de pe corpurile delictate. S-a implementat metoda examinării în complex a microobiectelor de țesuturi și organe pe obiectele vulnerante.

În ultimii 10-15 ani s-a început efectuarea unor investigații cu aplicarea metodelor din genetica moleculară. Sarcina principală care stă în fața laboratorului este efectuarea celor mai complicate examinări, pentru a prezenta probe obiective organelor de drept care vor contribui la descoperirea actelor criminale.

Odată cu înzestrarea secției cu aparataj modern se implementează noi metode de cercetare, fapt ce influențează pozitiv calitatea expertizelor efectuate. O problemă de perspectivă rămâne implementarea metodelor biochimice și ADN în scopul identificării semnelor individuale ale persoanei.

Secția toxico-narcologică

Cercetările de laborator toxico-narcologice își au începutul din 1945 în cadrul Expertizei medico-legale orășenești, realizate de către T.M. Skidcenko, care a activat la Chișinău aproximativ până în anul 1953. În anii 1948-1950, cercetările chimico-judiciare sunt efectuate de către S.I. Vainștein. În 1948 aici își începe activitatea Antonina Petrovna Kupțov. După fondarea BEML, în cadrul Laboratorului republican se organizează subsecția de chimie judiciară, iar în 1958 se fondează Secția de chimie judiciară, primul conducător al căreia (1958-1970) a fost A.P. Kupțov, care într-un timp a rămas unicul colaborator. Pe parcurs, în secție au activat Galina Cebatiuc (1954-1958),

Galina Sabotaș (1958–1979), Ana Mârza (1966–1969) și Lenina Vasiliev (1969–1985).



Iulia Corlățanu și
Victoria Cerneavschi



Parascovia
Bolduratu



Maia
Botezatu

Timp de peste 18 ani (1970–1988) secția chimie judiciară a fost condusă de Victoria Cerneavchi, după care a emigrat din țară. În această perioadă a crescut esențial nu numai volumul de lucru, dar și numărul de colaboratori cu studii farmaceutice superioare: Svetlana Dogotari (1975–1998), ulterior a emigrat în Israel, Parascovia Bolduratu (din 1975), Iulia Corlățanu (din 1976), Liubovi Terehov (din 1976), Ana Chetrari (1977), Ala Abramova (din 1979), Grigore Slonovschi (din 1982), Pavel Burduja (din 1986).

La propunerea șefului BEML S. Ungurean, în 1987, Ministerul Sănătății al RSSM aprobă divizarea secției nominalizate în două subdiviziuni separate: de chimie judiciară și toxico-narcologică. Între anii 1988 și 1998, secția chimie judiciară a fost condusă de către Iulia Corlățanu. În secția toxico-narcologică inițial au activat doar doi provizori – V. Crahmaliuc și P. Burduja, transferați din secția de chimie judiciară. Ulterior această secție a fost condusă de Ludmila Mudrea. Aici mai activau Pavel Burduja, Parascovia Bolduratu și Maia Botezatu. Sarcina principală a secției toxico-narcologice era efectuarea cer-

cetărilor probelor prelevate de la persoane pentru depistarea drogurilor, alcoolului etilic și a altor substanțe toxice.

Fondarea CML a coincis cu o perioadă social-economică grea, de stopare a eliberării salariilor pentru colaboratori și reducerea drastică a alocațiilor bugetare pentru instituție. Această situație a servit drept motiv pentru comasarea ambelor secții în una singură, cu denumirea *Secția toxico-narcologică*. Prin ordinul directorului CML, Gh. Baci, în postul de șef al secției este numită (1998) doamna Ludmila Mudrea, care mai apoi a emigrat (1999) în Italia, iar șef al secției este numită Parascovia Bolduratu, specialist de calificare înaltă, persoană capabilă să organizeze lucrul, fiind și un bun educator pentru tânăra generație.

După demisionarea dnei Parascovia Bolduratu, funcția de șef al secției toxico-narcologice (2009) este preluată de Maia Botezatu, specialist de categorie superioară. În secție își continuă activitatea veteranii: P. Bolduratu, G. Slonovschi, P. Burduja, A. Chetrari, A. Abramov și tinerii toxico-narcologi Elena Andronic și Irina Clivadă.

Începând cu cele mai simple metode de distilare prin aburi în scopul determinării substanțelor volatile, efectuate în perioada inițială, pe parcurs s-au implementat peste 220 de metode eficiente de cercetare, cu utilizarea unui aparat modern (gazo cromatografie, spectro-fotometrie, examinări în raze ultraviolete și infraroșii, spectrografie în emisie ș.a.). În scopul identificării unor elemente toxice necunoscute sau în decurs de sintezare, se aplică metode noi de explorare.

Secția histopatologică

În primii ani de după Al Doilea Război Mondial, cercetările microscopice se efectuau, la solicitarea organelor de resort, la Catedra de anatomie patologică de către Mikenos și Cebanova, concluziile cărora erau consultate de profeso-

rul F. Agheicenco. Din anul 1947, în cadrul serviciului medico-legal își începe activitatea medicul histolog Iraida A. Iacovleva (Șroit), viitorul savant, specialist de valoare, care poate fi considerată fondator al cercetărilor histopatologice în aspect medico-legal. În anul 1948, Iraida Șroit devine asistent la Catedra de anatomie patologică a ISMC, iar postul ei îl ocupă soțul, Isaac Șroit, care deținea funcția de asistent la catedra nominalizată. Astfel, timp de 10 ani, I. Șroit practică medicina legală, devenind principalul histopatolog medico-legal.



Isaac
Șroit



Margareta
Kazarnovski



Rodica
Stratan



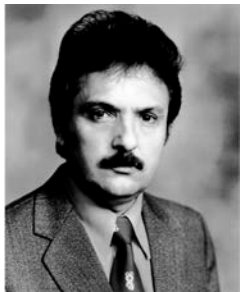
Victor
Odovenco

În 1955, la propunerea lui Isaac Șroit, se fondează secția histopatologică de sine stătătoare pe lângă morga medico-legală din or. Chișinău. În scurt timp după aceasta, medicul legist din Tiraspol, Margareta Kazarnovski, este transferată în secția medico-legală din Chișinău, efectuând concomitent cercetări histopatologice, alături de Isaac Șroit. După demisionarea dumnealui, M. Kazarnovski conduce subdiviziunea dată timp de peste 20 de ani, devine un specialist histopatolog foarte competent, susține teza de doctor în medicină. După pensionare emigrează cu familia în Germania.

Din anul 1973, în secția histopatologică activează Rodica Stratan, transferată din Bender, care mai mult de 10 ani lucrează alături de Margareta Kazarnovski, de la care a avut mult de învățat. Peste 37 de ani (1973–2005) Rodica

Stratan s-a aflat în fruntea acestei subdiviziuni, devenind un specialist de înaltă calificare.

În anii 1976–1993 în secție a lucrat Cornelia Guțu, competent specialist în materie, care ulterior s-a transferat cu traiul în România, unde își continuă activitatea. Merită evidențiată activitatea rodnică timp de peste 38 de ani (din 1964) a regretatului morfopatolog, conferențiar **Grigore Cernocanu**. Mai mult de 30 de ani (1979–2012) în această secție a lucrat medicul legist Valeriu Butucel. În anul 2000 își începe activitatea morfopatologul Tatianna Ciolac-Gherman.



În 2005, șef al secției histopatologie devine Victor Odovenco, magistru în medicină, care recent absolvise studiile postuniversitare prin masterat la Catedra de Medicina legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, condusă de prof. Gh. Baci. Trep-tat, în secție apare o nouă generație de medici legiști histopatologi. Dintre aceștia fac parte Marin Buga (din 2009) și Vadim Chianu (2011), care pot folosi consultațiile dnei R. Stratan și ale lui Vasile Rusu, doctor în medicină, remarcabil morfopatolog (activează prin cumul).

Secția medico-criminalistică

Cercetările cu caracter medico-criminalistic în practica serviciului medico-legal moldav s-au introdus cu întârziere, folosind cele mai simple metode traseologice. Inițial se folosea doar fotografierea obiectelor și cercetări prin intermediul stereomicroscopului. Aceste forme de activități printre primii le-a efectuat Isaac Șroit, iar mai apoi Fridrih Sigal. Ultimul a fost acela care a organizat, în 1963, la început mai mult formal, secția de sine stătătoare, cu denumirea de sector tehnico-științific. Tot el, împreună cu labo-

ranta secției fotografiau obiectele respective. Mai târziu se efectuau cercetări radiografice.

După demobilizarea din armată, mulți ani a lucrat în secție I.M. Zelenin, iar în anul 1976, în secție își începe activitatea Valentin Isac, pe care o conduce din 1977 până în prezent. Pe parcursul anilor, secția a fost dotată cu apa-



rataj special, inclusiv cu spectrograf și microspectroanalizator „Gazel” și cu altă aparatură modernă. Pe larg se determină formarea urmelor și leziunilor, se identifică obiectele vulnerante, se restabilește întregul din fragmente ș.a. Datorită Proiectului finanțat de Uniunea Europeană și Națiunile Unite, în 2012, secția medico-criminalistică a

recepționat un sistem de dezvoltare automată a peliculelor radiologice și toate consumabilele necesare pentru dezvoltarea și fixarea clișeelelor, astfel întrunite toate premisele pentru repunerea în funcțiune a cabinetului radiologic. Actualmente, împreună cu Valentin Isac, activează medicul criminalist Mihai Cristal (din 1988) și Ludmila Lăsâi, expert-criminalist fizician (din 1989).

IX

ACTIVITĂȚILE MEDICO-LEGALE ÎN SECȚIILE TERITORIALE

După cum s-a relatat, asistența medico-legală a populației din teritoriile administrative ale RSSM, în perioada inițială de după Al Doilea Război Mondial, era prestată de către specialiștii expertizelor orășenești ale secțiilor de ocrotire a sănătății din 7 orașe cu statut republican: Chișinău, Bălți, Bender, Cahul, Orhei, Soroca și Tiraspol. În localitățile enumerate se efectuau expertizele pe documente medicale, pe persoane agresate și cadavre, iar cercetările de laborator erau executate de către specialiștii Expertizei Medico-Legale Republicane din Chișinău, care, totodată, coordonau și activitatea metodico-organizatorică. Mai frecvent se practica forma mobilă de asistență medico-legală, cu deplasările specialiștilor în localitățile respective, de regulă, pentru cercetarea cadavrelor. Din lipsa cadrelor de specialiști, organele de anchetare și judecătoriile populare adesea ordonau efectuarea diferitor forme de expertize medico-legale medicilor din spitalele respective, indiferent de ramura profesată. Conducătorii instituțiilor medico-curative erau obligate să ofere localuri pentru activitatea medicilor legiști. O astfel de structură organizatorică și funcțională a serviciului medico-legal a existat până la fondarea, în 1951, a Biroului de Expertize Medico-Legale Republican.

După fondarea BEML, secțiile medico-legale teritoriale rămâneau amplasate în spitalele din localitățile respective, dispunând de cabinete pentru ambulatoriu, unde erau examinate persoanele victimizate, iar morga era comună – pentru serviciul medico-legal și pentru cel morfopatologic.

După proclamarea Republicii Moldova ca stat independent, s-au păstrat tradițiile vechi de amplasare a secțiilor medico-legale în localitățile respective. Modificări mai esențiale au intervenit în aspectele legislative și organizatorice, cu schimbarea generațiilor de medici legiști.

Am considerat rezonabil să descriu istoricul activității secțiilor medico-legale teritoriale cu prezentarea cronologică a specialiștilor care au prestat servicii populației din localitățile respective, repartizate în 4 zone ale republicii: centru, nord, sud și cea transnistreană.

Secțiile medico-legale din zona centrală a republicii

În primii ani de după organizarea BEML, la Chișinău, a funcționat Secția medico-legală interraională. Medicii legiști activau într-un sistem de rotație în morgă și ambulatoriu, iar conform unui grafic se organizau ieșiri la fața locului în componența echipelor speciale. Totodată, ei prestau servicii medico-legale și populației din localitățile din preajma orașului, adesea se deplasau în raioanele republicii pentru autopsia cadavrelor, în special în caz de cercetări repetate sau de exhumare. În astfel de condiții a lucrat prima generație de medici legiști, dintre care: Nadejda Volkova, Isaac Șroit, Anatol Solohin, Ivan Zelenin, Nina Razina, Fridrih Sigal. Ceva mai târziu s-au asociat Grigore Bluvștein și Mihail Leonov.

Pe la începutul anului 1970, perioadă ce a coincis cu transferul BEML în noul sediu de pe strada Belinski, nr. 4, în secția medico-legală din Chișinău s-a păstrat același specific de lucru al medicilor (ambulator-morgă), dar deja se evidenția o tendință de separare a activităților. În ambulatoriu, cu asistenta medicală Silvia Naiman, mai mult lucra Iulia Monkovski și Grigore Bluvștein, în timp ce în morgă, preponderent, activau Fridrih Sigal și Mihail Leonov. În scurt timp, au început să activeze medicii Grigore

Mutoi, Victor Denisov, Constantin Marușceac, Gheorghe Cotelea, Ludmila Romm, Boris Albu. Mulți ani (1963–1985) în morgă a activat, prin cumul, Gh. Baci, asistent la Catedra medicină legală.

La sfârșitul anilor 70 și începutul anilor 80 ai sec. XX, Grigore Bluvștein este numit responsabil de activitatea ambulatoriului medico-legal din Chișinău, păstrând postul de șef al Departamentului de examinări ale persoanelor vii din cadrul al BEML, iar Fridrih Sigal – responsabil de activitatea morgii medico-legale din capitală și șef al Departamentului de cercetări pe cadavre, dirijând activitatea tanatologică a secțiilor medico-legale din republica. Ulterior, ambulatoriul și morga au fost divizate în două subdiviziuni municipale.

Secția expertize pe persoane (clinică) din municipiul Chișinău. Inițial, a fost condusă de Grigore Bluvștein, care ulterior este înlocuit de către Boris Albu, iar în anii 1990–2011 secția a fost condusă de Chiril Corbu. După transferarea ultimului în secția de expertize în comisie, conducerea secției nominalizate este preluată de către tânărul medic-legist Aurel Vicol, alături de care actualmente activează Vitalie Frumusachi, Iurie Scurtu, Marin Buga și Constantin Ciorba (prin cumul).



Grigore
Bluvștein



Boris
Albu



Chiril
Corbu



Aurel
Vicol

Secția expertize pe cadavre (tanatologie) din municipiul Chișinău. La început a fost condusă de Fridrih Sigal, apoi de următorii medici legiști: Gheorghe Cotelea, Veaceslav Zazulin, Ludmila Romm, Nistor Scutaru. Din 1993 și până în prezent secția este condusă de către Valeri Savciuc. Mulți ani în acest colectiv au lucrat regretații medici: Mihail Leonov, Victor Denisov, Constantin Marușceac, care au lăsat urme profunde prin activitatea lor nobilă.



Fridrih
Sigal



Nistor
Scutaru



Valeri
Savciuc



Colectivul secției în anul 2001

Cu timpul, numărul medicilor a crescut considerabil, de la 3 la 9 unități. Ei îndeplineau un volum foarte mare de lucru, adesea extrem de complicat. Actualmente, secția dispune de 4 săli cu 6 mese pentru autopsii, dotate cu camere frigoriferice pentru păstrarea cadavrelor, birouri de lucru pentru personal și încăperi auxiliare. În secție, sub conducerea dlui Valeri Savciuc, activează o nouă generație de medici legiști: Zurab Gugava, Victor Capcelea, Ludmila Lungu, Ghenadie Bondari, Eugen Grinceșen, Alexandru Hăbășescu, Eduard Mihalaș, Ion Zuza, Ivan Bulgaru, Dmitri Dmitrenco. Mulți ani, prin cumul, în secție a lucrat conferențiarul Vasile Șarpe, iar asistentul catedrei Eduard Lungu își continuă activitatea. Recent au părăsit colectivul Ion Spătaru și Sergiu Tighineanu, ultimul, fiind avansat în postul de șef al Secției Expertize MedicoLegale în comisie.

Secția medico-legală Anenii noi. În anii postbelici, po-



pulației acestui teritoriu îi acordau servicii medico-legale specialiștii deplasați din Chișinău și Bender. O perioadă de timp (până la 1975), aici a lucrat medicul legist Victor Postnâi. În anii 1983–2009, secția a fost condusă de Alexei Siloci, participant activ (înregistrat oficial) la războiul de pe Nistru din 1992, personalitate cu o biografie distinctă. S-a născut la 24 martie 1949, în satul Săiți, Căușeni. În 1972 absolvește ISMC. După specializarea primară prin internatură la medicina legală, își începe activitatea profesională în raionul Ștefan-Vodă, apoi este transferat în Căușeni (1973–1983). Doar câteva luni ocupă postul



de șef secție în orașul Bender. În anul 2003 susține teza de

doctor în medicină, fiind unicul savant medic legist care a izbutit să realizeze, sub conducerea lui Gh. Baciuc, cercetări științifice de anvergură în condiții de raion. A construit o casă de invidiat, cu chipul lui Mihai Eminescu pe fațada ei, a devenit Cetățean de Onoare al orașelului Anenii Noi. După pensionare, a fost înlocuit de către Marian Stratan, care și-a făcut studiile postuniversitare prin rezidențiat la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” (2003–2006).



Secția medico-legală Călărași a fost fondată în 1959 de Ciprian Tambura, care a activat până în anul 1964. Ulterior, secția a fost condusă de către medicul legist Constantin Marușciac (1964–1971), înlocuit pentru scurt timp de către Leonid Djugostran. Din anul 1972, în Călărași a activat aproape 10 ani medicul Minodora Guțuleac, transferată din raionul Dondușeni. Din motiv de boală, ea a fost nevoită să-și abandoneze activitatea. Din 1997, după specializarea prin internatură, funcția de șef al secției este deținută de medicul legist Nicolae Vodă.



Secția medico-legală Criuleni. Organizatorul secției a fost medicul legist Marin Lachi, care a condus-o în perioada anilor 1984–1986. Scurt timp în localitate a activat, după internatură, medicul legist Anatol Beșliu, participant activ la conflictul de pe Nistru din 1992; din acest motiv a fost nevoit să emigreze. Din 1 august 1995 până în prezent secția este condusă de către Anatol Ceban, specialist, cu o înaltă responsabilitate și un bun profesionist.

Secția medico-legală Hâncești. Mulți ani în această lo-



calitate au prestat servicii specializate medicii legiști deplasați din Chișinău. În perioada anilor 1962–1968, asistența medico-legală a fost acordată, prin cumul, de către Victor Denisov (Leova), care, în 1968, este transferat la Hâncești, unde a organizat în premieră secția medic-legală, pe care a condus-o până în 1971. Timp de peste 42 de ani, în fruntea secției din localitate (din 1971 până în prezent) se află medicul legist Valentin Starinschi, specialist de calificare superioară, unul dintre veteranii serviciului medico-legal din republică. În anul 2013 din secția tanatologică municipală Chișinău, la Hâncești a fost transferat expert judiciar



medic legist Oleg Iachimov, care a finisat specializarea primară prin masterat în anul 2002 la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Secția medico-legală Nisporeni a fost organizată în anul 1979, unde până în prezent activează medicul legist Alexandru Butnaru.



Secția medico-legală Orhei a fost organizată în anul 1951, îndată după fondarea BEML. Timp de 40 de ani (1951–1990) a fost condusă de absolventul ISMC, Miron Al. Adjiderski, care anterior a lucrat medic legist (1949–1951) în or. Bălți. Îndată după emigrarea dlui M. Adjiderski în Israel (1990), funcția de șef al secției până în prezent este îndeplinită de către

medicul legist de categorie superioară Dumitru Cobâscan.



În legătură cu volumul mare de lucru îndeplinit în localitățile raionului, în anul 2011, în secția dată își începe activitatea profesională Sergiu Railean, care și-a făcut studiile postuniversitare prin rezidențiat (2008–2011) la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Secția medico-legală Rezina. Mai mulți ani, serviciile medico-legale au fost prestate de către specialiștii respectivi din Râbnița. În 1976, pentru prima dată, secția a fost organizată de Valeriu Butucel (1976–1979), care ulterior a fost înlocuit de Sergiu Railean (1979–1980). Timp de peste 33 de ani (din 1980) secția este condusă de către medicul legist Oleg Lipovan, specialist de categorie superioară. O. Lipovan deține frumoase calități pur ome-



nești, cunoaște bine populația acestor localități și, nu întâmplător, activitatea lui este înalt apreciată, atât de bășteniși, cât și de conducerea CML.

Secția medico-legală Strășeni a fost organizată în anul 1993, de medicul Liviu Gherman, care până atunci a profesat mai multe activități: internatură la Catedra de psihiatrie (1984–1985); lucrul în sistemul MAI (1985–1987); medic narcolog în spitalul din Strășeni (1987–1988); medic-șef al unui spital de psihiatrie (1989–1990); medic la Spitalul de urgență din mun. Chișinău (1991–1993).

Secția medico-legală Șoldănești a fost organizată în anul 1995, fiind condusă de medicul legist Iurie Scurtu, transferat, în 2008, în secția clinică din mun. Chișinău. Actualmente, secția este lichidată, iar serviciile sunt pres-tate prin cumul de către medicul legist din Rezina.



Secția medico-legală Telenești a fost organizată în anul 1975, inițial fiind condusă de medicul legist Stanislav Ungurean (până în 1979). Ulterior, în localitate activează medicii legiști Mihai Cristal (1982–1987), Valeri Savciuc (1989–1991), iar din 1994 și până în prezent secția este condusă de către medicul legist Veaceslav Nastas.

Secția medico-legală Ungheni a fost fondată în 1966. Postul de șef a fost deținut mai mult de 10 ani de către medicul legist Victor Uncuță, care, fiind numit medic-șef



al Spitalului raional, abandonează activitatea medico-legală. Din 1978 și până în prezent secția este condusă de către Grigore Jantovan, medic legist de categorie profesională superioară, care anterior a mai activat 3 ani în calitate de medic morfopatolog. Timp de 5 ani (1991–1996) a fost lector la Colegiul de Medicină din Ungheni, unde a avut ore de morfopatologie. Este autor al câtorva lucrări publicate.

Secțiile medico-legale din raioanele de nord ale republicii

Secția medico-legală Bălți. Pe la începutul sec. XX, în orașul Bălți, ca și în alte localități din regiune, activitățile



cu caracter medico-legal erau îndeplinite de medici legiști delegați, medici, care profesau alte specialități. Doar în anii 1936–1940, în Bălți, oficial a prestat servicii medico-legale Dumitru Mihaescu, sosit din partea dreaptă a Prutului. Rămân necunoscute activitățile medico-legale în timpul anilor de război (1941–1945). În primii ani postbelici (1945–1950), serviciile medico-legale erau prestate de către medicii departamentului ocrotirii sănătății din localitate. Dintre aceștia au făcut parte și trei absolvenți ai ISMC: Miron Adjiderski, Fridrih Sigal și Evelina Ștuli, care și-au început activitatea la Bălți, în 1948. Peste doi ani (1950), F. Sigal a fost transferat la Chișinău, iar



E. Ștuli a activat în oraș timp de peste 26 de ani, până la plecarea ei cu traiul în Estonia (1974). În anul 1950, din Tiraspol, la Bălți este transferată medicul legist Zoia Epilrand-Vasiliev, absolventă a primei promoții a ISMC (1946), care a lucrat în oraș timp de 37 de ani, până la deces (1987). Împreună cu Z. Vasiliev, la Bălți (1975–1990) a lucrat Nistor Scutaru. După specializarea primară prin internatură, în 1987, își începe activitatea Sergiu Macrițchi, medic legist de categorie superioară, care din 1990 și până în prezent exercită funcția de șef al secției medico-legale din localitate. Din anul 1990 prestează servicii medico-legale bălțenilor Laurențiu Grecu, care, și-a

început cariera de medic morfopatolog, dar în scurt timp trece la activitatea medico-legală devenind specialist de categorie superioară.

Secția medico-legală Briceni. Ca unitate structurală de sine stătătoare a fost organizată mult mai târziu, succesiv fiind condusă de următorii medici legiști: Chiril Corbu (1978–1979); Valeriu Balea (1982–1984) și Andrei Serbulenco (1987–1989). Din anul 1992 și până în 2013 secția a fost condusă de către Ion Zuza.

Secția medico-legală Dondușeni. În această localitatea și-a început activitatea profesională medicul legist Minodora Guțuleac, care a organizat și a condus secția timp de 6 ani (1966–1972). În următorii 11 ani (1972–1982) aici a lucrat medicul legist Iurie Frecăuțanu, fiind înlocuit de Iurie Ceban (1982–1985). Un anumit timp în raion au lipsit specialiști în domeniul medicinei legale. Între anii 1997 și 2002 secția a fost condusă de regretatul Marin Lachi. Peste 24 de ani (din 2006), conducerea secției medico-legale din Dondușeni din nou este preluată de Iurie Frecăuțanu.



Secția medico-legală Drochia. Între anii 1961 și 1963, secția a fost condusă de către Ion Alexeev, care ulterior a abandonat activitatea medico-legală. Aproape 20 de ani în localitate au prestat servicii medico-legale, prin cumul, specialiștii din raioanele vecine. În anii 1982–1984, funcția de șef secție a fost îndeplinită de către medicul legist Iurie Frecăuțanu, iar din 1984 și până în prezent la Drochia activează Valeriu Balea.



Secția medico-legală Edineț. În anii 1955–1960, servi-



ciile medico-legale au fost prestate, prin cumul, de către Gheorghe Botezatu, medic legist din orașelul Lipcani. În anii 1961–1968 aici activează medicul legist Nicolae Nedbailov, care este și fondatorul secției. Ulterior, în Edineț au lucrat medicii legiști: Alexandr Laico (1968–1976) și Valeriu Tetercev (1976–1979). Înce-

pând cu anul 1980 și până în prezent, secția medico-legală din Edineț este condusă de Sava Vreamea, specialist de categorie profesională superioară, care se bucură de mare autoritate în localitate.

Secția medico-legală Florești a fost organizată în anul



1964 și condusă până în anul 1973 de către medicul legist Boris Albu, care a fost înlocuit de către Valentin Mititelu în perioada anilor 1973–2010. Din 2011, secția din localitate este condusă de experimentatul medic legist Iurie Cebanu, transferat în acel an din raionul Ocnița.

Secția medico-legală Fălești. Mulți ani la rând locuitorilor raionului Fălești li s-au acordat servicii specializate de către medicii legiști din Bălți. Secția a fost organizată și condusă în anii 1975–1998 de regretatul medic-legist Victor Guțu. În anul 1999 aici își începe activitatea medicul legist Anatol Panici, transferat din or. Râbnîța, care conduce secția din localitate până în prezent.

Secția medico-legală Glodeni. În perioada de până la 1980, serviciile medico-legale populației din raion au fost prestate de către specialiștii bălțeni. Începând cu anul 1980, activitățile medico-legale le îndeplinea, prin cum, morfopatologul Spitalului din Glodeni, Sergiu Railean, care timp de 4 ani a îndeplinit funcțiile de medic morfopatolog la spitalul din Rezina, apoi transferat (în 1980) la Glodeni. După specializarea în medicina legală, Sergiu Railean, fondează secția medico-legală din Glodeni pe care o conduce din 3.07.1984, deja ca specialist în ramură, dar în scurt timp este transferat în orașelul Râșcani. Din 1992 și până în prezent secția medico-legală din localitate este condusă de către Sergiu Solovei, transferat din raionul Căinari.



Secția medico-legală Râșcani. Începând cu anul 1984 și până în prezent, secția medico-legală din localitate este condusă de către Sergiu Railean, specialist de categorie profesională superioară în domeniu. Până la acel an, serviciile specializate în domeniul medicinei legale au fost prestat de către specialiștii deplasați din orașul Bălți.



Secția medico-legală Ocnîța. În anii 1980–1982, funcția de medic legist a fost deținută de Marin Lachi. În anul 1982, se încadrează în lucru, pentru scurt timp, Iurie Ceban, ca peste mulți ani din nou să revină la Ocnîța, unde a deținut funcția de șef secție în perioada anilor 1995–2009. Actualmente, secția medico-legală este lichidată.

Secția medico-legală Sângerei a fost fondată în 1975 de către medicul legist Stanislav Ungurean, transferat ulterior în raionul Telenești. Din anul 1980 și până în prezent în localitate activează medicul legist Valerian Cojocaru, persoana responsabilă față de obligațiunile de serviciu și om de mare încredere. Mulți ani la rând, după Al Doilea război mondial, serviciile medico-legale s-au prestat de medicii legiști din Bălți.



Secția medico-legală Soroca. Serviciul de medicină legală din Soroca are un istoric specific. Până în 1940 și în



anii 1941–1944, în oraș a lucrat medicul legist Henrih Abram Rolșud, absolvent al Facultății de medicină al Universității din Iași. După al 2-lea război mondial aici a activat Lidia Balanciuc (1948–1957), absolventa ISMC. Împreună cu ea o perioadă de timp a lucrat medicul Rosleakova (din 1950) și A. Poșcurlat (1952–1959). În



anii 1961–1962, în Soroca a activat Alexei Prandetchi, care a fost recrutat în serviciul militar și nu a mai revenit în republică. În perioadele când în localitate lipsea medicul legist, aceste obligațiuni erau îndeplinite (0,5 salariu) de experimentatul Henrih Rolșud, care deja exercita funcția de morfopatolog la spitalul din localitate. În vara anului 1964, secția medico-legală din Soroca este lichidată de ministerul Sănătății, iar prin ordinul nr. 47 al șefului BEML (P. Maximov), din 1.VIII.1964, H. Rolșud este eliberat din

funcție. Conform acestui ordin, toată arhiva și materialele de preț sunt transmise medicului legist din Florești, dlui Boris Albu, care a și acordat servicii medico-legale populației din Soroca până în 1972 (prin cumul). Începând cu anul 1972 și până în prezent, secția medico-legală din Soroca este condusă (peste 40 de ani) de Mihai Herescu, medic legist de categorie superioară. Din 2008, în localitate și-a început activitatea tânărul medic legist Nicolae Rusu.

Secțiile medico-legale din raioanele de sud ale republicii

Secția medico-legală Bender. În anii 1948–1950, în calitate de medic legist lucrează Margareta Kazarnovski, transferată ulterior la Chișinău. După fondarea BEML, aici lucrează timp de 3 ani (1951–1953) medicul Ivan P. PoșcURLat, înlocuit de către medicul legist Alexandr Ovanesean, care a activat în anii 1962–1966 împreună cu Valentina Strutinski-Bondari. După decesul lui Al. Ovanesean (1968), în Bender lucrează Rodica Stratan (1968–1973), iar în anii 1973–1983 – medicul legist Boris Albu. Pentru o perioadă scurtă de timp, în Bender lucrează Alexei Siloci, transferat ulterior în raionul Anenii Noi. Din 1977 și până în prezent, secția medico-legală din Bender este condusă de către Vladimir Cuciuc, medic legist de categorie superioară, care a devenit unul din cei mai cunoscuți medici legiști care efectuează un volum mare de lucru în regiunea transnistreană.



Secția medico-legală Cahul. În anii 1946–1950, activi-



tățile cu caracter medico-legal au fost exercitate de către S.P. Orlova, morfopatolog al spitalului din localitate. Secția a fost organizată în 1954, pe care a condus-o până în 1961 medicul legist Victor Postnâi. În perioada anilor 1963–1965, funcția de medic legist a fost îndeplinită de către Larisa Gorbaciova, iar mai târziu – de către Andrei Dumitrașco (1967–1980), care ulterior se transferă cu traiul în orașul vecin, Reni. În 1980, în Cahul, a fost transferat medicul legist din Vulcănești, Gheorghe Marcu, care conduce secția din localitate mai mult de 33 de ani. În anul 2011, în secția din localitate își începe activitatea tânărul



medic legist Alexandru Ceban, care și-a făcut studiile postuniversitare prin rezidențiat la Catedra de medicina legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Secția medico-legală Cantemir. Odată cu fondarea ra-



ionului Cantemir ca unitate structural-teritorială a republicii, serviciile medico-legale erau acordate (din 1978) de către medicul morfopatolog al spitalului din localitate, dl Nicolae Cârăcu, care ulterior a și fondat secția medico-legală. Din anul 1996, funcția de șef al secției este deținută de către medicul legist Iurie Verdeș, care a făcut studii

postuniversitare prin internatură.

Secția medico-legală Căușeni. Până în anul 1973, serviciile medico-legale populației din raion au fost prestate



de către specialiștii orașului Bender. În anii 1973–1983, secția a fost condusă de Alexei Siloci, care în 1983, pentru câteva luni, a fost înlocuit de fratele său, Afanasie Siloci, medic legist, transferat din raionul Dubăsari, care în același an a decedat. În perioada anilor 1983–2000, funcția de șef al secției a

fost deținută de Leonid Șavga, după decesul căruia, serviciile medico-legale au fost prestate prin cumul de medicul legist din Ștefan-Vodă. Timp de 10 ani (2001–2011), în Căușeni a activat medicul legist Iurie Paholnițki, transferat din orașul Tiraspol, unde a lucrat timp de 10 ani. Spre finele anului 2011, conducerea secției medico-legale din Căușeni este încredințată medicului legist Vladimir Sușcenco, care timp de 3 ani și-a făcut studiile postuniversitare prin rezidențiat la Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Secția medico-legală Cimișlia a fost organizată în anul



1985 de către medicul legist Alexandru Susanu, care peste 7 ani s-a transferat cu traiul și activitatea la Chișinău (1992). Dumnealui a fost înlocuit în postul de șef al secției de Andrei Pascari, medic legist transferat din raionul Dubăsari, care activează în localitate până în prezent, prestând servicii medico-legale de înaltă calitate.

Secția medico-legală Ceadâr-Lunga a fost organizată în anul 1977, unde până în prezent activează medicul legist Nicolae Iurin, originar din regiunea Sverdlovsk, absolvent al ISMC (1976).

Secția medico-legală Comrat. Mai mult de 40 ani după



fondarea BEML în orașul Comrat au activat medici legiști invitați din alte regiuni ale URSS. Astfel, în anii 1962–1967, secția a fost condusă de Ivan Șelahaev, în 1967–1970 – de către Boris Borisov, iar în anii 1971–2001 aici a activat Vladimir Gaaga, fost asistent la Catedra medicină legală a Institutului de Medicină din Cernăuți. Din anul 1998, secția este condusă de Carolina Topal (Guțu), absolventă a USMF „Nicolae Testemițanu”.

Secția medico-legală Leova a fost fondată în 1962 de



medicul legist Victor Denisov, transferat în Hâncești, în 1968, și continuând deservirea populației raionului prin cumul. În 1976, în Leova și-a început activitatea medicul legist Vasile Deliv, transferat ulterior în raionul Slobozia. Timp de 12 ani, serviciile medico-legale au fost prestate, prin cumul, de specialiștii din raionul Hâncești. Din 1982 în Leova activează medicul legist Leonid Graur.

Secția medico-legală Ștefan-Vodă.



Timp de câteva luni, secția a fost condusă de frații Siloci, Alexei (1973) și Afanasie (1983), iar prin cumul – de Leonid Șavga (1983–1992). Din anul 1992 și până în prezent, postul de șef al secției îl deține medicul legist Sergiu Ciocoi.

Secția medico-legală Vulcănești. În anii 1978–1980, secția a fost condusă de medicul legist Gheorghe Marcu, transferat ulterior în or. Cahul și continuând să presteze servicii medico-legale prin cumul. Între anii 2003–2008, aici a activat Andrei Benu. Actualmente, secția este lichidată, iar serviciile medico-legale sunt prestate de către specialiștii raioanelor învecinate.

Secțiile medico-legale din stânga Nistrului

Secția medico-legală Tiraspol. Îndată după al 2-lea război mondial, în oraș a activat Zoia Epilrand-Vasiliev (1946–1950), transferată ulterior în or. Bălți. După fondarea BEML, aici au lucrat Mark Lisakovici (1953–1958), viitor profesor universitar, doctor habilitat; Evelina Sadicova (1954–1980); Fiodor Șveț (1957–1992) și Nicolae Feghiu (1984–1986). În următorii ani (1989–2000), în Tiraspol a lucrat medicul legist Iurie Paholnițki, împreună cu alți medici pregătiți în condițiile noului sistem de conducere din Transnistria.

Secția medico-legală Camenca a fost fondată în 1976, odată cu sosirea în localitate a medicului legist Vitalie Frumusachi, care finisase specializarea primară prin internatură. Dumnealui a condus secția până în anul 1995, când a început activitatea în cadrul CML. Din acel an, serviciile medico-legale populației din raion se prestau în satul Sănătăuca, din partea dreaptă a Nistrului, unde scurt timp a activat medicul Ghenadie Popov (1995–1996). Ulterior, activitatea acestei subdiviziuni medico-legale a fost stopată.



Secția medico-legală Dubăsari a fost fondată în anul 1965, fiind inițial condusă de Irina Alexeev (1965–1968), care ulterior s-a transferat cu traiul în regiunea Moscovei. În anii 1975–1983, șef al secției a fost Afanasie Siloci. Un timp foarte scurt (1990–1992) în Dubăsari a activat medicul legist Andrei Pascari, transferat după conflictul militar de pe Nistru cu lucrul în raionul Cimișlia.

Secția medico-legală Slobozia. În perioada anilor 1978–1987, serviciile medico-legale au fost prestate de către Vasile Deliv, transferat din Vulcănești. În anii 1983–1988, în localitate a activat medicul Zurab Gugava.

Secția medico-legală Râbnîța. Mai mult de 30 de ani (1952–1983) după fondarea BEML, secția a fost condusă de experimentatul medic legist Vasile Covaliov, înlocuit de tânărul medic legist Ion Cuvșinov, transferat în anul 1988 la Chișinău, în calitate de asistent la Catedra medicină legală. În perioada anilor 1988–1997, secția medico-legală a fost condusă de Anatol Panici, transferat ulterior cu lucrul în raionul Fălești.

În lipsa medicilor legiști, mulți ani la rând a activat, prin cumul, morfopatologul P.S. Pogreban.



**ŪSMF “NICOLAE TESTIMIŢANU”
CATEDRA MEDICINĂ LEGALĂ**

*Nu este suficient ca maestru să fie
mare savant, un practician emerit.
Egoismul nu este creator, și unde
lipsește dragostea – fuge tineretul.
Ceea ce a adus tinere valori în ju-
rul profesorului a fost bunătatea
sa. Nu a știut ce este ura, invidia,
răzbunarea, nu a știut ce este ego-
ismul persecutor și sterilizant.*

**Ion Cantacuzino
(1863–1934)**

*Profesorul cu pregătire insuficientă
se plictisește toată viața, plictisindu-i
și pe studenți.*

Azriel Engler

X

CATEDRA DE MEDICINĂ LEGALĂ – PROMOTOR AL DEZVOLTĂRII SERVICIULUI MEDICO-LEGAL

Catedra de medicină legală și-a început activitatea în anul 1945, odată cu organizarea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, transferat din orașul Kislovodsk. Procesul de studii a derulat în martie 1946. În primii ani, catedra se afla la primul etaj al clădirii cu două niveluri din curtea institutului, unde ulterior a fost transferată catedra de Fiziologie Patologică, condusă de conferențiară Bronislava Markovna Curțer. Lecțiile practice în ambulator aveau loc în sediul Expertizei medico-legale orășenești din Chișinău. Cercetările pe cadavre cu studenții se efectuau în morga Spitalului Republican, iar prelegerile se susțineau în aulele blocului central al ISMC

Pe parcursul anilor, sediul catedrei a fost schimbat de mai multe ori: într-un local din câteva camere separate ale blocului central al institutului, vizavi de Spitalul de Boli Infecțioase (1962–1965), iar între anii 1965 și 1974 i s-a oferit o parte din clădirea cu un nivel din curtea institutului cu intrare separată din strada Orhei (actuala Mihai Viteazul), care includea 7 camere pentru seminare și lecții practice (ulterior, aceasta parte a clădirii a fost readaptată în cantina studențească). Mai târziu (1975–1986), catedra a ocupat etajul 3 al blocului de studii al ISMC, fostul cămin

studentesc din strada Orheiului, la vale de bd. Ștefan cel Mare.

Din anul 1986, Catedra de medicină legală se află într-o clădire comună cu CML, ocupând etajul trei. Dispune de 4 aule relativ mari pentru seminare și un muzeu, 8 birouri pentru lectori și alți colaboratori. Lecțiile în ambulatoriu se desfășurau într-un birou de la primul etaj din cadrul Secției clinice, iar autopsiile cu studenții aveau loc în încăperile morgii municipale al CML Mai mult de 10 ani cursul teoretic este susținut în sala de conferințe a CML (primul etaj).

Primul șef al catedrei a fost (1945–1949) doctorul în medicină, conferențiarul **Elena Ciucimariov**, care con-



comitent a exercitat și funcția de specialist principal în ramură al MS (1945–1947). Procesul de studii era realizat de asistenții David Averbuh (1945–1946), Ana Samoilenko (1946–1948) și Vladimir Sirota (1948–1950). În scopul consolidării relațiilor dintre colaboratorii catedrei cu medicii legiști practicieni, E. Ciucimariov, în anul 1946, a propus Ministerului Sănătății

al RSSM ca serviciul medico-legal să fie subordonat catedrei, însă propunerea a rămas nesatisfăcută.

În perioada inițială de funcționare a ISMC, planul de studii la Catedra de medicină legală prevedea 79 de ore, realizate într-un singur semestru al anului V. Procesul de studii se începea cu un curs teoretic – 22 prelegeri a câte 2 ore, de 2-3 ori pe săptămână, susținute în lunile februarie-martie (44 ore), apoi aveau loc lecțiile practice (35 ore), inclusiv în morgă și ambulatoriu, care se desfășurau la finele cursului teoretic. Tematica prelegerilor, în viziunea

mea, nu reflecta întocmai esența disciplinei, în mare măsură prevala aspectul ideologic.

Exemplu. La a doua prelegere din anul de studii 1946–1947, se abordau următoarele probleme: *Работа уголовного розыска. Дактилоскопия. Методы раскрытия преступления. Особенности преступного мира. Допрос обвиняемых и подозреваемых...* În cadrul ultimei prelegeri (nr. 22) se prezenta o recapitulare a informațiilor discutate și se demonstau preparatele de muzeu. În calitate de examinator figura numai numele șefului de catedră (E. Ciucimariov), care ținea cursul teoretic.

În 1949, Elena Ciucimariov a fost înlocuită de Petru Areșev.

Viitorul profesor universitar, **Petru Areșev**, s-a născut la 8 august 1922, în orașul Soci, într-o familie de intelectuali.



Pe timpuri, bunelul lui a fost un renumit obstetrician-ginecolog, profesor, de la care a și îndrăgit profesia de medic. În anii 1942–1947 își face studiile la Institutul de Medicină nr.1 „I.M. Secenov” din Moscova, după absolvirea căruia își continuă studiile prin aspirantură la Catedra medicină legală, condusă de profesorul V.F. Cervakov. Spre finele aspiranturii (1949), la vârsta de numai 27 de ani, sosește la Chișinău, unde preia conducerea Catedrei de medicină legală. Anume la Chișinău el s-a format ca specialist, pedagog și savant.

În anul de studii 1949–1950 (primul an de activitate a lui P. Areșev), erau prevăzute trei state de funcții: șef catedră (P. Areșev), asistent (V. Sirota) și laborant (Kiper). Numărul de ore (79) s-a păstrat, însă a început să se schimbe radical conținutul materialului studiat, s-au revi-

zuit temele incluse pentru studii. În anul 1952, Nadejda Volkova (Deineco) este transferată pe un salariu de asistent (până atunci activa prin cumul), înlocuindu-l pe V. M. Sirota. Un timp foarte scurt (1954–1955), în calitate de asistent la catedră a lucrat Iurie Melnikov.

Chiar de la bun început, tânărul și energicul șef de catedră, educat în tradițiile timpului respectiv, a întreprins măsuri benefice pentru perfecționarea procesului de studii și a programelor existente. A organizat activitatea cercului științific studentesc, s-a implicat plener în selectarea și pregătirea cadrelor de specialiști în ramură. Una din problemele prioritare pentru P. Areșev a fost asigurarea studenților cu materiale didactice și ilustrative, care la acel timp lipseau totalmente. Anume el a integrat organic activitățile pedagogică, metodică, științifică și organizatorică cu cea practică.

Putem spune cu certitudine că Petru Areșev a făcut parte din rândul personalităților remarcabile care au activat într-o perioadă dificilă pentru republică, deoarece multe probleme ale anilor postbelici, referitoare la domeniul sănătății publice, rămăneau nesoluționate. El a pus bazele organizării condițiilor favorabile pentru ridicarea nivelului de cunoștințe profesionale ale medicilor legiști, dirijarea metodico-științifică și controlul asupra calității efectuării cercetărilor medico-legale pe întregul teritoriu al republicii. S-au creat premise pentru ridicarea cerințelor față de activitatea în ramură. În cei 17 ani (1949–1966) de activitate la Chișinău, profesorul Petru Areșev a reușit să realizeze multe lucruri frumoase, lăsând urme adânci în domeniul medicinei legale. A depus eforturi pentru ameliorarea condițiilor de lucru a medicilor legiști; a ridicat prestigiul medicinei legale ca specialitate și știință interdisciplinară, cu caracter social, medical și juridic.

Concomitent cu desemnarea lui Petru Areșev în funcția de șef al Catedrei medicină legală și de specialist principal al M.S., din anul 1949, la catedră se discutau și se aprobau toate formele organizatorice, metodice și științifice de activitate în ramură. Aceste tradiții s-au păstrat și în primii ani după fondarea, în 1951, a BEML, al cărui conducător devenise Petru Areșev. La ședințele catedrei se prezentau și dările de seamă anuale privind activitatea BEML. Pentru a păstra forma și conținutul întrunirilor din acele timpuri, voi prezenta în calitate de exemplu o parte din conținutul stenogramei procesului-verbal nr.1 al ședinței catedrei din 25.01.1952. Ordinea de zi: „Discutarea totalurilor activității BEML din republică pentru anul 1951”.

La ședința catedrei au asistat: Petru Areșev, șef al catedrei; asistenții N.M. Volkova și I.M. Zelenin; șefii de secții al I.G. Șroit și A.A. Solohin; medicii legiști P.I. Maximov, V.M. Sirota, M.L. Kazarnovski; chimiștii judiciari A.P. Kuptova și T.M. Skidcenko; laboranții E.M. Pahomova, A.T. Tanasevski și N.M. Kapustina. Am păstrat întocmai originalul formei de prezentare (din arhiva catedrei) doar la una din problemele discutate: „Referitor la activitatea Laboratorului medico-legal din cadrul BEML în anul de referință”. Raportorul Isaac Șroit a menționat: „...Se știe că până la 1 octombrie 1951 funcționau două laboratoare histopatologice – din Expertiza medico-legală orășenească și din Biroul republican, care au fost unificate într-un singur laborator, cu subsecția de chimie judiciară. În laboratorul unificat activează: 2 chimiști judiciari cu studii farmaceutice superioare și specializare în domeniul chimiei judiciare; 2 medici (biolog și histolog) cu studii medicale superioare și specializări respective în domenii (biologie și histologie); 4 – colaboratori cu studii medii. În anul de referință, majoritatea lucrătorilor din laborator, fără osteneală, și-au ridicat nivelul ideologico-politic, au studiat bazele marxism-leninismului, lucrările lui Lenin și

Stalin. După cum se știe, ridicarea nivelului politico-ideologic dintotdeauna contribuie la ameliorarea lucrului și creșterea randamentului de activitate. Nu întâmplător, cele mai frumoase realizări le-au obținut lucrătorii subsecției biologice, inclusiv Nadejda Deineco (Volkova), care a absolvit Universitatea serală de marxism-leninism, laboranta Antonina Tanasevski – ascultătoare la școala serală pentru surori medicale ș.a. Învață sârguincios la Universitatea marxism-leninism serală tovarășii Șroit, Pahomova, Cebanova. Ultima, concomitent este ascultătoare și la școala serală pentru surori medicale...”

În raportul său, Isaac Șroit menționează: „...cel mai bine asigurată cu material este secția investigații biologice, unde există aparatajul necesar (microscop, centrifugă), însă lipsesc încă lampa Vuda, frigider și altele. Cu mult mai satisfăcător a fost asigurată secția histologie, cu toate că se resimte lipsa reactivelor respective. O situație mai complicată este în secția de chimie judiciară, dar aproximativ din 1-15 martie activitatea secției se va normaliza. Comparativ cu anul 1950, când s-au efectuat în total 310 de expertize de laborator (60 – biologice, 123 – histologice și 127 – chimice), numărul total al cercetărilor de laborator cu mult a crescut...”

Se poate presupune că Isaac Șroit, la timpul respectiv, a relatat ceea ce trebuia să menționeze, dar nicidecum ceea ce purta în suflet sau realitatea lucrurilor care exista în țară sau în cadrul serviciului medico-legal în anii postbelici.

În următorii ani, dările de seamă anuale ale activității BEML, de asemenea se făceau în cadrul ședințelor Catedrei medicină legală, aproximativ în aceeași componență a participanților. Totodată, deja se resimțea acumularea unei practici mai avansate, atât prin metodele de prezentare, cât și prin actualitatea problemelor puse în discuție. Astfel, la ședința Catedrei de medicină legală din 1 martie 1953 (proces-verbal nr. 3), printre alte probleme discutate la

adunarea de dare de seamă a BEML, a fost audiat un amplu raport de ordin analitico-științific cu tema: „Examinarea persoanelor și cercetarea cadavrelor în cadrul BEML”, în care Anatol Solohin, expert principal al orașului Chișinău, a prezentat o analiză profundă a problemei, cu propuneri concrete de redresare a unor deficiențe din activitatea serviciului medico-legal.

Până în anul 1960, în procesul de studii cu studenții la medicina legală, în afară de colaboratorii de bază ai catedrei (P. Areșev și N. Volkova), au fost antrenați prin cumul medicii legiști practicieni: A. Solohin, I. Zelenin, M. Kazarnovski, P. Maximov, F. Sigal, M. Dubravski și N. Razina. În anul 1960, în procesul pedagogic este inclus tânărul asistent Gheorghe Botezatu, iar ceva mai târziu – doctorandul Gheorghe Baciuc.

În 1960, 1971, 1979 s-a mai adăugat câte o unitate de asistent. În 1995, la catedră activeau deja 13 persoane, inclusiv 2 profesori universitari, doctori habilitați în științe medicale, 2 conferențieri, doctori în medicină, 2 asistenți, 3 ordinatori, un laborant superior, un laborant și 2 preparatori.

În 1966, profesorul P. Areșev este ales șef al Catedrei de medicină legală a Institutului de Medicină din Simferopol (Crimeea), unde a activat timp de 15 ani. S-a stins din viață subit, în aprilie 1981, la vârsta de numai 58 de ani împliniți. După cum ne mărturisește Grigore Bluvștein, moartea l-a găsit la domiciliu, șezând în fotoliu lângă masă, cu lampa aprinsă și lucrând asupra redactării unui curs de deontologie medico-legală, pe care urma să-l susțină a doua zi în fața studenților.

Semnificativ pentru perioada sovietică a fost manipulară opiniei publice și restricțiile impuse tineretului asupra evenimentelor care aveau loc în societate, inclusiv meto-

dele de educare în școli și instituțiile de învățământ superior. Despre aceasta ne mărturisește faptul că până în anul 1970 la ISMC la disciplina medicină legală studenții erau avertizați conform articolului 198 a Codului penal al RSSM despre tănuirea informațiilor auzite sau văzute în procesul de studii.

1968-1969 г.з. 208

ПОДПИСКА

СЪЗДАТЕЛЯТ У КУРСА **27**: ПЪРВИЯ КЪМ В ТОМ, ЧТО КАКИЕ ВОЗМОЖНО-
ИСКАЖЕНИЯ ПРЕДУПРЕДИЛИ ОБ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА РАССТРАНЕНИЕ ТАКИХ
СВЕДЕНИЯ И ОШИБКИ ПО СТАТЬЕ 198 КОДЕКСА МССР

№	ИМ	Место жительства	Подпись
1	Андруха А.С.	Киевская 65	[Signature]
2	Богов М.В.	Т. Шевченка 16	[Signature]
3	Богов Ф.С.	Киевская 65	[Signature]
4	Богдан Т.Г.	Коммуниста 65	[Signature]
5	Вардан А.Д.	Орджоникидзе 111	[Signature]
6	Идрисхан М.К.	Киевская 65	[Signature]
7	Оладжиев Н.А.	Киевская 65	[Signature]
8	Ткач Е.В.	Коммуниста 65	[Signature]
9	Чухан М.П.	Киевская 65	[Signature]

După demisionarea prof. Petru Aреșev din postul de șef al Catedrei medicină legală și plecarea Domniei sale cu traiul în orașul Simferopol, funcția de șef interimar al catedrei a fost îndeplinită (1966–1968) de către proaspătul doctor în medicină Gheorghe Botezatu. În acea perioadă, dumnealui începuse cercetările asupra tezei de doctor habilitat, consultant științific fiindu-i șeful Catedrei medicină legală a Institutului de Medicină nr. 2 din Moscova prof. Vladimir Smoleaninov, care în 1967 a fost oaspetele medicilor legiști din Chișinău.



Profesorul Vladimir Smoleaninov din Moscova în oșpeție la Chișinău. În dreapta lui: medicii legiști Grigore Bluvștein și Mihail Leonov; iar în stânga: Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baci și Fridrih Sigal.

În anul 1968, conducerea ISMC l-a invitat din Moscova pe profesorul pensionar **Adrian Kurdiuov** în funcția de șef al Catedrei medicină legală. Odată cu sosirea lui la Chișinău, la catedra s-au păstrat tradițiile procesului de studii, iar cercetările științifice au rămas pe seama autorilor. De menționat că în anii 1970–1971, procesul pedagogic la medicina legală s-a efectuat în două limbi: rusă și română. Profesorul A. Kurdiuov și N. Volcova susțineau prelegerile și seminarele la torentul cu predare în limba rusă, iar Gh. Botezatu și Gh. Baci – la torentul cu predare în limba română. Ulterior, studiarea disciplinei în limba română a fost interzisă și s-a început un proces de ardere (!!!) a manualelor traduse în limba română la unele obiecte de bază.



După decesul lui A. Kurdiuov (1971), Catedra de medicina legală a fost comasată cu catedra de Chirurgie operatorie și anatomie topografică (1972–1975), condusă de profesoara Valentina Parfentieva. Catedra de Medicină legală devenise *cerșetoare și străină*, iar unii pedagogi au avut de pătimit. În procesul de studii au fost incluși conferențiarul Gh. Botezatu, lectorul superior Nadejda Volkov, asistenții Gh. Baciou și Gh. Cotelea. Prelegerile erau susținute de Gh. Botezatu, N. Volkov și Gh. Baciou, care erau desemnați și în calitate de examinatori. Mai mult de 10 ani (1975–1985), funcția de șef de studii al catedrei a fost deținută de către asistentul Gh. Baciou, având deja și gradul de doctor habilitat.



Asistentul Gh. Baciou după orele practice
la morgă cu studenții (1973).

În iunie 1971, în calitate de recenzent oficial la teza de doctor a dlui Gr. Mutoi, la Chișinău sosește prof. Alexandru Gromov, șef al Catedrei Medicină legală a Institutului de Medicină nr. 1 „I. M. Secenov” din Moscova. Cu această ocazie, Domnia Sa a vizitat colectivul catedrei ISMC.

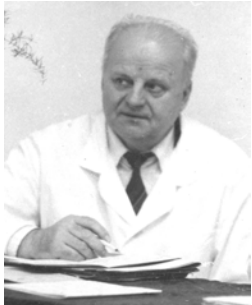


Prof. A. Gromov (Moscova) în timpul unei vizite la colegii din Chișinău (1971).

După confirmarea tezei de doctor habilitat, în 1975, conferențiarul Gh. Botezatu, primul dintre băștinași, preia conducerea Catedrei Medicină legală încă pe o perioadă de 21 ani (până 1995). În aceeași perioadă părăsește colectivul catedrei doamna Nadejda Volkov și revine doctorul în medicină Grigore Mutoi. Tot în 1975, catedra își schimbă sediul, trecând la etajul 3 în fostul cămin studentesc de pe strada Orhei. Din acest local a fost petrecută la pensie (59 de ani) Nadejda Volkov (Deineco).

Gheorghe Botezatu (1929–2003) s-a născut în satul Târnova, județul Hotin, România. A absolvit ISMC în anul 1955, fiind repartizat în calitate de medic legist interraional Lipcani, deservind concomitent raioanele Lipcani, Bri-

ceni, Edineț, Brătușeni. Datorită calităților sale organizatoare, devine și medic-șef al spitalului raional Lipcani. În



1960 începe activitatea pedagogică la Catedra de medicină legală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, unde a ocupat, succesiv, posturile de asistent, conferențiar, șef de catedră, profesor universitar. Ca pedagog și savant, Gh. Botezatu a crescut sub tutela dlui Petru Areșev, fiind primul dintre discipoli, care a realizat teza de doctor în medicină. Pe lângă activitatea pedagogică, profesorul Gh. Botezatu a contribuit la formarea mai multor generații de juriști la Școala de Poliție, redenumită ulterior în Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”. A deținut titlul onorific Om Emerit al Republicii Moldova.

Nadejda Volkov (1916–1996) a fost una dintre primii



lectori sosiți la Chișinău în anul 1945 împreună cu colectivul Catedrei de anatomie a Institutului de Medicină din Kislovodsk. Pe parcursul activității a demonstrat că este un pedagog iscusit, om înțelept și binevoitor. A fost înalt apreciată de tineretul studios. Concomitent cu activitatea pedagogică, mulți ani a lucrat în sistemul practic de medicină legală din RSSM. A fost alături de Petru Areșev la început de carieră, l-a susținut în procesul de studii și în organizarea Societății științifice pe specialitate, fiind și președintele consiliului de conducere (1966–1968), a participat la elaborarea Regulamentului autohton de apreciere a gradului de gravitate a leziunilor corporale (1961). La bătrânețe a devenit nevăzătoare. După decesul unicului fe-

cior, locuia singură, fiind de toți uitată, chiar și de discipolii săi.

În anul 1985, asistentul Gh. Baci (doctor habilitat din 1983) este nevoit să părăsească Catedra de medicină legală, trecând prin concurs în calitate de șef al Catedrei a disciplinelor medico-biologice a Institutului Pedagogic „Ion Creangă”. Mulți ani la rând alături de Gh. Baci a activat Grigore Mutoi, care a și preluat funcția de șef de studii al catedrei.

Grigore Mutoi s-a născut la 14 februarie 1938, în satul



Cosăuți, județul Soroca, România, sat care a educat multe personalități marcante nu doar în domeniul medicinei legale. După absolvirea școlii medii (1955) lucrează profesor de matematică în școala din satul natal, apoi un an face studiile la Facultatea de Matematică a Institutului Pedagogic din Bălți, iar în anii 1958–1964 învață la ISMC. Urmează

studiile postuniversitare prin doctorat la Catedra de medicina legală (1964–1967) sub conducerea profesorului Petru Areșev, iar în anii 1967–1970 activează ca medic legist la BEML. După susținerea tezei de doctor în medicină (1971) este numit în calitate de specialist principal în morfopatologia infantilă a MS, iar prin cumul – asistent la Catedra medicină legală. Din 1975 este lucrător de bază a ISMC, lector superior, apoi conferențiar (din 1989). În perioada 1996–2002 lucrează în calitate de conferențiar, șef al Cursului de medicina legală și drept medical la ULIM, după care se reîntoarce la Alma Mater, ca peste 8 ani, din nou să revină la activitatea practică în cadrul CML (2010).

Gheorghe Cotelea (1936–1994) s-a născut în satul Clișova, județul Orhei, România. La vârsta de doar 8 ani rămâne orfan. Părinții lui au decedat pe timpul foametei și el a fost educat în casa de orfani din satul Clișeuți, din preajma Orheiului.



După absolvirea a 7 clase, învață la Școala de Felceri și Moașe din Bălți (1951–1954). În anii 1955–1958 se află în rândurile armatei sovietice, învață la ISMC (1959–1965), apoi își continuă studiile postuniversitare prin doctorat (1965–1968). În perioada anilor 1968–1988 activează în calitate de asistent și lector superior la Catedra medicină legală, iar mai târziu se transferă cu lucru la BEML. În anii (1968–1973), prin cumul, a exercitat, funcția de șef al secție Aspirantură și ordinatură a ISMC. În 1991–1994 a îndeplinit funcția de consilier al ministrului Sănătății al RM.

În anul 1979 își încep activitatea pedagogică în calitate de asistenți medicii legiști practicieni Stanislav Ungurean și Valeriu Tetercev, ambii susținând la Moscova tezele de doctor în medicină (1984). În 1985, în calitate de asistent este numit Anatol Nastas, care în 1993 susține teza de doctor în medicină și în 1994 părăsește activitatea pedagogică, devenind medic urolog. În 1988, prin concurs, în calitate de asistent, își începe activitatea pedagogică medicul legist din Râbnîța Ion Cuvșinov, care în scurt timp este numit medic-șef adjunct al BEML.

În iulie 1994, prin implicarea nemijlocită a dlui rector al USMF „Nicolae Testemițanu”, Leonid Cobâleanschi, profesorul universitar **Gheorghe Baci** este rechemat, prin concurs, la Catedra medicină legală în calitate de șef al Cursului de perfecționare a medicilor legiști. S-a început un lucru migălos asupra planurilor și programelor de

studii, adaptării lor la predarea cursului în limba română. Pentru a facilita procesul de perfectare în limba română a rapoartelor de cercetare a cadavrelor (și persoanelor agreate), a fost multiplicat un formular-schemă pe care îl folosea fiecare cursant în anii 1994–1996, în calitate de standard.



Colectivul Catedrei medicină legală
după preluarea funcției de șef al catedrei
de către prof. Gh. Baciuc de la prof. Gh. Botezatu (1995).

Învestit în funcția de șef al catedrei (1995), profesorul Gh. Baciuc a fost preocupat de noi sarcini: reparația aulelor de studii, renovarea muzeului aflat în stare deplorabilă, reexaminarea materialului inclus în planurile de studii ale studenților etc. La acel moment, sarcinile primordiale ale colectivului catedrei erau implementarea în procesul de studii și de cercetare a limbii române, umbrită până atunci și pregătirea tinerei generații pentru activitate pedagogică.

Astfel, în septembrie 1996, își încep activitatea pedagogică în calitate de asistenți Alexandru Susanu, după absolvirea studiilor postuniversitare prin secundariat clinic, și medicul Andrei Serbulenco. În 1997, dl Alexandru Susanu este numit în funcția de vicedirector al CML, iar dl Andrei Serbulenco își continuă până în prezent activitatea în aceeași postură.

În următorii ani, procesul de studii la catedră continuă să se desfășoare conform planurilor și programelor modificate, care prevedeau un spectru mai larg de posibilități de instruire a studenților: prelegeri, seminare, lecții practice în secția clinică și morga medico-legală municipală sub îndrumarea lectorului. Planurile și programele de studii erau specificate și adaptate în funcție de facultățile existente (medicină generală, preventivă, pediatrie și stomatologie), atât după orele stabilite, cât și după volumul informațional teoretico-practic. Cunoștințele acumulate de studenți erau verificate prin diferite metode: orală și scrisă, descrierea preparatelor din muzeu etc. După un anumit bloc de teme înrudite, urmau o testare și totalizare a materialului studiat. Cursul de studii se încheia cu susținerea examenului, înlocuit în anumiți ani printr-un colocviu diferențiat.

Pentru excluderea dublării materialului de studii și pentru a le oferi studenților mai multe date informative, tematica cursurilor și a lecțiilor practice a fost revăzută și adaptată la specificul facultății respective. O anumită atenție se acorda însușirii deprinderilor practice și evidențierii acelor aspecte specifice, cu care medicul generalist se poate confrunta în activitatea practică.

Catedra, având sediu comun cu CML, în permanență participa la efectuarea celor mai complicate expertize medico-legale, la ridicarea nivelului de cunoștințe teoretice și practice ale medicilor legiști, încadrându-i pe aceștia în actualitatea științifică în aprilie 1991, obținând statutul de

catedră clinică, lectorii deveniseră mai responsabili de calitate expertizelor medico-legale.

Aprovizionarea studenților și cursanților cu manuale, materiale didactice și ilustrative dintotdeauna a fost considerată una dintre problemele prioritare în activitatea catedrei. Încă la 22 mai 1956, șeful catedrei P. Areșev se adresează cu un demers către dl Nicolae Starostenco, director al I.S.M.C, în care propune să fie tradus din limba rusă manualul de medicină legală al lui V.M. Smolianinov și V.F. Cervakov (M., 1950). În calitate de traducător și redactor al manualului a fost recomandat medicul legist Gheorghe Botezatu. Spre regret, propunerea a rămas doar la nivel de doleanță. O altă tentativă de a se traduce un manual de medicină legală în limba română a făcut-o, în 1968, profesorul Adrian Kurdiumov.

Problema în cauză, devine mai actuală odată cu declararea Republicii Moldova ca stat independent. În acest context, este îmbucurător faptul că în anul 1993 a fost editat primul manual autohton de medicină legală de către conferențiarul Stanislav Ungurean. În 1996 se editează ghidul practic *Cercetarea medico-legală a cadavrului*, alcătuit de Gh. Baci și S. Ungurean, iar în anul 2008 prof. Gh. Baci publică alt ghid practic – *Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanelor*. Aceste publicații sunt destinate studenților medici, specialiștilor în medicina legală și altor categorii de medici care sunt implicați în cercetări cu caracter medico-legal, în conformitate cu legile în vigoare.

Colaboratorii Catedrei de medicină legală multe decenii au participat și participă la pregătirea cadrelor de juriști la facultățile de drept și la Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”. Mulți ani au participat la pregătirea juriștilor Petru Areșev, Nadejda Volkov, Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baci, iar mai târziu – Andrei Pădure și Ion Cuvșinov.



Profesorul universitar Gh. Baciu
cu judecătorii și procurorii primei promoții
a Institutului Național al Justiției (2009).



Prof. Gh. Baciu cu o grupă de studenți ai Facultății de Drept a
Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți,
noiembrie, 2012.

Pentru prima dată, profesorul Gheorghe Baciuc publică un *manual de Medicină Legală* pentru facultățile de drept (1993, 1995, 1999). În anul 2009 editează un *suport de curs la medicina legală* pentru Institutul Național al Justiției, iar în 2013 vede lumina tiparului un *curs de medicină legală*, adaptat la cerințele programului de studii atât pentru viitori juriști, cât și medici.

În anul 2008, profesorul Gh. Baciuc demisionează din postul de șef al catedrei, fiind înlocuit de elevul său, conferențiarul **Andrei Pădure**, născut la 1 iulie 1975 în Strășeni. În anul 1998 absolveste USMF „Nicolae Testemițanu” și își continuă studiile postuniversitare prin masterat, apoi prin doctorat. În 2003, dumnealui susține teza de doctor în științe medicale sub conducerea profesorului Gh. Baciuc, iar în 2011 – cea de doctor habilitat. Autor a circa 100 de lucrări științifice, inclusiv 4 monografii. Activează în calitate de asistent și conferențiar universitar la Catedra de medicină legală din anul 2000. În perioada anilor 2008–2010 deține postul de director al Centrului de Medicină Legală.

Este evident că dezvoltarea medicinei moderne se caracterizează printr-o atenție sporită față de problemele ei etico-morale, bazate pe drepturile inalienabile ale omului. Multe dintre aceste aspecte au fost cunoscute încă din antichitate, când drepturile omului au fost concepute ca drepturi naturale, inclusiv îndatoririle și responsabilitățile ce îi revin omului prin însăși natura sa de ființă. Din aceste considerente, conducerea USMF „Nicolae Testemițanu” a întreprins acțiuni orientate spre optimizarea procesului de studii și adaptarea curriculei universitare și a celei postuniversitare la standardele facultăților de medicină și farmacie din universitățile Uniunii Europene. Acest proces nemijlocit a atins evident și Catedra de medicină legală, care s-a implicat activ în rezolvarea multor aspecte de acest gen.



Colectivul Catedrei medicină legală
după preluarea funcției de șef al catedrei
de către conf. A. Pădure de la prof. Gh. Baci (2008).

La propunerea dlui Andrei Pădure, în anul 2008, la catedră a fost implementat cursul *Bazele legislației activității medicale*, redenumit în următorul an *Dreptul medical*. Cursul este inclus în programele de studii la facultățile Medicină, Sănătate Publică și Stomatologie. Pentru acest curs, dl A. Pădure a elaborat prelegeri și a propus probleme de situație pentru seminare, utilizând rezultatele cercetărilor științifice la teza de doctor habilitat, consacrată evaluării calității asistenței medicale, susținută în octombrie 2011. Constatându-se în cadrul acestor cercetări științifice lacune serioase în ce privește nivelul de cunoaștere a legislației din domeniul ocrotirii sănătății din partea specialiști-

lor profilului chirurgical, a fost propusă completarea programului de studii prin rezidențiat la specializarea chirurgie și includerea modulului *Dreptul medical* (38 ore), realizat de către șeful catedrei dl A. Pădure. Colaboratorii catedrei asigură realizarea a două module – *Medicina legală* și *Dreptul medical* – cu studenții facultăților Medicină (80 ore), Sănătate Publică (70 ore) și Stomatologie (30 ore).

La adresarea șefului catedrei Andrei Pădure, conducerii USMF „Nicolae Testemițanu” s-a acceptat crearea, în anul 2009, a modulului *Dreptul medical* și includerea acestuia în programul instruirii universitare alături de modulul *Medicina legală*. Pentru asigurarea procesului didactic la modulul nou-creat, dumnealui a elaborat un set de prelegeri, materiale pentru seminare (studii de caz, jocuri de rol) și teste pentru evaluarea curentă și cea finală a cunoștințelor studenților.

În programul de instruire a rezidenților la specializarea chirurgie, de asemenea, a fost inclus modulul *Dreptul medical*, cu toate că propunerea a vizat toate specializările cu profil chirurgical.

Odată cu numirea sa în funcția de șef al catedrei, Andrei Pădure a început implementarea pe scară largă a metodelor interactive de predare a disciplinelor *Medicina legală* și *Dreptul medical*, precum studiile de caz, jocurile de rol și jocurile interactive. Pe bună dreptate, dumnealui poate fi considerat fondatorul cursului *Dreptul medical* în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, pe care intenționează să-l propună spre aplicare și în cadrul procesului de educație continuă a medicilor clinicieni.

Dl Andrei Pădure este și autorul primului material didactic intitulat *Deficiențele asistenței medicale cu profil*

chirurgical sub aspect medico-legal, destinat pentru realizarea modulului Dreptul medical.

La momentul actual, în cadrul Catedrei medicină legală activează profesorul universitar Gheorghe Baci, conferențiarilor universitari Andrei Pădure, Grigore Mutoi, Valeriu Tetercev, Ion Cuvșinov și Vasile Șarpe, asistenții universitari Andrei Serbulenco, Eduard Lungu, Anatol Bondarev, Aurel Vicol, Victor Odovenco și Constantin Ciorba.



Colectivul catedrei în anul 2012.

De la stânga: primul rând – I. Cuvșinov, Gh. Baci, A. Pădure, Gr. Mutoi; al doilea rând – A. Bondarev, V. Odovenco, E. Lungu, V. Șarpe, A. Serbulenco, V. Tetercev; al treilea rând – C. Ciorba, A. Vicol.

**În perioada anilor 1945–2013 la Catedra medicină
legală au activat următorii colaboratori de bază:**

Șefi ai catedrei	Lectorii	Perioada activității
Ciucimariov Elena Vasile (1945–1949)	Averbuh David Moisei	1945–1946
	Samoilenco Ana Lavrenti	1946–1948
	Sirota Vladimir Marc	1948–1950
Areșev Petru Gheorghe (1949–1966)	Volkov Nadejda Macar	1950–1975
	Zelenin Ivan Mihai	1952–1953
	Melnicov Iurie Leonid	1954–1955
	Botezatu Gheorghe Afanasie	1960–1975
Botezatu Gheorghe Afanasie (1966–1968; 1975–1995)	profesor	1995–2003
	Baciu Gheorghe Sofronie	1963–1985
	profesor	2008–prezent
	Mutoi Grigore Luca	1964–1967
Curdiuov Adrian Petru (1968–1971)	conferențiar	1975–1989
		2002–2009
	Cotelea Gheorghe Haralambie	1965–1987
Parfientiev Valentina Fiodor (1972–1975)	Ungurean Stanislav Vasile	1979–2003
	Tetercev Valeriu Victor	1979–prezent
	Nastas Anatol Nicolae	1985–1994
	Cuvșinov Ion Simion	1988–1990
	Susanu Alexandru Nicolae	1996–1997
	Serbulenco Andrei Vasile	1996–prezent
Baciu Gheorghe Sofronie (1995–2008)	Șarpe Vasile Zahar	1999–prezent
	Pădure Andrei Mihai	2000–2008
	Lungu Eduard	2002–prezent
	Bondarev Anatol	2011–prezent
Pădure Andrei Mihai (din 2008)		

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Ботезату Г.А. *25 лет кафедры судебной медицины КГМИ (1945–1970)*. Судебно-медицинские записки, вып.5, Кишинёв, 1971, с. 7-11.
2. Băciu, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chişinău, 1997, p. 53-65.
3. Băciu, Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 de ani*. Chişinău: CEP „Medicina”, 2001, p. 7-11.
4. Băciu, Gh. *Catedra medicină legală*. USMF „Nicolae Testemiţanu” la 60 ani. Chişinău, 2005, p. 180-183.
5. Pădure, A.; Băciu, Gh. *Secvenţe din istoricul Catedrei medicină legală şi perspectivele ei de dezvoltare*. Materialele Congresului al II-lea al medicilor legişti din RM. Chişinău, 2011, p. 33-37.

*Eu știu că nu știu nimic,
dar știu că alții nu știu nici atâta.*

Socrate

*Cât cunoaștem este limitat.
Ce nu știm este nemărginit.*

XI

CERCETĂRILE ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL MEDICINEI LEGALE

Primele cercetări analitico-științifice pe teritoriul Țării Moldovei au fost înregistrate la finele sec. XVIII. O atenție sporită în acea perioadă se acorda consecințelor nefaste ale epidemiilor bolilor infecțioase și ale intoxicațiilor acute. În presa timpului, de obicei, se publicau informații de popularizare a cunoștințelor medicale. Cercetări cu caracter medico-legal au început să apară doar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu fondarea zemstvei în sistemul de sănătate publică. La acel timp, pe teritoriul basarabian activau mai mulți medici, care, concomitent, se ocupau și cu activitatea științifică. Dintre ei au făcut parte: N. Alfeevski, L.A. Marovski, N.A. Doroșevski, A.V. Korceak-Cepurkovski, A.D. Koțovski și alți membri ai Societății medicilor și farmaciștilor din Basarabia¹.

Astfel, L.A. Marovski, primul președinte al Societății medicilor și farmaciștilor din Basarabia (1871–1880), a prezentat în cadrul ședințelor mai multe rapoarte științifice, inclusiv cu teme: „Referitor la moartea subită a copiilor”; „Problema intoxicațiilor acute cu consecințe letale” etc. Doctorul în medicină, profesorul A.D. Koțovski a publicat câteva lucrări, dintre care „Aspectele deontologice ale activității medicale”. Fiind un savant recunoscut, în 1916, el este ales în funcția de profesor la Facultatea de Medicină a Universității din Novorossiisk.

O intensă activitate științifică a îndeplinit renumitul savant medic, viitorul academician al Academiei de Științe a Ucrainei, Axenti Corceak-Cepurkovski. Sunt cunoscute numeroasele sale rapoarte prezentate la Congresele medi-

cilor din Rusia în memoria lui N.I. Pirogov, inclusiv cu caracter medico-legal. De menționat că propunerile lui de reorganizare a sistemului de pregătire a cadrelor de medici legiști rămân actuale și în zilele noastre.

Evenimentele legate de Primul Război Mondial și consecințele revoluției bolșevice din 1917 din Rusia au influențat negativ și pentru mulți ani lucrul de cercetare în toate domeniile de activitate în majoritatea țărilor Europei. Informații despre cercetările științifice realizate pe plaiul basarabean până la începutul anilor 50 ai secolului XX nu s-au înregistrat.

Starea social-economică precară din RSSM în primii ani de după Al Doilea Război Mondial și lipsa cadrelor calificate în domeniul medicinei legale au fost principalii factori care au defavorizat realizarea cercetărilor științifice. Șefa Catedrei de medicină legală a ISMC, conferențiar Elena Ciucimariov (1945–1949) la acea perioadă a planificat continuarea investigațiilor (începute încă în anul 1936 la Leningrad) asupra tezei de doctor în științe medicale cu tema: „Izohemaglutininele la nou-născuți”, însă nu se cunosc rezultatele lucrării. S-a stabilit doar că teza a fost discutată la un consiliu științific la Institutul de Medicină din Harkov, unde s-a dat aviz negativ asupra calității investigațiilor efectuate de autoare și nu s-a recomandat susținerea tezei.

Activitățile de cercetare s-au înviorat esențial odată cu numirea lui Petru Areșev, fost aspirant la Catedra medicină legală a Institutului de Medicina nr. 1 din Moscova, în funcția de șef al Catedrei medicină legală a ISMC. Deja în calitate de șef de catedră, Petru Areșev, în 1950, susține teza de candidat în științe medicale cu tema: «Судебно-медицинская квалификация повреждений глаз и потери зрения», concepută pe timpul aspiranturii la Moscova.

După o mică perioadă de adaptare la procesul de studii cu studenții și funcția pe care o deține, P. Areșev, treptat, îi antrenează în lucrul științific pe colaboratorii catedrei, iar mai apoi și pe unii medici legiști din cadrul serviciului practic de medicină legală. Cu timpul, Catedra de medicina legală, condusă de P. Areșev, devine centrul metodic și organizatoric al investigațiilor științifice în ramură. La ședințele catedrei, în prezența tuturor specialiștilor care activeau la acel timp, întotdeauna se discutau toate elaborările științifice ale medicilor legiști.

Începând cu anul 1950, rezultatele cercetărilor științifice ale medicilor legiști erau prezentate la sesiunile științifice anuale ale ISMC. S-a introdus sistemul de planificare a lucrului științific pentru o perioadă de jumătate de an, iar mai apoi în limita unui an de studii.

Pentru prima jumătate a anului 1951, sub conducerea lui Petru Areșev, s-au planificat următoarele teme științifice: a) „*Mortalitatea nou-născuților în aspect medico-legal*” (asistentul interimar V.M. Sirota); b) „*Caracteristica morții neviolente*” (expertul orășenesc Isaac Șroit); c) „*Caracteristica medico-legală a morții violente*” (expertul principal al or. Chișinău Anatol Solohin). Pentru a doua jumătate a anului 1951 au fost planificate temele: „Probleme de oftalmologie medico-legală la persoanele pătimitate” (P. Areșev) și „Caracteristica morții violente” (A. Solohin).

Ulterior, au fost propuse teme de cercetări pe parcursul unui an de studii. Prioritare, cu timpul, au devenit lucrările ce țin de traumatologia medico-legală. Astfel, se planifică următoarele teme: „Expertiza medico-legală a traumatismului auto” (1952, A. Solohin); „Diagnosticul și aprecierea medico-legală a relațiilor dintre traumă și dereglarea sănătății” (1953, P. Areșev); „Calificarea medico-legală a leziunilor periculoase pentru viața” (1953, N. Volkov); „Aprecierea medico-legală a hemoragiilor intracerebrale în

traumele craniene închise” (1954, P. Areșev); „Aprecierea medico-legală a hemoragiilor externe și a leziunilor toraco-abdominale” (1954, N. Volkov). Până în anul 1955 au fost publicate 16 articole (din 23) despre problemele traumatologiei medico-legale.

În anul 1953, Petru Areșev inițiază cercetări asupra temei de doctor habilitat. Concomitent, deja în 1961, se planifică investigații asupra unei teme de mare valoare practică și științifică „Caracteristica medico-legală a bolilor traumatiche ale cordului”. Se preconizau studierea literaturii clinice și pe specialitate, acumularea și analiza observațiilor din practică, în scopul aprecierii medico-legale a infarctelor, rupturilor, proceselor patologice ale cordului, condiționate de acțiunile traumatiche mecanice. Spre regret, această temă de mare importanță practică a rămas necercetată până în zilele noastre.

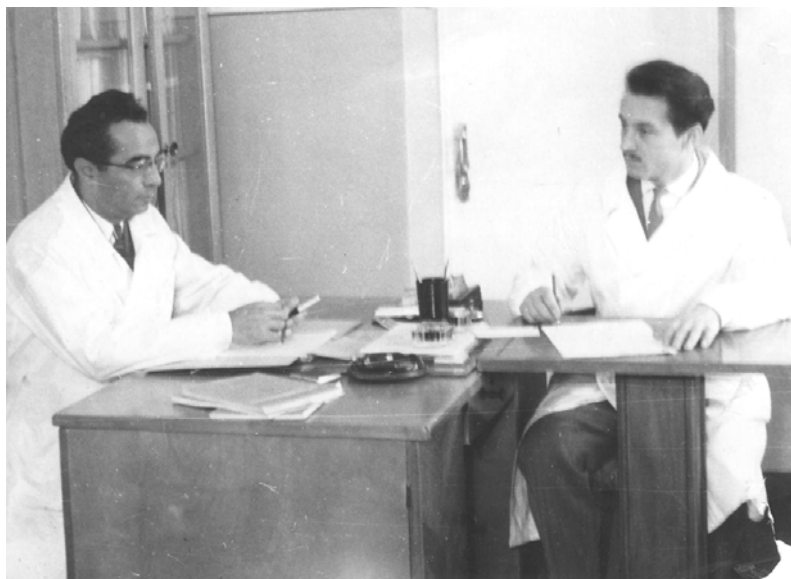
Odată cu planificarea cercetărilor științifice pentru colaboratorii catedrei, administrația ISMC deja insista asupra includerii în activitățile de cercetare atât a studenților, cât și a tinerilor pedagogi. Datorită calităților de narator și orator ale lui P. Areșev, la Catedra medicină legală în permanență erau doritori de a fi membri ai cercului științific studentesc. Cele mai bune lucrări erau publicate, ceea ce servea drept exemplu de încurajare pentru cei tineri. Printre primii studenți care și-au început activitatea științifică la Catedra medicină legală și și-au publicat lucrările sub conducerea lui P. Areșev au fost:

- * Botezatu Gh. A. (1955): «К судебно-медицинской оценке резаных ран шеи»;
- * Berdicevski С. М. (1956): «О сезонности смертельных поражений электротоком»;
- * Gonsearuk F. С. (1959): «Судебно-медицинские методы опознания личности»;

- * Denisov V. N. (1962): «К судебной-медицинской характеристике смертельных случаев на операционном столе»;
- * Baciu Gh. S. (1963): «О предшествующих заболеваниях при транспортных травмах и утоплениях»;
- * Baciu Gh. S. (1963): О сборнике «Проблемы судебной медицины». Бухарест, 1961;
- * Albu V.I. (1964): «О роли предшествующих заболеваний и интоксикации водителя в происхождении автотравмы»
- * Mutoi Gr. L. (1964): «О значении танатохимии для судебной-медицинской диагностики отравлений, в частности цианистыми соединениями».

La începutul anilor 60 ai sec. XX, P. Areşev planifica prima direcţie de cercetare a unei probleme de mare importanţă: *Relaţiile dintre traumă şi bolile preexistente*. Investigaţiile aveau drept scop să determine: a) rolul traumei în geneza morţii subite; b) importanţa bolilor şi patologiilor preexistente în declanşarea morţii provocate de diferiţi agenţi traumatici; c) valoarea bolilor preexistente în geneza morţii violente; d) aprecierea gradului de gravitate a leziunilor corporale la persoanele cu maladii preexistente traumei. Primele lucrări pe această problemă au fost publicate deja în 1960 de Petru Areşev şi Margareta Kazarnovski. Ulterior, au fost publicate circa 100 de articole, 5 monografii şi susţinute câteva teze de doctor în medicină sub conducerea profesorului P. Areşev.

În 1963, la Catedra de medicină legală a ISMC a fost introdusă aspirantura (doctoratul) ca formă de pregătire a cadrelor ştiinţifice. Primul doctorand al profesorului P. Areşev a fost absolventul anului 1963, Gheorghe Baciu. Ulterior, şi-au început studiile postuniversitare prin doctorat Grigore Mutoi (1964) şi Gheorghe Cotelea (1965).



Profesorul Petru Aреșev cu doctorandul Gheorghe Baciul.

În perioada sovietică, savanții colaborau doar cu colegii din spațiul țării și se întâlneau la forurile științifice organizate în centrele universitare din URSS. Astfel, la 18–19 octombrie 1963, Petru Aреșev și doctorandul Gheorghe Baciul s-au deplasat în orașul Tallinn, unde au participat la Conferința Republicană a Medicilor Legiști din Estonia, în cadrul căreia P. Aреșev a ținut un discurs la tema lui de cercetare.

În luna mai 1965, la inițiativa profesorului Petru Aреșev, m-am deplasat la Moscova, pentru a participa, în locul lui, în calitate de reprezentant al RSSM la ședința ordinară a Societății Științifice a medicilor legiști din URSS, el fiind membru al biroului de conducere. În cadrul acestei întruniri am avut posibilitatea, pentru prima dată, să fac cunoștință cu elita savanților de pe atunci în domeniul medicinei legale. Problema-cheie care s-a discutat în

cadrul Societății Științifice Unionale a fost: „De competența cui este aprecierea genului morții violente? Cui i se atribuie această misiune?”. Problema dată s-a discutat de multe ori, pe parcursul mai multor ani, însă niciodată nu se putea obține o hotărâre definitivă. Din acest motiv, ședința a derulat într-o atmosferă încordată, pe un ton ridicat, atât din partea medicilor legiști, cât și a reprezentanților organelor de drept, mai cu seamă a celor din procuratură.



Moscova, 1965. Ședința Biroului de conducere al Societății, Științifice a Medicilor Legiști din URSS.

Primul rând de la stânga: M. Avdeev, V. Smoleaninov, V. Bronnicova. Al doilea rând: V. Kriukov, A. Kișiniovski, S. Sidorov, A. Grișcenko. În picioare, de la dreapta: Gh. Baci, lângă profesorul Șanidze din Georgia.

Dintre medicii legiști, cel mai autoritar, dar și mai convingător a fost profesorul Mihail Avdeev, renumit savant, unicul membru corespondent al Academiei de Științe a

URSS, reprezentant al medicinei legale militare la acel timp.

De menționat că deplasările peste hotarele URSS erau dirijate centralizat și ținute sub controlul organelor respective. Deplasările peste hotare necesitau permisiuni speciale de la organele abilitate cu aceste drepturi. A devenit cunoscut că în 1962, Petru Areșev, împreună cu asistentul Catedrei medicină legală Gheorghe Botezatu s-au deplasat în România, unde au avut întâlniri cu medici legiști din diferite orașe ale țării. Despre acest eveniment au aflat reprezentanții unor organe de stat, cerându-le explicații.

Astfel, la 12 februarie 1964, Petru Areșev adresează o scrisoare de răspuns prorectorului ISMC, profesorului A.A. Zorkin, iar o copie similară expediază pe numele profesorului V.I. Prozorovski, specialist principal al MS al URSS, director al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Medicinei Legale din Moscova. În scrisoare se menționa: „Catedra medicină legală a ISMC între din 1956 legături științifice cu specialiștii din România, manifestate prin schimb de literatură în ramură. În 1962, eu cu asistentul Gh. Botezatu, în calitate de „turism științific”, am vizitat instituțiile medico-legale din București, Cluj, Constanța, Sibiu și Iași. La București, am susținut un discurs referitor la direcțiile științifice efectuate de către medicii legiști din RSSM. În calitate de cadou am prezentat două volume de culegeri «Судебно-медицинские записки», publicate în 1958 și 1960 la Chișinău. În schimb am primit cadou o culegere de lucrări științifice publicate la București în anul 1961. La Iași, delegația din Chișinău a avut o întâlnire cu profesorul Mihail Kernbach, șeful Catedrei de medicină legală, și cu lectorul Gheorghe Scripcaru”.

O altă întâlnire de scurtă durată a avut loc în același an (1962) la gara feroviară din Chișinău, în timpul deplasării domnului M. Kernbach la Moscova. La acea discuție au

asistat Gheorghe Botezatu, asistent al catedrei, și Fridrih Sigal, medic legist.



Aprilie, 1962. De la dreapta: Petru Areșev, Mihail Kernbach, Gheorghe Botezatu. În spatele lor: Gheorghe Scripcaru, viitorul profesor universitar, șef al Catedrei medicină legală a Universității de Medicină din Iași (1958–2007) și directorul Institutului de Medicină Legală din Iași.



Septembrie, 1962, gara feroviară din Chișinău. De la dreapta: Mihail Kernbach, Gheorghe Botezatu, Fridrih Sigal și Petru Areșev.

Merită de amintit că în următorul an (1963), Petru Areșev, în «Судебно-медицинские записки» (ediția 4), publică o recenzie pozitivă asupra manualului de medicină legală al lui Mihail Kernbach, editat în anul 1957 (7 compartimente separate și 50 de capitole).

La ultima întâlnire cu conducătorul meu științific, profesorul Petru Areșev, la Congresul I Unional al Medicilor Legiști, care a avut loc în 1976 la Kiev, Domnia Sa s-a bucurat nespus de succesul lucrării mele experimentale,

care, împreună cu cea a doctorandului Iuhimeț (Ternopol), au fost recunoscute ca cele mai reușite, consacrate unor probleme actuale. Cât de mult se mândrea P. Areșev, când mergeam alături în timpul pauzelor! Și mă prezenta participanților în calitate de elev și de prim aspirant al lui.

La Congresul II Unional al Medicilor Legiști, care a avut loc la Minsk, în septembrie 1982, delegația din Moldova, din care făceau parte și Gh. Botezatu, P. Maximov, A. Ionesii, Gh. Marcu, am fost surprins de decernarea premiului special pentru monografia „Rezistența și leziunile compresionale ale toracelui” (Chișinău, 1980), recunoscută drept cea mai importantă lucrare din arealul Uniunii Sovietice în ultimii 5 ani. Această apreciere a fost pentru mine foarte îmbucurătoare și de mare valoare, înainte de a susține teza de doctor habilitat în medicină.

În toată perioada aflării la Chișinău (1949–1966), Petru Areșev a demonstrat că este un bun catalizator al investigațiilor științifice. El a fondat școala științifică de medicină legală, a editat 4 culegeri de lucrări științifice cu denumirea «Судебно-медицинские записки», a pregătit 5 doctori (candidați) în științe medicale: Nadejda Volkov, Petru Maximov, Gheorghe Botezatu, Gheorghe Baci, Grigore Mutoi. A publicat circa 60 de lucrări științifice, inclusiv o monografie.

După plecarea la Simferopol a lui P. Areșev, la catedră se instalase o stare de amorțeală psihologică în ceea ce privește activitățile științifice (1966–1971), condiționată de crearea situațiilor de neîncredere între colaboratori. Cu lucrul științific la catedră se ocupau: Gheorghe Botezatu, șef interimar al catedrei, și Gheorghe Baci, asistent. Chiar la începutul perioadei, Gheorghe Botezatu și-a schimbat direcția de cercetare, preferând problema constatării vechimii morții, în timp ce Gheorghe Baci a rămas fidel traumatologiei medico-legale, temă dintotdeauna prioritară specificului de activitate pentru medicina legală.

De numele Gheorghe Botezatu e legată noua direcție științifică a catedrei cu denumirea – *diagnosticul vechimii morții*. Problema devenise la acel timp actuală, la modă, studiată în multe școli din URSS. Drept scop al cercetării, Gh. Botezatu și-a propus studierea componentelor serului sangvin și lichidului pericardial (Na, K) la persoanele în viață și la cele decedate prin diferite forme de moarte violentă. Concomitent, se studia dinamica temperaturii rectale în primele 48 de ore după deces. Rezultatele obținute au fost puse la baza tezei de doctor habilitat cu tema: „Materiale spre diagnosticarea medico-legală a vechimii morții”, pe care a susținut-o la Moscova, în 1973.

În anii 1977–1978, cercetările inițiate de Gheorghe Botezatu au fost continuate de către discipolii lui – de asistenții Stanislav Ungurean și Valeriu Tetercev, iar ceva mai târziu la cercetarea problemei s-au inclus Anatol Nastas, Eugen Balițki și Ion Cuvșinov. Ultimul a susținut teza de doctor în medicină în anul 1995, după care tema nu a mai fost studiată. În total, în această direcție s-au publicat peste 130 de lucrări, inclusiv 5 monografii. Sub îndrumarea profesorului Gh. Botezatu, au fost susținute 5 doctoranzi au susținut teza doctor în științe medicale: Stanislav Ungurean, Valeriu Tetercev, Anatol Nastas, Eugen Balițki și Ion Cuvșinov.

În anul 1968, asistentul Gh. Baciui inițiază o nouă direcție de cercetări în domeniul traumatologiei medico-legale: „Expertiza leziunilor închise ale toracelui”. Scopul investigațiilor a fost elaborarea criteriilor de stabilire a mecanismului de traumatizare a complexului de țesuturi ale toracelui prin acțiunea eforturilor static și dinamic. S-au efectuat cercetări asupra persoanelor decedate în condiții reale de traumatism, examinate în morga medico-legală din Chișinău, completate prin modelarea experimentală pe biomanechine (cadavre) a unor forme și condiții de acțiune a agentului traumatic asupra toracelui.

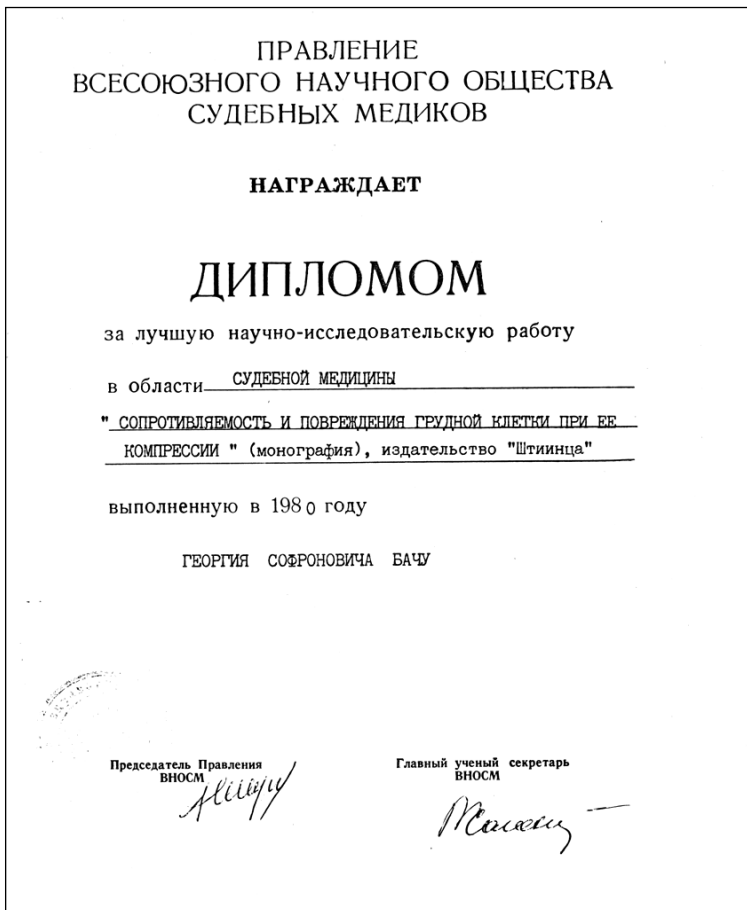
Acțiunea efortului dinamic (lovire) asupra toracelui a fost realizată timp de peste 7 ani la Catedra de medicină legală a Institutului de Medicină nr.1 din Moscova, cu participarea specialiștilor din alte domenii științifice (matematică, rezistența materialelor etc.), condusă de academicianul Alexandru Gromov. Acolo, pentru modelarea experimentală a traumelor au fost utilizate diverse standuri și aparate (de tip – lansator (catapultă), ciocan) și sisteme înzestrate cu aparate moderne de înregistrare a forței și vitezei de acțiune asupra toracelui.

Particularitățile leziunilor experimentale la acțiunea forței compresionale asupra toracelui au fost studiate la Chișinău, în condițiile Catedrei de medicină legală a ISMC și BEML. Cercetările acestui compartiment s-au bazat pe analiza cazurilor respective din practica medico-legală și prin modelarea unor acțiuni experimentale doza-te, efectuate după o metodă și un stand special, elaborat și propus de autor.

În baza investigațiilor complexe efectuate la Chișinău, în anii 1968–1983, a fost elaborat un sistem unic de indici informativi pentru aprecierea condițiilor de comprimare a toracelui; s-au stabilit valorile distructive critice (de rezistență pragală) ale coeficienților de compresibilitate (deformare) și elasticitate plastică în funcție de vârstă, forma și sectorul comprimat al toracelui, influența îmbrăcăminteii etc. Pentru prima dată în lume a fost descoperită posibilitatea de formare post-mortem a măștii echimotice în caz de compresiune a toracelui, descris în literatura universală și recomandat de specialiști a fi denumit „fenomenul Baciui”.

Rezultatele cercetărilor efectuate în această direcție de către Gh. Baciui i-au servit drept material pentru a doua teză – de doctor habilitat în medicină – și pentru publica-

rea unei monografii (1980), apreciată în 1982 ca cea mai valoroasă din fosta URSS și decorată cu un premiu special.



În 1995, la propunerea prof. Gheorghe Baci, la Catedra medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” se aprobă unificarea cercetărilor într-o singură direcție științifică în domeniul traumatologiei medico-legale: „Etiopatogenia morții violente și elaborarea criteriilor expertizei

medico-legale”. Asupra problemei date au început cercetările conferențiarilor Stanislav Ungurean, ordinatorul clinic Alexandru Susanu, medicul legist Alexei Siloci, iar mai târziu s-au încadrat majoritatea masteranzilor: Vasile Șarpe, Iurie Prisacaru, Pavel Stratan, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Victor Odovenco, Ghenadie Bondari, Oleg Iachimov ș.a.



Profesorul Gheorghe Baci cu doctoranzii Andrei Pădure, Vasile Șarpe și Eduard Lungu.

În anul 1999 se reanimează (după 35 de ani) forma de pregătire a cadrelor științifice prin doctorat, asociind componentul educațional cu cel de cercetare. Sub conducerea prof. Gh. Baci, au început cercetările asupra tezelor de doctorat Alexei Siloci, Tatiana Gurițencu, Vasile Șarpe, Ludmila Lungu, Andrei Pădure, Eduard Lungu, Valeri

Savciuc, Aurel Vicol, Eugen Grinceșen, Constantin Ciorba, Octavian Jordan ș.a. Din diferite motive, unii dintre doctoranzi au abandonat lucrul științific.

În anul 2011, Andrei Pădure susține cu succes a doua teză, de doctor habilitat în medicină, cu tema: *Analiza medico-legală a deficiențelor admise în asistența medicală de profil chirurgical*. În scurt timp i se conferă gradul științific respectiv.

Odată cu preluarea conducerii Catedrei medicină legală de către conferențiarul Andrei Pădure (2008), problematica cercetărilor științifice nu s-a modificat esențial. Totodată, cercetările realizate conturează o nouă direcție de cercetare științifică – *Evaluarea calității asistenței medicale*. Această direcție științifică s-ar încadra perfect în unul dintre obiectivele medicinei legale în calitate de știință, dar și în tendințele actuale ale Catedrei medicină legală, orientate spre completarea cunoștințelor noastre în domeniul dreptului medical, domeniu atât de important pentru medicul contemporan. În această direcție Andrei Pădure remarcă următoarele cercetări de perspectivă: evaluarea calității diagnosticării prin identificarea cauzelor divergențelor dintre diagnosticul clinic și cel morfologic; organizarea și efectuarea expertizei medico-legale în comisie cu privire la calitatea asistenței medicale; perspectivele realizării drepturilor pacientului în Republica Moldova; calitatea asistenței medicale în cazurile de tortură și alte rele tratamente după date medico-legale ș.a. În așa mod, prin cercetările lor științifice, colaboratorii catedrei ar putea contribui și în continuare la completarea cunoștințelor noastre în unele domenii mai puțin explorate și la eficientizarea activității practice a medicilor legiști din republică.

În noiembrie 2011, sub conducerea doctorului habilitat în medicină Andrei Pădure, începe studiile de doctorat Anatol Bondarev, absolvent al USMF „Nicolae Testemițanu” (2008).



Șeful Catedrei medicină legală Andrei Pădure și doctorandul anului doi Anatol Bondarev.

Realizările științifice ale școlii moldovenești de medicină legală

Pe parcursul anilor 1961–2012, cercetările științifice ale medicilor legiști din republică s-au încununat cu 5 teze de doctor habilitat, 17 de doctor în medicină și circa 20 teze de masterat, coordonate de profesorii Petru Areșev, Gheorghe Botezatu și Gheorghe Baciu.

Tezele de doctor habilitat:

- * **Petru Areșev.** „Diagnosticul etiopatogenetic al hemoragiilor intracraniene în aspect medico-legal” (1964). Consultant științific– profesorul universitar Boris Șarapov (Chișinău).
- * **Gheorghe Botezatu.** „Materiale spre diagnosticarea medico-legală a vechimii morții” (1973). Consultant științific Vladimir Smolianinov (Moscova).
- * **Gheorghe Baci.** „Expertiza medico-legală a leziunilor țesuturilor moi, oaselor și organelor toracelui la acțiunea eforturilor statice” (1983), elaborată sub bagheta membrului corespondent al Academiei de Științe Medicale a Federației Ruse, profesorului Alexandru Gromov.
- * **Andrei Pădure.** „Analiza medico-legală a deficiențelor admise în asistența medicală de profil chirurgical” (2011), realizată sub îndrumarea lui profesorul Gheorghe Baci.

Tezele de doctor în medicină:

- * **Petru Areșev.** «Судебно-медицинская квалификация повреждений глаз и потери зрения» (1950, Moscova). Conducător științific – prof. V. Cervakov.
- * **Nadeja Volkov.** „Caracteristica medico-legală a leziunilor membrelor superioare și aprecierea gradului de gravitate” (1961, Kiev). Conducător științific – Petru Areșev.
- * **Petru Maximov.** „Caracteristica medico-legală a unor leziuni ale membrelor inferioare și aprecierea gradului de gravitate”(1965, Chișinău). Conducător științific – P. Areșev.
- * **Gheorghe Botezatu.** „Expertiza medico-legală a leziunilor și pierderii dinților la persoanele cu boli pre-

existente ale aparatului dentar” (1966, Chișinău). Conducător științific – P. Areșev.

- * **Gheorghe Baci.** „Frecvența, caracterul și însemnăta-
tea medico-legală a bolilor preexistente în expertiza
morții violente” (1967, Chișinău). Conducător științific – P. Areșev;
- * **Margareta Kazarnovski.** „Glicogenul și aparatul
contractor al miocardului la oameni în moartea provo-
cată de unii agenți externi” (1968, Moscova). Condu-
cător științific – Mihail Avdeev.
- * **Grigore Mutoi** „Caracteristica medico-legală și dia-
gnosticul morții prin aspirarea corpurilor străine și
alimentare” (1971, Chișinău). Conducător științific –
P. Areșev.
- * **Stanislav Ungurean.** „Diagnosticul vechimii morții la
copii în baza modificării temperaturii, a unor compo-
nenți ai sângelui, lichidului pericardic și cefalorahidi-
an” (1985, Moscova). Conducător științific – Gh. Bo-
tezat.
- * **Valeriu Tetercev.** „Diagnosticul de expertiză al ve-
chimii morții prin traumă mecanică asociată” (1985,
Moscova). Conducător științific – Gh. Botezat.
- * **Anatol Nastas.** „Diagnosticul vechimii morții la nou-
născuți prin teste imunologice și termometrie rectală”
(1993, Chișinău). Conducător științific – Gh. Boteza-
tu.
- * **Eugen Balițki.** «Экспертная диагностика давности
смерти новорожденных» (1993, Chișinău). Conducă-
tor științific – Gh. Botezat.
- * **Ion Cuvșinov.** „Criterii biochimice și imunocitare în
stabilirea morții la nou-născuți” (1995, Chișinău).
Conducător științific – Gh. Botezat.
- * **Tatiana Gurițencu.** „Caracteristica medico-legală și
aspectele sociale ale infracțiunilor comise contra dem-

nității și sănătății femeii” (2003, Chișinău). Conducător științific – Gh. Baci.

- * **Alexei Siloci.** „Caracteristica, morfogeneza și diagnosticul medico-legal al plăgilor împușcate cu țeava lipită din pistolul „Makarov”, calibrul 9 mm” (2003, Chișinău). Conducător științific – Gh. Baci.
- * **Andrei Pădure.** „Infrațiunile îndreptate împotriva sănătății, demnității și vieții copiilor și adolescenților” (2003, Chișinău). Conducător științific – Gh. Baci.
- * **Vasile Șarpe.** „Caracteristica medico-legală, structura, etiopatogenia fenomenului suicidal printre copii și adolescenți” (2005, Chișinău). Conducător științific – Gh. Baci.
- * **Eduard Lungu.** „Mecanogeneza și aspectul morfolezional în traumele cranio-cerebrale produse cu obiecte contondente” (2013, Chișinău). Conducător științific – Gh. Baci.

În perioada anilor 1997–2005, la Catedra de medicină legală și-au făcut studiile prin masterat circa 20 de absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”, care, sub conducerea profesorului Gh. Baci, au elaborat și au susținut tezele de master, unele dintre ele fiind aproape similare cu cele de doctor în medicină. Dintre acestea au făcut parte tezele elaborate de: Vasile Șarpe, Andrei Pădure, Ion Spătaru, Ehab Mter, Aurel Vicol, Eduard Lungu, Victor Odovenco, Eugen Grinceșen, Oleg Iachimov, Ghenadie Bondari ș.a.

Cărțile publicate de medicii legiști (în ordine cronologică)

- 1) Арешев П. *Кровоизлияния в мозг и его оболочку.* Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1965, 243 с.

- 2) Волкова Н.М., Максимов П.И. *Судебно-медицинская экспертиза повреждений конечностей*. Кишинев, 1968.
- 3) Ботезату Г.А. *Судебно-медицинская экспертиза повреждений зубов при заболевании зубной системы*. Кишинев, 1970, 115 с.
- 4) Бачу Г.С. *Судебно-медицинская экспертиза насильственной смерти у лиц с предшествующими заболеваниями*. Кишинев, 1971, 88 с.
- 5) Ботезату Г.А. *Судебно-медицинская диагностика давности наступления смерти*. Кишинев, 1975, 132 с.
- 6) Бачу Г.С. *Сопротивление и повреждения грудной клетки при её компрессии*. Кишинев: Штиинца, 1980, 172 с.
- 7) Ботезату Г.А., Мутой Г.Л. *Асфиксия (несчастные случаи, казуистика, заболевания)*. Кишинев, 1983, 95 с.
- 8) Казарновская М.Л. *Репродукция лимфоцитов трупной крови*. Кишинев: Штиинца, 1983, 103 с.
- 9) Астафьев Б.А., Максимов П.И. *Гельминтозы в судебно-медицинской диагностике*. Кишинев: Штиинца, 1984.
- 10) Ботезату Г.А., Тетерчев В.В., Унгуриян С.В. *Диагностика давности смерти в судебной медицине*. Кишинев 1987, 136 с.
- 11) Vasiu Gh. *Accidente la copii*. Chişinău, 1987, 138 p.
- 12) Vasiu Gh. *Bazele morfologiei de vârstă și adaptării sportive*. Chişinău, 1987, 76 p.
- 13) Бачу Г.С., Филявич А.Е., Николаевская Ю.Л. *Электро-поли-интервало-кардиография у спортсменов*. Кишинев, 1989, 103 с.
- 14) Ботезату Г.А., Бачу Г.С., Мутой Г.Л., Тетерчев В.В., Унгуриян С.В. *Судебно-медицинская экспертиза повреждений и насильственной смерти у*

- лиц с предшествующими заболеваниями. Кишинев, 1989, 173 с.
- 15) Baciу Gh., Guțu I., Moroșan R. *Bazele anatomiei, fiziologiei și igienei*. Chișinău: IPC „USM”, 1989, 83 p.
 - 16) Baciу Gh. *Anatomie și morfologie sportivă*. Chișinău 1993, 283 p.
 - 17) Baciу Gh. *Curs de medicină legală*. Chișinău: USM, 1993, vol. I, 78 p.
 - 18) Baciу Gh. *Curs de medicină legală*. Chișinău: USM, 1993, vol. II., 80 p.
 - 19) Baciу Gh. *Medicina legală*. Chișinău: Știința, 1993, 150 p.
 - 20) Ungurean S. *Medicina legală*. Chișinău: Știința, 1993, 415 p.
 - 21) Baciу Gh., Ungurean S. *Cercetarea medico-legală a cadavrului*. Chișinău, 1996, 104 p.
 - 22) Baciу Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 97 p
 - 23) Baciу Gh. *Medicina legală*. Chișinău: Ruxanda, 1999, 230 p.
 - 24) Botezatu Gh., Cuvșinov I., Mutoi Gr., Tetercev V., Ungurean S. *Ghid practic de medicină legală (material didactic)*. Chișinău, 1999, 114 p.
 - 25) Ungurean S. *Deficiențe medicale: cazuri și consecințe*. Chișinău, 2001, 123p.
 - 26) Plahteanu M., Baciу Gh., Pădure A. *Aspecte medico-legale lezionale în traumatologia mecanică*. Iași, 2004, 370 p.
 - 27) Tetercev V., Mateiciuc V., Pădure A. *Examinarea medico-legală a cadavrului la fața locului*. Chișinău, 2004, 68 p.
 - 28) Dolea I., Doraș S., Baciу Gh., Pădure A., Coșiu I, Râjcovă S. *Expertiza judiciară în cauzele privind minnoria*. Chișinău, 2005, 132 p.

- 29) Baciú Gh., Pădure A., Șarpe V. *Traumatismele mecanice în aspect medico-legal*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2006, 255 p.
- 30) Baciú Gh. *Centrul de Medicină Legală la 50 de ani*. Chișinău, 2006, 133 p.
- 31) Baciú Gh. *Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanei (Ghid practic)*. Chișinău, 2008, 178 p.
- 32) Baciú Gh. *Suport de curs la medicina legală*. Institutul Național al Justiției, Chișinău, 2009.
- 33) Baciú Gh. *O viață de zbucium*. Chișinău, 2009, 386 p.
- 34) Baciú Gh. *Orașul Bălți și oamenii lui*. Chișinău, 2011, 498 p.
- 35) Pădure A. *Evaluarea medico-legală a deficiențelor din asistența medicală de profil chirurgical*. Chișinău, 2011, 141p.
- 36) Baciú Gh. *Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu”*. Chișinău, 2012, 297 p.
- 37) Baciú Gh. *Curs de medicină legală*. Chișinău: Balacron, 2013, 302 p.

Ridicarea nivelului de cunoștințe teoretice și practice ale medicilor a devenit o axiomă importantă a activității contemporane. În favoarea acestui deziderat incontestabil vorbesc cerințele sporite ale populației față de calitatea serviciilor medicale prestate, situațiile de risc în activitatea profesională, implementarea multor metode moderne de investigații. În acest context, îmbucurător este faptul implementării în practica medico-legală a unor standarde în anumite forme de activități. Dintre acestea fac parte regulamentele de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale (2003), de apreciere medico-legală a gravității corporale în traume cranio-cerebrale (2005), precum și un set de metode standardizate ale investigațiilor de laborator. Multe forme de activități medico-legale au fost implemen-

tate în calitate de ghiduri și recomandări practice sau indicații metodice. Vom enumera doar câteva dintre acestea.

- Методическое письмо по судебно-медицинской экспертизе травматических мозговых апоплексий (П.Г. Арешев, 1959).
- Об улучшении судебно-медицинской экспертизы несмертельных повреждений нижних конечностей в случаях автомобильной травмы (П.И. Максимов, 1959).
- О некоторых вопросах квалификации телесных повреждений и процессуального положения судебно-медицинской экспертизы (П.И. Максимов, Ф.А. Сигал, 1960).
- О повышении качества судебно-медицинской экспертизы смертельных отравлений медикаментами (Н.М Волкова, 1971).
- Методика забора и фиксации трупного материала для гистологического обнаружения в нём гликогена (М.Л. Казарновская, 1971).
- Учёт экспертиз в судебно-медицинских амбулаториях Молдавии (Г.П. Блувштейн, 1971).
- Об экспертной оценке предела прочности грудной клетки к статическим нагрузкам (Г.С. Бачу, 1980).
- О моделях повреждений грудной клетки при различных дозах ее компрессии между предметами с широкими и плоскими поверхностями (Г.С. Бачу, 1981).
- Аprecierea medico-legală a gravității vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale (Gh. Baciuc, I.Cuvșinov, A. Pădure. ș.a. 2005).
- Cerințele înaintate față de perfectarea fișei medicale a bolnavului de staționar (A. Pădure, Gh. Baciuc, Vl. Hotineanu, 2009).

Alte realizări științifice au fost confirmate prin obținerea numeroaselor certificate de inovator și a brevetelor de invenție.

Brevete de invenție
(autori Gh. Baci și A. Siloci)

- Metodă de diagnostic al leziunilor prin armă de foc. Brevet nr. 1149 din 26.12.1997.
- Metodă de determinare a tragerilor de la distanță mică. Brevet nr. 1411 din 31.05.1999.
- Metodă de degresare a preparatului biologic dermic. Brevet nr. 1246 din 30.06.1999.
- Metodă de radiodiagnostic al direcției de tragere. Brevet nr. 1266 din 31.07.1999.
- Metodă de examinare a leziunilor prin armă de foc. Brevet nr. 1277 din 31.07.1999.
- Metodă de diagnostic al provenienței intravitale a șanțului de strangulare. Brevet nr. 1147 din 12.08.1999.
- Metodă de determinare a distanței și direcției de tragere din pistol de la distanță mică pe sectoare deschise ale corpului. Brevet nr. 1148 din 22.08.1999.
- Metodă de diagnostic al tragerilor de la distanță mică. Brevet nr. 1344 din 30.11.1999.
- Metodă de determinare a direcției de tragere. Brevet nr. 1388 din 30.01.2000.
- Metodă de stabilire a datei morții la cadavrele aflate în mediu cu umiditate sporită. Brevet nr. 2697 din 12.10.2004.
- Metodă de determinare a vechimii morții. Brevet nr. 2785 din 30.06.2005.

Pe parcursul celor 60 de ani de la fondarea CML au fost editate 13 culegeri de lucrări științifice (inclusiv în 2011). Primele 4 culegeri (1955, 1958, 1960, 1963) cu denumirea «Судебно-медицинские записки» au fost redactate de Petru Aреșev. Ele cuprindeau 58 de articole scrise în ex-

clusivitate de medicii legiști din republică. De menționat că Biblioteca Regală a Marii Britanii a solicitat pe atunci câteva volume din prima ediție, considerând-o originală după denumire și conținut. La a V-a ediție cu aceeași denumire în calitate de redactor-șef a fost aprobat dl profesor Adrian Kurdiumov, dar în legătură cu decesul lui ediția a fost îngrijită de Gh. Baci, secretar responsabil. Din cele 53 de articole ale acestei ediții 46 aparțineau autorilor autohtoni. Următoarele trei ediții (1977, 1981 și 1986) au fost redactate de dl profesor Gh. Botezatu. Toate edițiile împreună au inclus 241 de articole, dintre care circa 25% aparțineau autorilor moldoveni.

Discutarea cercetărilor științifice ale medicilor legiști moldoveni

În perioada sovietică (1945–1990), în RSSM nu s-a organizat nici o întrunire științifică în medicina legală, deși erau posibilități reale.

În 1997, Catedra de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”, pentru prima dată în republică, organizează o conferință internațională de ramură, consacrată aniversării a 75-a de la nașterea profesorului Petru Areșev, fondatorul școlii științifice din republică. La conferință au participat delegații din România, Federația Rusă, Italia, Belarus. Cu prilejul acestui eveniment însemnat, au prezentat cuvinte de salut Mihai Magdei, ministrul Sănătății, Victor Pușcaș, președintele Curții Supreme de Justiție, Mihai Plămădeală, ministrul Afacerilor Interne, academicianul Ion Ababii, rector al USMF „Nicolae Testemițanu”, academicianul Boris Melnic, președintele Comisiei Superioare de Atestare, Dumitru Ursu, prim-adjunct al Procurorului General, Petru Maximov, fostul șef al serviciului medico-legal din republică, Timofei Moșneaga, medic-șef al SCR, oaspeții din România, Rusia, Italia.



Deschiderea Conferinței Internaționale a medicilor legiști din RM (4 septembrie, 1997). Gheorghe Baciu, președinte (la tribună); academicianul A. Solohin (Moscova); academicianul Ion Ababii, rectorul USMF, și profesorul Angelo Fiori (Italia).



Chișinău, 1997. Participanții la Conferința Internațională a medicilor legiști din Republica Moldova.

Am fost onorați și de prezența unor personalități notorii: Anatol Solohin, academician din Federația Rusă, Angelo Fiori, profesor din Italia, o mare grupă de savanți din România, în frunte cu Dan Perju-Dumbravă, Ștefan Botez, Lidia Barbari, Diana Bulgaru-Iliescu și alții. Foarte binevenită a fost editarea, cu acest prilej, a unei culegeri de lucrări științifice, precum și monografia mea „Istoricul medicinei legale în Republica Moldova”.

La 27-28 septembrie 2001 a avut loc Congresul I Internațional al medicilor legiști din Republica Moldova, la care au participat peste 25 de oaspeți din alte țări. Printre aceștia a fost o delegație de savanți din România: profesorii Vasile Astărăstoae, Monica Plahteanu, Călin Scripcaru, Dan Perju-Dumbrava, doctorii Ștefan Botez, Diana Bulgaru-Iliescu, Tatiana Gurițencu, Elena Cazacu, Simona Grămadă, Bogdan Mălinescu, Nicolae Bărbulescu, Beatrice Ioan, Daniela Beldman, Carleta Teodorescu, Ludmila Briceag ș.a. Cu această ocazie au fost editate o monografia „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (autor Gh. Baciu) și o culegere de lucrări a 55 de autori, distribuite în 3 compartimente: „Probleme de istorie și organizare”; „Infracțiunile contra vieții și sănătății omului” și „Varia”. Dintre lucrările prezentate la reuniune au fost evidențiate cele ale lui Iurie Gusakov (Minsk), Monicăi Plăhteanu, Simonei Gramadă, Bogdan Mălinescu, Dianeii Bulgaru-Iliescu, Tatianeii Gurițencu, Elenei Cazacu și ale altor oaspeți din România.

Lucrările Congresului I Internațional s-au terminat cu o masă frumoasă, care a avut loc în Palatul Sindicatelor din Moldova. A doua zi, împreună cu oaspeții sosiți de peste hotarele republicii, am vizitat beciurile de vinuri din Mileștii Mici, raionul Ialoveni, iar mai apoi am petrecut pe malul lacului din satul Costești, cu zeamă de pește și bere.



La o întâlnire de suflet la Mileștii Mici, după închiderea lucrărilor primului congres al medicilor legiști din RM.
Chișinău, 2001.

În anul 2006, la Chișinău, a avut loc al treilea for științific – Conferința a II-a a medicilor legiști din RM, consacrată aniversării a 55-a de la fondarea CML și 15 ani de la proclamarea independenței Republicii Moldova. Lucrările prezentate au fost publicate în „Materialele Conferinței a II-a a medicilor legiști din RM”, redactate de profesorul Gh. Baciuc, conferențiarul Ion Cuvșinov, Andrei Pădure și Vasile Șarpe. Majoritatea din cele 32 de lucrări publicate au fost consacrate cercetărilor pe cadavre și persoane.



Delegații Conferinței a II-a a medicilor legiști din RM
(octombrie, 2006)

În anul 2011 a avut loc Congresul II al medicilor legiști din Republica Moldova, consacrat aniversării a 60-a de la fondarea CML, cu participarea internațională. Materialele lucrărilor au fost publicate într-o ediție aparte. Din comitetul științific de editare au făcut parte Gh. Baciuc, Ion

Cuvșinov, A. Pădure, V. Șarpe și A. Bondarev. Culegerea include 34 de articole, repartizate în 4 compartimente: „Probleme de istorie și organizare”; „Aspectele clinice și tanatologice ale activității medico-legale”; „Investigații de laborator” și „Varia”.

Un interes deosebit prezintă aspectele practice ale expertizelor medico-legale cu caracter molecular-genetic. Cartea se încheie cu un articol consacrat memoriei profesorului universitar, Gheorghe Botezatu, fostul șef al Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”.

La congres au participat delegații de la România, Belarus, Kazahstan. Cea mai mare delegație a fost din România: Călin Scripcaru, Dan Perju-Dumbrava, Iulius Fulga, Doina Moaleș, Elena Butnaru, Adrian Șpac, Irina Streba, Bogdan Roșu, Hadrian Vaida, Marcela Bădărău, Narcis Vâlceanu, Paul Volsitz ș.a.



Prezidiul celui de al II-lea Congres al medicilor legiști din Republica Moldova, (Chișinău, 2011). La tribună – prof. Gh. Baciuc, în prezidiu: A. Pădure, V. Ovsyuk (Belarus), I. Cuvșinov, Ș. Islamov (Kazahstan), C. Scripcaru (România).



Delegații celui de al II-lea Congres al medicilor legiști din Republica Moldova. Chișinău, 2011.

Colaborări științifice

Până în anii 1990–1992, colaborările mele științifice se limitau la spațiul republicilor ex-sovietice; acces peste hotarele ei aveau doar anumiți savanți din Moscova. Fondarea școlii autohtone de medicină legală, după proclamarea Republicii Moldova ca stat independent, a lărgit posibilitățile de colaborări științifice cu savanții din alte țări. Astfel, în anul 1994 am participat la al II-lea Simpozion Internațional pe probleme de bioetică, organizat de profesorul Gheorghe Scripcaru la Iași, în cadrul căruia am făcut cunoștință cu mulți savanți medici legiști din Europa de Est.



Delegații Moldovei la un simpozion științific din Iași (1994).

De la stânga: M. Dresler (Timișoara), Gh. Scripcaru (Iași), Gh. Botezatu, V. Astărăstoaiie (Iași), Gh. Baciuc, I. Cuvșinov și S. Ungurean.

Alte posibilități de colaborări în ramură ne oferă Academia Balcanică de Științe Medico-Legale, care organizează congrese anuale în Turcia, Grecia, Albania, Bulgaria, Macedonia ș.a.). Delegația medicilor legiști din Mol-

dova a participat la congresele de la Constanța (România; 2005); Stara Zagora (Bulgaria; 2006), Ohrid (Macedonia; 2007) și Kavala (Grecia; 2009) etc.



La Congresul Academiei Balcanice de Științe Medico- Legale de la Stara Zagora (Bulgaria, 2006).

De la stânga: Ștefan Botez (Constanța); Călin Scripcaru (Iași); Elena Balica (Chișinău); Vasile Astărăstoai (Iași); Gheorghe Baci (Chișinău); Diana Bulgaru-Iliescu (Iași); E.N. Michalodimitrakis (Grecia).

În luna noiembrie 2006, directorul Centrului de Medicină Legală, profesorul Gh. Baci a participat la Primul Congres Internațional al medicilor legiști din Sudan Khar-toum, unde a susținut un raport cu tema: „Mecanogeneza leziunilor compresionale asupra toracelui”, lucrare bazată pe datele unor cercetări experimentale. Directorul Institutului de Medicină Legală din Sudan, profesorul Ogail El Nour, a subliniat valoarea științifică a cercetărilor experimentale.

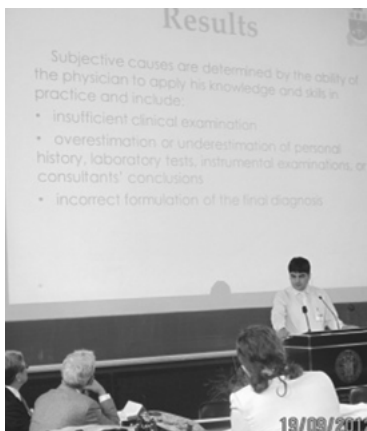


21 noiembrie 2006, Khartoum.

Prima conferință internațională a medicilor legiști din Sudan a fost organizată de profesorul Ogail ElNour, director al Institutului de Medicină Legală. O parte din delegații au fost în oșpeție la gospodarul casei Abu ElFadel (în haine de culoare albă, din stânga). Lângă el se află medicul legist Dr. Mohamed din Egipt, urmat de Dr. Hagi din Yemen, Dr. Sabir Alul din Palestina și profesorul Gheorghe Baciuc din Republica Moldova – în timpul unei recepții.



Simpozionul pe probleme de
psihiatrie judiciară (noiembrie, 2011), Iași, Socola.



Participarea domnilor A. Pădure și A. Bondarev la cel de al 91-lea Congres Anual al Societății Științifice de Medicină Legală din Germania (Freiburg, 2012).

Aportul societății științifice a medicilor legiști din Moldova

Activitățile de cercetare la Catedra medicină legală, organizate și conduse de către Petru Areșev, aveau tangențe directe cu fondarea societății științifice a medicilor legiști și a criminaliștilor, filială a Societății Unionale respective. Scopul principal al ei era lărgirea influenței cercetărilor științifice asupra calității activității practice și implicarea în procesul de cercetare a mai multor specialiști din republică. Astfel, în noiembrie 1956 s-a identificat un grup de inițiativă în frunte cu șeful catedrei Petru Areșev, din care făceau parte Margareta Kazarnovski (secretar), Nadejda Volkov, Petru Maximov și Isaac Șroit².

În perioada de până la alegerea Consiliului de conducere, grupul de inițiativă a anunțat înscrierea membrilor potențiali ai Societății republicane, în conformitate cu alineatul 10 al statutului Societății Medicilor Legiști din URSS, aprobat la 30 martie 1947. La recomandarea grupului de

inițiativă, au fost aleși primii membri ai Societății moldovenești: Margareta Dubravski, Antonina Kuțov, Galina Cebatiuk și Ana Zimakov, care dispuneau de o vechime suficientă de activitate pe specialitate și au prezentat rapoarte la ședința Catedrei de medicina legală.

Deja în cadrul primei ședințe din 6 decembrie 1956, Petru Areșev a prezentat un raport intitulat „Proiectul Regulamentului de efectuare a expertizei cu privire la leziunile corporale la persoane”. La această ședință s-a decis elaborarea noului Regulament de apreciere medico-legală a gradului de gravitate a leziunilor corporale, care l-ar înlocui pe cel aprobat încă în anul 1928 în URSS și valabil la acel timp. În cadrul aceleiași ședințe, medicul legist Fridrih Sigal a demonstrat un caz de leziune corporală gravă prin amputarea cu briciul a organelor genitale externe.

La a doua ședință a Societății a fost audiat raportul procurorului A.I. Naidis referitor la importanța expertizelor medico-legale în cercetarea dosarelor legate de hetero-agresiune. El le-a recomandat medicilor legiști să se abțină de la expunerea părerii referitoare la versiunea infracțiunii. La ședința a treia a Societății, Petru Maximov a prezentat un raport cu tema: „Importanța cercetării medico-legale a fragmentelor membrilor inferioare, înlăturate în timpul operației”. Tot la această ședință, Margareta Kazarnovski a prezentat o informație cu privire la conferința medicilor legiști din Harkov, consacrată memoriei profesorului ucrainean N.S. Bokarius.

La ședința adunării generale a Societății medicilor legiști din RSSM din 23 februarie 1957, P. Areșev a prezentat un succint raport despre activitatea Societății din momentul constituirii. Oficial, a fost ales organul de conducere și comisia de revizie. Președinte al Societății a devenit Petru Areșev, iar secretar – Margareta Kazarnovski. La 8

iunie 1957, în cadrul adunării generale a Societății a fost aprobată componența delegației moldovenești pentru a participa la cea de a III-a Conferință Unională a medicilor legiști și a criminaliștilor, care urma să se desfășoare la Riga. Din partea RSSM, la această conferință au fost delegați: P. Areșev, Gh. Botezatu, M. Kazarnovski, G. Cebatiuc, M. Dubravski, E. Sadikov, precum și juriștii N. Pekarski și A. Naidis. La conferința de la Riga, Petru Areșev a fost ales în componența Comitetului de conducere al Societății medicilor legiști și a criminaliștilor din URSS³



Delegații RSSM la Conferință Unională a medicilor legiști și a criminaliștilor. Riga, 8 iunie 1957.

Pe parcursul anului 1958 au avut loc trei ședințe ale Societății. În cadrul lor s-au discutat următoarele probleme: analiza a 21 contraexpertize medico-legale privind leziunile corporale, executate în anii 1955–1957 (P. Areșev), și traumatismul auto printre copii (M. Kazarnovski). În anul 1959 au avut loc 5 ședințe ale Societății.

La 24 iunie 1959, după raportul de dare de seamă al Comitetului de conducere, a fost aprobată noua componență: Petru Areșev (președinte), Antonina Jivatov (secretar), M. Kazarnovski, P. Maximov și A. Naidis (membri). În ședința Societății din 23.12.1959 a fost discutată teza de doctor în medicină a asistentei catedrei Nadejda Volkov cu tema: „Aprecierea medico-legală a leziunilor membrilor superioare”, precum și raportul medicului legist Mihail Leonov cu tema: „Caz de tranvestivism stabilit prin expertiza medico-legală a unei persoane înecate”, ulterior publicat în culegerea «Судебно-медицинские записки» (1960).

În anii 1960–1962 au avut loc 24 de ședințe ale Societății medicilor legiști și a criminaliștilor din RSSM. Pe lângă informațiile privind desfășurarea conferințelor științifice din Perm, Groznâi, Leningrad, Riga, s-au mai discutat manualele de medicină legală elaborate de Mihail Kernbah (București) și Mihail Avdeev (Moscova, 1959). La 17.11.1960 a fost pusă în discuție teza de doctor habilitat a lui Petru Areșev⁴.

La 10 ani de activitate, Societatea științifică a medicilor legiști număra deja 32 de membri, inclusiv un doctor habilitat (P. Areșev). În perioada dată au fost organizate 70 de ședințe, în cadrul cărora au fost audiate 125 de rapoarte, 31 dintre care erau consacrate diverselor forme de traumatisme, 12 – problemei raportului de cauzalitate dintre traume și maladiile preexistente (P. Areșev, Gh. Baciuc, Gh. Botezatu, N. Volkov, Gr. Mutoi ș.a.). Cercetările consacrate problemelor din domeniul traumatologiei medico-legale în acea perioadă deveniseră prioritare.

În legătură cu plecarea profesorului Petru Areșev de la ISMC, la 01.12.1966 a avut loc ședința de totalizare a Societății, în calitate de președinte fiind aprobată dna doctor în medicină Nadejda Volkov. În componența Comitetului de conducere au intrat Gheorghe Baciuc (secretar), Gheor-

ghe Botezatu, Petru Maximov și Rodica Stratan (membri). După doi ani de la acest eveniment (31.10.1968), președinte al Societății a devenit șeful catedrei de medicină legală, profesorul universitar Adrian Kurdiuov, iar din componența Comitetului de conducere au făcut parte Gheorghe Baci (secretar), Gh. Botezatu, P. Maximov și N. Volkov (membri). La ședința (nr.111) din 26 ianuarie 1972, funcția de președinte al Comitetului de conducere al Societății medicilor legiști din RSSM, a fost preluată de către conferențiarul Gheorghe Botezatu (după decesul prof. A. Kurdiuov).



Președintele Societății științifice Nadejda Volkov (în centru).
Ultimul din dreapta – Petru Maximov, primul din stânga – Gheorghe Botezatu.

La ședința din 21.12.1972, consacrată aniversării a 50-a a URSS, au fost audiate câteva rapoarte: „Despre dezvoltarea serviciului medico-legal din Moldova în perioada sovietică” (P. Maximov); „Realizările tanatologiei medico-legale sovietice” (Gh. Botezatu); „Realizările medicilor legiști sovietici în cercetarea corpurilor delictate” (N.Volkov). Tot la această ședință a fost discutată și aprobată te-

ma tezei de doctor habilitat („Aprecierea medico-legală a traumelor închise ale toracelui”) a doctorului în medicină Gh. Baciu.

În anii premergători, anual aveau loc câte 7-8 ședințe, la care se discutau diverse probleme de importanță teoretică și practică pentru specialiștii din domeniul medicinei legale. De asemenea, prezentau informații participante conferințelor și simpoziunelor științifice desfășurate în alte orașe ale URSS. Se practicau referate asupra noilor ediții de monografii și manuale.

La 23 aprilie 1981 a avut loc o ședință (nr. 197) specială, consacrată comemorării fondatorului Societății științifice a medicilor legiști din republică, celui care a fost profesorul universitar Petru Areșev. În amintirea lui au luat cuvântul discipolii săi apropiați Gh. Botezatu, P. Maximov, N. Volkov, M. Kazarnovski, Gr. Bluvștein și Gh. Baciu.

La ședința (nr. 222) din 26 ianuarie 1984 s-a decis ca numărul membrilor Comitetului de conducere al Societății științifice republicane să fie mărit până la 7 persoane. Profesorul universitar Gheorghe Botezatu a fost ales în calitate de președinte, iar Petru Maximov, șeful Biroului de Expertize Medico-Legale – în calitate de adjunct al președintelui. În componența Comitetului de conducere au mai fost desemnați: doctorul habilitat în medicină Gh. Baciu, doctorii în medicină S. Ungurean (secretar) și Gr. Mutoi, expertii Gr. Bluvștein și V. Strutinski. În calitate de membri ai comisiei de revizie au intrat: Gh. Cotelea, F. Sigal și Victoria Cerneavski⁵.

Pe parcursul a 30 ani de activitate (1986), Societatea medicilor legiști din RSSM a organizat peste 250 de ședințe. Numărul membrilor ei a crescut până la 70 de persoane, inclusiv 2 doctori habilitați și 5 doctori în medicină, mulți specialiști de categorie superioară din toate raioanele republicii. În cadrul acestor ședințe erau discutate pe larg probleme referitoare la optimizarea organizării, dezvoltarea

rea științifică și practică a medicinei legale. Concomitent, au fost aduse la cunoștință și implementate realizările de ultimă oră ale științei medicale. La ordinea zilei au fost și noutățile editoriale (monografii, manuale), tezele de doctor ale membrilor Societății⁶.

Începând cu anul 1991, după destrămarea URSS, ședințele Societății au devenit mai rare și mai puțin eficiente, astfel încât în anii 1994–1995 Societatea s-a încetat practic activitatea și menirea ei de bază, iar ședințele se organizau sporadic – cu prilejul Conferinței din 1997 și Congresului din 2001.



La tribună – secretarul Societății științifice a medicilor legiști din RM, conferențiarul Andrei Pădure, în prezidiu – președintele Societății, profesorul Gheorghe Baciuc și vicepreședintele, conferențiarul Ion Cuvșinov (1995).

Necesitatea formării unui organ de natură științifică, care să servească drept reper pentru activitatea practică, a determinat renașterea Societății Științifice. Astfel, la ședința generală din 18.02.2005 (nr. 282), la care au partici-

pat 41 de membri, a fost aprobat noul statut al Societății Științifice și noua componență a Comitetului de conducere. Consiliul Coordonator a fost constituit din 5 membri: Gheorghe Baciu – președinte, Ion Cuvșinov – vicepreședinte, Andrei Pădure – secretar, Valeriu Tetercev – trezorer și Grigore Mutoi – membru. Totodată, a fost constituită Comisia de cenzeni, în următoarea componență: Vasile Șarpe – președinte, Parascovia Bolduratu – secretar și Valeri Savciuc – membru. La ședința următoare a fost aprobat planul de activitate al Societății și s-a luat decizia de a o completa cu noi membri⁷.

După soluționarea problemelor organizatorice, Societatea și-a reluat activitatea științifică, anual fiind organizate câte 3-4 ședințe consacrate unor probleme stringente cu care se confruntau medicii legiști practicieni, precum: aprecierea medico-legală a gravității vătămării corporale în traumele cranio-cerebrale, sarcinile serviciului medico-legal în accidente cu numeroase victime omenești, caracterul morfologic macroscopic al leziunilor meningo-cerebrale, modificările morfologice macro- și microscopice în dilacerarea și contuzia măduvei spinării, diagnosticul medico-legal al caracterului penetrant al plăgilor înțepătăite ale toracelui, calitatea documentației medico-legale – concepție importantă pentru organul de urmărire penală, neajunsurile informaționale din fișele medicale de staționar ca document juridic și impactul lor, indicii morții neviolente în Republica Moldova, cronologia modificărilor de reactivitate la leziunile organelor interne în trauma închisă a abdomenului, caracteristica criminalistică a plăgilor produse prin arme de foc etc.

În cadrul ședințelor societății pe parcursul anilor 2008 și 2009, șefii laboratoarelor au prezentat rapoarte în care au analizat principiile de prelevare, ambalare, păstrare și prezentare în laborator a corpurilor delictive și probelor de origine biologică.

Concomitent, Societatea și-a reluat una dintre importantele meniri – de a analiza valoarea cercetărilor științifice realizate în cadrul tezelor de doctor și doctor habilitat în medicină. Astfel, în cadrul ședințelor au fost audiate rapoarte pe marginea tezei de doctor în medicină a doctorandului Eduard Lungu (2006) și a tezei de doctor habilitat în medicină a dlui Andrei Pădure (2006, 2008).

Începând cu anul 2009, conducerea Centrului de Medicină Legală a inițiat activități orientate spre consolidarea capacităților expertizei medico-legale autohtone în documentarea și probarea consecințelor fizice ale torturii, tratamentelor crude, inumane și degradante. În practica medico-legală a fost implementat Protocolul de la Istanbul, au fost întreprinse și alte acțiuni menite să îmbunătățească calitatea lucrului medicilor legiști și a concluziilor medico-legale în această problemă importantă de stat. Este evident că unele acțiuni au întâmpinat dificultăți practice. Din aceste considerente, au fost organizate 2 ședințe (2009, 2010) ale Societății Științifice, menite să faciliteze constituirea necesității de schimbare a situației și să-i ajute pe medicii legiști să aplice adecvat în practică schimbările inovatoare.

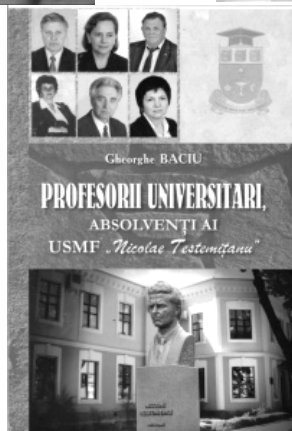
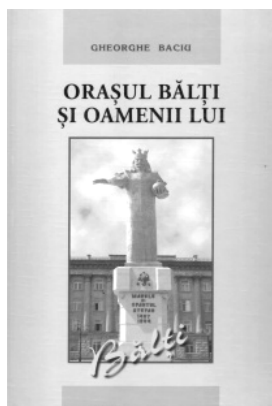
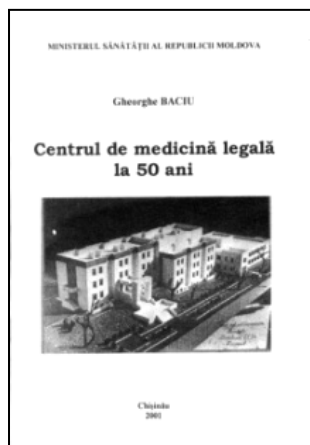
Făcând o privire retrospectivă asupra activității Societății Științifice a medicilor legiști din Republica Moldova, se poate spune că acest organ colegial și-a adus, indubitabil, contribuția la formarea comunității medico-legale autohtone, promovarea valorilor științifice naționale, implementarea experienței medico-legale internaționale și îmbinarea teoriei cu practica. Totodată, expansiunea internetului, ca formă de obținere a informațiilor de orice natură în aspect mondial a redus esențial însemnătatea societăților științifice de altădată, ceea ce impune o reformare cardinală și o adaptare la cerințele contemporane.

Lucrări cu caracter istoric

În afara cercetărilor științifice aplicative, unii medici legiști din republică au realizat și anumite lucrări cu caracter istoric. Astfel, Grigore Bluvștein a fost cel care publică o serie de informații (1960, 1968, 1971) referitoare la conferințele (seminarele) anuale de dare de seamă a serviciului medico-legal, precum și recenzii la cărțile editate de către medicii legiști din URSS. Ulterior, dumnealui publică câteva articole, cum sunt: „Cercetările medico-legale în Basarabia în anii 60 ai sec. XIX” (1973); „Primele cercetări pe cadavre în Basarabia” și altele.

În anul 1969, Gheorghe Baciuc a publicat un articol⁸ în care prezintă secvențe despre activitatea consângeanului nostru, absolvent al Academiei Medico-Militare din Sankt Petersburg (1907), Constantin Frunze, fratele renumitului lider sovietic și conducător armată – Mihail Frunze, decedat (1925) în condiții extrem de suspecte pe masa de operație. Ambii frați s-au născut în orașul Pișpec (redenumit Frunze), capitala Tadjikistanului, în familia felcerului militar Vasile Frunze, originar din părțile Orheiului. Constantin Frunze a deținut funcția de Specialist principal al MS medic legist al RSS Tadjice. În 1940 se transferă cu lucrul la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Medicinii Legale din Moscova, alături de profesorul Adrian Curdiumov. În scurt timp după sosirea la Moscova, C. Frunze decedează de un atac de cord.

Ceva mai târziu, Gheorghe Baciuc lansează două cărți: „Istoricul medicinei legale în Republica Moldova” (1997) și „Centrul de Medicină Legală la 50 de ani” (2001). Urmează lucrări cu caracter istorico-publicistic: „O viață de zbuțiu” (2009); „Orașul Bălți și oamenii lui” (2011) și „Profesori universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” (2012).



REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Baci, Gh. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 97 p.
2. Арешев П.Г. *Об организации и деятельности Молдавского отделения научного общества судебных медиков и криминалистов*, Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1958, с. 97-98.
3. Арешев П.Г. *О деятельности Молдавского общества судебных медиков и криминалистов*. Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1960, №. 3, с. 77-79.
4. Арешев П.Г. *О деятельности Молдавского общества судебных медиков и криминалистов*. Судебно-медицинские записки. Кишинёв, 1963, №. 4, с. 93-98.
5. Арешев П.Г.; Ботезату Г.А. *Итоги работы Молдавского республиканского научного общества судебных медиков*. Здравсохранение, Кишинев, 1967, №. 3, с. 61.
6. Botezatu, Gh.; Cuvșinov, I. *40 ani de activitate a Societății științifice a medicilor legiști din Republica Moldova*. (Etiopatogenia infracțiunilor comise împotriva omului). Chișinău, 1997, p. 12-13.
7. Baci, Gh., Cuvșinov, I., Pădure A. *Istoricul fondării și dezvoltării societății științifice a medicilor legiști din Republica Moldova*. Materialele Congresului II al medicilor legiști din RM. Chișinău, 2011, p. 10-14.
8. Бачу Г.С. *Константин Васильевич Фрунзе – крупный организатор судебно-медицинской службы*. Здравсохранение, Кишинев, 1969, №5.

*Niciodată nu trebuie să te rușinezi
a mărturisi că ai greșit. Înseamnă
doar să spui, cu alte cuvinte,
că astăzi ești mai înțelept decât ieri.*

Marcel Achard

XII

IMPORTANȚA CONCLUZIILOR MEDICO-LEGALE ÎN STABILIREA ADEVĂRULUI SOCIO-JURIDIC

Rolul social al medicinei legale se manifestă prin contribuția adusă la descoperirea actelor criminale, iar valoarea probatorie a expertizei medico-legale constă în folosirea informațiilor și a posibilităților reale pentru demonstrarea legăturilor de cauzalitate dintre faptele antisociale și consecințele lor asupra victimelor agresate.

Rezultatele expertizelor medico-legale, de obicei, sunt decisive în descoperirea celor mai grave infracțiuni comise împotriva demnității, sănătății, integrității corporale și vieții persoanei. În acest context marele savant român, Mina Minovici, încă la 20 decembrie 1892, în discursul său cu ocazia deschiderii Morgii din București, spunea: „*Medicina legală este chemată a rezolva probleme de justiție socială*”.

Importanța concluziilor medicale pentru hotărârile instanțelor judecătorești, în anumite cazuri, a fost demonstrată încă în anul 448 î.Hr. în *Dispozițiile celor 12 Tabele*, aprobate la Roma. Pe parcursul dezvoltării civilizației, și alte surse demne de informații au demonstrat că principala îndatorire a expertizei medico-legale este prezentarea unor probe pertinente și obiective organelor de drept pentru stabilirea adevărului socio-juridic. În acest context, Francis Bacon spunea: „Adevărul există independent de om și de omenire, în sensul că el nu depinde de bunul plac al oamenilor”.

La începutul secolului al XVII-lea, în țările europene încă nu exista o bază legislativă a expertizei medico-

legale, însă, era cunoscută importanța examinărilor medicale pentru rezolvarea multor probleme de ordin administrativ și judiciar. În lipsa prevederilor legale, medicii erau din ce în ce mai des antrenați în rezolvarea anumitor chestiuni pe dosarele penale. Concluziile medicilor deveniseră principala probă care influența asupra deciziilor aprobate de către organele de drept. Vorbind despre expertiza medico-legală din Rusia secolului XVII, N.Ia. Novombergski spunea: „Părerile medicilor căpătaseră mai mare încredere și cu preferință se luau în considerație¹”.

Încă în 1937, Mihail Kernbach menționa: „Juristul își face o educație în medicina legală și criminalistică pentru a putea avea o privire de ansamblu asupra complexului de factori ce formează o afacere criminală, și, ca să poată explica singur cauza infracțiunii. Să știe ce întrebări trebuie să le pună acestora, în ce măsură poate răspunde expertul sau când anume să apeleze la expert, ca nu cumva acesta să îngreueze sau să facă imposibilă cercetarea justiției. Apoi el va trebui să înțeleagă expertiza și să fie complet edificat asupra ei”².

Profesorul Mihail Kernbach considera că în medicina legală forma și concepția juridică se contopesc cu știința și tehnica medicală, pentru a se crea și oferi un sprijin deplin și obiectiv jurisdicției, care s-a născut din nevoia de a lumina judecata prin fixarea și interpretarea faptului medical. Ea se dezvoltă și se adaptează cuceririi spiritului în domeniul dreptului și al dreptății, chemate să hotărască păstrarea sănătății morale a societății.

Este cunoscut că medicina legală dintotdeauna a servit drept mijloc de protecție și de consolidare a ordinii publice

¹ Новомбергский, Н.Я. *Врачебная экспертиза в Московской Руси* Военно-медицинский журнал. СПб, 1806, том 215, с. 9.

² Kernbach, M. *Medicina legală* Ed. Universității, Cluj, 1937, 744 p.

în țările unde legile statului erau respectate cu strictețe. Totodată, nici una dintre disciplinele medicale (și nu numai) nu reflectă, într-o măsură mai mare, moravurile și obiceiurile naționale decât medicina legală, care exprimă în mod indirect bazele statale ale țării respective, ceea ce, prin excelență, depășește cadrul unei specialități medicale propriu-zise.

De-a lungul istoriei, pentru a dovedi vinovăția în comiterea unei infracțiuni împotriva persoanei, s-a apelat la probe veridice, extrem de variate ca proveniență și interpretare, atât de cei care le prezintă, cât și de cei care împărtășesc dreptatea. În această privință sunt cunoscute și descrise numeroase forme de atitudini față de probele prezentate (în sens negativ și pozitiv), iar motivațiile acestor atitudini, nu rareori controversate, adesea erau influențate atât de orânduiala statală (sau politică), cât și de dezvoltarea social-economică a țării respective.

Drept exemplu de situații de acest gen ne pot servi condițiile în care se obțineau, în perioada Rusiei țariste, probele cu caracter medico-legal, descrise de Agnesa Gamburg³, cunoscut savant și medic legist din Ucraina (1962). Examinarea persoanelor agresate de către medici fără specializare în domeniul medicinei legale aveau loc în birourile anchetatorilor (la domiciliu etc.), iar autopsia cadavrelor – în locurile cele mai nepotrivite (cimitire, case părăsite, sub cerul liber, etc.). La judecată, medicul era considerat similar martorului, fără dreptul de a asista până la finele ședinței. Calitatea expertizei era apreciată de anchetator, care nu avea studii medicale. Dependența materială și judiciară a medicului, în ansamblu, nu contribuia la

³ Гамбург, А.П. *Развитие судебно-медицинской науки и экспертизы* Киев, 1962, с. 29-36.

aprecierea obiectivă a expertizei medico-legale ca probă de valoare, menită să stabilească circumstanțele reale ale evenimentului.

În literatura de specialitate au fost publicate numeroase cazuri când infractorii s-au identificat numai datorită probelor obținute în cadrul cercetărilor medico-legale sau prin participarea medicilor legiști în procesul investigațiilor prealabile. Exemplu de colaborare reușită a organelor de cercetare penală cu medicii legiști în descoperirea celor mai complicate acte criminale cu rezonanță socială, cu prisosință ne mărturisește cunoscutele cazuri de asasinări premeditate a zeci de victime nevinovate de către un singur ucigaș (Cicatilo), care a avut loc în anii 80 ai sec. XX, în regiunea Rostov, URSS.

Cu timpul, și eu am conștientizat faptul că scopul principal al activității medico-legale constă în soluționarea problemelor de ordin medical, cu prezentarea organelor de drept a unor concluzii obiective și argumentate științific, pentru stabilirea adevărului socio-juridic, în demonstrarea legăturilor de cauzalitate dintre faptele antisociale și consecințele lor asupra victimelor agresate. Pe bună dreptate, rezultatele expertizelor medico-legale capătă o importanță reală, iar în anumite cazuri ele sunt decisive în descoperirea infracțiunilor comise împotriva sănătății și vieții omului. Adică, expertiza medico-legală reprezintă un procedeu fără de care normele juridice în ceea ce privește protejarea juridică a dreptului la viață și sănătate ar fi minimalizate. Se poate spune că medicina legală întotdeauna a fost un mijloc de protecție și consolidare a ordinii publice și un sprijin competent al organelor de drept.

Nu toți medicii vor să recunoască că obiectivele și metodele de cercetare, scopurile și sarcinile atribuite practicii medico-legale diferă esențial de principiile asistenței me-

dicale acordate populației în instituțiile medico-sanitare publice. La acestea se poate adăuga și faptul că activitatea medico-legală se desfășoară în baza unor acte legislative, procedurale, normative și departamentale, care reglementează organizarea și efectuarea tuturor formelor de lucrări specifice, indică cerințele față de formularea concluziilor la caz, stipulează obligațiile și responsabilitatea specialiștilor etc.

Am pus accentul pe aceste momente, deoarece le consider importante. La prima vedere, s-ar părea că sunt bine cunoscute de toți, prin faptul că unele persoane, slab familiarizate cu specificul activității medico-legale, simplifică sau abordează incorect anumite informații cu caracter medical, astfel dăunând stabilirii obiective a evenimentului.

De remarcat: majoritatea expertizelor medico-legale în crimele comise contra persoanei necesită o cercetare minuțioasă, individuală și complexă, o atitudine obiectivă și dezinteresată, iar specialistul trebuie să posede cunoștințe profunde în domeniu. Cu atât mai mult, cu cât aceste cerințe se referă la cazuri complicate, neordinare, în care se derulează infracțiunea sau când, cu un anumit scop, se ascund unele informații prețioase.

Practica cotidiană, a demonstrat, cu prisosință, că nu întotdeauna este ușor de stabilit legătura de cauzalitate dintre traumă (afecțiune) și efectul ei asupra victimei, mai cu seamă în cazul în care diagnosticul clinic, inclus în documentele medicale, nu corespunde realității sau este întocmit cu anumite abateri din punct de vedere etiopatogenetic. Problema de cauzalitate se complică și mai mult atunci când între acțiune și efect se interpune intervenția medicului, mai cu seamă dacă aceasta se face intenționat, defectuos, care, la rândul său, induce în eroare organele de drept în stabilirea adevărului juridic. Spre regret, astfel de întâmplări există, după cum s-a stabilit și în cazul lui Mihai Eminescu.

1. Asasinare sau greșeală medicală?

N.P. Zagoskin⁴ descrie o expertiză din anul 1686, în cazul lui **Mihail Tuleșkin**, lucrător medical, care, în stare de ebrietate, a procurat un compus medicamentos ce conținea sublimat, în loc de remediu diuretic, pentru uricatul Iuri Prokofiev. Ultimul a decedat. Acest caz est descris în „Culegere de Legi a Imperiului Rus” sub denumirea „Sentința boierească”. Culegerea prezenta primul document oficial din Rusia, ce stipula pedepse pentru greșelile medicale. Legea dată prevedea: „Orice medic sau doctor, care, intenționat sau ocazional, a provocat moartea bolnavului va fi pedepsit cu moartea”.

2. Disparația și moartea senzațională a minorei Esther Solymossy

Un eveniment tragic a fost descris la finele sec. XVIII de Jürgen Thorwald⁵ și a avut loc pe timpul Imperiului Austro-Ungar, într-un sătuc maghiar Tisza-Eszlar, unde conlocuiau oameni de diferite confesiuni (romano-catolică, protestantă și mozaică), cu o atitudine dușmănoasă față de evrei. Acest caz senzațional a atras atenția publicului asupra importanței medicinei legale în descoperirea celor mai complicate crime comise contra omului.

La 1 aprilie 1882, o fetiță de numai 14 ani, Esther Solymossy, a plecat din casa stăpânei după vopsea. A fost văzută întorcându-se de la prăvălie, dar acasă nu a ajuns. S-a început căutarea fetiței. Peste o săptămână au apărut zvonuri fabuloase, precum că fiul ajutorului de rabin din

⁴ Загоскин, Н.П. *Врачи и врачебное дело в старинной России* Казань, 1891, с. 66.

⁵ Thorwald, Jürgen. *Un secol de luptă cu delicvența* Traducere: D. Dorobăț și Gh. Scripcaru. Iași, Ed. Moldova, 1997, vol. I, p.162-172.

localitate, un băiețel de numai 5 ani, pe nume Samuel, ar fi spus: „Tata a chemat-o pe Esther în casă, a spălat-o și a dus-o în sinagogă, unde Casapul a înjunghiat-o. Eu și frațele meu Moritz am văzut cum sângele era strâns într-o farfurie”. În regiune s-a instalat o situație socială alarmantă, cu evidente insinuări de ordin politic.

La 19 mai, în sat a apărut judecătorul de instrucție Bary (antisemit înverșunat) cu comisarii de securitate și câțiva polițiști. Judecătorul era convins că evreii au ucis fetița. La interogatoriu, declarațiile unui copil mic erau atât de contradictorii și fabuloase, încât orice alt anchetator le-ar fi abandonat. În scurt timp, băieții ajutorului de rabin, Samuel și Moritz, au fost întemnițați și maltratați în scopul de „a scoate” mărturisiri prin care s-ar dovedi implicarea evreilor la asasinare. În același timp, sătenii nu susțineau versiunea vehiculată „cică” de la un copil. Ziarele informau publicul cum că evreii sunt de vină. Din acest motiv, ei erau maltratați, persecutați, iar locuințele lor – jefuite...

La 21 mai, judecătorul Bary l-a predat pe băiatul mai mare, Moritz (14 ani), comisariatului de securitate, unde urma să „scoată” din el „niște mărturii utilizabile”. El a fost închis într-un grajd întunecos, amenințat că își va petrece tot restul vieții acolo, dacă nu-și va aminti cum fusese omorâtă Esther Solymossy. Spre miezul nopții, Moritz a fost bătut cu atâta cruzime, încât, în sfârșit, s-a oferit să mărturisească orice doresc ei.

În ziua de *18 iunie 1882*, judecătorul Bary a ajuns cu ancheta sa la punctul în care o nouă descoperire a produs o puternică încurcătură a cazului. În dimineața acelei zile extrem de călduroase, un paznic de câmp din satul Tisza-Dada a scos din râu cadavrul unei fete. Mâna stângă era încheștată pe o bucată de cârpă în care erau împachetate niște cristale de culoare alb-albăstrie. Toți știau că Esther cumpărase vopsea (vitriol de zinc) chiar în ziua dispariției.

S-a răspândit zvonul că fusese găsit corpul lui Esther și pe gât nu exista nici o rană.

Bary a plecat în grabă la Tisza-Dada. El era conștient de faptul că, dacă era într-adevăr cadavrul Estherei și nu avea nici o rană, atunci eșafodul acuzării s-ar fi prăbușit. A cerut ca mama fetei, numeroși vecini și rude să fie aduși urgent la Tisza-Dada. Văduva Solymossy a confirmat faptul că Esther purta aceeași rochie ca și cadavrul. Dar, spre bucuria lui Bary, ea a susținut că acel corp nu putea fi al fiicei, fără a motiva afirmația. Câțiva vecini au fost de acord cu ea, dar alții au spus că aceea era Esther și nimeni altcineva.

În dimineața următoare, Bary a trimis doi medici tineri de țară și un student de la facultatea de medicină să determine dacă acela era cadavrul unei fete de 14 ani și dacă într-adevăr stătuse în apă din ziua dispariției lui Esther, adică de la 1 aprilie. S-a constatat că medicii respectivi făcuseră numai câteva autopsii în viața lor, iar studentul nici măcar nu-și terminase studiile la facultate.

În ziua de *10 iulie 1882*, medicii au prezentat judecătorului de instruire un raport cu următorul conținut:

1. Cadavrul aparține unei fete de cel puțin 18 ani și cel mult 20 ani. (Această constatare se baza pe gradul de dezvoltare generală a corpului, pe starea danturii și pe faptul că oasele frontale erau unite fără sutură frontală).

2. Organele genitale ale fetei sunt atât de dezvoltate, încât, probabil, a avut relații frecvente cu bărbații.

3. Decesul a survenit cu cel mult 10 zile în urmă. Pielea este albă și nu prezintă semne de degradare. Intestinele sunt bine păstrate.

4. Inima și venele sunt complet golite de sânge. Murise de anemie.

5. Pielea este foarte netedă. Mai mult, pielea de pe mâini, picioare și unghiile sunt foarte bine îngrijite. Nu a mers niciodată, probabil, cu picioarele goale. Cadavrul

aparține, fără îndoială, unei persoane dintr-o categorie socială care nu face muncă grea.

Cele relatate de medici nu confirmau cazul lui Esther Solymossy, care avuse 14 ani, nu suferise de anemie, era virgină, cu pielea bronzată, mâinile obișnuite cu munca fizică și nu se știa dacă pusese vreodată pantofi în picioare. Pe lângă acestea, ea dispăruse cu două luni și jumătate în urmă și nu doar cu 10 zile.

Judecătorul Bary se simțea complet justificat, dar nu și mulțumit. Antisemitismul său l-a făcut să suspecteze că ar exista o legătură între descoperirea cadavrului și evreii din Tisza-Eszlar. Nu era ciudat faptul că fata găsită în râu era îmbrăcată cu o rochie asemănătoare cu a Estherei și ținea în mână un pachet cu vitriol alb? Nu înseamnă aceasta că prietenii evreilor arestați îmbrăcaseră un alt cadavru, ca să dea impresia că Esther se înecase și ca să-și salveze astfel confrății de acuzația de omor? Toate acestea erau confirmate și de o scrisoare anonimă, în care se urmărea același raționament. Un plutaș evreu, pe nume Jankel Șmilovici, a fost acuzat că a participat la un complot. Scrisoarea afirmă că Amsel Vogel din Tisza-Eszlar era capul întregului complot și că doi evrei aduseră trupul într-o căruță până la Tisza-Marton, unde i l-au predat lui Șmulevici. Un alt evreu plutaș, pe nume David Herșcu, l-a transportat la Tisza-Esztar, sub pluta lui. Acolo, o evreică necunoscută a adus o rochie asemănătoare cu a lui Esther și o bocceluță cu vopsea. Ei l-au mituit pe un plutaș creștin, pe nume Ignaz Mathei, să-i ajute să îmbrace cadavrul.

Aceste insinuări au servit drept pretext pentru Bary să ordoneze ca Vogel, Șmilovici și Herșcu să fie arestați. La castelul judecătoresc ei au negat totul. După aceea, comisarul de securitate l-a forțat pe Vogel să bea peste 2 litri de apă rece, până ce victima s-a încovoiat de durere și a intrat în agonie. Apoi a fost înjugat la o trăsură și pus să tragă până a leșinat. În sfârșit, a mărturisit tot ce au vrut intero-

gatorii. De teama unor chinuri asemănătoare, Șmilovici a recunoscut incriminarea. Pentru că nu a putut să dea numele celor doi evrei care se presupunea că le predase cadavrul la Tisza-Marton, locuitorii evrei din Tisza-Eszlar au fost aliniați în fața primăriei. Comisarul de securitate i-a ordonat lui Șmilovici să-i identifice pe cei doi necunoscuți. Îngrozit, Șmilovici i-a indicat pe primii doi de la începutul rândului. Aceștia au fost bătuți și forțați să bea apă până ce au strigat: „Spuneți-ne ce trebuie să comunicăm, spunem orice”. Herșcu a fost bătut până ce a căzut de acord să semneze o declarație.

Cazul de la Tisza-Eszlar a devenit subiect de dezbateri în parlamentele din Budapesta și Viena. Procuratura generală din Budapesta nu a văzut nici o soluție în afară de a efectua o nouă cercetare. Cazul i-a fost încredințat procurorului. Până în luna octombrie 1882, procuratura a ajuns la concluzia că toată povestea era pur și simplu o invenție, o împletire de minciuni, oportunism și discriminare rasială. Și au fost nevoiți să efectueze o nouă expertiză medico-legală.

La 3 decembrie 1882, profesorii Schenbauer, Belki și Mikalcovici, cunoscuți specialiști medici legiști din Europa, au primit permisiunea de a face exhumarea și de a lua în discuție posibilitatea ca acel cadavru să fie al lui Esther Solymossy.

La 8 ianuarie 1883, comisia nominalizată de medici legiști le-a expediat procurorului și judecătorului raportul respectiv, în care scriau:

1. Cadavrul găsit în râu nu putea să aparțină decât unei fete de 14-15 ani.

2. Se admite că cadavrul s-a aflat în apele Tisei între două și trei luni.

3. Medicii care au efectuat prima cercetare nu aveau nici o idee despre procesele care au loc în pielea unei per-

soane înecate și au greșit complet când au afirmat că fata nu mersese niciodată cu piciorușele goale pe pământ.

4. Era indiscutabil că fata nu avuse relații sexuale (era virgină).

5. Aproape cu siguranță că fata nu era alta decât Esther Solymossy.

Bary a refuzat să introducă concluziile acestor medici în dosar. Când devenise clară data judecării celor arestați, procurorul s-a hotărât să-l cheme în ajutor pe cel mai autoritar specialist în medicina legală din Austria. Acesta era profesorul Eduard von Hoffmann din Viena.

Dosarul respectiv l-a pus pe Hoffmann într-o dilemă: i se cerea să judece ceva ce nu văzuse cu propriii ochi. Totodată, datele furnizate de medicii din Budapesta se caracterizau printr-o precizie și acuratețe științifică deosebită. Pe de altă parte, greșelile medicilor din Tisza-Dada erau atât de evidente, încât Hoffmann nu avea nevoie personal să vadă cadavrul. El trebuia doar să se bazeze pe bogata lui experiență în legătură cu cadavrele înecaților, pentru a demonstra că memoriul de la Tisza-Dada conținea eroare după eroare și că medicii de țară nu știau absolut nimic despre medicina legală.

Când Hoffmann i-a înmânat raportul procurorului, în iulie 1883, el nu a îndrăznit să afirme că înecata era Esther Solymossy, și i-a spus doar că acel cadavru era al unei fete de vârsta Estherei, care se aflase câteva luni în râu.

La 3 august 1883, curtea i-a declarat pe toți acuzații nevinovați. În acea perioadă, Tribunalul de la Nyiregyhaza devenise scena unei lupte dintre rațiune și ură, dintre judecata la rece și fanatismul orb. Evenimentele de la Tisza-Eszlar au scos în evidență una din convingerile cele mai puternice ale lui Hoffmann: necesitatea pregătirii speciale a medicilor care urmează să se ocupe cu problemele de medicină legală.

3. Moartea violentă a căpitanului de poliție Hajdeu

Activitatea medico-legală a medicului L.A. Marovski, care a lucrat în Basarabia la finele secolului al XIX-lea⁶, a servit drept exemplu de atitudine principială și obiectivitate științifică, despre care ne mărturisește următorul caz⁷.

La 11 iunie 1884, aproximativ la ora 6 dimineța, căpitanul Hajdeu a fost găsit de poliție mort în apartamentul său, cu o plagă înjunghiată pe torace și o plagă pe cap, provocată prin armă de foc. De asasinat a fost bănuită sluga decedatului. Studiind minuțios acest caz, Marovski a concluzionat că este vorba de suicid. Cu această concluzie însă nu erau de acord unii experți, inclusiv E.F. Bellin, privat-docent la Universitatea din Harkov, care a supus-o criticii. Deși părerile experților la judecată erau diferite, jurații au fost nevoiți să-l îndreptățească pe suspectat. Dar, în baza hotărârii Departamentului Medical privind asasinarea lui Hajdeu, totuși, sluga a fost judecată la 14 ani de muncă silnică.

L. Marovski, fiind convins că dreptatea e de partea sa, a tradus toate materialele dosarului cu privire la moartea lui Hajdeu în limba germană și le-a expediat la Berlin, renumitului savant în medicina legală, profesorului Liman, care a confirmat concluziile făcute de Marovski. În același timp, profesorului Liman i s-a asociat și profesorul univer-

⁶ Трубецкая, М.К. *Маровский Л.А. как судебный медик*. Сборник «Суд. мед. записки». Кишинев, 1963, вып. 4, с. 72-77; ЦГА МССР: ф. 2, оп.1, ф. 36; ф. 181; ф. 271, оп. 1, ед. хр. раз. Кишинев, 1939; ЦГА МССР „Путеводитель по Центральному Государст. архиву МССР.

⁷ Тарнецкий, А.И. *Дело о смерти капитана Гиждеу*. Вестник общественной гигиены, судебной и практической медицины, 1890, том 5, кн. 1, от. 3, с.1.

sitar din Kiev F.F. Ergardt, ceea ce nu permitea interpreta-rea juridică a cazului.

În această situație, L. Marovski s-a adresat, pentru o hotărâre definitivă, Asociației medicilor din Odessa, în scopul de a iniția un demers către împăratul Rusiei, referitor la eliberarea acuzatului de moartea lui Hajdeu, care, considera el, a fost judecat fără dovadă. În ultimă instanță, concluzia lui Marovski a fost apreciată ca fiind corectă, iar bănuitul – eliberat de pedeapsă.

4. Omor premeditat de către tată

Un băiețel, pe nume Săndel, ar fi avut în anul 2012 mai mult de 40 ani, dacă propriul părinte, în mod groaznic, nu i-ar fi curmat viața, la vârsta de numai 6 luni după naștere. Ulterior s-a stabilit cauza asasinării – dorința tatălui de a „scăpa” de întreținerea copilului, întrucât el plătea pensie alimentară încă la trei frațiori, de la alte mame.

Crima a fost planificată din timp și realizată în lipsa mamei, care lăsa copilul pe seama tatălui viu și sănătos. Într-o zi, mama a plecat la medic, iar când s-a întors acasă, a găsit copilul cu un comportament straniu: apatic, plângea mereu, refuza hrana. În următoarele zile, situația nu s-a schimbat. La a treia zi, iarăși în lipsa mamei, starea sănătății copilului s-a agravat brusc, fiind adus de tată la spital, unde a decedat peste 20 minute.

La momentul spitalizării, medicii au constatat stare de agonie, în jurul gurii și orificiilor nazale – semne evidente de combustie (chimică), cu elemente de necroză a țesuturilor moi. La întrebarea ce s-a întâmplat cu copilul, tatăl a răspuns categoric că nu știe nimic. Medicii au colectat eliminările vomitive de culoare brun-închis din cavitatea bucală și nas, pentru a le prezenta organelor de resort, iar cadavrul copilului, în mod oficial, a fost expediat pentru cercetare medico-legală.

Cadavrul a fost adus la morga medico-legală din Chișinău, îmbrăcat în hăinuțe și învelit într-o cuvertură. În regiunea pielosă a capului nu se vizualizau leziuni externe. În jurul gurii, pe bărbie și gât, până la ceafă, preponderent pe dreapta, pielea era de consistență dură, îngroșată, de culoare cafenie-surie: urme de acțiune a unui lichid coroziv. Buzele și gingiile – edemațiate, de culoare surie.

În țesuturile moi ale regiunii occipitale a capului s-a depistat o imensă hemoragie (8x9cm), pe alocuri cu acumularea cheagurilor de sânge, iar alt sector hemoragic (2x3cm) – în regiunea temporală pe stânga. Sub dura mater din regiunea occipitală se vizualiza o hemoragie masivă, cu acumulări de cheaguri cu grosimea de 1-2 cm. La hotarul dintre osul frontal și cel temporal pe stânga s-a depistat o fractură liniară (de 3,5 cm), în care fragmentul osului frontal acoperea osul temporal. Altă fractură se află în centrul osului occipital, care continua până la stânca osului temporal stâng. La cercetarea internă s-a depistat o edemațiere pronunțată a limbii, cavitații bucale, a mucoasei esofagului, stomacului și segmentului inițial al duodenului.

La cercetarea toxicologică a maselor vomitive s-a determinat sodă calcinată – component al conținutului din acumulatele mașinilor. În concluzie s-a menționat: cauza morții copilului a fost intoxicația acută cu un lichid coroziv în componența căruia intră soda calcinată.

Concomitent, s-au depistat fracturi ale oaselor craniene și imense hemoragii subdurale, care au fost produse aproximativ cu 3-5 zile până la decesul copilului, prin acțiunea unor obiecte dure contondente sau prin lovire de acestea, și se referă la leziunile corporale grave periculoase pentru viață.

Formarea fracturilor oaselor craniene în urma căderii simple a copilului de la o înălțime de circa 70 cm a fost exclusă.

Localizarea fracturilor și a hemoragiilor în țesuturile moi în diverse regiuni ale capului indică acțiuni traumatice repetate – două și mai multe lovituri.

Cercetat în calitate de bănuț, tatăl copilului neagă categoric comiterea unor acțiuni violente împotriva copilului. A relatat: cu 2-3 zile până la deces, feciorul s-a rostogolit de pe pat, a căzut și s-a lovit de podea, fără consecințe. Admite că traumatizarea capului s-a produs anume în acel timp. Referitor la ziua morții, bănuțul a mărturisit că a alimentat copilul cu conținutul sticleuței lăsată de mamă. După consumul unei porții de „hrană”, starea sănătății s-a agravat brusc. Din acest motiv, copilul a fost transportat la spital, unde în scurt timp a decedat.

Dezbaterile în ședința de judecată au fost anevoioase și numai datorită probelor prezentate de expertiza medico-legală s-au stabilit adevăratele circumstanțe ale evenimentului, care a derulat în modul următor: copilul a fost luat de piciorușe și lovit cu capul de câteva ori de perete, dar a rămas viu. Peste trei zile a urmat a doua tentativă de asasinare. De această dată, copilul a fost „alimentat” cu soluție din acumulator, turnată într-o sticlucă de penicilină, dotată cu un biberon. În baza tuturor probelor prezentate, inculpatul a fost judecat la 15 ani de închisoare.

5. Î nec accidental sau omucidere?

În septembrie 1972, am avut ocazia să particip în cadrul unei echipe de medici legiști la cercetarea cadavrului exhumat al cet. M., 20 ani, locuitor al satului V., raionul Suvorov (actualul Ștefan-Vodă), care la momentul morții făcea serviciul militar în or. Kerchi, Crimeea. Acest caz a avut o largă rezonanță internațională, cu un specific caracter politic din fosta URSS. Circumstanțele evenimentului au fost următoarele⁸.

⁸ Baciu, Gh. *Medicina legală* Chișinău „Ruxanda”, 1999, p.96-97.

Soldatul M. exercita funcția de șofer al comandantului unei unități militare, însoțindu-l în timpul deplasărilor. În ziua de 16 iulie 1972, M. l-a dus cu mașina pe comandant la mare să se scalde. Pe mare se stabilise o furtună de 3-4 grade, cu valuri mari. Ambii au intrat și au ieșit de câteva ori cu bine din apă, dar, înainte de a se întoarce la unitatea militară, au hotărât să se mai scalde o dată, deși valurile erau mari. Comandantul a ieșit din apă și tot aștepta să iasă și soldatul, dar el nu mai apărea. A început să se îngrijoreze și a anunțat despre aceasta salvatorii și lucrătorii medicali. Au început căutările soldatului, corpul căruia a fost scos din apă peste câteva minute (!!!), fără semne de viață. Și totuși s-a purces la efectuarea intensă a respirației artificiale și a masajului extern al cordului. Lucrătorii medicali i-au introdus de câteva ori soluție de adrenalină intracardiac, îi fricționau corpul cu spirt, dar nu au izbutit să restabilească activitatea respiratorie și cardiovasculară. Decedatul a fost transportat în morga medico-legală militară din localitate.

La cercetarea cadavrului în morgă, medicul legist militar din or. Kerci a constatat câteva echimoze pe obraji, tâmples și pe partea antero-laterală a toracelui, leziuni punctiforme de injecții în regiunea cordului. La autopsie nu s-au depistat leziuni corporale sau procese patologice care puteau condiționa moartea; s-au constatat doar semne generale de asfixiere, caracteristice și pentru cazurile de înec. În sânge s-a depistat 0,4% de alcool etilic. În certificatul constatator al decesului cet. M., medicul a indicat: „Asfixie mecanică prin înec”. Cadavrul a fost pregătit pentru transportare la baștină.

La 20 iulie (a 4-a zi după moarte), sicriul cu corpul neînsuflit al soldatului M. a ajuns la baștină. Ridicând capacul sicriului, părinții și rudele au observat pe față și torace niște urme asemănătoare cu semnele de violență, produse în timpul procedurilor de reanimare, și semne de

plăgi punctiforme (după injecții) în regiunea cordului, care au fost interpretate ca evidente semne de violență. Părinții au devenit ferm convinși că feciorul lor a fost maltratată și ucis din motive religioase (părinții și toate rudele făceau parte dintr-o sectă religioasă de bapțiști-evangheliști). Decedatul a fost înmormântat la cimitirul din satul natal.

În scurt timp, părinții au scris o plângere asupra cazului de „ucidere” a feciorului pe motive religioase în perioada serviciului militar din Kerci. La 1 august 1972, plângerea, în câteva exemplare, a fost expediată Biroului Politic, Procuraturii Generale și altor instanțe din fosta URSS, precum și în patru instanțe peste hotarele țării (ONU, Europa Liberă, câteva ziare din SUA), fiind publicată. Se crease o situație conflictuală de ordin politic și de mare anvergură, care discredită puterea sovietică (omor din motive religioase) etc. În plângere se cerea insistent anularea expertizei medico-legale primare a cadavrului din or. Kerci și efectuarea unei cercetări repetate a cadavrului exhumat de către o comisie de experți dezinteresați în această cauză. Procuratura Generală a URSS a dat indicațiile respective asupra cazului.

Astfel, la 4 septembrie 1972, maiorul G., adjunctul procurorului militar al garnizoanei din Simferopol, emite ordonanța de efectuare a expertizei medico-legale a cadavrului exhumat al cet. M., 20 ani, înhumat în cimitirul din satul natal, poruncind efectuarea autopsiei următorilor specialiști: Vitali Tomilin, colonel, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, expert principal al Ministerului Apărării al URSS (Moscova); Vladimir Sinelnikov, colonel, expert medico-legal principal al districtului militar Odesa; Gheorghe Baci, doctor în medicină, asistent la Catedra medicină legală a Institutului de Medicină din Chișinău.



În timpul autopsiei soldatului M. după exhumare. De la stânga: V. Sinelnikov, A. Siloci, Gh. Baci, V. Tomilin și reprezentantul procuraturii.

Specialiștii nominalizați, în prezența lui Alexei Siloci, tânărul șef de secție medico-legală a raionului, la 7 septembrie 1972, între orele 14.00 și 17.00, au efectuat cercetarea cadavrului exhumat nemijlocit pe teritoriul cimitirului din sat, de la care s-au prelevat probe pentru cercetări suplimentare de laborator, care au fost examinate în paralel la Moscova, Odessa și Chișinău. La autopsie au asistat rudele apropiate, primul secretar de partid, procurorul și comisarul raionului Suvorov. După finalizarea tuturor cercetărilor de laborator și obținerea rezultatelor respective, m-am deplasat la Moscova, unde, împreună cu membrii comisiei nominalizate, am elaborat concluziile asupra cazului dat, prezentând răspunsuri la fiecare întrebare adresată spre soluționare. Rezultatele expertizei medico-legale au servit drept probe importante pentru stabilirea circumstanțelor și adevărului asupra cauzei morții soldatului M.

6. Moarte produsă prin cădere sau prin lovituri intenționate?

Conform legislației în vigoare, în calitate de obiect de cercetare medico-legală pot servi informațiile cu caracter medical, incluse în dosarele penale și civile sau în documentele medicale prezentate de ordonator (foaia de observație a bolnavului staționar sau ambulatoriu, procesele-verbale ale necropsiilor patomorfologice etc.), fără a se examina nemijlocit cadavrul sau persoana agresată. În cazurile date, calitatea perfectării documentelor medicale influențează în mare măsură obiectivitatea concluziilor medico-legale, iar acestea pot influența în mod direct asupra sentinței judecătorești, prin veridicitatea probelor prezentate. Drept exemplu poate servi următorul caz din practica personală.

Într-o zi de vară a anului 1972, pe la ora 22.00, într-un restaurant din orașul B., s-a început un conflict verbal între doi bărbați: unul de 28 ani (Ia.) și altul de 57 ani (V.). Pentru a nu deranja publicul, ambii au ieșit afară să se clarifice, însă peste vreo 3-5 minute s-a reîntors numai tânărul (Ia), continuând să se distreze cu prietenii săi. Ceva mai târziu s-a aflat că în fața restaurantului a fost găsit un bărbat în vârstă, care zăcea pe asfalt, traumatizat la cap, și care a fost transportat cu ambulanța la spitalul din localitate. Ulterior s-a constatat că victima dată a fost operată la cap (trepanație) și a decedat la a patra zi de spitalizare. În lipsa medicului legist, autopsia cadavrului a fost efectuată de către medicul morfopatolog, care „stabilește” diagnosticul: „Traumă craniocerebrală cu fractura oaselor”.

În conformitate cu legile în vigoare, procesul-verbal al autopsiei morfopatologice a cet. V. a fost expediat la Biroul de Expertize Medico-Legale din Chișinău, pentru a formula răspunsuri la mai multe întrebări, principala fiind stabilirea mecanismului de producere a traumei

craniocerebrale. În concluziile sale, medicul legist M. a conchis că fracturile oaselor craniene s-au produs prin cădere și lovire cu capul de un suport dur (asfalt). Întrucât bănuitul și circumstanțele evenimentului au devenit cunoscute mai târziu, rudele și-au prezentat dezacordul privind concluziile medico-legale și au solicitat organelor de urmărire penală să expedieze materialele dosarului spre expertizare la Moscova.

Așa s-a întâmplat că dosarul respectiv a ajuns spre expertizare la Institutul Științific de Medicină Legală din Moscova în timpul când medicul legist M. (din Chișinău) se afla acolo la cursurile de perfecționare. Astfel, el a participat din nou la elaborarea concluziilor, prin care, automat, s-au confirmat cele elaborate la Chișinău asupra mecanismului de traumatizare a cet. V. Rudele răposatului scriau insistent în cele mai înalte instanțe despre fraudele care se comit la anchetarea acestui caz. Datorită acestor împrejurări, dosarul a fost transmis din nou pentru examinare la Procuratura Generală din republică și încredințat pentru cercetare unuia dintre cei mai competenți procurori antrenați la descoperirea celor mai grave crime.

Trecuse deja mai mult de doi ani, fără a se definitiva versiunea infracțiunii: ea a fost comisă sau persoana dată, în stare de ebrietate, a căzut și s-a lovit cu capul de asfalt? Cu astfel de întrebare consultativă mi s-a adresat procurorul N.C. Circumstanțele traumatizării și consecințele ei mi-au trezit interesul, deoarece cunoșteam de mulți ani caracterul lezional obținut prin modelarea experimentală a traumelor similare efectuate la Moscova. Pentru început, i-am recomandat procurorului să organizeze exhumarea cadavrului și cercetarea lui repetată. Peste 2-3 luni, împreună cu procurorul-criminalist M. Pohis și procurorul N.C., ne-

am deplasat la cimitirul din localitate, am examinat cadavrul, luând capul integral pentru cercetări suplimentare.

După o prelucrare specială, pe craniul degresat s-a stabilit un orificiu (defect osos) de formă ovală (3,5×4 cm), situat izolat în porțiunea superioară a osului temporal și parțial pe cel parietal pe stânga, cu margini zimțate (post-operatorii), fără prelungiri suplimentare ale fracturii în alte regiuni ale craniului. Acest aspect morfologic al fracturii localizate pe craniu nu confirma mecanismul de producere a traumei, descris în concluziile precedente. Din acest motiv, i-am solicitat procurorului să prezinte fișa bolnavului de staționar în original și radiogramele craniului, efectuate la momentul spitalizării victimei, care până atunci nu fuseseră examinate de către comisiile de experți și care puteau servi drept ultima posibilitate de a concretiza mecanismul de traumatizare.

Peste un timp, procurorul a prezentat originalul fișei bolnavului de staționar și radiogramele craniului, efectuate la momentul internării în spital. Pe radiogramele prezentate se vizualiza clar o fractură înfundată a osului temporal pe stânga, pe un sector localizat cu dimensiunile de aproximativ 2,5×3 cm și multiple eschile osoase parțial deplasate în cavitatea craniană. Acest tablou de destrucție osoasă a demonstrat cu certitudine că traumatizarea s-a produs prin acțiunea unui obiect contondent dur, cu o suprafață limitată de interacțiune, excluzându-se totodată posibilitatea formării fracturilor prin lovirea capului de un obiect cu o suprafață plată nelimitată, cum ar fi asfaltul drumului.

Concluziile mele au fost incluse în raportul de expertiză a cadavrului exhumat. Ele erau în contradicție cu multiplele expertize medico-legale în comisie pe acest caz și inconvenabile avocatului care apăra interesele bănuțului.

Deci, apăruseră deja două concluzii contradictorii asupra evenimentului, care necesitau o verificare suplimentară. În mod oficial, dosarul a fost expediat din nou la Moscova, altei comisii de experți din cadrul Institutului de Medicină nr. 1 „I.M. Secenov” din Moscova, la catedra profesorului A.P. Gromov. Concluziile echipei de specialiști asupra acestui caz au confirmat mecanismul traumei, prezentat în raportul de cercetare a cadavrului exhumat, și au exclus posibilitatea traumatizării prin lovire de un obiect dur, cu suprafața nelimitată de interacțiune (asfalt).

Astfel, la ultima ședință de judecată, care a avut loc tocmai peste 3,5 ani de la eveniment, cu audierea medicului legist Gh.A. Savostin din Moscova, s-au stabilit adevăratele circumstanțe de traumatizare și mecanismul de producere a fracturii oaselor craniene. Bănuitul (Ia.) a fost nevoit să recunoască crima comisă, mărturisind că cet. V. a fost lovit o singură dată peste cap cu pumnalul îmbrăcat pe mână, după care a căzut pe asfalt în fața restaurantului, iar el s-a întors imediat la prietenii săi, fără a bănui că victima putea fi atât de grav traumatizată.

Situația stupidă în care a ajuns cercetarea acestei cauze penale se datorează unor acțiuni neglijente din activitatea medicilor. În primul rând, mă refer la descrierea imaginară a fracturii craniului de către medicul morfopatolog, care a obținut informația respectivă prin telefon (de la infirmieră), fără să asiste la autopsie. În al doilea rând, medicul legist a prezentat concluziile respective bazându-se doar pe descrierea (incorectă) a fracturii din raportul autopsiei anatomopatologice, fără a solicita și examina foaia de observație a bolnavului staționar și radiogramele efectuate până la intervenția chirurgicală a bolnavului V. Aceste două momente importante au putut servi drept cauză a unei sentințe judecătorești greșite, iar infractorul să rămână nepedepsit pentru crima comisă.

7. La îndemnul concubinului, mama își ucide copilul

La începutul anilor 70 ai secolului XX, într-o zi de sâmbătă, eram de serviciu la morga medico-legală din Chișinău. Urma să efectuez autopsia la 6 cadavre, unul dintre care era al unui băiețel de 3,5 ani⁹. În ordonanța respectivă se indica doar că copilul a decedat subit acasă (într-o cameră din cămin). Vecinii au mărturisit că au văzut copilul sănătos, jucându-se pe coridorul căminului. La fața locului, pe corpul copilului nu s-au depistat semne de acțiuni violente. Expertiza medico-legală urma să prezinte răspuns la unica întrebare: Care este cauza morții?

La cercetarea minuțioasă a cadavrului nu s-au depistat semne de leziuni corporale, de acțiune al substanțelor toxice și modificări patologice în organele interne, care ar fi putut provoca moartea copilului. S-au depistat numai semne general-asfictice ale morții rapide. Acest tablou, în ansamblu, m-a pus într-o situație dificilă în aprecierea cauzei nemijlocite a morții, problemă, asupra căreia am meditat câteva ore fără a găsi răspunsul adecvat.

Mama copilului, sosită după certificatul de deces, nu putea explica convingător ce s-a întâmplat cu fiul său, repeta doar că era sănătos. La reproșul meu categoric, că așa ceva nu putea să se întâmple, mama a început parcă a se destăinui, vorbind cu lacrimi în ochi și cu glas nevinovat, cum că i-a astupat copilului fața cu o pernă, ca să nu plângă așa de tare.

În baza rezultatelor cercetării cadavrului și ținând cont de mărturisirile mamei, am concluzionat că moartea copilului s-a produs prin sufocare – anume prin comprimarea căilor respiratorii externe cu un obiect de consistență moale, cum este și perna.

⁹ Baciu, Gh. *Curs de medicină legală* Chișinău, 2013, p.167.

În procesul inițial de cercetare penală a cazului, mama nega acțiunile de asasinare a copilului, însă, în cadrul ședinței de judecată, unde s-au prezentat și concluziile medicului legist în privința cauzei morții, mama a recunoscut incriminarea, explicând că în timp ce copilul dormea, ea i-a pus perna pe față, comprimând-o până la dispariția semnelor de viață. Motivul acestor acțiuni s-au datorat insistenței concubinului, care îi promisese să se căsătorească cu ea, numai după dispariția copilului. Sentința a fost severă.

8. Asasinare „camuflată”

Următorul caz confirmă cu certitudine caracterul decisiv al expertizei medico-legale, care prin excelență a prezentat probe convingătoare întru stabilirea circumstanțelor reale în care s-a comis crima. Într-o localitate rurală, un bărbat și-a pus scopul să-și asasineze soția. La intrarea în beci a suspendat (invizibil) o sârmă (neizolată), introdusă în circuitul electric. Lungimea sârmei corespundea întocmai cu regiunea feței și gâtului soției sale. În seara acelei zile tragice, ambii luau masa la bucătărie, iar mai târziu, după ce s-a terminat vinul, soțul a rugat-o pe soție să coboare în beci după vin, motivând că el este foarte obosit. Nebănuind nimic, ca de obicei, soția a coborât pe scări și s-a atins cu gâtul de acea sârmă. Acolo a și fost găsită moartă. Până la sosirea ofițerului de urmărire penală, soțul a deconectat sârma din circuit și a ascuns-o, comunicându-le organelor de drept că soția a decedat subit în beci. La autopsia medico-legală, cadavrul femeii a fost expediat în scopul stabilirii cauzei morții, fără a pune alte întrebări. La necropsie, medicul legist a suspectat modificări neobișnuite pe pielea gâtului și, pentru orice eventualitate, a expediat un sector de piele cu alte piese pentru cercetări histologice. Inițial, în certificatul de deces s-a indicat moarte prin insuficiență cardiovasculară acută. Ulterior, prin micro-

scopie, s-a stabilit prezența mărcii electrice în regiunea gâtului, fapt prezentat procurorului, care a intentat un dosar penal. Mult timp soțul nega acțiunile de asasinare a soției, dar, în cele din urmă, a fost nevoit să recunoască incriminarea, datorită probelor incontestabile prezentate de medicul legist¹⁰.

9. Caz de „reînviere” în morgă

Restabilirea funcțiilor organelor vitale în cadrul ajutorului medical dintotdeauna a prezentat interes deosebit, iar fenomenul *reînvierii morților* rămâne o problemă discutabilă. Aceste posibilități adesea sunt reduse și se explică prin faptul intervenirii a mai multor factori (externi și interni) care, în ultimă instanță, determină succesul măsurilor de resuscitare întreprinse.

În practica mea medicală am avut ocazia să acord ajutor câtorva persoane aflate în stare de comă (bolnavi și traumatizați), inclusiv soției mele, însă astfel de acțiuni în morgă, s-au întâmplat pentru prima dată. Evenimentul a avut loc la 1 martie 1998 (temperatura aerului era în jur de zero grade), când un tânăr de 30 ani a fost găsit la ora 06.00, fără semne de viață, pe scările primului etaj al blocului în care locuia. La ora 07.30, medicul legist a constatat moartea persoanei și cadavrul a fost transportat la morgă. La cererea insistentă a rudelor (una din ele – medic), eu am examinat suplimentar cadavrul în salonul de autopsie, începând cu ora 09.30, în prezența rudelor, a 4 medici legiști și 2 infirmieri-autopsieri¹¹.

¹⁰ Baciu, Gh. *O viață de zbucliu* Chișinău, 2009, p. 277-290.

¹¹ Baciu, Gh. *Caz de restabilire al activității cardiovasculare în morgă peste 5 ore după deces* Mater. Conf. Științifice a colaboratorilor și studenților USMF „Nicolae Testemițanu”. Chișinău, 1999, p. 48.

S-a constatat: la palpate cadavrul este rece, lividitățile cadaverice sunt bine pronunțate, de culoare violaceu-întunecat, la digitopresiune dispar și se restabilesc peste 50 sec.; rigiditatea cadaverică – bine dezvoltată în toate grupele musculare; corneea – transparentă. *Suspecții a prezentat păstrarea formei rotunde a pupilei la comprimarea bilaterală a globului ocular.* Din aceste motive, pentru orice eventualitate, s-a purces la efectuarea unui masaj închis al cordului prin comprimări sincronice ale toracelui, fără aerisiri suplimentare. Aproximativ peste 10 min. au apărut primele bătăi slabe, aritmice de cord, devenind în scurt timp mai ritmice, deja bine recepționate auscultativ de către mai mulți medici prezenți; pulsul se determina pe vasele gâtului și pe antebrățe. Treptat, au început să dispară lividitățile cadaverice, tegumentele devenind mai palide. Rigiditatea musculară a dispărut în regiunea gâtului și pe membre. De urgență a fost chemată echipă de asistență medicală specializată. Activitatea cardiovasculară s-a menținut doar cca 35 minute, care treptat a început să diminueze, în lipsa respirației artificiale. Medicii de la salvare, care au sosit cu întârziere, au constatat instrumental moartea biologică a persoanei (la 10.25).

La autopsia medico-legală a cadavrului s-au depistat semne morfologice de moarte prin hipotermie (petele Vișnevski, Fabrikantov etc.). Concomitent, s-a constatat o fractură liniară a craniului cu hemoragii insulare epi- și subdurale. Microscopic s-a dovedit că trauma cranio-cerebrală avea o vechime de cca 3 zile până la deces. La cercetarea toxicologică s-a constatat 2,5‰ alcool etilic în sânge și 4,3‰ – în urină.

Este cunoscut, că moartea, ca proces natural, este condiționată de încetarea definitivă și ireversibilă a vieții, prin oprirea activităților metabolice la nivel celular. Totodată, funcțiile vitale ale organismului nu dispar simultan în țesuturile și organele integrate, iar în anumite condiții, activită-

țiile celulare pot persista chiar și după încetarea funcționalității celor trei sisteme de întreținere a vieții (nervos, cardiovascular, respirator).

În cazul de față a avut loc interacțiunea a trei factori tanatogeneratori: trauma craniocerebrală, intoxicația cu etanol și hipotermia. Acțiunea separată a agenților nominalizați, la prima vedere, s-a soldat cu modificări lezional-patologice neesențiale, iar în complex, au favorizat consecințele fatale. Astfel, trauma cranio-cerebrală s-a manifestat doar printr-o fisură a osului occipital, fără imense traumatizări ale creierului, ceea ce putea condiționa pierderea cunoștinței a victimei în stare de ebrietate gravă, care s-a aflat culcat la ciment (pe scările blocului) pe timp de noapte la o temperatură a aerului de 0°C. Acțiunea specifică a hipotermiei asupra organismului a făcut posibilă păstrarea funcțiilor vitale ale organismului și potențialul de restabilire a activității cardiovasculare, dar numai în cazul unei respirații artificiale suficiente și creării condițiilor optime de supraviețuire, chiar și după 5 ore de la constatarea morții la fața locului.

10. Sentința judecătii a fost anulată

Din constatarea finală a Colegiului penal al Curții de Apel Bălți a devenit cunoscut (2010) cazul morții unui copil în vârstă de 1,5 luni în timpul botezului. Cadavrul copilului a fost cercetat într-o secție medico-legală raională. În concluzie se arăta că moartea copilului a survenit în urma unei asfixii mecanice prin obturarea căilor respiratorii cu apă – înecare. Macroscopic, semne de maladii respiratorii nu s-au depistat. Histologic, s-a constatat traheo-bronșită descuamativă cu pneumonie interstițială de focar, care nu a avut legătură directă cu instalarea decesului.

Pe acest caz a fost intentat un dosar penal asupra preotului care a botezat copilul. Avocatul acuzatului nu a fost

de acord cu concluzia primară a medicului legist, solicitând numirea expertizei medico-legale în comisie.

Peste 7 luni, în baza dosarului penal, s-a efectuat expertiza medico-legală în comisie. La cercetarea microscopică suplimentară a pieselor din arhivă s-a stabilit: „Hemosideroză pulmonară idiopatică. Pneumonie interstițială descuamativă cu evoluție în fibroză interstițială difuză. Hipertensiune congenitală primară cu mică circulație: scleroză și obliterare a unor vase arteriale, spasm alveolar de tip fetal. Hepatită interstițială slab pronunțată. Edem interstițial pronunțat al miocardului asociat cu comprimarea accentuată a vaselor de microcirculație. Edem pulmonar cu component hemoragic. Imaturitate tisulară a plămânilor și rinichilor. Hiperplazia țesutului limfatic al timusului”. Comisia de experți judiciari medici legiști a confirmat întocmai concluzia expertizei medico-legale primare.

Partea acuzatului iarăși nu a fost de acord cu concluzia expertizei în comisie, solicitându-le colaboratorilor Catedrei de medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu” efectuarea contraexpertizei. Gh. Baciuc, A. Pădure, V. Șarpe, au studiat minuțios toate informațiile incluse în dosar, documentele medicale prezentate suplimentar și înscrierea video a procesului de botez al copilului.

Din fișa personală a gravidei s-a stabilit: sarcină 19-20 săptămâni. Lues latent (3+). Se spitalizează în secția de patologie. Din fișa de naștere (Bălți): Lues latent tratat. Copilul s-a născut cu masa 2250g, talia 45 cm, prematur (34-35 săptămâni), respirația – forțată cu participarea musculaturii auxiliare; starea copilului – gravă, moloșag. Pneumonie.

Blocurile în parafină și lamelele histologice (păstrate în arhivă) au fost expediate suplimentar pentru cercetare în secția anatomie patologică cu profil pediatic obstetrico-ginecologic a ICȘDOSM și C, unde au fost examinate. În baza studiului histologic al pieselor, specialistul în anatomo-

mia patologică a conchis: „Copilul suferea de o patologie combinată din două afecțiuni asociate – viciu congenital cu implicarea rețelei sangvine pulmonare, cardiace, secundate cu cardioscleroză focală a cordului și pneumonie interstițială infiltrativ-productivă cu evoluție în fibroză interstițială. Agravarea funcțională a patologiilor a fost condiționată de afecțiunea infecțioasă pe fundalul discronismului de maturizare a pulmonilor și rinichilor, care a declanșat stopul cardiac”.

Conform teoriei, după scufundare, apa nu pătrunde imediat în căile respiratorii, din motivul reținerii reflectorii a respirației. La nou-născuți acest reflex este bine exprimat, are caracter congenital („human diving reflex”) și nu are acțiuni nefaste asupra organismului sănătos, ba chiar se folosește ca metodă de tratament fizio-terapeutic și la nașterea în spațiul acvatic.

Din procesul-verbal de examinare a casetei video, cu imprimarea mersului botezului, la copil se vizualizează o cianoză pronunțată (patologică) a feței. După ce preotul a luat copilul în brațe, l-a cufundat de trei ori în apă cu fața în jos, care a durat în total 7 secunde. Imediat a apărut spumă sangvinolentă din gură și nas. S-a încercat procesul de resuscitare, respirație artificială, dar fără efect. La centrul de sănătate din localitate s-a constatat moartea biologică a copilului.

Analizând toate informațiile în complex, comisia de medici legiști a constatat că, în cazul dat, copilul suferea de o patologie congenitală severă, cu afectarea rețelei sangvine pulmonare, cardiace, sclerozarea precoce a țesutului cardiac și pulmonar, imaturizare a plămânilor și rinichilor, pe fondal de modificări inflamatorii poliorganice concomitente și lues (sifilis) latent, suportat în timpul sarcinii de către mamă. S-a concluzionat că supraefortul (chiar și minor) asupra copilului grav bolnav în timpul botezului a declanșat o decompensare acută și vicioasă a organismului

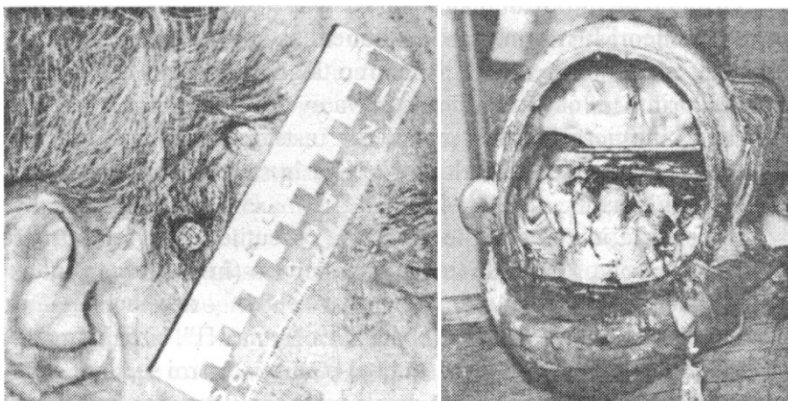
dezvoltat imatur, aflat la limitele potențialului de supraviețuire, fiind cauza nemijlocită a morții, la scufundarea (7-8 secunde) în apă. Cauza morții prin înec a copilului, stabilită anterior, a fost exclusă, ca fiind neargumentată.

În ședința de judecată, concluziile expertizei medico-legale în comisie repetate au fost acceptate drept probe obiectiv convingătoare, ceea ce a determinat eliberarea preotului din detenție.

11. Cuie bătute în cap cu scop criminal

Un cetățean de 49 ani, în timpul iernii a fost găsit mort într-un sărăieș din vecinătatea casei sale. Capul, fața și hainele erau însângerate și nu se putea observa locul hemoragiei. Cadavrul congelat a fost expedit pentru efectuarea expertizei medico-legale.

La examinarea externă a cadavrului s-a stabilit: printre firele de păr ale regiunii temporale drepte se evidențiau gămăliile a două cuie, care penetrau în cavitatea craniană; echimoze de culoare violetă pe buza inferioară, pe brațul și gamba dreaptă.



La cercetarea internă a capului s-au stabilit două canale ale plăgilor produse de cuie, care lezau meningele, centrul

emisferei cerebrale din dreapta, ajungând în talamusul optic pe stânga. În ventriculele cerebrale și pe traiectul canalelor de rănire se găsea o acumulare de sânge înghețat. Pe mucoasa stomacului au fost depistate peteșii hemoragice (petele Vișnevski), caracteristice morții prin hipotermie.

Prin cercetarea de anchetă penală suplimentară s-a constatat că decedatul, un alcoolic cronic, își teroriza familia, creându-i condiții insuportabile de viață. La 4 ianuarie, în jurul orei 22.00, se afla în curte, se tăvălea pe jos, striga. În stare de furie, fiica sa adoptivă i-a bătut cu ciocanul un cui (lungimea lui atingea 15 cm) în cap, iar peste un anumit timp i-a bătut alt cui. În așa stare a fost pus pe o sanie și transportat în sărăieșul vecinei, unde a și fost găsit în stare congelată.

Concluziile expertizei medico-legale au servit pentru instanța de judecată drept probe incontestabile în argumentarea crimei săvârșite¹².

12. Soarta tragică a lui Mihai Eminescu

„Neavând nimic de lucru, închis alături c-un alt individ, hrănit rău precum se obicinuieste în spitale și lăsat în prada celor mai omorâtoare grijă în privirea viitorului, mi-e frică chiar de-a-mi plânge soarta căci și aceasta ar fi interpretat ca un semn de nebunie”.

Mihai Eminescu, 1886

Suferințele lui Mihai Eminescu reprezintă o realitate tragică, în care el s-a zbătut până la sfârșitul vieții. Istoricul bolii și cauza morții marelui poet, mai mult de 120 de ani de la trecerea lui în neființă, se află în atenția multor generații de admiratori. Interesul major se explică prin

¹² Baciu, Gh. *Medicina legală*. Chișinău „Știința”, 1995, p. 33.

disparația prematură, în floarea vieții, a unuia dintre cei mai talentați poeți ai românității, recunoscuți până în prezent, precum și datorită numeroaselor interpretări fabuloase asupra originii bolii sale, împrejurărilor neclare, suspecte, în care s-a stins din viață. În această privință s-a scris mult, dar cert e că multe informații au fost denaturate, tănuite, iar altele intenționat ascunse.

Încep acest studiu cu afirmația dnei Tamara Gorincioi¹³: „Chiar și manualele școlare sunt pline de brașoave despre Eminescu, continuând să descrie circumstanțele morții ca urmare a îmbolnăvirii lui de o boală venerică. Se întreabă, cine sunt acei care perpetuează falsul și alimentează mituri mincinoase și divagații pe seama lui Eminescu?”. În continuare, autoarea evidențiază că M. Eminescu este unul dintre primii deținuți politici ai statului modern român și primul ziarist care a fost jertfă politică, luptând pentru Țară și Neam, și, nu în ultimul rând, pentru Basarabia. Îmbucurător este faptul că Academia Română, fie și cu mare întârziere (2009), a propus reactualizarea discuțiilor publice asupra circumstanțelor reale ale morții suspecte a lui Mihai Eminescu, întrucât puțini știu că el a fost și lovit în cap cu o piatră în timp ce cânta „Deșteaptă-te, române”.

Cu certitudine este stabilit că mitul despre boala și moartea lui Mihai Eminescu este strâns legat de activitatea jurnalistică, de viziunile sale patriotice și insistența de a demasca acțiunile nedemne ale unor demnitari cu o enormă influență politică. La apogeul talentului său, el devenise un tribun înflăcărat, o valoroasă și incomodă figură politică.

¹³ Gorincioi, Tamara. *Adevărul despre moartea lui Mihai Eminescu*. Chișinău, „Capitala”, Nr.42, 12 iunie 2009, p.8.

În acest context, George Călinescu, scria¹⁴: „Eminescu își dădea seama că durerile sale erau un ecou stins al suferințelor obștești, pricinuite de deșanțarea demagogică a liberalilor, care sărăciseră țara cu reformele lor...” Sensul afirmației date perfect reiese din conținutul poeziei marelui poet¹⁵:

*Spuneți-mi ce-i dreptatea? – Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră
Contra celor ce dînșii la lucru-i osîndiră
Și le subjugă munca vieții lor întregi.*

Activitatea ziaristică a lui M. Eminescu capătă valențe critice în 1880, după ce a atacat programul politic lansat de Titu Maiorescu, în care se pleda pentru subordonarea interesele României Imperiului Austro-Ungar. Drept urmare, în noiembrie 1881, el este retrogradat și înlocuit la conducerea ziarului „Timpul”. Aceasta l-a impus să înceapă o luptă aprigă cu caracter constructiv, devenind obiectul serviciilor secrete ale Rusiei țariste și Austro-Ungariei.

Continuându-și lupta pentru unitatea națională, susținută activ de tineret, Eminescu capătă statut de persoană primejdioasă pentru guvernanți. Atitudinea categorică și declarațiile sale argumentate față de trădătorii Patriei au servit drept pretext ca, la 28 iunie 1883, să fie luat de poliție (ca ostatic politic) și, pe motiv de „nebunie”, internat cu forța în spital.

În cartea *Mărturii*¹⁶, Augustin Z.N. Pop reproduce amintirile Veronicăi Micle: „Chemarea lui Eminescu la

¹⁴ Călinescu, George. *Viața lui Mihai Eminescu și Ion Creangă*. Chișinău, Literatura Artistică, 1989.

¹⁵ Eminescu. *Poezii. Cuvânt înainte de T. Arghezi*. București, 1967.

¹⁶ Augustin, Z.N. Pop. *Contribuții documentare la biografia lui M. Eminescu*. București, 1962; *Mărturii...* Veronica Micle. Ed. a II-a, revăzută. București, Editura Tineretului, 1969, p.136.

ziarul „Timpul”, ziar în care el condusese campania pentru demascarea liberalilor, a însemnat totodată începutul chinului, peste care rezistența lui fizică n-a putut trece mult peste cinci ani”. Cu siguranță că nu-și putea imagina Veronica Micle chinurile suportate și „tratamentul” inuman, aplicat intenționat în scopul exterminării fizice a iubitului poet și bărbat.

Ion Nica constată¹⁷, că pentru prima dată (anii 1883–1884) Eminescu a fost spitalizat cu suspectare de lues cerebral în spitalul Șuțu, apoi la Ober Doebing, lângă Viena, iar în anii 1886–1887 s-a aflat la Mănăstirea Neamț, instituție pentru alienați. În amândouă cazuri, Eminescu a fost externat complet restabilit, cu facultățile intelectuale normale. Lipsa fenomenelor demențiale și a celor organice nervoase, cu siguranță exclud diagnosticul de o paralizie progresivă sifilitică, contrariu impresiilor inițiale ale autorului, când a susținut diagnosticul de lues.

Ion Nica mai arată că în 1887, în tabloul bolii lui M. Eminescu, medicii din nou descriu fenomene demențiale, revenind la diagnosticul „gume sifilitice” pe creier și la picioare. Astfel, s-a început un tratament intensiv „antisifilitic” (!) cu mercur, cu efecte nule în sifilisul nervos, dar cu urmări toxice catastrofale. Autorul explică: cantitatea enormă de mercur, administrată prin fricțiuni, a provocat la Eminescu fenomene de intoxicație mercuriană: stomatită cu hipersalivație, tulburări urinare, polinevrită cu mari dureri în membre, tulburări psihice, anemie și stare de subnutriție, nevrită periferică, schimbări de comportament, depresie etc.

Cunoscutul medic neuropsihiatru Ovidiu Vuia¹⁸, într-o manieră categorică, dovedește că M. Eminescu nu a suferit

¹⁷ Nica, Ion. *Eminescu, structura somato-psihică*. București, 1972.

¹⁸ Vuia, Ovidiu. *Suferințele lui Eminescu*. Discursul Contemporan, Paris, 1978.

de lues și nu a avut demență paralytică, diagnosticul fiind stabilit incorect. Există dovezi că la internarea la Mănăstirea Neamț, la 1886, Eminescu nu demonstra semne de „nebuie”. La spovedania și împărtășania din bolniță, poetul era limpede la minte, numai tare era trist, spunând: *Părinte să mă îngropați la țarmurile mării...* Înseamnă, că medicii sub girul cărora Eminescu a fost expedit aici, au executat mai degrabă un ordin, decât și-au făcut meseria! Despre aceasta, prin excelență, ne mărturisesc poeziile scrise în acea perioadă, scrisorile adresate Veronicăi Micule, precum și descrierea logică a condițiilor în care se afla, în 1886, la Mănăstirea Neamț: „Tratamentul în mucigăita bolniță monahală... cu fața la perete și ușă metalică... întregite zilnic prin bătăi cu funie groasă de către gardieni...!”

Într-un articol a doctorului Șuțu (Evenimentul, nr.112/904, p.1), se citesc elemente descriptive, care susțin evocarea perioadei 9 noiembrie 1886 și 9 aprilie 1887, cu următorul conținut: „În lipsa metodelor medicale mai înaintate, fără instalații și fără medicație, la Neamț, Eminescu, a fost tratat cu găleți de apă rece, aruncate pe spinare și cap, cu cufundări în puțină – tratament rudimentar hidroterapeutic – și cu bătăi cu frânghia umedă... Se plângea că a fost internat ca nebun, protestând că n-a fost nebun”. Doctorul spitalului mai declarase că Eminescu era practic sănătos și poate să părăsească oricând azilul, însă nu avea mijloace cu ce să plece.

La acel timp Eminescu nu putea rămâne nici în spital din lipsa banilor pentru a plăti întreținerea. În această situație primul procuror Mavros, a cerut avizul unei comisii medico-legale, formată din doctorii Al. Șuțu și Petrescu în privința stării mentale a lui M. Eminescu¹⁹.

¹⁹ Rosetti, Radu D. Tragedia lui Eminescu. Documente inedite. *Adevărul literar*, 1922, nr. 95, p.1.

În iarna anului 1888, Veronica Micle reușește să-l aducă pe Eminescu la București, unde colaborează anonim cu câteva ziare și reviste, iar la 13 ianuarie 1889, ultimul text ziaristic al lui M. Eminescu va face o polemică ce va zgudu guvernul, rupând o coaliție destul de fragilă a conservatorilor cu liberalii. Se află că autorul ultimului articol este Eminescu. El este căutat, găsit și internat, la 1 martie 1889, în spital, de unde nu va mai ieși la libertate, acolo găsindu-și moartea. În acel timp, la domiciliu, i se fac rechizitorii, confiscarea materialelor scrise, a scrisorilor depistate etc.

De-a lungul secolelor, cazuri de otrăviri criminale se regăsesc în operele scriitorilor din toate țările lumii. Se cunoaște că în Rusia, la 1571, este otrăvită soția lui Ivan cel Groaznic. În sec. XV–XVI, în Republica Venețiană, otrava pe larg devenise mijloc de suprimare, în scop politic. Se foloseau otrăvuri atât de origine vegetală, cât și minerală. Dintre componentele minerale, în forma unor amestecuri otrăvitoare, mai des, se menționează arsenicul, mercurul, sublimatul, plumbul ș.a. Nu întâmplător, „Regulamentul municipalității poliției din Iași” (1831) prevedea ca comercializarea tuturor otrăvurilor să se facă numai cu indicarea numelui proprietarului sau a producătorului. În 1837 au fost elaborate alte instrucțiuni, mai severe, de eliberare a substanțelor otrăvitoare: „Este cu totul poprit a slobozi arsenicul, sublimatul sau alte materiale cunoscute ca otrăvuri, decât numai de persoane cunoscute și știute că întrebuințează asemenea otrăvuri la meșteșugul lor; pentru aceste spițerii vor fi datori a ține un registru șnuruit de către Poliție, în care cumpărătorii vor însemna numele lor, locuința, anul, luna, ziua și trebuința pentru care au luat acele otrăvuri...”. Din aceste motive, în Condica Criminală din anul 1850, se arată: „Doctorii, chirurgii, spițerii și

moașele care vor înlesni procurarea acestor mijloace în scopuri neadmise se vor pedepsi cu închisoarea²⁰”.

Pentru a recunoaște versiunea de intoxicație mercuriană, aplicată în scopul tratării presupusei boli a lui Eminescu de către medicii curanți, vom compara evoluția clinică a bolii în cazul lui cu cea cunoscută de secole și descrisă în manualele de medicină legală.

Astfel, Carl Emmert (1900), Mina Minovici (1930), Ion Moraru (1967)²¹ și alți autori arată că mercurul este un toxic foarte violent, indiferent de forma sub care este administrat. Sublimatul prezintă cea mai puternică sare mercuriană, indiferent de calea de absorbție, frecvent folosit în scopuri criminale. Autorii constată: o intoxicație mercuriană acută se caracterizează prin: stomatită, erupții cutanate, manifestări gastro-enterale, nefrită, delir, convulsii etc. În cazul intoxicațiilor cronice mai apar: paloarea feței, anemie, eritem, salivă abundentă, tremurături, umflarea limbii, debilitate, cașexie, oligurie, uremie, scăderea facultăților intelectuale, mers nesigur, paraliza picioarelor etc. La autopsie, în astfel de cazuri, vizual și microscopic, se constată imense modificări degenerative în ficat, inimă, rinichi.

Făcând trimitere la Ion Nica, Theodor Codreanu²², menționa „Grăbirea decesului Marelui poet putea veni din două direcții: o accidentală congestie cerebrală și otrăvirea cu mercur... Tenorul Petrea Poenaru la lovit cu o cărămidă pe cap..., așa de tare, că Eminescu s-a prăbușit..., fiind

²⁰ Cotrău, M. *Otrava și viața*. Iași: Ed.Fund. „Chemarea”, 1993, 167 p.

²¹ Emmert, Carl. *Lehrbüch der gerichtlichen Medizin mit Berücksichtigung der deutschen, oesterreichischen und bernischen Gesetzgebungen*. Leipzig, 1900; Minovici, Mina. *Tratat complet de medicină legală*. Vol. II, București, 1930, p.783-788; Moraru, Ion. *Medicina legală*. București, Editura Medicală, 1967, p.581-588.

²² Codreanu, Theodor. *Eminescu în captivitatea „nebuniei”*, „Universul” ÎS Chișinău , 2011, p. 360-362.

transportat fără suflare... Se mai concretizează, Ion Nica, suplimentar, ar fi fost informat, că același agresor a cauzat și a doua lovitură pe cap cu o scândură, de i-a „spart țeasta” lui Eminescu, omorându-l pe loc (Ion Nica, op. cit. p. 361).

Din cartea lui N. Georgescu²³ aflăm că mărturiile despre reclusiunea lui M. Eminescu la Mănăstirea Neamț (1886–1887) vin din partea unui medic, Panait Zosin, care nici nu l-a văzut pe Eminescu, ci doar a auzit de el. Sunt descrise și afirmațiile unui funcționar al Tribunalului Ilfov, care a depistat un dosar din 1889 (nr. 645), în care se afla răspunsul la interogatoriu lui Eminescu, precum și raportul medico-legal de examinare a poetului. În acest document se arată: „La 13 aprilie 1889 (cu adresa, nr. 6791), procurorul Mavros cere președintelui Tribunalului Ilfov constituirea unei curatele pacientului M. Eminescu, aflat în casa de sănătate a doctorului Șuțu”.

Conform solicitării, procurorul a constituit un consiliu, compus din T. Maiorescu, D. Laurian, Șt. Mihăescu, I.L. Caragiale, I.Gr. Valentineanu și M. Brătianu. Comisia respectivă, convocată conform art. 440 din Procedura Civilă, prezintă Tribunalului un proces-verbal, scris și depus personal de Titu Maiorescu (avocat). După 7 zile (19 iunie 1889), de la semnarea acestui act (12.VI.1889) și depunerea raportului medico-legal (semnat de doctorii Șuțu și Petrescu), urmează luarea interogatoriului și punerea sub interdicție a lui Mihai Eminescu de către tribunal, cu următorul conținut: „Având în vedere că moartea pacientului este cunoscută, publicamente, se dispune încheierea dosarului și tragedia e sfârșită!”

Rupt din chinul ultimilor 6 ani, în zorii zilei de 16 iunie 1889, marele Eminescu închidea ochii în „renumitul” sa-

²³ Georgescu, N. *Moartea antumă a lui Eminescu (1883–1889)*. Ediția 2, Chișinău: Editura „Cartier” SRL, 2002, 304 p.

natoriu „Caritatea”. Tot în acele clipe, fără să știe despre aceasta, Veronica Micle scrie poezia „Raze de lună – Lui”²⁴, care începe cu versul: *Ce n-ar da un mort din groapă pentr-un răsărit de lună...*

E trist de constatat, că Eminescu a decedat fără martori oculari (!), lipseau și gardianul, și medicul, de aceea e greu de imaginat ultimele clipe din viața lui pământească.

În ziua de 16 iunie 1889, corpul neînsuflețit al Marelui Poet a fost autopsiat, iar raportul de cercetare medico-legală a fost depus fără a fi semnat de medici. Menționăm că Ion Nica, în cartea sa, face trimitere (p. 326)²⁵ la afirmațiile medicului G. Marinescu: „Creierul lui Eminescu mi l-a adus de la Institutul Șuțu într-o stare de descompunere avansată, ceea ce nu a permis un studiu fin al structurii circumvoluțiunilor și stabilirea patologiilor, nici vizual, nici microscopic”. Din cele expuse reiese că diagnosticul de lues (gumă sifilitică) la Eminescu nu a fost confirmat clinic și morfologic, și nici bacteriologic, întrucât „spirocheta palidă” – provocatorul bolii, a fost descoperită doar în anul 1913.

Înmormântarea lui Mihai Eminescu a avut loc sâmbătă, 17 iunie 1889, la ora 18.00, la cimitirul Bellu din București. În sicriu, capul și fruntea întregă erau învelite într-un bandaj din stofă neagră. Cortejul funerar era însoțit de prim-ministru Lascar Catargiu, Titu Maiorescu, Mihail Cogălniceanu, alte persoane oficiale și mulți admiratori.

Se poate conchide că, pe parcursul anilor, au fost elucidate numeroase informații, adesea contradictorii, asupra bolii și circumstanțelor cauzale ale morții lui Mihai Eminescu. Rămâne, totuși, o senzație, că multe dintre probe, cu bună știință, au fost ascunse, tănuite, falsificate sau

²⁴ Micle, Veronica. *Poezii*. Ediție îngrijită de Leonid Curuci. „Literatura artistică”, Chișinău, 1989, p.73.

²⁵ Nica, I. *Eminescu, structura somato-psihică*. București, 1972, p.326.

incorect abordate. Una din ipoteze, mai veridică, care reiese din analiza informațiilor reale la moment, este intoxicația mercuriană.



În acest context, susțin părerea profesorului Vladimir Beliş, renumit savant, medic-legist din București, referitor la cauza morții Marelui Poet – prin intoxicație cu preparate mercuriane. Totodată, categoric nu se poate exclude suspecția de altă formă de moarte violentă, care putea fi și o traumă cranio-cerebrală gravă, produsă prin lovire cu un obiect contondent dur (cărămidă, scândură etc.). În ultima situație, cu siguranță, decesul putea să se instaleze într-un timp mai scurt după traumatizare.

13. De ce au fost ascunse adevăratele circumstanțe ale morții lui Alexie Mateevici?

În ultimii 10 ani din viață, preotul Alexie Mateevici devine unul dintre cei mai înzestrați poeți basarabeni, posedă o înaltă capacitate analitică și se deosebea printr-un inte-

lect rafinat. În scurta și zbuciumată sa viață, s-a consacrat pedepin slujirii poporului său oropsit și din tot sufletul a tins spre căutarea adevărului, iluminării neamului din care făcea parte și păstrarea sfântă a limbii strămoșești. Toate aceste calități frumoase s-au dezvoltat, în primul rând, datorită nobleței familiei în care a crescut și s-a educat, în pofida timpurilor anevoioase ale regimului țarist.

Circumstanțele în care s-a stins din viață Alexie Mateevici, spre marele nostru regret, până în prezent rămân contradictorii, neelucidate, în mare măsură inexplicabile. Din acest motiv, ele au trezit supoziții de diferit gen pe parcursul mai multor decenii. Unul dintre primii care au abordat mai aprofundat această problemă de mare interes istoric a fost Romulus Cioflec²⁶. În anii 1994–1995, în „Literatura și Arta”²⁷, academicianul Nicolae Dabija formulează mai multe sugestii în acest caz, specificând că până la acel moment nu era cunoscut nici un document autentic sau mărturie concretă, dovedită științific, care ar confirma pe deplin și cu certitudine circumstanțele reale ale morții lui Al. Mateevici. Personal, împărtășesc această părere.

Se știe că după Revoluția din Februarie 1917, regimul țarist din Rusia s-a prăbușit. În Basarabia, ca și pe întregul teritoriu al Imperiului Rus, în acea perioadă, se instituiseră un haos social, declanșându-se o luptă aprigă a bolșevicilor pentru putere. Ei îmbinaseră propaganda politică cu numeroase forme de acțiuni extrem de violente – jafuri, asasinări, dispariția persoanelor marcante – organizate de reprezentanții organelor secrete.

În lunile iunie-iulie 1917, Alexie Mateevici continuă o muncă scriitoricească istovitoare, publicând un șir de poe-

²⁶ Cioflec Romulus. *Pe urmele Basarabiei (note și impresii din revoluția rusească)*, reeditată în 1992 la Chișinău, de Ed. Universitas

²⁷ Dabija, Nicolae. *Literatura și Arta*, nr. 17 din aprilie 1994; nr. 26 din iunie 1994 și nr. 13 din martie 1995.

zii profund patriotice, în care se observa trăirile sale sufletești pentru soarta poporului băștinaș. Astfel, la 6 iulie apare poezia *Văd prăbușirea*, apoi *Cântec de leagăn* și *Basarabenilor* (10 iulie), iar peste câteva zile – poezii: *Unora*; *Frunza nucului*, dedicată tatălui său; *Petre vechi*, dedicată bunelului. La 17 iulie 1917, vede lumina tiparului renumita poezie *Limba noastră*, care a trezit un deosebit interes în rândul băștinașilor.



A. Mateevici (primul din stânga) împreună cu alți preoți militari pe Frontul Român (iunie-iulie 1917).



Monumentul lui A. Mateevici alături de cel al mamei sale, Nadejda, la cimitirul central din Chișinău.

După alocățiunea sa povățuitoare rostită la Congresul I al Învățătorilor moldoveni din Basarabia²⁸, Alexie Mateevici propagă pe larg ideile patriotice în cadrul bisericii, la întâlnirile cu reprezentanții societății, prin care s-a afirmat

²⁸ Mateevici, Alexie. *Cuvântarea la Congresul I al Învățătorilor moldoveni din Basarabia din 25 mai 1917*. Școala moldovenească, nr. 2-4, iulie – septembrie 1917, și *Opere*, Vol. I, ediție de Ion Niță, Efim Levit, Sava Pânzaru. Chișinău, Editura „Știința”, 1993.

drept lider spiritual al basarabenilor. El devenise un valoros oponent politic și, într-un fel, periculos pentru opoziția bolșevică, capabilă doar de răfuieli sângeroase și vestită prin metodele sale de intoxicații criminale, folosite de secole pentru a nimici fizic unele persoane sau a înscena decese condiționate de diferite forme de boli, în special infecțioase.

Cazurile de moarte subită („pe neașteptate”), mai cu seamă a persoanelor tinere și practic sănătoase (din care făcea parte și A. Mateevici), dintotdeauna trezesc mari suspiciuni în societate. Din aceste motive, organele de drept, sunt obligate să investigheze circumstanțele morții, în scopul excluderii unor acțiuni cu caracter criminal, iar în caz de stabilire a acestora – pentru a fi trași la răspundere făptuitorii.

La începutul sec. al XX-lea la Chișinău activau mulți medici străini (ruși, evrei, polonezi), bine pregătiți la facultățile de medicină din Europa și repartizați în mod centralizat la serviciu în Basarabia. Dintre aceștia făceau parte: A. Novikov, S. Kirkorov, G. Gorodețki, V. Tverdohlebov, M. Vișnevski, M. Sluțki, M. Eghiazarov²⁹, ș.a. Majoritatea dintre ei activau în cadrul Spitalului orașenesc, care funcționa deja de 100 de ani (1817), unde a urmat tratamentul și Alexie Mateevici. La acel timp, deja existau suficiente posibilități de diagnosticare și tratament al multor boli, iar medicina legală și anatomia patologică dispuneau de un șir de metode de cercetare: macro- și microscopice, bacteriologice, biochimice etc., pentru a rezolva diverse probleme specifice, inclusiv determinarea cauzei morții, a raportului de cauzalitate dintre traume și deces ș.a. Spre regret, în cazul morții lui A. Mateevici, aceste

²⁹ Урусов, С.Д. *Записки губернатора*. (Кишинёв, 1903–1904). Москва, издательство В.М. Саблина, 1907. Reeditată în 2011 la Combinatul Poligrafic din Chișinău, responsabil de ediție Aurel Marinciuc.

oportunități importante n-au fost exploatate, iar motivele unei atare atitudini au rămas necunoscute.

Fără a acuza pe cineva sau a polemiza despre aspectul socio-politic al problemei, putem spune cu certitudine că nici până în prezent nu dispunem de vreun document autentic sau de vreo mărturie concretă, științific argumentată, care ar confirma pe deplin cauza nemijlocită a morții lui Alexie Mateevici. Putem doar constata că toate suspiciunile sunt condiționate de un număr considerabil de neclariități, omisiuni, date și versiuni neargumentate, de ordin general, medical, juridic etc. Posibil, unele informații importante sunt pierdute sau ascunse intenționat, iar altele nu inspiră încredere în autenticitatea lor.

Din punct de vedere medico-legal³⁰, pot fi enumerate următoarele momente care, după părerea noastră, au servit drept teme pentru punerea problemei în discuție: 1) descrierea insuficientă și lipsa unor date ce vizează caracterul evoluării tabloului clinic al bolii lui A. Mateevici; 2) contradicțiile în stabilirea diagnosticului corect: gripă, tifos abdominal (febră tifoidă), leziuni prin armă de foc; 3) lipsa posibilităților reale de a aprecia corectitudinea tratamentului adecvat, în conformitate cu diagnosticul respectiv; 4) neelucidarea procesului de agonie și ora decesului; 5) neefectuarea autopsiei (medico-legale sau prosectorale), pentru a determina cauza reală a morții; 6), 7) înhumarea precoce (până la 24 de ore după deces!) a lui A. Mateevici, fără respectarea cerințelor stabilite, în acea perioadă, în practica medico-legală și prosectorală.

La cele menționate putem adăuga și unele elemente de ordin subiectiv, care au dus la denaturarea realității: nu se concretizează starea sănătății lui A. Mateevici la momentul reînțarcerii lui de pe front; moartea „subită”, anticipa-

³⁰ Baciu, Gheorghe. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 97p.

tă de o stare „satisfăcătoare” a sănătății, care nu prezenta pericol pentru viață; moartea lui în prezența „medicilor străini”, în lipsa soției și mamei sale care în seara de 17 august, au lăsat în salon bolnavul în bună dispoziție, fără acuze grave, ca peste noapte să-l găsească fără suflare etc. Sau, cum se poate de explicat ca un bolnav de boală contagioasă („febra tifoidă”) să decedeze nu în Spitalul de Boli Infecțioase, ci în Spitalul Orășenesc din vecinătate!

Semnificativ este și asasinarea de către bandele bolșevice a celor doi prieteni a lui – Andrei Hodorogea și Simion Murafa, la o săptămână (20 august 1917) după moartea Marelui Poet și Patriot al neamului.

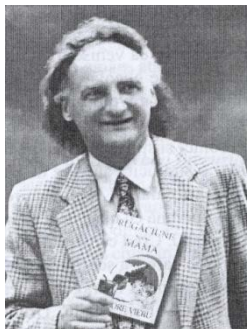
Toate suspiciunile și discuțiile rămâneau inutile și nemotivate, dacă corpul neînsuflețit al poetului ar fi fost supus unei expertize medico-legale, cu efectuarea unor cercetări suplimentare de laborator, în scopul excluderii unei versiuni de moarte violentă, fie de pe urma leziunilor provocate prin armă de foc, fie de o intoxicație acută sau, din contra, confirmarea morții din cauza unei boli contagioase, prin cercetări patomorfologice și bacteriologice. Acestea se cereau efectuate și din motivul că personalitatea lui Alexie Mateevici prezenta „o ură patologică” din partea autorităților și a unor grupări politice. Astfel, într-adevăr e greu de negat o posibilă asasinare din motive politice.

În scopul restabilirii adevărului istoric, cel mai rezonabil, la momentul respectiv, ar fi fost exhumarea rămășițelor pământești ale lui A. Mateevici și supunerea lor unor cercetări medico-legale ample, cu participarea și a altor specialiști bine pregătiți. Actualmente, nici acest procedeu nu ar putea garanta un succes absolut, din mai multe considerente: durata de 96 de ani după înhumare; lipsa unor probe care pot fi supuse cercetărilor prin metode contemporane de laborator, precum și alte deficiențe de diagnosticare corectă a cauzei decesului etc.

14. De ce a cedat inima lui Grigore Vieru?

Contemporanii cunosc că la începutul anilor 80 ai sec. XX, Grigore Vieru plinar se afirmase drept unul dintre cei mai talentați poeți din spațiul românității, concurând doar cu marele Mihai Eminescu. Activitatea scriitoricească în esența sa era pătrunsă de dragostea față de țară, neam, limbă, mamă și copii. Operele lui, meritabil, erau apreciate în plan internațional, ceea ce displăcea conducerii vigilențe. Învinuit de naționalism, Gr. Vieru ani în șir era maltratată spiritual, dar nu se lăsa învins, se lupta și își păstra Verticalitatea și Crezul. Însă, eroziunea psihologică cronică își făcea efectul, inima începu să cedeze.

Nu pot da uitării ultima discuție întreținută cu Grigore Vieru în august 2008, în incinta Institutului de Neurologie și Neurochirurgie, unde dumnealui se afla la tratament recuperator. Atunci el mi-a mărturisit că



și păstrează potențialul creativ, însă sănătatea îl dă de sminteală, mai cu seamă după acțiunea unor factori stresanți, care se țin în lanț datorită răufăcătorilor³¹.

Într-adevăr, fiind un om modest, înțelept și cinstit, incapabil să offenseze „*măcar o muscă*”, Grigore Vieru devenise inconvenabil forțelor politice, din cauza atitudinii patriotice și imensei sale influențe asupra opiniei publice. Indiscutabil, numeroasele ofense cu caracter psihoemoțional, care îi lezau demnitatea personală, deveneau un excitant major, ce îi ruina sănătatea.

Pe fundalul bolii, starea sănătății lui Gr. Vieru s-a agravat brusc în primăvara anului 2006, după apariția în mass-media a unui articol denigrator, cu învinuiri nejustificate și

³¹ Baciu, Gh. *O viață de zbuțiu* Ch.: Tip.Centrală, 2009, p.318-319.

cu efect demoralizator. În scopul apărării demnității, a fost nevoit să apeleze la instanța de judecată, care a intentat un dosar civil, iar pentru a stabili influența stresului psihologic asupra sănătății, a fost dispusă expertiza medico-legală în comisie, efectuată de directorul Centrului de Medicină Legală, cu participarea conferențiarilor catedrei Medicină legală a USMF „Nicolae Testemițanu”. Analizând materialele incluse în dosarul civil, studiind suplimentar documentele medicale și consultând literatura de specialitate, în conformitate cu întrebările înaintate pentru soluționare, comisia de experți judiciari medico-legali, la 17 august 2006, a conchis: „Orice stare psihoemoțională stresantă, inclusiv informațiile din presă cu caracter jignitor, ce lezează demnitatea persoanei, influențează negativ asupra evoluării clinice a maladiei, inclusiv cardiovasculare, de care suferea Grigore Vieru, și puteau servi factor declanșator al infarctului miocardic acut”.

Altă năpastă groaznică avea să se întâmple la miezul nopții (ora 1.30), la 16 ianuarie 2009, când Marele Poet se afla în calitate de pasager într-un automobil care s-a ciocnit de un panou de reclamă, situat pe șosea în preajma orașului Ialoveni. Din spusele medicului de ambulanță, în timpul accidentului, Gr. Vieru și-a pierdut temporar cunoștința. După 25 de minute (1.55) de la accident, el a fost internat în Spitalul de Urgență din Chișinău. În secția de reanimare, Gr. Vieru prezenta acuze la cefalee, amețeli, vomă, stare de oboseală avansată. Obiectiv: respirație liberă, tegumente cianotice, tensiunea arterială – 110/70 mm Hg, pulsul – 92 pe minut, pe față – multiple plăgi, fractura marginală a maxilei, fracturi închise ale oaselor gambei pe stânga. S-a purces la cercetări de diagnosticare a proceselor patologice și tratament medicamentos. La ora 4.00, starea generală era apreciată drept gravă: în cunoștință, obnubilat, respirație spontană; la ora 5.00, starea sănătății s-a agravat brusc. S-a suspectat lezarea organelor interne. În-

tre orele 9.55 și 10.20, 16.01.2009, se efectuează revizia organelor abdominale prin laparoscopie – operație efectuată de urgență. La 18.01.2009, ora 01.20, se constată moartea biologică a celui care a fost Grigore Vieru³².

La cercetarea medico-legală a cadavrului (19.01.2009) s-a stabilit: cardiopatie ischemică cronică, infarct miocardic repetat, cardioscleroză postinfarct, hipertrofia miocardului, aortocoronaroscleroză aterosclerotică de gr. III-IV, sechele posttuberculoase, excoriații și plăgi pe față, fractura marginală a maxilei, ruptură superficială a splinei, hemoperitoneum (clinic), fractură închisă a oaselor gambei stângi; urme de manipulări chirurgicale-curative și diagnostice. Procesele patologice și traumatice depistate au fost cercetate și confirmate prin cercetări suplimentare de laborator. În concluzie medicul legist arată: 1. Moartea cet. Gr. Vieru a survenit în urma insuficienței cardiovasculare acute – consecință a infarctului miocardic repetat. 2. Leziunile descrise condiționează dereglarea sănătății pe o perioadă de lungă durată (mai mult de 21 de zile) și conform acestui criteriu se califică ca vătămare corporală de grad mediu.

În baza ordonanței OUP SUP al Comisariatului General de Poliție din municipiul Chișinău, în perioada 3-6 februarie 2009 a fost efectuată o expertiză medico-legală suplimentară în comisie, care a prezentat răspuns la întrebările adresate pentru soluționare: 1. Moartea cet. Gr. Vieru a survenit în urma insuficienței cardiovasculare acute – consecință a infarctului miocardic repetat, dezvoltat pe fundal de cardiopatie ischemică cronică. 2. Între leziunile corporale și cauza morții există o corelație indirectă de cauzalitate: traumatismul suportat a avut rolul de factor declanșator pentru acutizarea maladiilor preexistente, mai ales a

³² Baciu, Gh. *De ce a cedat inima lui Grigore Vieru* „Literatura și Artă” 2013 din 14 ianuarie 2013.

cardiopatiei ischemice cronice. 3. Atât leziunile corporale, cât și posibila stare de stres, șocul traumatic și infarctul miocardic sunt consecințe ale traumatismului rutier, suportat de Gr. Vieru, însă leziunile corporale, eventuala stare de stres și șocul traumatic sunt consecințe directe ale traumatismului suportat, iar infarctul miocardic – consecință indirectă.

De secole este cunoscută valabilitatea zicalei: „Cuvântul poate provoca o durere mai mare, decât lovitura de palmă”. Rolul negativ al traumelor psihice, ca factor de risc, provocator al unor dereglări grave ale sănătății, este dovedit științific. Inima omului este primul organ vital care recepționează prompt la trăirile suportate de creier, principalul reglator al stărilor emotive. Capacitatea adaptivă, suportul mediului și socio-familial, comorbiditățile somatice și psihogene ale persoanei sunt acele condiții sau factori nocivi, care pot influența evoluția tulburărilor funcționale de pe urma stresului.

În viața cotidiană stresul devine principala cauză a bolilor cu care se confruntă omenirea; el duce la apariția unui tablou psihopatologic dominat de o intensă teamă, atacuri de panică, până la depresie. Factorii stresogeni nu numai că agravează evoluția unor maladii, dar și influențează în mod negativ asupra proceselor neuro-humorale, condiționând o moarte subită și a persoanelor practic sănătoase sau favorizează instalarea morții, ca urmare a unor leziuni nepericuloase pentru viață. Ultima condiție explică mecanismul de deces al lui Grigore Vieru, care nu a avut legătura causală directă cu volumul leziunilor produse în timpul accidentului rutier și calificate de specialiști drept vătămare corporală de grad mediu, dar a fost influențat, în mare măsură, de traumatismele psihoemoționale cronice, care au înclinat cântarul existenței în defavoarea vieții Marelui Poet.

CUPRINS

PREFAȚĂ	4
I. Secvențe din istoricul medicinei legale universale	10
• Referințe bibliografice.....	27
II. Aplicarea cunoștințelor cu caracter medico-legal pe plaiul natal până la 1812	32
• Referințe bibliografice.....	43
III. Dezvoltarea medicinei legale în Basarabia pe timpul Rusiei țariste	47
• Referințe bibliografice.....	62
IV. Medicina legală în perioada reunirii cu România	66
• Referințe bibliografice.....	77
V. Serviciul medico-legal în RSSM	79
• Referințe bibliografice.....	99
VI. Organizarea serviciului medico-legal în Republica Moldova	100
• Schimb de experiență peste hotare	118
• Referințe bibliografice.....	122
VII. Formele de specializare și perfecționare în domeniul medicinei legale	124
• Atestarea profesională a medicilor legiști	140
• Registrul absolvenților ISMC și USMF „Nicolae Testemițanu”, care au profesat medicina legală pe plaiul natal	143

VIII.	Structuri cu funcții republicane ale serviciului medico-legal	150
	• Secția evaluare și monitorizare	150
	• Secția expertize în comisie	152
	• Secția investigații biologice	155
	• Secția toxico-narcologică	157
	• Secția histopatologică	159
	• Secția medico-criminalistică	161
IX.	Activitățile medico-legale în secțiile teritoriale	163
	• Secțiile medico-legale din zona centrală a republicii	164
	• Secțiile medico-legale din raioanele de nord ale republicii	172
	• Secțiile medico-legale din raioanele de sud ale republicii	177
	• Secțiile medico-legale din stânga Nistrului	181
X.	Catedra de medicină legală – promotor al dezvoltării serviciului medico-legal	184
	• Referințe bibliografice.....	207
XI.	Cercetările științifice în domeniul medicinei legale	209
	• Realizările științifice ale școlii moldovenești de medicină legală.....	224
	• Cărțile publicate de medicii legiști	227
	• Discutarea cercetărilor științifice ale medicilor legiști moldoveni	233
	• Colaborări științifice	240
	• Aportul societății științifice a medicilor legiști din Moldova	243
	• Lucrări cu caracter istoric	251
	• Referințe bibliografice	254

XII.	Importanța concluziilor medico-legale în stabilirea adevărului socio-juridic	256
	1. Asasinare sau greșeală medicală?	261
	2. Disparația și moartea senzațională a minorei Esther Solymossy	261
	3. Moartea violentă a căpitanului de poliție Hajdeu	267
	4. Omor premeditat de către tată	268
	5. Î nec accidental sau omucidere?	270
	6. Moarte produsă prin cădere sau prin lovituri intenționate?	274
	7. La îndemnul concubinului, mama își ucide copilul	278
	8. Asasinare „camuflată”	279
	9. Caz de „reînviere” în morgă	280
	10. Sentința judecătii a fost anulată	282
	11. Cuie bătute în cap cu scop criminal	285
	12. Soarta tragică a lui Mihai Eminescu	286
	13. De ce au fost ascunse adevăratele circum- stanțe ale morții lui Alexie Mateevici?.....	295
	14. De ce a cedat inima lui Grigore Vieru?.....	301
CUPRINS		305



*Realizează maximul din
ceea ce poate fi de folos
societății și urmașilor.*

Gheorghe Baciu

M-am integrat în activitatea medicală practică la vârsta de numai 17 ani (1954), în funcția de felcer într-un sat din nordul republicii, apoi pe timpul serviciului militar și studiile la Institutul de Medicină din Chișinău, iar după absolvirea facultății (1963), am îmbrățișat o specialitate de mare responsabilitate – medicina legală. Am trecut toate treptele de ascensiune profesională: medic legist practician, doctorand, profesor universitar, șef de catedră, director al Centrului de Medicină Legală, specialist principal al Ministerului Sănătății. Pe parcursul activității mai mult de jumătate de secol pe plaiul basarabean, am memorizat câteva etape de dezvoltare a practicii și științei medico-legale. Am cunoscut multe personalități remarcabile, care și-au păstrat verticalitatea civică, au contribuit la prosperarea culturii naționale, promovând obiectivitatea ca cea mai înaltă probațiune a adevărului socio-juridic.